

Jannuolis Religija

TIHAMER, TOTH

Jaunuolio Mokslas

Žmogus žmogui

Good clothes open all doors. —
Geras išauklėjimas atidaro visas duris

Tikrasis mandagumas ir puikus
elgesys yra gera norinčios širdies
įgimtas draugiškumas M o l l k e

Žmonių tarpusavio santykiai, jų laikysena, draugininiai papročiai ir elgesiai yra tvarkomi įvairiausių formų, kurios tobulėjo per ištisus šimtus metų ir kurioms niekam nevalia nusikalsti. Vienos jų yra kilusios iš religinių motyvų, kitos — iš artimo meilės, kuri artina žmones vieną prie kito, nors pati viena to padaryti vis dėlto neįstengia.

Išvidinė mūsų pagarba kitiems turi pasirodyti ir išviršiniuose elgesiuose. Kas pvz., atsilankiusį svečią priimtų vienmarškinis, be apykaklės, be kaklaraiščio, tas geriausiu atveju būtų laikomas neišlavintu žmogumi. Bet atsilankiusieji nesuklystų, jei šitokiam elgesy ižiūrėtų savęs įžeidimą ir nepagarbą. Ir teisingai! Rodydamas kitam pagarbą, žmogus pats save parodo, — pasakė šv. Povilas. Tai labai svarbus dalykas. O vis dėlto yra žmonių, kurie maža tevertina išorinės forma* arba net jas niekina, visai jų nepaisydami. Tiesa, netikusios, iškraipytos, nenatūralios ir perdėtos elgesio formos neturi jokios vertės, bet tos, kurios kyla tiesiog iš širdies, kyla laisvai, yra natūralios ir gražios; kurios nepareina nuo akimirkšnio nuotaikos, bet kurios visų laikomos, tos yra žmogaus kilnumo įrodymas.

Visas mūsų gyvenimas yra šitų formų apsuptas: ir eisena, ir pasisveikinimas, ir rašymas, ir dalyvavimas draugijose, ir žaidimai su pasilinksminimais, ir valgis, ir darbas, ir elgesys su tėvais, su viršininiais, su moterimis ir tt.

Ar esi išlavintas, tai parodys, kaip atsisėsi, kaip kalbėsi, kaip rankomis mostaguosi; parodys tavo žvilgsniai, tavo juokas, tavo elgesys

gatvėj, draugijoje, tavo rankų švarumas, tavo drabužių tvarka ir daug kitų dalykėlių.

Tikrasis mandagumas yra tvirto būdo ir geros širdies vaisius. Neturint kilnios sielos, yra beveik negalima išmokti būti mandagiam. Jei mandagumas neina kartu su charakteriu, tada lengva prigauti žmones, po žibančia išore, po gerai pasiūtais moderniškais drabužiais slepiant, deja, visiškai supuvusią sielą. Gražus obuolys, bet — sukirmijęs! Ir jeigu reiktų man pasirinkti, tai daug mieliau sėdėčiau prie stalo su geros širdies žmogumi, nors jis ir kištų peilį į bumą, negu su apgaudinėtoju, mokančiu elegantiškai net ir vėžius mėsinėti. Aš visuomet laikausi šitos prancūziškos patarlės: „La beauté sans vertu est une fleur sans parfum“ — „gražumas be dorumo yra lyg gėlė be kvapo“. Rodos, nieku iš viršaus nepasizyminti sraigė gali slėpti perlų, o grubus ir negražus kvarcas — aukso.

Bet čia nereikia rinktis! Kiekvienas jaunuolis turi būti atviras, užgrūdinto būdo, be to, išlavintas, mandagus ir draugiškas.

MANDAGUMAS IR BŪDAS

Rimtai galvoja jaunuoliai, matydami, kiek sugedimo ir becharakteriškumo slepiasi po mandagumo, elegancijos ir grožio priedangomis, pradeda savo nelaimei išviršinių formų visiškai nepaisyti. Bet jie užmiršta, kad ne tos mandagumo formos yra blogos, tik anie žmonės, kurie šitoms formoms neįstengia suteikti gyvybės. Mandagumas ir būdas yra ne tik rimtai skambą žodžiai, bet juodu taip vienas su kitu santykiuoja, kaip priežastis su paseka. Kas dėl kitų gero suvaldo savo blogą nuotaiką, kas pakenčia kitų ydas, kas padeda draugui nelaimėje, tas yra ne tik mandagus, bet kartu ir tvirto būdo vyras. Kas tikrai mandagus ir išlavintas, tas toks bus ne tik kitų akyse, bet ir tada, kai jo niekas nematys, kai jis liks vienas, nes mandagumas sutinka su jo charakteriu ir neturi jokių prievartos ar varžymosi žymių. Toks jaunuolis valgydamas nečepsės ir nesiurbs sriubos, nors būtų vienu vienas. Vasaros poilsio metu jis nevaikščios murzinas, nors aplinkui būtų ir miškas, kur „niekas jo nemato“. Skaičiau, kad Stanley, tas didysis Afrikos tyrinėtojas, keliaudamas per miškus, kasdien skusdavosi, nors ištisas savaites nesutikdavo jokio kultūringo žmogaus. Taip jis norėjo pats save pagerbti.

Mandagumo taisyklės įpareigoja žmogų, todėl niekam neleista jų laužyti. Ir visai teisingai. Žmogus jau ir taip yra labai didelis savimyla, o ypač būdamas jaunas. Todėl kad drauginė aplinka nepasidarytų nepakenčiamą, kad savimeilės instinktas būtų bent kiek sušvelnintas, — tam ir yra mandagumo kodekso dėsniai.

Dabar supranti, kodėl kiekvienas jaunuolis turi įprasti mandagiai elgtis, įprasti ne tik išviršinių manierų, bet pirmoj eilėj įsigyti teisingų išvidinių nusiteikimų, kuriais remiasi visos mandagumo taisyklės. Todėl visados būk draugiškas, pastabus ir mandagus su savo tėvais, su broliais ir seserimis, su draugais, mokytojais, pažįstamais, darbininkais — net ir su savo priešais (jei jų turėtum). Būk mandagus taip pat ir pats su savimi!

MANDAGUS JAUNUOLIS

Mandagumas, atsargumas ir malonus elgimasis yra brangiausi jaunuolio turtai, kurie ne tik parodo jo išauklėjimą, bet daro įtakos jo atečiai ir padeda jam iškilti. Nes kaip mokiniai vengia neaptašyto, nedrausmingo ir grubaus draugo, taip lygiai ir draugijos stumia nuo savęs nemandagų suaugusį.

Mandagumas mažmožiuose yra tas pat, kas artimo meilė didžiuose dalykuose. Jis yra alyva, kuria tepamas draugijos mechanizmas, kad lengvai suktųsi visi jo ratai ir rateliai. Todėl mandagumas turi lydėti kiekvieną daiktėlį, kurių kasdieniniame gyvenime yra tūkstančiai. Juk tas pat yra ir būti pastabiam arba pakantriam su kitais ir nusi- galėti. Grafas Chesterfieldas savo sūnui davė šitokią mandagumo taisyklę: „Su kitu elkis taip, kaip norėtum, kad su tavim būtų elgiamasi; tai yra geriausias, kiek žinau, būdas kitiems patikti. Rūpestingai stebėk, kas tau kituose patinka; galbūt jiems tas pat ir tavje patiks“.

Mandagumas pakilnina kiekvieną žmogų. Jis pats nieko nekaštuoja bet jojo vertė yra milžiniška. „Būti draugiškam žodžiuose ir greitam darbuose — visa tai maža kaštuoja ir yra labai naudinga“, mėgdavo sakyti Prancūzijos karalius Henrikas IV.

Mandagus jaunuolis, kur tik jis pasirodo, kaip matai, patraukia žmonių širdis. Mandagumas yra tarptautinė kalba, kurią visi supranta. Taigi nors viena ar kita šitos kalbos taisyklė tau atrodytų ir nepatogi, dėl to dar negali josios nepaisyti. Inteligentų draugijos savo elgesiuose

laikosi ypatingų ceremonijų, ir kas joms nusikalsta, tas tuoj apkalbamas ir net vengiamas.

Neretai pasitaiko, kad išmintingi ir mokyti žmonės negali gyvenime prasimušti tik dėl to, kad jų elgesiai yra labai nepaslankūs ir kad aplamai jie neturi draugijinio apsitrynimo. Jie mato, kad ne vienas iškyla iš pačios jų pašonės, kuris ir savo talentu ir būdu daug žemiau stovi, bet kurio elgimasis visus žavi, — ir jis iškyla. Mandagus elgesys dažnai nulemia visą žmogaus gyvenimą. B e t t e i s i n g a i suprask mano mintį, jaunuoli! Nenoriu, kad būtum išpuikėlis dabita arba aklas madų gaudytojas, kuris per dienų dienas zulina gatvės grindinį. Ne! Bet taip pat nenoriu, kad būtum laukinis arba koks peštukas. Mano idealas yra tarp šitų kraštutinių: a t s a r g u s , k u k l u s , v i s u r i r v i s a d o s t a k t i n g a s d o r a s i r p a s l a n k u s j a u n u o l i s .

Kas tu būtum, kokį gyvenimo kelią pasirinktum, vis dėlto tau reiks su žmonėmis turėti nemaža santykių. O gražaus elgimosi taisyklės išmokti nėra mažas daiktas. Žinoma, tam, kas turi progos šeimoje mandagumo mokytis, tam lengviau. Bet tas taisyklės turi žinoti ir tas, kam neteko laimės augti tokioj patogioj aplinkoj. Ir jei tik jis turės geros valios ir pastabumo, tai, draugaudamas su išsilavinusiais žmonėmis, lankydamasis artimesnėse inteligentų šeimose, galės visai gerai tų išviršinių formų pramokti. Būdamas draugijoj, stebėk tavo gerbiamo asmens elgesį, palygink jį su savuoju ir stenkis jo pavyzdžiu pasekti. Mandagumo dėsnių ypatingumas ir vertė ir yra ta, kad žymiausi pasaulio žmonės nepareinamai vieni nuo kitų juos išugdė, o tūkstantmetis vartojimas suteikė jiems įstatymų galios. Pasiiekti t a s i e l o s t o b u l u m a , kuris tikrajam išsilavinimui yra būtinas, — tai jau yra asmeninis kiekvieno jaunuolio darbas. „Civilizacija" ir „kultūra" dar nieko nesako apie tikrąjį išsilavinimą. Prie jo priklauso dar ir sielos tobulumas ir idealus būdas.

TIKRASIS KILNUMAS

Turtingesnių ir žymesnių tėvų vaikams gresia pavojus niekinti prastesnius ir vargingesnius savo draugus. Dėmesio, mano drauge! Toks elgesys būtų ne tik nekrikščioniškas, bet ir nemandagus. Būti šalia paprastų savo draugų ir nuo jų nesitolinti verčia tave ne tik artimo meilė ar taktingumas, bet taip pat ir tavo ateitis. Kad ir kažin kaip būtum turtingas, kad ir labai aukštos kilmės būtų tavo tėvai.

kad ir labai svarbią vietą rengtumeis užimti, visados bus tau nudinga pažinti gyvenimo ir mąstymo būdą tų, kurie anaip tol nėra žymūs, nei turtingi.

Krikščioniškai mąstančio jaunuolio akyse kiekvienas tvirto būdo žmogus yra aristokratas. Visagalis Dievas maloniai žiūri į tokio žmogaus sielą, ir jos niekinti tu neturi nė mažiausios teisės. Kas kilmės arba turto dėka gyvena geresnėse sąlygose, tas turi ir daugiau pareigų. „Noblesse oblige“ sako prancūzų priežodis. „Kilnumas įpareigoja!“ Taigi, jei esi gimęs aristokratiškoje šeimoje, turi būti ne toks savimyla, labiau pasiaukojas, paklusnesnis, negu neturtingi tavo draugai, turį nuolat kovoti su nesuskaitomais medžiaginiais rūpesčiais. Luomų skirtumai tarp žmonių buvo ir visados bus; tai išeina iš bendrosios pasaulio santvarkos. Dar ir šiandien žmonės aukštai vertina kilmę; reikia tik, kad tie kilmingieji pateisintų jiems reikiamą pagarbą. Būti kilmingam reiškia kilniai mąstyti, galvoti apie garbę, ne apie pelną, imti ant savo pečių sunkias pareigas ir bijoti tik v i e n o daikto — nedorybės.

Kilmingasis jaunuolis, kuris niekina vargšus savo draugus, anaip tol nėra „ponų vaikas“, dar mažiau „išlavintas jaunuolis“, bet tik pralavintas tuščiagalvis, pilnas puikybės ir noro pasirodyti.

Tai argi ne gražūs drabužiai parodo kilmingumą? Argi ne lakuoti batai? Argi ne elegantiška apykaklė ir naujausios mados šukuosena?

Taip, tikrai ne! Man tik v i e n a s yra ponų vaikas; ponų vaikas yra ponas savo išorės ir savo vidaus.

Žinoma, išviršinis pasipuošimas irgi nėra peiktinas. Kai kurie jaunuoliai sako: „Išorė nesvarbu! Svarbiausia — vidus!“ Taip, kas viršutiniškumas — tai viršutiniškumas; bet reikia žinoti, kad viršuje atsispindi vidus. Sakyk, ar gali Viešpatį Jėzų įsivaizduoti apdriskusi, purvinais drabužiais skelbiantį savo mokslą, — įsivaizduoti tokį, koks buvo Diogenas? O vis dėlto Kristus skelbė tik vidaus dėsnius!

Taigi pono esmei priklauso drausmingas elgesys, pastabumas ir mandagumas.

Pirmoj eilėj todėl tau reikia būti viduje drausmingam. Taigi stenkis visados griežtai tvarkyti savo mintis! O kad jaunimas vakare surašytų visas dienos mintis! Koks ten būtų baisus mišinys nenaudingų, kvailų, keistų ir nuodėmingų minčių ir mintelių! Argi nėra nieko, kas suvaldytų tavo galvą? Kas bus iš tos kariuomenės, kurioje kiekvienas daro, ką jis panori?

DRAUGIJOJE

Žmogus yra visuomeninė būtybė. Jis tiesiog ilgisi kitų žmonių draugystės. Geros draugijos praturtina žmogaus žinojimą, patobulina grožio nujautimą, moko paslankumo ir įpratina gražiai, tinkamai elgtis. Jauni žmonės ypač reikalingi draugijų tam, kad įprastų į tas išviršines formas ir išmoktų laisvai elgtis inteligentų rateliuose, kuriuose jiems, kaip tautos vadams, visą gyvenimą teks sukinėtis.

Tarp kilnių žmonių, kilnioje draugijoje mes ir patys daromės kilnesni. Čia prasidaro mūsų akys, ir mes pastebime, kas daroma, kaip daroma ir ko nedaroma. Bet netikėk, kad „gera draugija“, kurioje tau reikia dalyvauti, būtinai turi susidėti tik iš turtingų jaunų ir žymių ponų. Visai ne! Išmintingi, išlavinti ir tvirto būdo žmonės visados sudaro gerą draugiją, nors jų apdaras būtų ir paprastas, nors jie ir neturėtų pinigų.

Jaunuolis, kuriam niekad nepasitaikė progos pabūti geresnėj draugijoje ir kuris ankščiau ar vėliau į ją patenka, atrodo kartais labai juokingai. Įeidamas į kambarį, jis užmirš pasidėti skrybėlę ar apsiaustą; kambarį užklius už patiesalo; pirmas pasisveikins namų šeimininkę, nelaukdamas, ar ji paduos jam ranką, ar tik nusilenkdama norės jam atsakyti. Pakviestas sėsti, jis atsisės ten, kur turi sėsti vyresnis, arba net atsisės į sofą, nors draugijoje būtų ir moterų. Gerdamas kavą, jis išsiplikins burną; šaukštelį numes ant grindų, o lenkdamasis jo pasiimti, parvers stiklą. Valgydamas kepsnį, peilį ir šakutes jis vis laikys kitaip, negu visi. Gerdamas sukosės į stiklą ir skystimo lašais aptėkš savo kaimynus; pirma sučiaudės, o tik paskiau griebsis nosinės.

Sutinku, kad visa tai nėra nuodėmės, net nėra nė garbę įžeidžiantieji dalykai; bet vis dėlto tai yra nemalonūs atsitikimai, rodą išviršinių formų nemokėjimą ir trukdą pasireikšti net puikiausiems talentams. Todėl aišku, kad kiekvienas jaunuolis turi stengtis, kiek galėdamas dažniau, surasti progų dalyvauti geresnėse draugijose. Taigi džiaukis, jei pasitaikys proga susidraugauti su kuria nors padoria inteligentiška šeima.

Bet įspėju tave, kad saugotumeis kito kraštutinumo. Būdas ir talentai geriausiai galima išugdyti tik vienaatvėje.

„Jaunuolis darbui ir vyriškumui geriau pribręsta tyloje, negu užiančio ir laukinio gyvenimo triukšme“ (Goethe, Herm. und Doroth. IV, 127).

Kas pasidaro per didelis draugijų mėgėjas, tas tuoj virsta paviršutinišku žmogumi. Jis mėgsta tik puoštis, vaikštinėti . . . Ypač šis pavojus tyko didmiesčių mokinius, kur yra paprotys per dažnai dalyvauti įvairiose sueigose ir ten šokti ligi vidurnakčių. Tegul tokia draugija būtų ir labai gera, bet sugaištas laikas kenkia mokslui. Didelis ir dažnas išsiblaškymas trukdo tvarkingai mąstyti ir pratina žmogų vengti sunkesnio darbo. Šita prasme teisinga yra patarlė: draugija žmogų tvirkina.

APIE KĄ REIKIA KALBĖTI?

Pradžioj yra sunku rasti kalbai medžiagos; nelengva taip pat išmokti ir gražiai savo mintis pareikšti. Bet taip esti tik pradžioj. Rimtai galvojęs jaunuolis savo studijose, savo skaityboje tiek gali rasti pokalbiams medžiagos, jog lygaus išsilavinimo draugijoj jam nereiks būti nekalbiam. Turi saugotis, kad pašnekėsio taip nepradėtų: „Šiandien gražus oras!“ — „Ar šianakt ir pas jus lijo?“ Tai būtų minčių neturtingumo ženklas. Taip pat negera lankymosi metu klausti: „Kaip jums einasi?“ — „Kaip reikalai?“ — Juk kiekviena tavo lankoma šeima laukia, kad padidintum josios džiaugsmus, palengvintum josios kentėjimus; kad pats pasidalintum su ja savo vargais ir linksmumais, o ne tik šaltai ir oficialiai paklaustum „kaip einasi?“

Bet nebūk plepus! Plepumas niekam netinka, o ypač vyrams ir rimtiems jaunuoliams. Apie naminius kitų šeimų santykius, apie privatinio jų gyvenimo smulkmenas, nors jas ir gerai žinotum, neprasitark nė žodžio. Tieliekie visa tai paslaptįj.

Dviprasmė kalba yra visados menko išauklėjimo ženklas.

Niekados nekalbėk apie tokius daiktus, kurie galėtų ižeisti esančius žmones. Kitus pajuokti — vis tiek ar dėl kūno ydų, ar dėl neapsitrynimo, ar dėl neturto — yra labiausiai nemandagu. Negalima irgi taip kitus girti, kad tuose pagyrimuose kiti įžiūrėtų pašaipą. Tai yra didis nusikaltimas artimo meilės įsakymui. Apskritai netinka draugijoj juokauti ir kalbėti apie dirbtinius dantis, dirbtinius plaukus, apie šlubavimą, mikčiojimą, nes vis dėlto negalima tikrai žinoti, ar kartais kuris iš esančių neturi šitos ydos, nors, iš paviršiaus žiūrint, ir nebūtų matyti.

Reikia ypač saugotis kalbos darkymo, kuriuo tiesiog sirgte serga beveik visa didesnių miestu moksleivija. Be svetimybų ji vartoja ištisą

eilę valkatų pramanytų žodžių, kurie dažnai yra ir nepadorus ir kalbos atžvilgiu netaisyklingi. Jų reikia vengti.

Kalbėti apie baisius atsitikimus, apie dideles ligas galima tik būtinam reikalui esant. Valdykis, kai jauti, kad ateina žiovulys, ir stenkis jį nuslopinti. O jeigu matai, kad nepasiseks, tada pridenk burna nosine skepetaitė. Jąją vartok ir tada, kai kosti arba čiaudi. Apskritai, yra daugybė smulkmenu, kurias galima greitai peržengti, jei tik nekreipiama į jas tinkamo dėmesio: klausyti svetimos kalbos, draugijoje šnibždėti kitam į ausį, kėdę slankioti arba sėdint suptis, kaukšėti viena koja kita, nagus krapštyti arba pjaustyti, duris neatsargiai trenkti ir tt. Su kitu kalbant, negalima rūkyti. Laikant papirosą dantyse, reikia atsiminti laiku nubraukti pelenus, kad nenukristų ant stalo arba ant grindų; nubraukti į šiam reikalui skirtą indą, o ne bet kur. Kitoks elgesys parodytų svetimo turto negerbimą, o šituo atžvilgiu nė vienas išlavintas žmogus negali nusikalsti.

Netinka labai nustebti, nors kitas pasakotų ir tikrai nuostabų dalyką. Apskritai, negražu, kitam kalbant, vartyti akis, trūkčioti petimi, raukytis, žodžiu — daryti bet kokią veido gimnastiką. Taip pat netinka savo pastabomis kalbantį pertraukti net ir tada, kai dalykas jau girdėtas. Tai dažnai atsitinka senesnių žmonių draugijose, kada jie dėl susilpnėjusios atminties dažnai tą patį dalyką ne sykį pakartoja. Bet pakęsk! Nemandagių pastabų niekad nesakyk!

Jeigu draugijoje grojama arba kas nors aiškinama, visada reikia klausyti, nors tas nesudarytų tau nė mažiausio malonumo.

Jei ko nors nesupratai ar gerai nenugirdai, netinka taip klausti: „Ką? Ką pasakei?“ Bet mandagiau: „Atleiskite, gerai nesupratau!“ Žymiai už save vyresnių niekad nieko neklausk. Jų klausiamas, atsakyk trumpai: „taip“ arba „ne“, pridėdamas visuomet klaususio titulą: „taip, pone direktoriau!“, „prašau, gerbiamoji ponia“, „labai man būtų malonu, ponia, bet aš nepajėgiu“ ir tt.

Kalbančio pertraukti niekad negalima: reikia laukti, kol jis pašneigs. Jei pasitaikytų dviem kartu pradėti šneką, vienas turi pasakyti „atleiskite“ ir žodžiu „prašau“ duoti kitam pirmenybę.

Atsipratink nuo kai kurių studentiškų posakių, kuriais jaunimas kartais mėgsta pamarginti savo kalbą, kaip: „tai niekai“, „plepalas“, „prasimanymas“ ir k.

Išskaičiuodamas žmones, niekad neminėk savęs pirmoj vietoj.

Nesakyk: „Mes ten buvom trise: aš, Karolis ir Pranas“, bet „Karolis, Pranas ir aš“.

Niekad nekalbėk per daug garsiai. Žiūrėk į veidą tam, su kuriuo kalbi. Jei kalbančiųjų yra daugiau, reikia kartas nuo karto į visus pažvelgti, kad tuo būdu jie visi būtų įtraukti į pokalbį. Niekados neprieik prie kito taip arti, jog tavo kvapas liestų jojo veidą.

Nemandagu draugijoj susisėdus šnibždėtis: tada kiti gali pamanyti, kad juos apkalbama; o ypač neleistina kalbėtis tokia kalba, kurios kiti nesupranta.

Pamatęs, kad du nori slaptiau pasikalbėti, pasitrauk į šalį ir nekreipk dėmesio į jų kalbą. Blogas yra paprotys marginti savo kalbą svetimais žodžiais, kad atrodytų, jog esi mokytas. Bet taip pat negalima kitus viešai taisyti, jei jie kuria svetimybę pavartotų ne vietoj arba ne ta prasme, kuria ji paprastai vartojama.

ŠOKIUOSE

Vienas didis žmogus kartą pasakė: „Koks yra jaunuolis, geriausiai galima pažinti iš to, kaip jis elgiasi su mergaitėmis“. Tai tiesa! Šituose elgesiuose pasirodo visas gerumas ir visas blogumas, dorybės ir nuodėmės, riteriškumas ir tuštumas.

Kilnus jaunikaitis be jokių sąlygų gerbia kiekvieną mergaitę — vis tiek kokia ji bebūtų: kad ir žemiausios kilmės. Visas jo apsiėjimas dvelkia skaistumu ir susivaldymu. Bet tam anaip tol nereikia nuleisti akių ir tik ieškoti progos pabėgti! Ne! Galima — ir net reikia pasakyti ir linksma žodelį. Bet sukinėtis po gatves, puoštis, per naktis šokti — štai ką niekina kilnus jaunikaitis! Vyriškasis jo idealas yra toli nuo šitos lėkštaprotės minios idealų. Čia jis neras tikrai kilnios mergaitės, iš kurios galėtų šio to pasimokyti. Jis mąsto ne apie tokias.

Kas yra tikras džentelmenas, geriausiai parodo šokiai. Čia žmogus pasirodo toks, koks jis yra: pasirodo, ar jis tik jieško progos padaryti sau malonumo ir patikti mergaitėms, ar yra jau pribrendęs pakelti ir riterišką smūgį.

Atėjęs į draugiją, pasveikinęs šeimininką ir pažįstamus svečius, džentelmeniškas žmogus pirmoj eilėj pasirūpins susipažinti ir su nepažįstamais. Baisiai yra nesmagu būti ištisas valandas draugijoj ir nesusipažinti. O šituo atžvilgiu nusikalsta net ir išlavinti žmonės, manydami tai esąs menkas ir jau pasenęs dalykas. Todėl visados paprašyk

šeimininko arba kurio jau pažįstamo, kad tave supažindintų ir su kitais svečiais. Jei tau pasitaikys ši pareiga, tad žiūrėk, kad poną pristatytum poniai ir jaunesnį vyresniajam, o ne atvirkščiai.

Galop pasakyk, mano drauge, ar, kartais, nepriklausai prie tų neriteriškų draugų, kurie, užgrojus muzikai, spraudžiasi į kampa, mat jiems neįdomi nė viena jauna mergaitė? Ar neprailgini jai tos kankynės, kada ji laukia, ar pakvies ją kas, ar gal tik šeimininkas dėl mandagumo išves ją šokti?

O kaip elgiesi šokdamas? Ar prisitaikai prie savo partnerės, ar gal verti ją sekti savo nepaslankius judesius? Ar ne perdaug ištikimai prisiglaudi, tuo parodydamas, kad tau stoka vidinio atsparumo? Aš apie tai nė negalvočiau, jei nebūčiau to pastebėjęs. Mačiau taip pat nekartą, kaip daugelis jaunikačių labai rūpestingai saugojo savo damas nuo skersvėjo, bet nemokėjo jų apsaugoti nuo susidūrimo su kitomis poromis.

Daugeliui šiaip jau gana mandagių jaunikačių neateina nė į galvą pašokdinti ne taip jau patraukiančias ir gražias mergaites. Bet visą vakarą šokti tik su viena kita gražesniąja, o kitas viešai palikti ir visiškai jomis nesirūpinti — ne, tai dar nėra išauklėjimo ženklas. Riteriškas jaunuolis savaime krypsta silpnesniųjų pusėn. Nenoriu, kad visą vakarą nuobodžiautum, tik noriu, kad pamąstytum ir apie tą, kuri laukia riteriškos tavo globos.

Šeimyniškose iškilmėse mandagumas reikalauja po kartą pašokdinti visas ten esančias moteris, pirmoj eilėj, žinoma, šeimininko dukteris.

Ar reikia dar pastebėti, kad šokant negalima rūkyti papiroso? Deja, mačiau taip darant jaunuolių, kurie buvo kilę ir iš aukštos giminės! Kitaip nebūčiau drįšęs apie šį dalyką nė užsiminti.

Drąsa šokių salėje irgi užima nepaskutinę vietą. Juk tikrai josios reikia, kad pasipriešintum tiems šokiams, kurie ateina iš ten, kur garbė ir padorumas jau seniai užmiršti. Fr. V. Fersteris pasakė kartą: „Čia reikia daugiau drąsos, negu fronte“. O jeigu kas tave dėl šitokio elgesio pajuoktų, kas pradėtų tau girtis savo „prityrimais“, mano drauge, palik jį. Garbė tau, jei toki vaikėzai iš tavęs tyčiojasi. Tai parodo, kad jie tau negali prilygti, kad jiems su tavim nepakeliui.

Tikėk man: tik tas yra pašauktas dirbti anie ms di diems laikams, kurie turi ateiti, kam moters garbė yra šventas daiktas.

Tu mane klausi: ką turiu daryti, jei kuri mergaitė pamiršta susivaldyti ir mišrioje draugijoje pradeda per daug laisvai elgtis? Deja, pasitaiko ir taip! Bet vos tik pastebėjai, kad ji yra lengvapėdiška, tau telieka viena pareiga: b ū t i r i t e r i š k u v y r u. Tai nereiškia, kad tu turi jai pataikauti ir išnaudoti josios silpnybę, bet savo kilnumu ir brolišku rūpinimusi turi taip su ja elgtis, kaip nori, kad kiti elgtųsi su tavo seserimi ar motina.

Šitoks vyriškos didybės jausmas turi valdyti tave ir tada, kai tamsią naktį lydi namo jauną mergaitę. Pažįstamą damą po šokių ar po puotos nepalydėti naktį namo, būtų labai negražus dalykas. Šituo atveju reikia bent pasisiūlyti palydėti. Bet lydek ją kaip riteris!

Žinau, tavyje verda noras paklausti mane apie vieną dalyką. Jau nutė, ugninga tavo širdis sugavo kitos širdies kibirkstėlę. Tu jau esi, tiesa, paskutinėj klasėj, bet nori dar toliau mokytis ir todėl išmintinga būtų apie tokius daiktus dar nė negalvoti. Taigi bandyk suvaldyti šitą savo per ankstyvą išimylėjimą, neišileisk į per didelį draugiškumą, pilną intymiškumą ir jausmingumo. Ištįžęs pasidavimas kitai lyčiai neišugdys tavyje vyriškumo. Valia, atsparumas ir ištesėjimas reikalauja ugnies mėginimo.

Čia nenoriu peikti kilnios jaunystės meilės. Jeigu ji yra ideali, ji gali būti tikra palaima, bet tik tada, kai ji nėra žaislas. Todėl paklausk save: ar šitie jausmai mane tobulina? Ar meilė pakilnina mano idealus, o gal tik audrina aistringą prigimtį? Kas mane traukia: ar tik graži išorė, ir gal aš, kaip ta peteliškė, lekioju nuo vieno žiedo prie kito, — ar kilni siela, uždeganti manyje kilnumo pamėgimą?

Kas Beatricė buvo Dantei, tas gali būti jaunuolio sielai ideali meilė, šaukianti ją į grožį ir į dorovę, bet tik tada, kai ji klestės slaptose dvasios gėlmėse ir nepereis į niekingų pašnekesių ir žemųjų geidulių pasaulį.

DAR KELETAS DALYKĖLIŲ

Niekad neik į kambarį nepabarškinęs. Jei kas barškina į tavo duris, sakyk „prašau!“ Nevartok per daug draugiškų posakių, kaip „eik, eik“, „gali eiti“, nes nežinai, kas ten barškina — gal visai svetimas žmogus, o gal ir tavo vyresnysis.

Nuėjęs ko nors aplankyti, paklausk išėjusio tarno, ar namie tavo norimas lankyti asmuo ir ar tuo metu priima atsilankiusius. Jei ne-

būtų namie arba jei nepriimtų, palik vizitinę kortelę; jei lankai vedusius, palik dvi. Sužinojęs priimamas, paduok tarnui vizitinę ir palauk kvietimo įeiti. Kviečiamas, prieškambarį pasikabink apsiaustą ir lazda arba skėtį, o skrybėlę ir pirštines pasiimk su savimi.

Niekad nelankyk kitų nepatogių laiku, nes kiekvienoj šeimoj yra valandų, kada kitų apsilankymai yra labai nepageidaujami. Todėl norėdamas daryti kam vizitą, pasiklausk vietos žmonių, kuriuo metu paprastai jis ten daromis; nuėjęs būk neilgiau, kaip 10—15 minučių. Tik į laikrodį niekadosis nežiūrėk. Laiko ilgį čia reikia numanyti. Prašomas sėsti, nesispyriuok ilgai, bet sėsk į nurodytą vietą ir pasidėk skrybėlę, tik ne ant stalo, o ant gretimos kėdės; pirštinės vizito metu laikomos rankoje. Jei vizituojamas asmuo yra gerai tau pažįstamas arba net draugas, gali ir ilgiau pas jį pabūti, žinoma, jei netrukdam jam pradėto darbo. Kviečiamas dar pasilikti, turi nujauti, ar šis kvietimas yra tikras noras, ar gal tik gryna mandagumo formulė, kurios nereikia rimtai paisyti. Stenkis, kad pokalbis būtų sklandus, ir pasirenk išeiti tada, kai kalba dar mezgasi, bet kai matai, kad josios galas jau nebetoli. Nemandagu keltis, kada kalba staiga nutrūksta, arba laukti, tol, kol pats šeimnininkas duos ženklą išeiti. Ateinant ar išeinant, visados sveikinama pirma šeimnininkė, o paskui šeimnininkas.

Gavęs kurios nors šeimos pakvietimą pietų, turi ją pirmiau applankyti, jei vizitas nebuvo dar prieš tai padarytas. Pakvietimą galima priimti, galima ir nepriimti, bet atsakyti reikia tuoj ir aiškiai; neaiškus atsakymas yra ir nemandagus ir kviečiančiajam labai nepatogus. Paskirtą valandą jau reikia būti vietoje. Labai nemandagu, kada kiti yra verčiami laukti. Jei ateini kaip svečias, tada skrybėlės į kambarį neštis jau negalima.

Sėdant į vagoną, nėra reikalo nepažįstamus sveikinti, nors jaunuoliai galėtų tai padaryti kukliu galvos palenkimu. Nemandagu vagone garsiai kalbėti ir pasakoti kitiems šeimyninio gyvenimo smulkmenas; taip pat nemandagu neatsiprašyti, jeigu ką užgavome, pvz. truktelėjus traukiniui, išsinešant arba įsinešant bagažą ir t. p.

Eidamas su kuo nors gatve, žiūrėk, kad moteris ar vyresnis eitų tavo dešinėj. Išimtis daroma tik tada, jei šaligatvis labai siauras ir prasilenkiant reikia nulipti gatvėn; tada moteris ir vyresnieji leidžiama eiti patogesnėj pusėj. Ši taisyklė tinka ir važiuojant. Tavo vieta tebūna senesniųjų kairėje. Iš šitos pusės reikia ir išėsti.

Sveikindamas pakelk kepurę ar skrybėlę, bet niekad nepasitenk tik palietęs josios brylių. Kalbėdamas su poniu arba su vyresniuolu, kepurę laikyk rankoje. Jei tave sveikina kas iš dešinės, tai imk kepurę kairiaja ranka, o jei iš kairės — tai dešinąja, kad neuždengtum savo veido. Sveikinančiam visados žiūrėk į veidą. Į pasveikinimą neatsakyti būtų rimtas įžeidimas. Jei eini su kitu, ir tavo draugas ką nors sveikina, pakelk kepurę ir tu, nors sveikinančiojo ir nepažintum. Tą pat reikia daryti, kada tavo draugas yra praeinančiųjų sveikinamas.

Kokį nors ryšulį nešis į kambarį ir dar dėti ant stalo yra visiškai negalima. Taip pat netinka alkūnėmis atsiremti ant stalo arba ranką permesti į kėdės atramos užpakalį.

KAIP REIKIA VALGYTI?

„Net nė pavalgyti negalima, kaip nori! Ir valgymas — ir tas turi savo taisyklių“, — šaukia nevienas apsileidėlis, atsisėdęs prie stalo nešvariomis rankomis ir suveltais plaukais.

Bet mes turėtume tik džiaugtis, kad griežtas draugijinis elgesys įtraukia į savo globą ir valgymą. Valgymo taisyklės yra sugalvotos ne tam, kad apsunkintų žmogų, bet kad parodytų, jog dvasia sugeba valdyti kūną, jog gyvuliškai palikimai turi nusilenkti protingiems norams. Kiaulių tvarte nėra jokių valgymo dėsnių. Bet kas nori būti žmogus, turi jų turėti. Kodėl, pvz., valgant sriubą nereikia siurbti ir čepsėti? O todėl, kad nepaskęstume ligi ausų skonio malonumuose ir neužmirštume, kad vis dėlto esame žmonės.

Mokėjimas susivaldyti turbūt niekur taip ryškiai nepasirodo, kaip prie stalo. Prisimink Senojo Įstatymo Gedeoną. Su 10.000 vyrų jis išėjo į karą. Kelionė jiems pritrūko vandens, ir visi buvo be galo ištroškę. Tik štai galop prieina upė. Visi puolė prie vandens, iškišo galvas ir ryte rijo gaivinanti gėrimą. Bet Gedeonas visus juos pavarė namo. Ir ką jis būtų su tokiais nesusivaldančiais daręs! Pasiliko tik tris šimtus, kurie, nepaisydami didelio troškulio, saujomis sėmė vandenį ir gėrė.

Pareiga susivaldyti yra ne tik draugijoje, bet ir prie stalo. Elgdami pagal paprastus, kasdieninius reikalavimus, mes įdvasiname kūno formas ir įžiūrime jose gilesnės prasmės.

Apsvarstyk tad visa tai ir perskaityk tą keletą taisyklių, kurias žemiau surašysiu.

Svarbiausia mokėti gerai vartoti valgymo įrankius. Šaukštas laikomas taip, kad jo įdubimas būtų į viršų; jeigu jis guli ant stalo prie peilio ir šakučių, tada įdubimas esti žemyn. Visi trys — šaukštas, peilis ir šakutės, — laikomi laisvai, lengvai, daugiau už galo taip, kad laikant šakutes, nuo josios dantų ligi rankos liktų bent pusė gniaužto, o laikant peilį, smilius pirštas siektų tą vietą, kur baigiasi geležtė ir prasideda kotas. Šluostyti servietėle lėkštę arba šaukštą niekados negalima. Tai būtų šeimininkės įžeidimas. Nemandagu valgant siurbti, čepsėti, lėkštę barškinti arba šakutėmis ją braižyti; apskritai netinka garsiai ir triukšmingai valgyti. Vieną dalyką įsidėk į galvą: juo esi garbingesnėj prie stalo vietoj, juo tyliau turi valgyti.

Valgant dažniausiai vartojamos šakutės. Peiliu tiktai pjaunama (duoną reikia tik laužti, jos pjaustyti niekad negalima), bet į burną jo kišti, kitaip sakant, juo valgyti niekados neleidžiama. Jei kurį valgį, pvz. kotletus, žuvį, gali šakute susmulkinti, vartok tik ją vieną. Žuvis galima valgyti tik šakutėmis, pasigelbstint vadinamu žuvų peiliuku. Jei jo nėra, tada reikia apseiti tik su šakutėmis. Nelabai tinka imti rankomis paukščių kaulus ir juos graužti, nors kai kur ir yra toks paprotys. Jei šakutėmis paimti kuris valgis yra sunku, tada galima pasigelbėti duonos gabalėliu; bet negražu tokiu gabalėliu valyti lėkštę arba dažyti jį į padažą. Jei reikia kartu ir peilio ir šakučių, tad peilį laikyk dešinėje rankoje, o šakutes kairėje.

Negalima viso valgio gabalo iš karto susmulkinti (tai būtų godumo ženklas), bet reikia tiek atsipjauti, kiek galima vienu sykiu nuryti. Nežinodamas, kaip reikia kuri valgį valgyti, ramiai pažiūrėk, kaip kiti daro; tik žiūrėk taip, kad kiti to nepastebėtų.

Negerk, kol burna dar nėra tuščia. Servetėlę galima pasitiesti sau ant kelių, bet galima ir palikti suvyniotą, Saugokis, kad nesučiaudėtum tiesiai ant stalo! Jausdamas, kad čiaudulys artinasi, išsiimk savo nosinę skepetaitę ir nusikreipk kiek į šalį. Suvalgęs vieną porciją ir norėdamas pakartoti, sukryžiuok lėkštėje peilį ir šakutę. Valgydamas visados stebėk, ar nereikia ko nors kaimynui paduoti. Bendrąjį valgio indą nepasistatyk prieš save, lyg vienas tebtum prie stalo, bet pastumk toliau. Nepradėk valgyti tol, kol kiti dar nėra įsidėję. Ar žinai, kad nemandagu labai ant lėkštės užsigulti; nemandagu pilna burna kalbėti ar kuo nors žaisti. Ant stalo galima laikyti tik plaštakas, bet nieku būdu ne alkūnes. Pavalgęs peilį ir šakutes padėk šalia vienas kito ant lėkštės; neman-

dagu būtų juos padėti ant stalo. Svečiai keltis gali tik tada, kai šeimninkė ar šeimninkas duoda ženklą arba žodžiu paprašo.

Nemandagu valgius rinktis. Todėl iš pat mažens pratinkis valgyti viską, kas tik paduodama. Juk turbūt nėra tokio valgio, nuo kurio sveikam žmogui reiktų sirgti. Gali pasitaikyti, kad tau kas nors negardu, bet šitą nenorą gali suvaldyti ir prisiversti valgyti. Tai bus puiki priemonė nusigalėti. Net ir nepasisėkusį pagaminti valgį valgyk ramiai, neduodamas suprasti, kad jauti jo blogumą. Gera yra kartas nuo karto susilaikyti nuo vieno kito gardesnio kąsnelio, nes tuo būdu aukštesnės sielos galios įpranta valdyti žemesniasias, o šios išmoksta paklusti. Atsispirti akimirksnio išpūdžiams ir geidulių jėgai neužtenka tik muskulų mankštinimo. Čia reikia dar ir valios galybės.

Taigi pakartoju: pagrindinė valgymo taisyklė yra susivaldymas. Todėl saugokis, kad pilvas nepasidarytų tavo gyvenimo viešpats, nes kiti nariai tada teisingai galėtų sukilti ir atsisakyti jam tarnauti.

SVEČIUOSE

Tarp svečio ir šeimninko amžių bėgyj yra išsivystę daugybė mandagumo taisyklių. Reikia manyti, kad šitos taisyklės yra tąsa anų pirmapradžių mandagumo formų, kurios viešpatavo pirmąsiose tautose ir pagal kurias svetingumo teisė, svečio pagarba ir neliečiamybė buvo ypatingai gerbiama. Net audros užkluptas keleivis ir pavargęs priešas galėjo šitomis teisėmis naudotis. Jau Tacitas labai gyrė germanų svetingumą. Todėl svečiai dar ir šiandie ypatingai mandagiai yra priimami. Jų pasitikti važiuojama net į stotį, arba mažiausiai sutinkama prie durų. Juos nuoširdžiai sveikinama ir palydima į iš anksto jiems prirengtą kambarį. „Tvarkykitės čia, kaip jums patinka; elkitės, kaip namieje“. Bet šitos pastabos nereikia raidiškai suprasti; ir būtum labai nemandagus, jei elgtumeisi, „kaip namie“. Svarbiausias visų išlavintų žmonių dėsniis yra elgtis svečiuose kiek galima kukliau, turėti kuo mažiausia reikalų ir apskritai prisitaikinti prie vaišinančios šeimos gyvenimo būdo bei papročių. Todėl sužinok, kurią valandą esti pietūs, ir visados būk punktualus. Savo kambarį ir drabužius laikyk tvarkoje ir nesileisk patarnaujamas. Panaudok kiekvieną proga kitiems kuo nors pagelbėti. Mandagus jaunuolis visados esti pasirengęs padėti net ir tarnams. Tik šituo būdu įkūnysi savo riteriškumo idealą.

Valgių niekad negalima kritikuoti. Jei pasitaikytų valgyj rasti kas nors nemalonaus (musė, plaukas), pašalink jį niekam nematant, ir anie jį nė neužsimink, kad nesugadintum kitam apetito. Jei valgiai virti pačios šeiminkės, gera yra juos pagirti; priešingai, niekad negalima svečio klausti, ar valgis patinka. Nereikia mėgstamo valgio per daug prisikrauti; tai būtų godumo ženklas. Ypač to reikia saugotis tada, kai valgis padalintas porcijomis, nes kitam gali jo visiškai netekti.

DRABUŽIAI

Sielos nusiteikimai pasireiškia išviršiniu būdu, ir dvasios gelmių įvykiai išeina aikštėn, per išorinius ženklus, nes žmogus turi ne tik sielą, bet ir kūną. Lotynų priežodis: „Est facies testis, quales intrinsecus estis“ — „veidas paliudija, koks yra jūsų vidus“, vis dėlto bent iš dalies yra teisingas.

Išlavinto jaunuolio išorė (drabužiai, kūno priežiūra) liudija apie jo vidaus tvarką, apie mąstymą ir apie sielos skaistybę. Susitikęs apsileidėli mokinį, kurio batai purvini, drabužiai pilni dėmių, panagės pajudusios, veidas murzinas, plaukai susivėlę, dantys neišvalyti, — visada pamatau (kitaip aš negaliu): „Šio jaunuolio sieloj irgi nėra tvarkos, o gal ten vyrauja net purvas ir nuodėmė!“

Taigi, kreipk dėmesio ir į išorinį pasirodymą. Žinoma, nenoriu tuo pasakyti, kad reiktų baimingai vaikytis naujausios mados arba gaisinti laiką visokioms kosmetinėms veido operacijoms; nenoriu taip pat, kad mokiniai visuomet tik švarintųsi, garbiniuotųsi, laistytųsi kvėpalais ir nagus krapštytų. Anaip tol! Noriu tik, kad drabužiai ir kūnas būtų švarūs.

„Išviršinis švarumas yra vidinio tyrumo laidas. Tebūnie todėl švari tavo burna ir rankos! Tebūnie švarūs tavo drabužiai!“ (Rückert).

Kas dažnai prausiasi arba maudosi (ypač ore, prieš saulę), kas dažnai vėdina savo drabužius ir maino skalbinius (nauji, tik išskalbti skalbiniai yra lyg ir maudynė), tas net ir geriausioj draugijoj padarys malonaus išpūdzio, nors būtų kilęs ir iš žemiausio luomo.

Kūno švarumas turi reikšmės ne tik sveikatai, bet ir grožiui. Jaunuolis, kurio rankos suteptos, kurio dantys nevalyti, plaukai susivėlę, tikrai kiekvienam daro nemalonaus išpūdzio. Nesvarbu, kad drabužis būtų naujas. Niekvienas gali toki turėti. Jis gali būti ir senas, gali būti pigus, bet turi būti nedėmėtas, nesuplyšęs, nepurvinas ir

nedulkinas. O to išsisaugoti gali kiekvienas jaunuolis.

Svarūs turi būti visi drabužiai, ne tik rankogaliai ir apykaklė. Prauskis gana dažnai; prieš kiekvieną valgį nusiplauk rankas. To reikalauja ir higiena. Maudykis ir keisk skalbinius kada tik yra reikalo. Dažnumas čia nieko nepakenks. Dantų valymas irgi nėra tik privatus reikalas, bet svarbus sveikatos reikalavimas. Kas jų neprižiūri, sugadina vidurius, o vėliau ir visą organizmą. Taigi po kiekvieno valgio išvalyk dantis šepetėliu ir iškrapštyk tarp jų pasilikusius valgio trupinėlius: tam g e r i a u s i a i tinka žąsies plunksna; negalima krapštyti vinimi, adata ar šiaip kokių geležinių įrankių, nes jis pradrasko danties emalį ir dantis pradeda gesti. Vakare, prieš eidamas gulti, dar kartą išplauk dantis, vartodamas šepetėlį ir dantų miltelius.

Žinoma, jaunuolis gali įkristi į kitą kraštutinumą ir tapti madų vaikytoju. Vienas prancūzas pasakė: „Kvailiai išranda madas, o protingi jas seka!“ Bet pakartojau: švarus kūnas ir švarūs drabužiai — yra geriausia mada. Man tiesiog gaila tokio jaunuolio ar vyro, kuris jokios kitos neranda savyje vertės, kaip tik dairytis po krautuvių vitrinas ir sekti naujausius madų pasikeitimus. Yra tokių dabitų, kurių apsirengimas ir pasipuošimas yra pavyzdgingiausias, bet kurie kituose dalykuose yra tikri kvailiai. Toks gyvenimas dar nesuteikia žmogui pirmenybės.

Patariu tau būti mandagiam ir išlavintam, bet ne tam, kad, pasisavinęs visą ispanišką etiketą, sukinėtumeisi po gatvę, lyg koks šokių vedėjas. Rimtas, mandagus jaunuolis vengia viso, kas galėtų kristi kitiems į akį. Jis dėvi tokius drabužius, kokius dėvi ir kiti jo luomo draugai. O jei kas nori savo apsirengimu pro kitus prasikišti, tas parodo tik savo tuštumą — daugiau nieko. Drabužių nepriežiūra yra neišsilavinimo ženklas.

Vis dėlto reikia prisitaikinti prie mūsų laikų papročių. Šiandie mes dėvime kitaip, negu viduramžiais, todėl suprantama, kad dabar negalima nešioti tokių drabužių, kokius žmonės nešiojo 18 šimt. Bet noriu tave perspėti, kad nebūtum beždžionė, pamėgdžiojanti kiekvieną mados kvailybę, kad nesinaudotum visokiais kvepalais, manikiūrais ir kitokiais niekais, kuriems aukštesnių klasių mokiniai išleidžia taip daug laiko ir pinigų. Tokie nekartą virsta neprotingomis gražeivomis, kurių visas rūpestis puoštis ir kuo gražiausiai taisytis.

Kaip šitokie gražėivos atrodo? Kitame straipsnelyj aš tau parodysiu jo pavyzdį; parodysiu žodžiais. Gyvų pavyzdžių, manau, galėsi rasti ir savo drauguose.

Turbūt nėra juokingesnio pasaulio daikto, kaip mokinys gražeiva, kurio visas gyvenimas praeina, bežiūrint į madų albumą ir besisukinėjant prieš veidrodį. Liūdna, baisiai liūdna ir skaudu žiūrėti į šitoki tuščiagalvį, jieškantį tik pasikalbėjimų ir susiėjimų, o nežinantį nieko apie knygas, apie mokslą ir apie tylų lavinimąsi.

Pirmoj eilėj krinta į akį begalinis ir nuobodus jo plepumas. Jis kalba be paliovos ir vis apie save, savo nuotykius ir žygius. Pasikalbėjimams žmonės yra nustatę tam tikrų taisyklių, kurių išauklėtam jaunuoliui nevalia peržengti. Bet gražeiva jų nepaiso. Tiesa, būtų nemandagu ir nuobodu sėdėti ir netarti nė žodelio. Bet iš dviejų pavojų — per daug tylėti ir per daug kalbėti — paskutinis yra visados didesnis. Kas per daug tyli, galimas daiktas, kad jis dar neįpratęs kalbėti; bet gali jis tylėti ir dėl kuklumo. O jau kas per daug kalba, tas, aišku, yra tuščias. Protingas jaunuolis, budimas suaugusių draugijoje, geriau visada patylės, nes tuo būdu gali daug ko išgirsti ir pasimokyti. Tik pamanyk, kaip juokingai atrodo rimtiems žmonėms amžinai plepęs vaikėzas!

Galima greitai apsvaigti nuo savo paties balso. Savęs paties klausyti yra labai malonus, bet kartu ir labai pavojingas pasismaginimas. Kas moka protingai tylėti, iš to galima ir šio to gero laukti. Tuo tarpu plepalas praranda savo garbę per pirmąsias penkias minutes. Tuštumas taip jį apakina, jog jis nė nepastebi, kiek papasakoja savo gyvenimo kvailybių ir šiaip visokių niekų: kiek jis turi turto, kiek gali vienu prisėdimu išgerti alaus, koks grafas yra jo draugas ir koks ministeris jo krikšto tėvas, kiek hektarų lauko turi jo dėdė, kaip praleido vasarą, bevažinėdamas po jūras (nors tos jūros yra tik jo vaizduotėj) ir tt. Tokiais dalykais girtis yra didelio neišauklėjimo ženklas. O šita liga serga nevienas turtingų tėvų sūnus!

Nežinau kur esu girdėjęs posakį, kuris labai gražiai apibūdina gražeivą: Dievas todėl beždžionę sutvėręs taip į žmogų panašią, kad šis pamatytų, kuo jis virsta, pradėjęs gyvulišką gyvenimą ir netekęs noro rūpintis dvasios reikalais.

„Nėra bjauresnio gyvulio už beždžionę. Ir nėra panašesnio gyvulio į mus, kaip beždžionė“.

Nėra nė vienos temos, apie kurią gražeiva nepasakytų savo nuomonės. Jis kalba nepaprastai greit taip, jog kiti negauna nė išsižioti. Paibaigęs sakinį, jis paryja tašką ir, negalėdamas surasti tolimesnės min-

ties eigos, pradeda taukšti niekus, kol vėl ką nors atsimena ir vėl savo kalbą tęsia. Ištisas valandas jis gali plepėti apie pačius menkiausius niekus. Tikrai jis yra apsvaigęs nuo savo paties kalbos, ir kai rimtiems žmonėms mintis gimdo mintį, tai jam žodis veja žodį. Draugai tokio nemėgsta ir net vengia. Jiems baisus yra jo liežuvis, ir jie mielai iš jo pasityčioja, kai tik jo nėra.

Nuostabi yra jo drąsa, su kuria jis kalba apie kiekvieną kad ir rimčiausią klausimą. O kokiais išdidžiais gestais jis palydi savo „išvedžiojimus“. Atrodo, lyg būtų išradęs paraką arba kategorinį imperatyvą. Senieji — jo manymu, — žinoma, yra visi kvaili, mokykloj mokomi dalykai esą nesąmonės, o religija — auklių pasakos.

Ir vargas tam, kuris pateko į jo dantis! Pasaulįj nėra aštresnio kritiko už šitą jauną vyruką, kuris viską papeikia. O tuo tarpu nežino, kad jis yra tuščias, tuščias, lyg pasipūtęs povas. Viskas jam negera, viskas kvaila; kava jam nepakankamai saldi; lyja, kai saulė šviečia... Jei jis moksleivis, tai algebra jam „niekai“, matematikos mokslas — „tuščios nesąmonės“, kurios tik kankina mokinius ir tiek. Ši knyga yra „visiškai tuščia“, šis jaunikaitis „kvailas nešvankėlis“ — ir taip toliau, be galo.

Ši liga yra baisiai užkrečiama. Reikia tik, kad vienas pradėtų kritikuoti, o kiti tuoj pagelbės. Kodėl? Jie patys to nežino. Čia lygiai yra, kaip kaime: sulojo kur vienas šunelis, tuoj visi ir kaukia. Ar kas atsitiko? Ne! Tik vienas pradėjo.

Tokiam žmogui veltui įrodinėtum, kad tylėjimas kai kada yra šventa pareiga ir kad negalima visko kitiems išplepėti. Ką tau kitas patikėjo, kaip paslaptį, garbingai tą ir saugok. „Klausyk, aš žinau baisiai įdomų dalyką, bet kurį papasakosiu tik tau. Tik niekam nesakyk!“ — O tuo tarpu jis kelintam jau tą patį pasakoja ir vis prideda: „Tai sakau tik tau!“

„Didelio čia daikto!“ — pasakysi. „Argi jaunas žmogus gali turėti kokių ypatingų paslaptių?“ Žinoma, čia svarbu ne paslapties turinys, bet ta aplinkybė kad jis nesimoko susivaldyti. Juk ką pasakytum apie tokį jaunuolį, kuriam draugas atvėrė savo širdį, viską išsipasakojo, o paskui, draugystei iširus, šis išduoda ano draugo paslaptis! Tai tiesiog nedora! Deja, tokių atsitikimų gyvenime pasitaiko nemaža.

Galop toks plepalas būna nubaustas tuo būdu, jog niekas į jo kalbą pradeda nekreipti rimto dėmesio. Ir kas gali tikėti tam, kuris neturi

jokios savigarbos, kuris dėl pinigų išduoda žmones, o norėdamas pasirodyti esąs šnekus ir sąmojingas, išplepa kitų paslaptis. Nieko nėra nevyriškiau, kaip plepumas ir norėjimas pasirodyti. Pratinkis tylėti, bandydamas nepasakoti kokio nors šiaip paprasto dalyko ir apie savo paties reikalus niekadęs nekalbėti, žinoma, jei jie nėra tokie svarbūs, jog tiesiog reiktų juos paliesti.

TĖVAS IR MOTINA

Tikrai išlavintas jaunuolis esti mandagus ir drausmingas ne tik santykiuose su svetimaisiais, bet pirmoj eilėj su savo tėvais, broliais seserimis ir su tarnais. Tikrasis džentelmenas su kiekvienu elgiasi riteriškai. Šitą pažymėti aš jaučiu reikalo dėl to, kad pasitaiko jaunuoliu, kurie mano, jog mandagumas esąs reikalingas tik svetimųjų draugijose. Su savo draugų seserimis jie elgiasi labai mandagiai, tuo tarpu savo seserims moka parodyti tik šaltą, aikštingą būdą. Svetimiesiems jie malonūs, bet savo tėvų tarnams — grubūs ir net žiaurūs. O kai kurie net santykiuose su savo gimdytojais, ypač brendimo metais, yra irzlūs, paniurę, aikštingi ir visados linę priešintis. Ir liūdna žiūrėti, kai toks jaunikaitis mano esąs išmintingesnis už savo tėvus, o pagarbą, paklusnumą ir meilę laiko tokiais dalykėliais, į kuriuos neverta kreipti rimtesnio dėmesio. Yra tikra, kad Dievas davė mums tėvus vadovauti ir būti vertas tik pasigailėjimo, jei jų negerbsi ir nemylėsi. Vėliau būtų skaudu prisiminti, kad sąmoningai niekinai savo gimdytojų meilę ir kasdieniais savo elgesiais padarei jiems tiek rūpesčio ir susikrimitimų. Jeigu jie yra jau mirę, jų asmens tuomet šviečia dar skaidriau, ir skaudu prisiminti gimtuosius savo namus, žinant, kad pats ten buvai priežastis daugelio nemalonumų, kad vietoj džiuginęs savo tėvelius, nekartą juos skaudinai ir pykinai.

Jaunesnieji tavo broliai ir sesutės irgi nėra tam, kad juos kankintum arba ant jų galėtum išlieti savo pyktį, jei už neišmoktą pamoką gavai dvejetuką. Kaip gražu, kada broliai ir sesers vienas kitą ne tik myli bet ir mandagiai vienas su kitu elgiasi! Tikroji dorybė prasideda tėvų namuose. Kas su svetimaisiais yra mandagus, o namie ne, — to mandagumas yra tik tuštybė ir apgaudinėjimas.

Suprantama, kad turbūt nėra tokio jaunuolio, kuris su savo motina elgtųsi nemandagiai ir atšiauriai, bet pagalvok, ar v i s a d o s taip elgiesi — net užėjus pykčiui ir blogai nuotaikai? Duok pats sau apyskaitą,

kaip susivaidai staigių aistrų metu? Nes tik tokiu būdu galėsi išmokti nugalėti savo žemesnįjį „aš“ taip, kaip tinka tikrajam vyrui. Tik didieji žmonės turi galios pamatyti savo klaidas ir prie jų prisipažinti. Todėl ižeidęs tėvus, surask tinkamą žodį, kuris ne tik panaikintų tėvams padarytą skausmą, bet atstatytų ir tavo pagarbą ir iduotų į tavo rankas vadžias, kurias kovoje su pačiu savim buvai pametęs. Juk tik tas vėliau gali būti kitų vadas, kas jaunas išmoko pats save vesti.

Būk todėl savo tėvams geras sūnus! Būk geras nuo pat aušros, per visą dieną, kol eidamas gulti ištiesi jiems atsiseikinti ranką. Nepasakyk niekad nė kokio grubaus arba nemandagaus žodžio. Jujų įsakymus ar prašymus atlik kuo greičiausiai. Jei lankai mokyklą toli nuo namų, tad rašyk jiems laiškus ne tik tada, kai prireikia pinigų, bet kuo dažniausiai. Melskis už juos, nes tam galbūt jie neturi laiko. Jie rūpinasi tavimi, tad jau pats dėkingumas reikalauja ir jų neužmiršti.

„MANO SENIS“

Norėčiau atkreipti tavo dėmesį dar į keletą smulkesnių dalykelių. Pirmiausiai nesigėdink to, kad tėvai tave myli.

Kodėl aš tai sakau? Kartą vienas jaunikaitis su dviem savo draugais, važiuodamas pro šalį, užsuko ir į savo namus. Tėvas iš džiaugsmo apkabino savo sūnų ir pradėjo bučiuoti. Bet šis atmetė galvą ir nepatenkintas pasakė: „Bet, tėve, taip vaikiškai!“ Vargšas manė tuo būdu pakilsiąs kitų akyse. Tuo tarpu vienas jo draugas apsisverkė, nes neturėjo, kas jį apkabintų: jo tėvai jau buvo mirę.

„Ranka, kuri laimina, tvarko ir ugdo; širdis, kuri myli ir kenčia — bus tik tada suprata, kai ilgesys pašauks iš kapo motinos vardą“ (Fr. W. Weber, „Rudens lapai“).

„Vakar, parėjus namo, atėjo mano senis ir išpyškino man pamoką, kodėl aš taip ilgai valkiojau. Vos tik jis nustojo, tuoj prapliupo mano senė. Na, tai buvo tikrai įvairu — net per daug“, pasakojo juokdamasis gimnazistas kitiems savo draugams.

Toliau negalėjau klausyti. Koks kvailas pasididžiavimas! Koks siešlos tuštumas! Kokia puikybės manija skamba iš šito jaunuolio žodžių, kuris nesigėdi savo tėvą vadinti „mano senis“ ir motiną — „mano senė!“ Tą pat manau ir apie tuos, kurie žemina kiekvieną autoritetą. Reikia tik paklausti, kaip septintaklasis ar aštuntaklasis pašiepia jaunesnį draugą, išdrįsusį pasakyti: „Žinote, direktorius ...“ — „Direktorius?

Cha-cha-cha! Tu kvailiuk! Tai „senis“ — ne „direktorius!“

„Bet ką turiu daryti“, paklausi, „jei tėvai manęs nesupranta?“

Ar galimas daiktas, kad tėvai nesuprastų savo pačių kūdikio? Taip! Galimas daiktas! Su tuo reikia sutikti. Jei tėvai yra paprasti žmoneliai, nelankę jokios aukštesnės mokyklos, tai, žinoma, tavo dvasios akiratis, tavo vidaus pasaulis bus visai kitoks, negu jų, ir pasitaikys tokių dalykų, apie kuriuos su jais negalėsi pasitarti.

Bet tai dar nereiškia, kad didesnis tavo mokslas būtų kliūtis klestėti tikrajai sūniškai meilei. Vaiko širdis turi likti visados ištikima, nes kaip galėsi toliau mokytis, jei tėvai savo rūpestingumu nesudarys tau reikalingų sąlygų, kurių reikalauja aukštasis mokslas?

Iš kitos pusės reikia sutikti, kad net išlavinti tėvai kai kada per maža kreipia dėmesio į naujus gyvenimo reikalavimus ir todėl nesupranta savo vaikų.

Šiandieniniai gyvenimo reikalavimai yra tokie gausūs, jog daug daugiau reikalauja jėgos juos pažinti, negu paskui atlygina. Dėl šitos priežasties nevieni tėvai apleidžia dvasinį savo vaikų ugdymą. Jie nejaučia, kokia daugybė tiesiog spirginančių klausimų neramina jų kūdikių širdis. Tokiuose santykiuose pasitikėjimas tėvais gali greit žūti, ir vaikas pasijus tada esąs vienas.

Pasaulinės reikšmės įvykiai — toki, kaip karas ir revoliucija — visados savo šaknis turi taikos laikuose.

Pagalvok, jaunuoli, kokiaj aplinkoj yra užaugę tavo tėvai ¹⁾. Visą laiką gyvenę svetimųjų priespaudoj, nematę mokslo, nesusipažinę su aukštesne kultūra, jie daugumoj tik dirbo juoda žemę ir rūpinosi siauro savo šeimos ratelio reikalais. Sekti platesnį gyvenimą, dalyvauti valstybės valdyne, rūpintis kultūros kūrimu ir ugdymu jiems buvo net ne-leista. Medžiaginis gyvenimas taip pat buvo skurdus. Be to, pergyventas karas, visokie neramumai bei revoliucijos visiškai nuvargino ir taip jau svetimųjų nukamuotą jų sielą. Todėl suprantama, kad nauji tautos ir valstybės reikalai, naujos kultūros ir gyvenimo klausimai jiems yra svetimi. Jie per daug nuo jų nutolę. Bet to nepaisant, jie yra verčiami prie jų taikintis, su jais susitikti, juos nagrinėti ir svarstyti. Visa tai jiems padaro daug nemalonumų ir sunkenybių.

Todėl nesistebėk, jei tavo tėvai yra palinkę per daug vertinti ramią praeitį ir nematyti nieko gera ir didu tame, kuo žavisi dabartinė jau-

¹⁾ Šią vietelę vertėjas pritaikė Lietuvos gyvenimui. A. M.

nuomenė. (Žinoma, neturiu galvoj didmiesčių jaunuomenės, kuri pas-
kendusi madų vaikymesi ir flirtavime). Naujos formos pirma turi ilgai
brestti ir augti, kol galop gyvenime įsitvirtina.

Dabar gali suprasti, kodėl tavo tėvai dažnai su nepasitikėjimu žiūri
į dabartinius visuomenės siekimus. Jie buvo patenkinti ramiu praeities
gyvenimu, ir dabar jie nenori nieko kito, kaip tik savo vaikų laimės.
O juk jie nekalti, jeigu laimę mato ne ten, kur josios jieško naujoji karta.
Todėl iš šito taško žiūrėk į vieną ar kitą jų uždraudimą, nors jis kartais
būtų ir labai skaudus tavo širdžiai. Bet laisvės noro nemaišk su pa-
laidumu. Tikroji laisvė išauga iš vidaus; ji nepareina į sauvale, bet
tampa laisva nuo žemesniojo „aš“ įsakymų.

Ir sakyk, jaunuoli, argi vyriška yra pasakoti kiekvienam savo sun-
kenybes ir būti nesuprastam? Ar pats save supranti ir stengiesi bent
kiek kitus suprasti? Argi ne vyriškiau pasitikėti pačiam savimi, nesi-
dairant nei kairėn, nei dešinėn, daryti gera iš giliausio įsitikinimo ir
nelaukti, kol kiti padės, bet, priešingai, — dar jiems padėti?

Bet gal tau dar persunku gyventi tik pačiam su savimi. Tad jei
negali atverti savo sielos tėvams, jieškok tėviško draugo — tik ne vien-
mečio, panašaus į save — arba eik pas religijos mokytoją ar šiaip pas
kurį dvasininką. Jis parodys tau tikrąjį kelią arba įves tave į tokia
šeimą, kurioje rasi pasitenkinimą.

Tik niekuomet neužmiršk pats save paklausti: „Koks aš esu sūnus?“
Jei tavo idealas turėti gerus tėvus ir nepasiektas, tai turi pasiekti bent
kitą idealą — būti riterišku sūnumi. Būti sūnumi yra dabartinis tavo pa-
šaukimas. Jeigu nesi pribrendęs išpildyti gerai dabartinio savo pašau-
kimo pareigų, tai ir vėlesnis tavo gyvenimas bus tik nepasisekimų
grandinė.

Gražiausią sūnaus pagyrimą skaičiau kartą ant vieno kapo kry-
žiaus: „Mus sūnus nuvytlė savo gyvenime tik kartą — tai savo mir-
timi“, — rašė tėvai.

APIE LAIŠKŲ RAŠYMĄ

Pasakojama, kad vienas mokinys, norėdamas parašyti namo laišką
ir nesurasdamas nieko, kas verta būtų pažymėti, pradėjo: „Mielas Tė-
veli! Žiema jau atėjo. Aš nušalau ausis, taip pat pamečiau pirštines“..
ir tt. Ar neturininga? Ką?

Laiškų rašymas yra savos rūšies menas, ir todėl jojo taisyklės reikia žinoti. Nenoriu čia kalbėti apie išviršines laiško ypatybes, pvz., kad reikia pradėti ne nuo pačio popieriaus krašto, kad apačioj ir viršuj reikia palikti po tam tikrą tuščią tarpą, — bet tik apie tą gražų minties išreiškimo būdą, kuriuo mes kreipiamės į gerbiamus asmenis. Laiške turime kontroliuoti kiekvieną posakį. Kalbant įvairūs tono atspalviai gali pašalinti visoki nesusipratimą, o parašytas žodis yra negyvas, jo paaiškinti — bent čia pat — negalima. Taigi gali kilti kartais visai rimtų nesutikimų. Todėl mokykis aiškiai ir gražiai rašyti.

Laiškas turi būti toks, kad gavėjas skaitydamas susidarytų malonų įspūdį apie rašytoją. Todėl laiško tonas tebūnie visados švelnus, pats raštas gražus, popierius — švarus: visokie pataisymai, perbraukimai ir rašalo dėmės būtų adresato įžeidimas. Ant atvirukų negalima rašyti slaptesnių dalykų ir apskritai nieko, kas būtų nemalonu adresatui.

Laiškas yra toks daiktas, kuris reikalauja daug pagarbos ir apdairumo. Todėl niekuomet negalima skaityti svetimų laiškų — net nė atvirukų. Tai būtų didelė takto stoka ir neišauklėjimo ženklas. Kiekvienas laiškas turi turėti datą, vad., turi būti pažymėta rašymo vieta ir laikas — metai, mėnesis ir diena. O šį dalyką labai daugelis užmiršta.

Laiško pradžia ir pabaiga daugeliui sudaro ypatingų sunkumų. Žinoma, į savo tėvus arba draugus reikia kreiptis kitaip, negu į savo viršininkus arba visai svetimus žmones. Į dvasininką taip kreipiamasi: „Didžiai Gerbiamas Kunigas Klebone“, arba tiesiog tik „Didžiai Gerbiamas Kunige!“; į ponį — „Gerbiamoji Ponia!“, „Gerbiamoji Ponia Daktariene!“; į poną — „Gerbiamasis Pone!“ „Didžiai Gerbiamas Pone!“ Jei jis turi koki nors titulą, tada reikia ir jį pažymėti, pvz., „Gerbiamasis Pone Mokytojai, Ponas Daktare, Ponas Direktoriau“ ir tt.

Pabaigoj laiško pakartojamas kreipimasis ir pridedamas vienoks ar kitoks linkėjimas, žiūrint, ar laiškas skiriamas artimam asmeniui, ar ne. Artimieji paprastai sveikinami. Reikalų laiškai paprastai užbaigiami „Jus gerbias“ ir k. Žiūrėk, kad kreipimasis būtų pilnas: nieko čia negalima trumpinti. Negalima, pvz., taip rašyti: „Didžiai Gerb. Dr.“, bet „Didžiai Gerbiamas Daktare!“

ELGESYS SU TARNAIS

Turbūt nėra nė vieno daikto, kuris taip gražiai parodytų, ar kas nors iš tikrųjų turi vidaus išsilavinimą, ar tik iš viršaus šiek tiek aptašytas, kaip elgimasis su valdiniais ir tarnais. Šituose santykiuose daugelis jau-

nikaičių netyčia parodo visą savo būdą. Jų elgesys su tarnais yra nemandagus, kalbos tonas šiurkštus ir įsakaš. Tuo jie kaip tik ir parodo neturį sielos kultūros.

Nuo pačios krikščionybės pradžios „poniškas“ elgesys su žemesniaisiais buvo visuomet peiktinas. Ypač jis peiktinas dabartiniais demokratijos laikais. Tarnas taip pat yra žmogus ir Dievo vaikas, kaip ir anas švilpaujantis jaunikaitis, kuris šiurkščiu balsu duoda šitam įsakymus ir jį bara. Jaunuolis, kuris su tarnu mandagiai kalba („prašau“, „būkite tokie geri“ . . .), kuris, pakeičiant per pietus lėkštes, jam pagelbsti, — ne tik kad nieko nenustoja, priešingai, jis parodo kilnų savo nusistatymą ir gerą išauklėjimą. Neužmiršk tarnui ir padėkoti, jei šis padarė tau koki malonumą.

Tikrai išlavintas jaunuolis esti labai mandagus su tarnais. Juk kuria teise esi gavęs tą privilegiją, kad tau tarnautų toks pat žmogus, kaip ir tu? O jei jau taip yra, tad stenkis bent švelniu savo elgesiu lengvinti ano vargšo gyvenimą. Respublikoj, kurioje tautos kilnumas norima pavaizduoti atskirų asmenų elgesiu, sutinkame tokių džentelmeno tipą, kuris gero elgesio idealą praplečia, apimdamas juo ir santykius su tarnaujančiais. Ir tuo būdu pasiekdamas aukštesnį kilnumo laipsnį.

Šiandien mes galime sutikti nemažą jaunuolių, kurie, važiuodami tramvajum, tuoj pašoka ir užleidžia vietą įėjusiai elegantiškai damai, bet kurie ramiai drybso, kai netoli jų stovi prastai apsirengusi moteriškė ar pavargusi darbininkė. Ar toks elgesys parodo kilnų nusistatymą? Ne! Ar tarnaitė dėl savo neturto jau prarado savo moterišką vertybę? Irgi ne!

Socialinė išlavinto žmogaus kultūra verčia nereikalauti per daug sau patarnavimų. Tai būtų nevyriška ir nemandagu. Vienas svetimšalis, pamatęs Amerikos prezidentą Lincolną valantį batus, paklausė nustebeš: „Jūs valote savo batus?“ O prezidentas, lyg nesupratęs paklausimo minties, atsakė: „O kieno batus aš galėčiau valyti?“

Jeigu kiti tau patarnauja, jei tau nereikia dirbti fizino darbo ir rūpintis kasdieniniais savo gyvenimo reikalais, tad turi atminti, kad yra šventa tavo pareiga laimėtą laiką panaudoti dvasios lavinimui, o ne vaikytis paskui pasismaginimus arba gaišinti dienas, nieko neveikiant.

APIE DRAUGAVIMĄ

Senas graikų išminčius yra pasakęs: „Žmogus yra visuomeniška būtybė“, O vokiečių poetas rašo: „Niekas žmogui nėra taip sava ir taip

kartu artima, kaip parodyti ištikimybę ir turėti draugą" (Simon Dach, „Draugystės daina“).

Žmogus nemėgsta gyventi vienas: kiekviename savo gyvenimo laikotarpyje jis jieško draugų, jieško bendraminčių, su kuriais pasidalytų savo vargais ir džiaugsmiais. Bet vis dėlto draugystė nėra toks paprastas daktas, kaip atrodo, ir kelyj prie tikro, pasiilgto draugo yra daug skausmo ir nusivylimo, daug džiaugsmo ir kančios, vilties ir apgaulės, pakilimo ir puolimo.

Ar supranti, koks yra skirtumas tarp bičiuliškumo ir draugiškumo? Bičiuliškumas remiasi asmenybe; bičiuliai turi vienuodų ypatybių savo mintijime, jausmuose, bet kartu turi kažką, ko vienam trūksta. Noras papildyti vieną kitu juos traukia artyn; kiekvienas kitam duoda ir kiekvienas ima. Draugiškumas tuo tarpu remiasi darbais. Draugus suveda į vieną vietą ne jų asmens, bet kūryba. Bičiuliai ilgisi vienas kito, nes turi daug ką pasakyti ir daug ką vienas kitam duoti. Draugai gi nejieško vienas kito: jie gali viens kitam būti net šalti. Žinoma, tai nėra griežtas skirtumo nustatymas, ir šitos dvi sąvokos dažnai vartojamos vienoda prasme. Kartais draugiškumas reiškia net daugiau, negu bičiuliškumas, nors reikia pastebėti, kad iš pirmojo labai dažnai išeina antrasis: draugas tampa bičiuliu.

Draugai vienas kitam duoda ir vienas iš kito ima; jie pagelbsti vienas kitam tapti pilnutiniais žmonėmis. Svarbiausias jų dėsniis yra laisvė ir atsiskyrimas. Todėl tarp jų nėra nė kokių meilininusių. Tikro draugiškumo ženklas yra tas, kad juodu vienas su kitu elgiasi labai mandagiai ir padoriai.

Bet reikia neužmiršti, kad šalia gerų draugų yra ir blogų; yra draugysčių, kurios padaro blogiausios įtakos visam žmogaus gyvenimui. O visa priežastis yra ta, kad žmogaus prigimtis greičiau linksta į blogą, negu į gerą. Blogieji moka pavilioti, ir jų įtakoje jaunieji, nė nesijausdami, pradeda eiti tokiu keliu, kuris juos nuveda į prazūtį. Kas tarp vilkų gyvena, tas vėliau ar ankčiau išmoks staugti.

Elkis tad visados pagal šitą dėsni: „Kas nėra Dievo draugas, tas negali būti nė mano draugas“. Jau Ciceronas sakydavo: „Kam religija ir dorovė nėra šventi idealai, tas nėra vertas mūsų draugystės“. — „Nam maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam“ (Laelius XXII). Be kilnių nusistatymų gali būti tik „linksma kompanija“, tik medžiaginiams reikalams aprūpinti sąjunga, bet nieku būdu ne tikroji draugystė.

Todėl niekadęs nepradėk draugauti su lengvapėdišku, bebūdžiu jaunikačiu. „Surgit origo mali de pravo saepe sodali“ — „blogo pradžia dažnai kyla iš netikusio draugo“. Tavo draugas būdo atžvilgiu tebūnie už tave aukštesnis arba bent mažiausiai lygus, tik nieku būdu ne žemesnis.

„Draugauk tik su geresniaisiais, kad tuo būdu, jų padedama, ir tavo siela taptų geresnė“ (Rückert).

Geriau būti vienam, negu draugauti su lengvapėdiškais žmonėmis! Pasakyk man, su kuo tu susidedi, o aš pasakysiu, kas tu esi. Išdykėlio draugas paprastai ir pats toks; kieno draugas vėjavaikiškas, tas ir pats tuoj toks pasidarys. O kas artinasi prie tavęs su nuodėmingais tikslais, netark tokiam nė žodžio.

KOKS YRA GERAS DRAUGAS?

Pagal mažesniųjų nuomonę, tas yra geras draugas, kuris per pamokas „pašnabžda“, kuris padeda uždavinius padaryti, na, ir per didžiąją pertrauką pavaišina sumuštinį.

Bet jei apie draugiškumą galvosi rimtai, turėsi sutikti su šiais Cicerono žodžiais: „Haec igitur prima lex amicitiae sancitur, ut ab amicis honesta petamus, amicorum causa honesta faciamus“ (Laelius, XII) — „pirmas draugiškumo dėsnis yra tas, kad iš draugų dorovingumo norėtume ir jiems to dorovingumo suteiktume“. Vadinasi, pasak Cicerono, draugai turi vienas kitam pagelbėti siekti tobulumo.

Tikras tavo draugas gali būti tik tas, kuris turi tų pačių kilnių idėjų, kaip ir tu, ir kuris žavisi tais pačiais kilniais idealais; tas, kuris visados sako tiesą, nors ji tau ir nepatiktų, su kuriuo draugavimas kilnina tavo būdą ir didina tavo vertybę. Toks yra geras draugas, nes tikroji draugystė yra visados kilnus dviejų žmonių santykiavimas.

Pasak Cicerono, draugas yra „alter ego“ — antrasis aš; pasak Horacijaus — „animae dimidium“ — pusė sielos; pasak Aristotelio — „viena siela dviejuose kūnuose“. Kiekvienas žmogus yra tavo artimas; bet visų artimiausias yra tavo draugas, yra tas, kuris vienodai su tavim galvoja, kuris dalinasi savo džiaugsmiais ir rūpesčiais, kuris pagelbsti varguose, ligi galo ištveria ir perspėja, jei mato, kad rengiesi padaryti klaidą. Tokio žmogaus draugystėj jausiesi lyg pasinėręs gaivinančioj saulės šviesoje, lyg užlipęs ant aukštų kalnų viršūnių ir pilna krūtine traukiąs gryną, kvepiantį orą.

Bet kadangi tiek daug iš gero draugo reikalaujama, suprantama, kad tokį rasti nėra lengva. Jau egiptiečiai senovėj skundėsi: „Šiandien nėra nė vieno draugo, kuris būtų vertas mūsų meilės. Nėra nė vieno ištikimo; nerandu nė vienos širdies, prie kurios galėčiau ištikimai priglausti savo galvą". Matai, kad gerų draugų ir prieš keturis tūkstančius metų nebuvo per daug.

Būk atsargus, vadindamas ką nors savo draugu. Pasitaiko jaunuolių, kurie pakalbėję su bet kuo pora minučių, tuoj vadina jį „geras draugas", nors prieš tai niekad nebuvo jo nei pažinę, nei matę. Laikykis šitos taisyklės: prieš pradėdamas su kuo draugauti, pažink gerai jo dvasią ir jo būdą. „Fide, sed cui vide!“ — „pasitikėk, bet žiūrėk kuo!“

Yra jaunuolių, kurie, paklausti apie žmones, atsako be jokios atodairios ir išminties. „Kas čia buvo?“ — „O, tai geras mano draugas!“ — „Kaip jis vadinasi?“ — „To nežinau!“

Taigi nesusidraugauk per greitai. Ilgai galvok ir svarstyk, jei nori ką pavadinti savo draugu. „Draugu nevadink nieko tol", — sako sena patarlė, — „kol nesi su juo išvalgęs saiką druskos". Suvalgyti saiką druskos būtų per ilgas laikas ir tuo būdu mes draugo niekad nerastume. Bet patarlės prasmė visai teisinga: nereikia į susidraugavimą žiūrėti tik paviršutiniškai.

Nespręsk apie kitą iš to, kad gražus jo veidas, kad elegantiški drabužiai arba kad jo tėvas turi dvarą. Po paprastu švarkeliu dažnai plaka kilni širdis, o gražus veidas ir brangūs drabužiai nekartą slepia tuščią ir supuvusią sielą. Tikrojo kilnumo esmė yra širdies gerumas ir kilnus charakteris.

Vargo metai parodo, kuris buvo tikras tavo draugas. Tai geriausias išbandymas. Tikras draugas tavęs nepaliks, nors tave ištiktų ir didžiausi smūgiai, nors būtum ir labiausiai ligotas. „Darbai parodo meilės jėgą" (Goethe). „Amicus certus in re incerta cernitur" — „tikrasis draugas pažįstamas nelaimės metu" — sako lotynų priežodis. O Šv. Raštas priduria: „Kas prietelis, tas myli visuomet, ir prispaudime pasirodo esąs brolis" (Patar. 17, 17).

O ką tu turi daryti?

Gerbk savo draugą ir stenkis jį suprasti.

G e r b k j į! Pagarba yra kiekvienos tikrosios draugystės pradžia. Ar kas yra vargšas, ar turtingas, ar gražus, ar negražus — tai visai nesvarbu. Svarbu tik, kad jis būtų kilnios sielos žmogus. Jis turi tokią

pat teisę gyventi, kaip ir "tu. Taigi pasveikinimu, prakalbinimu parodyk, kad tu jį brangini.

S t e n k i s j i s u p r a s t i ! Ką jis sako, suprask teisingai. Jeigu pasirodytų, kad jis nori tave ižesti, neatsakyk tučtuojau šiurkščiai, bet pasistenk išsklaidyti abejojimus ir suprasti pačią dalyko esmę. O jeigu pasirodytų, kad iš tikrųjų jis tave ižeidė, pasakyk jam: „Žiūrėk, štai ką tu pasakei! Gal aš gerai nesupratau. Kaip tau atrodo?" Nuo to tavo garbė nė kiek nenukentės.

ATSARGIAI, STIKLAS!

Rimtas pavojus draugiškumui yra per didelis jausmingumas. Ypač jautrūs yra tie, kurie neturi savo vertės pajautimo: jie išižeidžia tuoj dėl to, kad mano negalį suklupti. Jie nepakelia jokio juoko; su jais vos galima susikalbėti — tuoj ir užsigauna. Tuo tarpu patys kitiems sako, kas tik ateina į galvą. Vargas jų broliams ir seserims! Tokie yra tikri tironai!

Mūsų kūnui jautrumas yra prigimtas. Ši ypatybė yra galinga sveikatos apsauga, nes ji tuoj pasako, kad kažkas kėsina ant mūsų kūno ir kad reikia saugotis. Bet šitas jautrumas gali iškrypti, mediciniškai šnekant, gali virsti hiperestezija, o tai jau yra bloga, nes ši liga jaučia skausmą ten, kur sveikam žmogui nieko nėra.

Siela taip pat turi galios nuspręsti, ar iš oro ateinantieji išpūdžiai yra naudingi ar kenksmingi. Bet kai siela įpranta atsakinėti per daug jautriai, tada žmogus pasidaro piktas, greitai susierzina, kiekvienas mažmožis jį pykina, o kiekvienas šiurkštesnis žodis ižeidžia. Kad paaugusieji jaunuoliai dažnai namuose esti nesugyvenami, paprastai esti kaltas per didelis jų jautrumas. Jie klaidingai supranta garbės jausmą, į kitų nuomones žiūri vis iš blogosios pusės, tuoj užsigauna, kada kuris nors jų prašymas lieka neišklaustas.

Toki jaunuoliai panašūs į aną kirminą, kurį, kad ir kažin kaip švelniai beimtum, jis vistiek susiriečia. Net ir tada, kai nori jam gera padaryti, kai jį pakeli, kad kiti jo nesutrintų, net ir tada jis riečiasi ir sukasi.

Ir jeigu tokio jausmingumo nenugalėsi, gyvenime jis tau padarys daug blogo. Taigi pasistenk net ir grubiausiame pasakyme neižiūrėti ižeidimo. Net ir tada, kai būtum jau tikras, kad su tavim nemandagiai pasielgta, net ir tada nestovėk vienas kur kampe ir nebambėk sau po

nosimi, bet išeik prieš užgavusį ir drąsiai paklausk, ką reiškia jo žodžiai. Dažnai nustebsi, kaip greit apsirinki, kito žodžiuose matydamas savęs užgavimą. Duotas paaikškinimas parodys visai ką kita. Jei žmonės pagalvotų, kad per greitas jų sprendimas dažniau būna nesusipratimų priežastis, negu bloga kitų valia, tikrai išnyktų iš pasaulio daug barnių, neapykantos ir keršto.

Ar matėte didelę, medinę dėžę, kurioje buvo sudėti stikliniai ar porcelaniniai indai? Didelėmis raidėmis buvo parašyta: „Atsargiai! Stiklas!“ Jaunuoli, kuris išsikeičia be pakankamos priežasties, reiktų pasodinti kur ant stulpo ir prikabinti lentelę su užrašu: „Atsargiai! Stiklas!“ Žmogus, kuris tuo būdu kankina ir save ir kitus, negali su visais gyventi.

„JIS PRADĖJO!“

Susivaidiję jaunuoliai randa visados šitokią pasiteisinimą: „Aš nekal-tas! Kam jis pradėjo!“

Na, jeigu jau ir iš tikrųjų „jis būtų pradėjęs“, tai ar tu dėl to negalėjai susivaldyti? Kitaip pasirodai esąs nieku negeresnis už įpykusi savo priešą. Jei piktam žmogui piktai ir atsakysi, tavo žodžiai bus panašūs į ano pasakiškojo slibino dantis, iš kurių išaugdavo vis nauja baisenybė. Ir pats gali pastebėti, kad tol iš pasaulio nepranyks nesantaikos ir nuomonių skirtumai, kol bus teisinamasi, kad „jis pradėjo, jis dėl to yra kaltas“. Kad ir kažin koks iškiltų ginčas, kad ir visai būtų tikras, kad „jis pradėjo“, vis dėlto peržiūrėk savo širdį ir paklausk save, ar kartais nebuvai bent mažytė šito ginčo priežastis. Gal visai be noro, gal klausimo gerai nesupratai, gal netyčiomis pastūmėjai draugą į piktumą? „Jei dėl to žmonės išsikeičia, — gerai, toliau aš saugosiuos!“ — Tikrasis auklėjimasis tai ir yra, kad mokame pasinaudoti savo patyrimais.

„Tad viską ir reikia pakelti?“ — pasakysi. „Tegul visi daro man, ką nori!“ — Ne! Nevisur ir nevisada reikia būti abejingam. Net ir Išganytojas ne visus smūgius priėmė tylėdamas. Jis į užgavimą irgi atsakė, bet kaip nuostabiai ramiai ir kilniai! Kaip kilnus buvo Jo atsakymas nedorajam Anno tarnui, kuris užgavo Jį per veidą: „Jei aš netiesą kalbėjau, įrodyk, kad tai netiesa; jeigu gi tiesą, kam mane muši?“ (Jon. 18, 23). Koks nuostabus susivaldymo pavyzdys! Jis parodo mums, kaip galima geriausiai apsiginti nuo įvairių užpuolimų. Taip, reikia gintis, reikia į užgavimą atsakyti, bet ne kumščiu, ne antausiu, ne įže-

dimu, bet didžia idėja. Tai nėra bailumas, kuris mus pažemina ir priverčia nusileisti. Kas fechtuojasi, žiūri, kad nenustotų pusiausvyros net ir smarkiausiame puolime, kad per daug nepasilenktų, nes kitaip jis bus tuoj parbloktas. Kas traukia virvę, stengiasi nepereiti į priešininkų pusę, o kas ižeidusiam atsako tokiu pat ižeidimu, kas pyksta, plūstasi, tas, užuot gynęsis, praranda pusiausvyrą ir pasiduoda priešui; jo kilnumas esti pažeminamas, ir jis pasidaro toks pat, kaip ir jo ižeidėjas.

Nekartą turėjau progos stebėtis jaunuolių miklumu laivelių lenktyne. Kaip puikiai jie vairuoja pro visokius iškyšulius ir kelio užsisukimus, kad tik nesusikultų į uolas. O kad jie turėtų tokį igudimą ir santykiuose su savo draugais! Kiek būtų tada išvengiama nereikalingų ginčų, ižeidimų ir vaidų, jei jų valia čia būtų taip paklusni, kaip anose lenktyne. Tebūnie tavo prigimtis ir karščiausia, tegul nuomonės skiriasi ir labiausiai, jei susivaidysi, — būsi vyras! O jei keiksi, jei pyksi ir barsies, — būsi tik bevalė lėlė! Čia nenoriu nieko pasakyti prieš sveiką piktumą, kuris kartais yra naudingas ir net reikalingas.

Maži vaikai susipeša už pusę obuolio ir atsiskiria vienas kitam grasindami: „Palauk, daugiau su tavim nėra žodžio! Prašau tylėti! Gana“. Pusė obuolio, — o toks rimtas nusistatymas! Ar tai nevaikiška? Bet dar vaikiškiau atrodo, kai ilgakelniai jaunuoliai lygiai taip susivaidija už tokį pat niekutį. Aš suprantu, jų kelnės jau ilgos, bet jų susivaldymas, jų valios stiprumas dar trumpas, trumpesnis nei kai kurių vaikų.

„ET, KVAILYS!“

Šiandieninis gyvenimas yra taip įaudrintas, jog nenuostabu, kad žmonės, ar tramvajuose, ar susirinkimuose, ar apskritai kur tik pasitaiko didesnė minia, netenka sielos skaidrumo ir labai dažnai susipyksta. Nepateisinu, žinoma, tokio suaugusiųjų nekantrumo, bet tiek to. Apie jį čia nekalbėsime. Bet negaliu tylomis praeiti pro jaunimo ginčus ir jų plūdumus. Jaunųjų nervai dar nėra gyvenimo pagadinti, ir šitie barniai dažniausiai kyla tik dėl to susivaldymo stokos. Kai sviedinys pro vartininką įlekia į vartus (dar buvo galima rankomis jis sulaikyti), tuoj du, trys žaidėjai taip ir sušunka: „Et, kvailys!“ Arba kai viduryj aikštės vienos partijos žaidėjas užgauna kitos partijos žaidėją, tuoj šis atsilygina: „Avigalvi! Gyvuly! ..

Savo mokinius nuo tokių „titulų“ aš visiškai atpratinau. Kai tik išgirstu „gyvuly“, tuoj pasakau: „Klausyk, tu žinai, kad spausdinimas dabar brangus; taigi nedalinėk savo vizitinių be reikalo!“ Ir vos tik pasakui kuris prasitaria negražų žodį, tuoj kiti tyčiodamiesi šaukia: „Vizitinė, vizitinė!“ Ir išisokimai greit sumažėjo.

Linksmas jaunikaitis puikiai sugėdino kartą vieną tokį nesivaldantį vaikėžą. Jie lipo mokyklos laiptais žemyn ir vienas kitą netyčiomis pastūmė. Kaip žaibas ištrūko pikčiurnai tokiems atvejams parengtas žodis: „Gyvuly!“ O ką darė antrasis? Ar drožė jam į ausį? Visai ne! Labai šalta jis ištiesė anam ranką ir, lyg susipažindamas, pasakė: „O aš vadinuosi Pranas Hoffmanas!“ Tai buvo puiki pikčiurnai pamoka. Jis nuėjo sugėdintas.

Maloniai kalbant, galima žmonėms pasakyti į akis ir karčiausia tiesą. Tai parodo Bagdado Kalifo Harun ai Rašido pasielgimas. Vieną naktį jis sapnavo, kad iškritę visi jo dantys. „Ką toks sapnas gali reikšti?“ — paklausė jis sapnų aiškintoją. Šis atsakė: „Sapnas reiškia, kad tu neteksi visų savo giminių!“ Kalifas supyko už tokį aiškinimą ir liepė duoti aiškintojui šimtą lazdų. „Kvailas žmogau! kas tu esi, kad išdrįsai man taip pasakyti? Jei mano giminės išmirtų anksčiau už mane, kas man šiame gyvenime beliktų daryti?“

Jis pasišaukė kitą aiškintoją. „Sapnas, kurį tikratikių galva sapnavo, reiškia, kad Kalifas pergyvens visas savo gimines ir kad jo gyvenimas bus daug ilgesnis, negu anų“. Patiko Rašidui šitoks aiškinimas, ir liepė duoti aiškintojui šimtą gabalų aukso. O juk abiejų aiškinimų prasmė buvo ta pati, tik žodžiai kitokie.

14-16 metų jaunuoliai mano, kad iš gatvės paimtais žodžiais jie įrodą savo vyriškumą. Bet išeina visai priešingai. Negražūs ir nepadorūs posakiai kaip tik yra auklėjimo, gero skonio ir susivaldymo stokos ženklai. Mandagus žodis nėra brangesnis už nemandagų. Tad kodėl mums nesistengti malonia kalba padaryti savo artimui džiaugsmo?

Supykęs netark nė vieno žodžio, bet lukterk valandžiukę; lukterk bent tiek, kiek Julius Cezaris (jis skaičiuodavo ligi 20), ir pamatysi, kad tavo atsakymas bus daug švelnesnis, negu kad būtum jį pasakęs pirmo pykčio pagautas. Kokio nepaprasto susivaldymo reikėjo turėti tam graikų išminčiui, kuris, padarius tarnui skriaudą, pasakė: „Dabar aš tave smarkiai išbarčiau, jei tik nebūčiau supykęs!“

„Bet jei kas mane baisiausiai erzina? Juk turiu ką nors pasakyti, kitaip sprogčiau iš piktumo!" Gerai! Jeigu jau ir taip būtų, jeigu kas tave tikrai baisiausiai įerzintų ir tavo pyktis būtinai reikalautų prasi-mušti, kad širdžiai palengvintų, tad rėk, vartok šiaip kokius žodžius, bet tik nekeik! Jei manai, kad tau bus lengviau, sakyk, pvz., „Batracho-myomachia" (varlių ir pelių karas), tik nekeik. Jei šis žodis tau dar per trumpas piktumui išlieti, vartok, pvz., šitoki vokišką: „Reichskammer-gerichtsvisitationssupernumerarakzessist". Manau, kad jo tau tikrai už-teks. Bet tik nekeik!

Čia nenoriu pasakyti, kad mūsų mandagumas būtų perdėtas arba perdaug jausmingas. Ne! Jei tau užmins kas koją, nereikia už tai padė-koti. Bet nereikia nė nemandagiam būti. Jei pasakys kas netiesą, negali taip kalbėti: „Tai netiesa!" arba — „Tu meluoji!", bet „tu klysti!", arba „ne, taip turbūt nėra!" Šitokiais posakiais pasakysi tą patį, kaip ir anuo „tu meluoji!", tik forma bus daug mandagesnė. „C'est le ton qui fait la musique", vadinasi, galima sakyti net ir karčiausią tiesą stačiai į akis, tik švelniu, mandagiu būdu. Apskritai, juo labiau kas yra išauklėtas, juo jis yra tylesnis, ramesnis, nors visados jaučiamas ir kitų stebimas. Būk tvirtas, bet ne atšiaurus. Ar netiesa, kad galima ir rykštę paauk-sinti ir šilką raiščiais stipriai surišti?

„AS ESU NERVINGAS!"

Reikia sutikti, kad šiandieninis gyvenimas su savo begaliniu triukšmu, su visokiais automobiliais ir lėktuvais daug labiau gadina nervus, negu praėjusieji laikai. Bet dažniausiai visokie įsitikinėjimai, kad esi nervingas, kad paveldėjai blogų polinkių, yra tik noras išsisukti ir paslėpti neišauklėjimą ir nemandagumą.

Pasakojama, kad Marija Antuanetė, vedama nužudyti, užmynusi budeliui koją, pasakė: „Atsiprašau! Netyčia!" O prie ešafoto tik jau galima būti nervingam!

Staiga supykęs ir ką nors įžeidęs, nedelsk atsiprašyti. O pasitaiko jaunuolių, kurie, pamatę savo išsišokimą, ištisas savaites kankinasi, nie-kaip negalėdami prisiverst atsiprašyti. „Ne, tai būtų pažeminimas!" Kaip klaidingai galvojama! Klysti yra paprastas daiktas, o klaidas pataisyti — net dorybė. Ir iš tikrųjų nėra nieko gražesnio, kaip matyti ką nors atsi-prašant! Žinoma, šitą atsiprašymą galima parodyti ir tylėjimu ir dar-bais, nebūtinai tik žodžiais.

Taigi geriau sakyti „aš buvau netaktingas, buvau nemandagus“, bet tik ne — „nervingas!“

Apskritai, ramus kalbos tonas yra kilnumo ženklas. Ir tikrai! „Kas pyksta, tas klysta“, to pusėj nėra tiesos. Todėl prieš pradėdamas koki nors ginčą, rimtai apsvarstyk kiekviena sakytiną žodį. Būk visados ramus ir linksmas! Daugelis gerų draugų pasidarė mirtini priešai tik dėl to, kad trūkstantį savo kalbai pagrindą norėjo papildyti liežuvio rodymu, pajuokiančiais mostais, paniekinančia veido išraiška ir kitais netikusiais dalykais. Grubumas anaip tol nėra nervingumas. Ginčytis galima labai ramiai ir kukliai. „Tollitur ira gravis, si est responsio suavis“. „Jei tik atsakymas švelnus, net ir didžiausias piktumas savaime pranyksta“.

Mokėti supykus tylėti yra tikra Dievo palaima. Kas supykęs kalba, tas dažnai pasako tokių daiktų, kurių netrukus jam reikia gailėtis. Ksenokratas dažnai būdavo pašiepiamas, bet nieko neatsakydavo. „Aš tyliu“, — kalbėdavo, — „dėl to, kad, atsakydamas į pasityčiojimus, turėjau nekartą gailėtis; o tylėdamas, visados laimėdavau“.

KUKLUS JAUNUOLIS

Pagrindinę jaunimo yda yra įprotis perdėti. Kiekvienam atsitikime jis pasirengęs pasakyti savo nuomonę. Pakalbėjo su vienu kitu, visai jam nepažįstamu, penketą minučių ir tuoj sako „neginčytina“ apie jį savo nuomonę: „Drauge, tai tikras genijus, arba: „Žinai, tai pirmos rūšies avigalvis“.

Nors šitie paviršutiniški sprendimai yra jaunystės žymė, vis dėlto reikia šituo atžvilgiu stengtis susivaldyti ir metai po metų būti kuklesniam. Jaunųjų nuomonės yra labai paviršutiniškos ir remiasi daugiausia išviršinėmis žmogaus ypatybėmis. Kas su tavim maloniai praleido laiką, tas yra „simpatiškas“. Bet ar esi tikras, kad šito „simpatiško“ jaunuolio yra tvarkoj sielos gyvenimas, garbė ir būdas? Ir kaip gali, nepažinęs jojo dvasios, vadinti jį „geriausiu savo draugu?“ Ir priešingai, „nesimpatiško“ jaunuolio siela gali būti tyra, kaip krikštolas, tik tu nemoki pažvelgti į josios gelmes.

Vienam Berlyno studentui pasitaikė šitoks atsitikimas. Eina jis ramiai „Unter den Linden“, tik staiga priešakyj pasidarė kažkoks sąjūdis; kažkas buvo girdėti parpuolė. „Jau vėl koks girtuoklis!“ — pamanė studentas ir nubėgo pažiūrėti. Ir ką pamatė? Ant grindinio guli apopleksijos trenktas — jojo tėvas!... — Tai pasakojo tas pats studentas

ir pridūrė? „Jūs galite suprasti, kaip nuo to laiko aš kontroliuoju kiekvieną savo žodį“.

Neveltui Kūrėjo Išmintis aptvėrė liežuvį net dviem tvorom — lūpomis ir dantimis, — lyg norėdama tuo pasakyti, kad mes turime pirma gerai pagalvoti, o tik paskui kalbėti.

Daugeliui jaunuolių labai sunku sučiaupti savo burną. Žodžiai jiems trykšte trykšta, kaip fontanas, tik, deja, dažniausiai visiškai be turinio.

„Parodyk dantis!" — sako gydytojas. Ir apžiūrėjęs juos, nusprendžia, ar jaunuolis yra sveikas ar ne. „Prabilk, jaunikaiti, ir aš pasakysiu, ar tavo siela sveika ar ne!"

Kas daug kalba, kalba dažniausiai iš tuštumo, nes jis pats yra tokios kalbos objektas. Ramus ir kuklus laikymasis jaunam žmogui daug labiau tinka, negu plepėjimas apie gyvus ir mirusius, kuris parodo tik sielos tuštumą — daugiau nieko. Ir juo kas yra plepesnis, juo labiau parodo savo minties skurdą ir savo neišsiauklėjimą. Kas aukštai riečia nosį, to galva yra tuščia. Ir priešingai, juo kas daugiau mokus ir juo giliau išvelgia į gyvenimą, juo darosi kuklesnis, nes pastebi, kad žmogaus žinojimo sritis yra neaprepiama ir kad jis tik mažutę josios dalelę tėra ištyręs. Toks nesiskubins pareikšti savo nuomonės. Jis kalbės kukliai, kaip Benjaminas Franklinas: „Manau, kad taip yra!" „Jei neklystu, rodos, taip bus!" arba: „Iš to negalėčiau tokios išvados padaryti!"

Ypač reikia kreipti daug dėmesio į savo elgesį, žodžius, gestus 14-16 brendimo metais. Siame amžiuje jaunuoliai esti labai atšiaurūs, tiesiog nesukalbami. Jiems nereikia nė prasižioti, o mes jau patiriame, kokie jie neramūs ir neišauklėti. Parėję namo, jie taip trenkia durimis, jog visas namas sudreba; jie daužosi po kambarį, mėto knygas ir drasko sąsiuvinius. O pradės kalbėti — baisus triukšmas! Eidami gatve, jie per šimtą metrų atsilieka nuo savo draugų, stumdo praeivius ir neatsiprašę nueina. O koks vargas su jais šeimai! Jie visiems įgrįsta ligi gyvo kaulo. Negalėdami kitaip triukšmo kelti, jie švilpauja kokia dainelę ir muša liniuote taką į stalą. Jie išvarto kambariuose baldus, iškrausto spintas ir sudaužo stiklinius daiktus. Vakare, nusiaudami batus, jie sviedžia juos į kampa taip, jog vienas nuo kito nulekia mažiausiai per penkėtą metrų. O kad matytum, kaip jie padeda savo drabužius! Švarką nusviedžia į kampa, kelnes pakiša po galva — na, o iš ryto pyksta, kad viskas sugulėta ir suraukšlėta.

O vis dėlto jie nėra blogi jaunuoliai. Jie tik pamiršta, kad Dievas yra davęs ne tik kojų užkulnius, bet ir pirštus, kad tyliai vaikščiotų. Jie pamiršta, kad kas jiems yra puikiausia muzika, kitiems — tik nervus gadinąs triukšmas.

APIE JUOKĄ

Mūsų sielos kultūra turi pasirodyti visuose mažmožiuose — taigi ir juoke. „Juokas yra labiau žmogiškas dalykas, negu pyktis“, — sako Lessingas. Juoktis yra labai sveika, nes juokas pagreitina kraujo tekėjimą ir atgaivina sielą. Todėl aš visados džiaugiuosi matydamas, kad jaunuoliai gardžiai juokiasi. Bet reikia juoktis tinkamu laiku. Kas juokiasi tada, kai turi būti rimtas, tam tinka ši dainelė: „Tu esi kvailas, mano vaikeli! . . .“

Taigi reikia stengtis suvaldyti net ir juoko raumenis, suvaldyti taip, jog galėtum nesijuokti ir tada, kai pasitaiko tikrai juokingas atsitikimas. Pabandyk kartu su savo draugu žiūrėti viens kitam į akis ir nesijuokti. Pamatysi, kaip tai sunku. Bet jei sugebėsi ištverti, bus didelė iš to nauda. Juk ne vienas mokinys pateko į labai keblią padėtį ir tik dėl to, kad mokytojui rimtai aiškinant pamoką, jis garsiai nusikvatojo, nemokėdamas sulaikyti kilusio juoko — ar dėl kokio atsiminimo, ar dėl to, kad kaimynas kažką į ausį pašnibždėjo. Jie už tai gauna barti, mažinamas elgesys, o juk vargšai nenorėjo juoktis: tik nemokėjo susivaldyti.

Mokėti valdyti juoką ypač svarbu tada, kai patenki netyčia (tyčiomis, manau, tu niekad ten neini) į tokią draugiją, kur „žvengiama“ (juoku vadinti to negalime, nes juokas yra žmogiškas dalykas, čia gi elgiamasi gyvuliškai) dėl nepadorių dalykų. Jeigu negali iš jos tuoj pasišalinti, sukąšk dantis, ir rimtas, nė nemanas juoktis, tavo veidas tegul parodo nedorėliams, kokia kvaila yra jų „žvengimo“ tema. Tam reikia tikrai milžiniškos jėgos. Bet išauklėtas jaunuolis turi jos turėti.

Linksmoje draugijoje lengviausia žmogų pažinti. Tik stebėk, su kuo jis kalba, iš ko nuoširdžiausiai juokiasi, su kuo linksmiausiai laiką praleidžia — ir tuoj pažinsi dorinę jojo vertybę. Teisingai sako Goethe: „Nieku žmonės taip gerai savęs nenucharakterizuoja, kaip tuo, ką jie laiko juokingu“. Nors paukštis, ir šokinėja ant žemės, bet pabaidytas jis atsimena turis sparnus ir nuskrenda į viršų. Taip turi atrodyti ir tavo elgesys. Nors ir linksmiausia būtų draugija, nors nuotaika būtų tikrai puiki, neužmiršk esąs žmogus, jaunas žmogus, kuriam tinka būti kukliam ir atsiminti, kad reikia valdytis visur ir visada.

Sveikata ir sportas

Kepurę rožems apsikaišęs,
Rengiu stovyklą samanose —
Dangus manoji palapinė.

Teūžia sau, teliūdi sau,
Kas nori tarp storulių mūrų -
Aš į pasaulį iškeliauju.

S c h e f f e l, „K e l i o n ė“

Kiekvieno žmogaus gyvenimui Dieviškoji Apvaizda yra paskyrusi tam tikrą uždavinį. Kad jį įvykdytume, mes turime būti ne tik išsilavinusios dvasios, bet taip pat ir sveiko kūno. Sveikata yra beveik svarbiausia priemonė pasiekti savo paskyrimui. Taigi protingas jaunuolis turi kreipti daug dėmesio į savo sveikatą, turi ją gerbti ir branginti. Žinoma, būtų stabmeldiška pažiūra sveikatą laikyti didžiausiu žemės gėriu, bet rimti žmonės vis dėlto mato joje didelį turta, todėl negalima būti abejingam matant, kad kas nors dėl savo kaltės žudo savo sveikatą, žudo tą priemonę, kuri yra reikalingiausia gerai atlikti žemiškas savo pareigas. Bet iš kitos pusės vėl būtų negera, jei kuris jaunuolis vien tik sveikata tesirūpintų, užmesdamas kitus savo reikalus.

Ramus, saikingas gyvenimo būdas ir nuolatinis, švelnus linksmumas yra geriausi gydytojai ir sveikatos palaikytojai. Tą pat patvirtina ir poetas: „Trys yra žinomi geriausi visos šalies gydytojai: daktaras Ramumas, ponas Saikingumas ir Linksmumas. Kas tik šitos kolegijos patarimų laikosi, tas niekuomet per anksti nemirs“ (Fr. W. Weber).

MIEGAS

Ne be pagrindo Schiller'is pasakė, kad miegas „geriausias valgis gyvenimo puotoj“.

Tavo guolis tebūnie verčiau kietas, negu minkštas. Antklodė tebūna lengva ir ne per daug šilta. Pabudęs rytą, nesivartyk lovoj ir nežiovauk,

nes tuoj pasidarysi ištįžęs, tingus ir bijas šalčio. Tinginiavimas rytą lovoje užmuša gaivinančią nakties poilsio įtaką. Tavo taisyklė tuo atžvilgiu tebūna tokia: „Anksti į lovą, anksti iš lovos“.

Miego vertė yra neįkainojama. Gyvybei palaikyti jis tiek pat reikalingas, kiek ir valgis. Dienos darbai mus nuvargina, miegas gi pašalina nuovargį ir suteikia mums naujų jėgų. Miego metu organizmas išskiria iš savęs nuodingas medžiagas, kurių pagamina tiek protinis, tiek fizinis darbas ir kurios paskui alsina mūsų pojūčius. Tuo metu kūne taip pat atsiranda naujos medžiagos, kuri yra labai reikalinga darbingumui palaikyti. Todėl miegoti atvirame ore arba gerai išvėdintame kambaryje yra labai sveika.

Jaunam žmogui reikia kasdien miegoti 8-9 val. Sveikiausias miegas yra prieš vidurnaktį. Taigi nereikia šito laiko trumpinti, nes jis nieku nepamainomas. Ir būtų labai neišmintinga popiečio prigulimu norėti papildyti nutrauktą nakties miegą. „Tauta“, — sako vienas žymus rašytojas — „kuri eina gulti 10 val., tuoj kitas pralengs“.

Prieš einant gult, reikia tinkamai nakties poilsiui prisirengti. Viena dvi valandas prieš miegą nieko nevalgyk, negerk stiprių gėrimų (pvz. arbatos, kavos, alkoholinių gėrimų), nedirbk sunkaus darbo. Po vakarienės geriausiai valandėlę pasikalbėti, pasiskaityti, pažaisti ir, prieš gulant, pasimelsti, padaryti sąžinės sąskaitą ir tuo būdu nuteikti dvasią ramiam poilsiui.

MAISTAS

Kol žmogus gyvas, jo organizmas tuoj suvirškina įvalgytą medžiagą, ir todėl dažnai ją reikia pakeisti nauja. Kol kūnas dar nėra visiškai subrendęs, vadinasi, kol žmogus jaunas, jam reikia daugiau maisto, negu suaugusiam vyrui. Bet šis reikalas negali pateisinti tų jaunuolių, kurių dievas yra pilvas ir kurių didžiausias rūpestis yra valgis. Tokie žmonės dažnai serga tik dėl to, kad per daug valgo.

Per didelis valgymas apkrauna kūną nereikalingu darbu ir tuo būdu gali greit jį susargdinti. „Pone gulae metas, ut sit tibi longior aetas“ — „pažabok savo godumą, ir ilgiau gyvensi“.

„Linksmumas, saikingumas ir ramumas kiekvienam gydytojui uždaro duris“ (Logau).

Prieš kiekvieną valgį reikia justi alkį, nes tik tada virškinimo organai yra laisvi ir jau galima jiems duoti naujo darbo. Valgyti irgi rei-

kia tol, kol yra noro. Negalima prisiryti tiek, kiek žąsys prisiryja. „Edis, ut vivas; non vivis, ut edas“ — „valgai, kad gyventum, o ne gyveni, kad valgytum“. Pilvas negali būti tavo viešpats; tu turi jam išakyti, o ne jis tau. Taigi jau dėl šitos priežasties gerbk ir praktikuok religijos įsakomus pasninkus. Tuo būdu sustiprinsi savo valią ir pagelbėsi sveikatai.

Daugelis jaunuolių per daug valgo. Bet toks per didelis godumas lygiai greit sudildo organizmą, kaip per didelis ikaitinimas susprogdina garo katilą. Ir priešingai: „kas mažiau valgo, daugiau suvalgo“, nes ilgiau gyvena.

Valgis kūnui yra tas pat, kas akmens anglys garo katilui: jie palaiko mechanizmo judėjimą ir duoda vis naujos energijos.

Bet mašinai reikia ne tik anglių, bet ir alyvos. Žmogaus organizmas taip pat nepasitenkina tik taukais, kiaušininiais ar kopūstais: jis nori ir alyvos įvairių saldumynų ir gėrimų -pavidale. Kūnui palaikyti jie nėra būtini (kartais net kenksmingi), bet jie gali sužadinti nervus ir tuo būdu bent kai kuriam laikui padaryti kūną palankesnę dvasios darbui. Persų ir egiptiečių hashšas, kinečių opiumas, turkų tabakas, amerikiečių kokainas — vis tai yra nervus erzinančios priemonės.

Ir juo kas labiau yra ištįžęs, juo jo gyvenimas yra netvarkingesnis, juo daugiau jam šitų priemonių reikia. Alkanas žmogus valgydamas ne jieško jokių pagardinimų: jam ir taip gardu. Per dieną sunkiai dirbus, geriausias pasismaginimas yra poilsis. Nuvargusį organizmą gali atgaivinti tik sveikas maistas ir miegas. Kas išalkęs užsirūko cigaretę ir sako: „aš jau nejaučiu alkio“, kas nakties studijų metu, kai akys pradeda lipti, išgeria stiprios kavos ir tvirtina: „kaip lengvai man viskas sekasi“, — tas tik apgaudinėja save. Jei arklys pavargęs, botagas jį paskatina greičiau eiti; jei kūnas pavargęs, tos erzinančios priemonės pastumi jį smarkiau sukrusti. Bet juo labiau jis buvo pavargęs, juo greičiau vėl sustoja, kai tik tos priemonės paliauja veikusios, lygiai taip, kaip nukamuotas vežiko arklys, nejausdamas botago smūgių, įprotis vartoti erzinančių priemonių yra labai kenksmingas. Nuilsę nervai ilgainiui reikalauja jų vis daugiau ir daugiau, kol galop sveikata visiškai suįra. O to padarinys yra nuovargis, miegūstumas, nenoras, vėliau nesugebėjimas dirbti ir visiškas valios netekimas. Ypač reikia saugotis šiandien visur žinomų ir labai vartojamų erzinančių priemonių, kaip kavos, arbatos, alkoholio ir nikotino. Pirmąsias dvi. galima vartoti,

bet tik valgant ar pavalgius; antrųjų jauniešiams niekad nepatartina imtis, nes jos yra tikri nuodai.

KŪNO GRŪDINIMAS

Žinomas, turbūt, tau senovės žmonių posakis: „Mens sana in corpore sano“ — „sveika siela — sveikame kūne“. Bet norėčiau čia atkreipti tavo dėmesį į vieną dalyką: sveikas, užgrūdintas kūnas padeda ne tik atlikti savo pašaukimo pareigas, bet tokiaime kūne glūdinti jaunuolio siela gali lengviau išdirbti ir tvirtą būdą, negu gyvendama ištižusiame mėsos ir taukų gabale. Sielos skaidrumui ir skaistumui išlaikyti būtina yra kasdien — ypač 13-14 amžiaus metais — padirbėti arba pagimnastikuoti. Jaunuolis, kuris kiekvieną dieną mankština ne tik savo protą, bet ir kūną, turės daug mažiau pagundų, negu tinginys ir ištižėlis. Juk išlepintas, neveiklus ir nutukęs kūnas yra geriausia dirva veistis visokiems geiduliams. Jie nori žmoguje patys vieni viešpatauti, nori dvasiai įsakyti, ir tam tikslui įvairiausiais gundymais puola vargšę sielą. Toks aistrų valdomas kūnas yra tikras dvasios priešas, greit linkstąs į blogą ir labai tingus į gerą. Ir jeigu tu šitoki savo „bičiulį“ gerai priimsi, kasdien jį pamankštinsi, jog net sąnariai jam braškės, kasdien pabėgiosi, pašokinėsi, žodžiu, pasigimnastikuosi, — pamatysi, kaip greit jis atsisakys nuo begėdiškų savo reikalavimų. Mes žinome iš istorijos, kad reikšmingiausios pasaulio tautos visados daug dėmesio kreipė į savo piliečių užgrūdinimą. O kur tik išgalėjo moteriškas išlepinimas, ten tuoj nusmuko sveikata, o su ja kartu ir kultūra.

Bet kas yra tas užsigrūdinimas?

Užsigrūdinimas yra kūno nusiteikimas stiprius - ypač priešingus — įspūdžius, susijaudinimus ir išorines atmainas pakelti, nepakenkiant sveikatai. Šis nusiteikimas geriausiai pasirodo keičiantis orui ir temperatūrai. Kas yra užsigrūdinęs, gali iš šilto kambario staiga pareiti į šaltą — ir neperšals. Drėgnumas, rūkai, vėjas jam yra tokie pat gražūs dalykai kaip ir žydintis gegužis. Jo kraujo indai pagal reikalą čia išsiplečia, čia susitraukia, ir tuo būdu apsaugo natūralinę organizmo šilimą. Išvidinė užgrūdinto jauno kūno šilima yra daug geresnė apsauga nuo šalčio, negu visokie kailiniai. Užsigrūdinimui priklauso taip pat sugebėjimas pakęsti alkį ir troškulį, pakęsti įvairius mažesnius skausmus ir nelaimės. Kas gali juoktis, nepaisydamas dantų skausmo, kas nepasiduoda menkesnėms ligoms ar negalioms; kam seilės nebėga, pamačius gardų

kašnelį, kas rytą nesivarto lovoje, kas kūną palenkia visiškai sielos valdžiai — tas yra užsigrūdinęs.

„Aš esu silpnas ir ligūstas. Ir argi aš kaltas, kad toks pasaulin atėjau?“ skundžiasi ne vienas jaunuolis. Bet toks skundas yra klaida! Jie kalba, rodos, lyg nežinotų, kad sveikata daugiausia pareina nuo mūsų pačių pastangų. Žinoma, negalima neigti, kad tas, kuris paveldėjo iš tėvų ligūstų polinkių, niekadoms nebus didis kovotojas. Bet apie tai šiuo tarpu mes nė nekalbame, — dabar mums rūpi tik užsigrūdinimas.

Jauni žmonės dažnai nė nepagalvoja, kiek reikšmės sveikatai turi grynas oras. Jeigu jie žinotų jojo reikšmę, tai nepasiilgtų prirūkytų restoranų, kavinių, nelauktų brandos atestato ta mintimi, kad paskui nekliudomi galės sėdėti užnuodytame smuklių ore. Didžiausios sveikatai reikšmės turi gera kraujo apytaka; bet tam reikia gyno oro. Taigi vėdink savo kambarį be jokios baimės Geriau tebūna oras kad ir šaltesnis, bet grynas, negu šiltas, o iškvėpuotas. Taip reikia daryti ypač su miegamaisiais kambariais. Vėsiame ore yra daug sveikiau miegoti, negu perdaug šiltame. Mokydamasis laikas nuo laiko atsistok ant galų pirštų, padaryk keletą judesių rankomis ir patrauk į krūtinę keletą kartų gyno oro. Tuo būdu duosi progos išsitiesti nugarkauliui ir atgaivinsi priilusius plaučius. Po tokios gimnastikos darbas bus daug lengvesnis.

Kada tik galima, visados stenkis būti atvira ore. Išeik dažnai pasivaikščioti į sodus, į miškus ir į laukus. Kvėpuok tada giliai, traukdamas orą pro nosį ir išleisdamas pro burną, mosuodamas rankomis ir čia pritūpdamas, čia atsistodamas. Tuo būdu grynas oras galės patekti į pačias plaučių viršūnes, kurios, paprastai kvėpuojant, beveik nedarba ir todėl gali pradėti gesti. Štai dėl ko plaučių viršūnės dažnai greičiausiai suserga kataru arba džiova, nes, maža tegaudamos oro, nepajėgia atsispirti patekusioms bakterijoms.

Mokydamasis nesėdėk susirietęs, bet tiesiai (tam irgi reikia valios!). Kai kurie jaunuoliai išauga kuproti arba palinkę, nes niekas juos nepamokė, kaip reikia sėdėti. Netaisyklingas sėdėjimas spaudžia taip pat plačius ir neduoda jiems laisvai kvėpuoti.

Labai gera kasdien, tuoj atsikėlus iš miego, 10-15 min. pagimnastikuoti; žinoma, ne miegamajame, bet kitame kambaryje, kur niekas nemiegojo. Nuo pavasario ligi rudens galima gimnastikuoti ir miegamajame, bet tik prie atviro lango. Paskui nusiplauk vėsiu vandeniu visą kūną — nuo galvos ligi kojų.

Bet jaunuoliai užmiršta ne tik gimnastiką. Jie užmiršta ir daugybę

kitų mažesnių dalykelių, kurie labai naudingi sveikatai, o kurių apleidimas dažnai jai pakenkia. Apie dažną kūno plovimą, rodos, nereiktų kalbėti. Tai savaime suprantama! Bet ar prieš guldamas plauni dantis, ar negadini akių, skaitydamas ligi pat sutemstant? Ar valgai tik paskirtu metu, ar gal kemši viską ir visada, kai tik užaina noras? Ar eini pasivaikščioti, ar mėgsti žaisti, ar gal tik tūnai kambaryj, nė galvos neiškišdamas? Paskirai paimti visi šitie dalykėliai yra tik mažmožiai, bet, susidėję kartu, jie prazudys tavo sveikatą, padarys tave silpną, ištižusi ir neatsparų ligoms.

Tik apsidairyk aplinkui, ir pamatysi, kaip šiandien žmonės ardo savo sveikatą dažnai per dideliu darbu, bet dar dažniau nesaikingais pasilinksminimais ir ištižusiu savo gyvenimu. Vienas vienintelis atsitikimas, viena vienintelė nuodėmė taip gali suardyti tavo sveikatą, jog pataisyti neužteks nei viso gyvenimo. Nekalbėsiu čia apie tai, bet norėčiau, kad vyresnieji paskaitytų, ką esu rašęs „Jaunuolio kovose“.

TOLYN Į LAUKUS!

Kelionė yra nuostabiai gražus daiktas, — jau tik dėl vieno rengimosi malonumo. Kuprinė prirengta, akordeonas paimtas — ir štai anksti rytą iškeliauja du draugai. Tas, kuris geriausiai moka naudotis žemėlapiu, tas yra vadas.

Jie eina per miškus, eina per laukus ir per aukštus kalnus. Krūtinė kvėpuoja, širdis šokinėja iš džiaugsmo, nes Dievo pasaulis yra toks gražus, toks didingas. Jie susėda prie upelių, jie ilsisi po pavėsingais krūmais, kramto skanų sumuštinį ir geria krietolinį upelio vandenį. Vienas guli žolėje ir žiūri į mėlyną dangų, antras renka retesnes žoles ar akmenėlius; kitą kartą susėda ant pievelės ir linksmi pasišnekučioja; kitą kartą daro gražesnių vietų nuotraukas; kitą kartą vėl sudainuoja porą gražių dainelių. Abu yra patenkinti, abu linksmi ir iškaitę.

Ir iš tikro, kaip linksmi esti tokiose kelionėse. Tada vienas draugas stengiasi geriau suprasti kitą, išgyventi į jo mintis ir jausmas, kas miesto triukšme nebuvo įmanoma. Visokie nesusipratimai, visokia nesantaika paliekama namie. Čia eina tik jaunatvė ir svajonės! Tikrai smagu susitikti du tokius bekeliaujančius jaunuolius!

Taip vienas su kitu sugyvendami, jie supranta, kad žmonės priklauso vienas kito, kad vienas už kitą yra atsakingi, kad turi mylėti tą pačią tėvynę ir vengti visokių vaidų ir neapykantos. Taip pat jie su-

pranta, kad vienas turi vadovauti. Čia pasirodo sugebėjimas vadovauti, čia iškyla atsakingumo jausmas šalia laisvo paklusnumo, kylančio iš vidinio įsitikinimo, kad visumos gerovė pareina nuo paskirų narių gerovės.

Radę prie kelio bažnyčią ar koplyčią, jie nepraeina pro šalį, bet užsuka į vidų, — užsuka ne tik pasižiūrėti, bet ir pasimelsti. Juk verta Viešpačiui padėkoti už taip gražią ir taip nuostabią pasaulio santvarką, kuria pasigėrėti jie ir išėjo.

Žinoma, katalikai jaunuoliai sekmadienį visados išklauso šv. Mišių, o tik paskui keliauja toliau. Kitaip visa kelionė nustotų pagrindinės savo prasmės, vaizduojančios mūsų keliavimą į amžinąją tėvynę.

Čia pasakojau tau apie grupių keliones. Bet gali ateiti laikas, kada tu pajusi savyje norą vienas leistis į nežinomą Dievo pasaulį. Nemanau, kad nekenti draugijos, kad esi vienišas atsiskyrėlis, — tai yra negera ir nesveika, — bet tik dėl to nori keliauti vienas, kad kiekvienas žmogus jieško kartais vieatvės. Ir tik tas, kas tylos valandomis moka įeiti į save, tik tas gali tikėtis išaugsiąs tikru vyru. Tik tas gali turėti tikrą draugystę su kitais, kuris žino, kas darosi joje viduje, kokie kyla ten klausimai ir neaiškumai. Draugija yra ne kas kita, kaip asmens papildymas. Tam reikia mokėti duoti ir imti taip, jog būtų gražiai santykiuojama, tekėtų gyva srovė, kad nebūtų tik paprastas susiėjimas, nes tokia draugija nėra draugija, bet kaimenė.

T y l ė t i yra daugiau, negu k a l b ė t i . Tylėjimas yra savęs pripildymas. Kas kalba, tas pasakoja, ką jis žino arba pergyveno. Kas tyli, tas susikaupia, tarsi, suima į save visą pasaulio būtį, visa, apie ką būtų kalbėjęs, ir tuo būdu save pripildo. Ir tik tokiam, kuris moka į save įeiti, paaiškėja jojo tikslas ir jojo gyvenimo prasmė. Dievą supranta irgi tik tas, kuris moka tylėti. Tie švelniausi balsai, kurie mums pasako šitos ar kitos nelaimės prasmę, šito ar kito džiaugsmo tikslą — taip pat girdimi tik tyloje.

Garsusis tyrinėtojas Sven Hedinas pasakoja, kad Tibeto aukštumoje radęs ežerą, įsispraudusį tarp dviejų milžiniškų kalnų. Nepaprasta šitos vietos tyła sujudino jo širdį, ir jis su ašaromis akyse puolė ant kelių ir pagarbino Dievą.

Kai žmogus kalba, reikia stebėti, ar jo žodžiai kyla iš gilių tylos, ar gal tik iš paviršutiniško dvasios ramumo. Didieji išminčiai mieliai gyvendavo vieni. Tai parodo ir daugelis vienuolynų įsteigėjų, pvz., šv.

Benediktas, šv. Pranas Asyžietis, šv. Ignatas Lojola ir k., kurie savo tylai skyrė nemaža laiko.

Taigi pamėk tylą, dažnai svarstyk savo gyvenimą, ypač eidamas gulti, neužmiršk pažvelgti į savo sąžinę. Galop sukalbėk kad ir trumpa, bet nuoširdžią maldelę.

KŪNO DARBAS

Mūsų valia dažnai esti netvirta dėl to, kad kūnas per silpnas įvykdyti josios įsakymams.

Taigi žiūrėk savo sveikatos ir dėl sielos reikalų, nes ji labai daug padeda būdai išsiugdyti. Kieno pašaukimas — kaip tavo — sėdėti prie knygos, mokytis, žodžiu, protu dirbti, tas turi neužmiršti, kad atliekamam laiku padarytų vieną kitą ir kūno darbą. Kūno darbas šalia gimnastikos ir sporto yra geriausia organizmui užgrūdinti priemonė.

Bet užsigrūdinimas nėra vienintelis kūno darbų (kirsti malkas, šienauti, dirbti sode) pagrindas. Jie reikalingi dar ir dvasiai atgaivinti. Kūnui dirbant, dvasia ilsisi. Niūtonas dažnai vartodavo kūjį, kalną ir kirvį. Wattas ir Stefensonas nuo pat jaunatvės mėgo rankų darbus.

Ta puikioji „kalokagathia“, kurios taip siekė senovės graikai, — vadinasi, gėrio ir grožio sujungimas, susijungimas kūno miklumo ir sielos skaidrumo, — gali būti pasiekama tik tada, kai mes abi darbo rūšis — dvasinį ir kūninį darbą — lygiai vertinsime ir lygiu uolumu praktikuosime.

Toliau, juo geriau išsigilinsi į rankų darbo prasmę, juo lengviau tau seksis gyventi ir tuo geriau galėsi spręsti apie kitų darbus. Tik pabandyk ir pamatysi, kaip malonu atliekamam laiku padaryti, pvz., paukščiams inkilėlį, nupinti pintinėlę, suskaldyti didelį akmenį arba pašienauti, pakasti ir k.; tik visa tai turi būti taip dirbama, jog iš to būtų naudos, o ne tik žaistas.

Palaimingą darbo įtaką galėsi tuoj pajusti: rankos pasidarys stipresnės, nervai ir raumens bus užgrūdinti, pastabumas aštresnis, grožio nujautimas geresnis. Todėl suprantama, kodėl seniau net karaliai liepdavo savo vaikams dirbti rankų darbus. Šiandien taip pat yra jaunuolių, kurie mokosi ir vieno kito amato, pvz. staliaus, knygrišio, dailidės ir k.

SPORTAS IR ŽAIDIMAI

Deja, šiandieninis moksleivijos gyvenimas yra taip susidėjęs, jog rankų darbus dirbti nėra jai nei progos nei laiko. Todėl labai plinta sportas, kuris turi atstoti rankų darbus ir perimti iš jų tą padedančiąją sveikatai rolę. Šitas sporto tikslas nustato jam ir ribas, kurių jis negali peržengti.

Sporto tikslas nėra tik kurio raumens ar sąnarių išlavinimas. Jis nori visą kūną, visus raumenis ir visą nervų sistemą padaryti tvirtą, tamprią, ją užgrūdinti ir sustiprinti. Taigi jau tik dėl šitos priežasties kreipk daugiau dėmesio į tas sporto rūšis, kurios atliekamos atvirame ore, pvz. čiuožimas, irstymasis, plaukiojimas, važinėjimas, jodinėjimas, tenisas ir k. Čia galima paminėti ir medžioklę, kuri irgi reikalauja nemaža judėjimo ir užsigrūdino.

Bet sporto vertė nėra tik kūno judesiuose, su kuriais jis neatskiriamai surištas. Savo reikšmę jis semia iš to, kad stiprina mūsų valią, lavina energiją, kuri reikia mokėti sutelkti, siekiant bet kurio tikslo, galop moko nusigalėti ir ištverti.

Jaunikaitis, kuris moka protingai sportu naudotis, jau ir išviršiniuose poelgiuose parodys žavingo lankstumo ir riteriško laikymosi. Jo akys skaidrios, kūnas tamprus, žingsnis elastingas. Tikrai, šitoks jaunas kūnas, kuris įpratintas pakęsti šaltį ir karštį, darbą ir nuovargį, kurio jėgos nėra iščiulptos neprotingų gaidulių, — šitoks kūnas anaipol nėra sielos priešas, bet padėjėjas, nėra valiai našta, bet klusnus jos įsakymų vykdytojas.

Todėl man rodos, kad negera, jei jaunimas sportą laiko pačiu sau tikslu, sportuoja tik, kad sportuotų, užmiršdamas kitas, irgi labai naudingas sveikatai praktikas. Juk paprastas žaidimas, pagal mano nuomonę, irgi lygiai taip grūdina kūną, kaip ir sportas, o dvasiai duoda dar daugiau gaivumo.

„O ką manyti apie futbolą?“ paklaus mane jaunieji mano skaitytojai, girdėdami apie jį tėvų ir mokytojų prastą nuomonę: „Tik ne futbolą! Tai žiaurus žaidimas!“ Ir, klastingai mirkčiodami, pridės: „Gerai! Jeigu Jūs pasakysite, kad nereikia futbolo žaisti, tai mes mesime šią knygą žemėn ir toliau nebeskaitysime. O jei leisite, turėsite susikirsti su suaugusiais, su tėvais ir mokytojais“.

Pasistengsiu atsakyti į šią painų jūsų klausimą. Futbolas, jei ir nebūtinai surištas su kojų išsisukinėjimu, tai vis dėlto nėra gražus žai-

dimas ir pratina jaunuosius į žiaurumą ir grubumą. Bet tiems, kurie moka susivaldyti, kurie tiek turi valios, jog gali lošti mandagiai ir gražiai, tiems aš nenoriu jo drausti. Susivaldant žaidžiamas, futbolas tampa valios lavinimo įrankiu. Mano mokiniai irgi žaidžia futbolą, ir gražu žiūrėti, kaip jie kovoja prieš savo pačių aklą skubotumą, prieš partiškumą, per greitas pastabas ir neteisingus priekaištus.

Apskritai, nepamiršk, kad sportas ir žaidimai yra ne tik pramogos, bet kartu ir progos charakteriui lavinti. Čia tau gresia pagunda pameluoti, apgauti, pasirodyti savimyla ir žiauriu; o jei visa tai nugalėsi, tikrai būsi padaręs savo sielos auklėjimui didelį didelį darbą. Jei sviedinys palietė ranką, ar gali tuoj sustoti ir nebandyti to paneigti? Jei buvo duotas baudinys (pendelis), ar gali jį pripažinti ir ilgai dėl to nesiginčyti? Nespardyti sviedinio tik vienam, bet leisti juo žaisti ir silpnesniems draugams; bendrame žaidime žaisti dėl visų, o ne tik dėl to, kad laimėtum; pralaimėjus nemurmėti, bet dalyvauti priešininko džiaugsmuose; nestumdyti mažesniųjų, ne taip vikrių, neplūsti jų, kai suklysta, — tikrai, kiek čia progų parodyti valios stiprumui, tiesos meilei ir sielos didybei!

Taigi žaisti ir lavinti kūną patariu ne tik dėl pramogų ar poilsio. Kūno paslankume, tvarkingame sąnarių sutarime, raumenų darnume matau daugiau, — matau tai, ko jau senovės graikai pirmoj eilėj iš gimnastikos reikalavo (deja, šiandieniniai sportininkai beveik nieko apie tai neišmano): *dvasia turi valdyti medžiagą, valios įsakymai — sąnarius, kūno vikrumas turi tarnauti dvasios gyvavimui*. Mane ima džiaugsmas matant, kaip nuosakiai klauso dvasios nurodymų kiekvienas besportuojančio jaunikaicio nervas, kiekvienas raumenėlis, kiekviena gyslelė. Čia yra žmogaus dvasios pergalė ir josios triumfas.

Žinoma, tiek visur, tiek ir lavindamas kūną, turi būti kuklus ir atsargus. Jau ne vienas dėl to nukentėjo. Lipdamas laiptais, nešok per penkis ar šešis, nes lengvai gali koją palūžti. Šokdamas nuo aukštesnės vietos, visados stok pirštų galais ir šiek tiek sulenk per kelius kojas. Mušdamas sviedinį galva, labai saugokis, nes gali imti mikčioti. Visokie per dideli įsitempimai greit pagadina širdį. Be to, įsidėk gerai į galvą, kad negalima sušilus gerti šalto vandens, nes tai tiesioginis kelias į ligoninę, o kartais net į karštą.

Velingtonas, kuris nugalėjo Napoleoną ties Vaterloo, jau pasenęs, atėjo kartą į Harrovero kolegijos žaidimų aikštę. Prisiminė senelis

linksmus jaunatvės laikus ir sušuko: „Šitoje aikštėje aš nugalėjau Napoleoną“. Tai reiškia: čia žaisdamas ir sportuodamas išmokau susivaldyti, įpratau veikti, išlavinau valią ir tuo būdu prisirengiau tai didžiai pergalei. Man būtų smagu, jei ir tu taip žiūrėtum į kūno lavinimą, jei gimnastikuotum, sportuotum ir žaistum ta mintimi, kad ne tiek pagelbėtum kūnui stiprėti, kiek dvasiai. Man linksma matyti susirikiavusius, atstatytomis krūtinėmis jaunuolius. Bet šitoks laikymasis tebūnie tik pradžia būsimo vyro kilnumo; jis teturi reikšmės tik tada, kai esti vidinio tamprumo pasireiškimas.

Stipri valia, užgrūdinti raumens ir kartu užgrūdinta siela — štai kūno lavinimo idealas ir gero sporto ar žaidimo prasmė.

Taigi žaisk ir sportuok, bet nebūk to vergas. Dėl šitų dalykų niekados neužmesk mokslo, neužmesk skaitymo ir apskritai dvasios lavinimo. Kai užaugsi, niekas tavęs neklaus, kiek kartų laimėjai laivelių lenktynes; niekur nepasigirsi, kad toli diską nusviesdavęs. Tavo vertė bus matuojama tuo, kiek išmokai, kiek išlavinai savo būdą ir gabumus ir kiek pasisavinai turto iš to milžiniško pasaulio mokslų lobyno.

Bet poilsio valandomis pamėk sportą ir žaidimus. Jaunuolio, kuris nemėgsta žaisti, yra sulinkę ne tik očiai, bet ir mintys pasenusios ir visas elgesys nešvelnus ir nelaisvas, o kūnas visiškai neužgrūdintas. Nesigėdyk, jei žaidimuose esi ne taip įpratęs, silpnesnis ar bailesnis, negu kiti draugai. Žaisk ištikimai ir nekreipk dėmesio į pasityčiojimus ar įžeidimus. Jaunuolis, kuris kas penkios minutės susiraukia, kuris nenori prisitaikyti prie kitų noro, netinka ilgiau tarp žmonių gyventi.

Čia norėčiau dar atkreipti tavo dėmesį į vieną dalyką: s a u g o k i s u ž d r a u s t ū m o k i n i ū r a t e l i ū. Jie yra ne kas kita, kaip bedžiونيшkas studentiškų papročių pamėgdžiojimas. Alaus buteliai ir nuolatinis rūkymas prazudo tą jaunuolišką gyvumą, kurio turi siekti kiekvienas moksleivis. Jis turi taip daug svarbių darbų, jog nebėra laiko gaisuoti smuklės kampe ir alkūnėmis trinti aplaistytą stalų.

Mano idealas yra jaunuolis, kurio raumens užgrūdinti, kurio akys džiaugsmu žiba, kurio veidas šyposi, k a d a j i s ž a i d ž i a; kuris moka susitelkti, kuris ištveria ir uoliai dirba, k a d a m o k o s i. „Studentaudamas Paryžiuje, jaučiau didelį norą būti šventas ir tobulas“, rašo apie save šv. Pranciškus Salezietis. Jis iš tikrųjų gyveno šventai, nors mokėsi šokti; fechtuoti ir jodinėti. O kad taip mokėtų kiekvienas jaunuolis suderinti skaisčią sielą su nekaltais pasilinksminimais ir tikrąjį džiaugsmą su žaidimais!

Kaip matai, aš labai vertinu protingą kūno lavinimą ir laikau jį būtinu darniam sielos galių ugdymui. Aš tiesiog negaliu žiūrėti kaip sveiki, jauni žmonės tūno kampuose ir nė negalvoja apie kūno stiprinimą! Bet iš kitos pusės turbūt nė viena sritis nepastūmi jaunimo taip greit į kraštutinumą, kaip sportas. Šiandien yra tiesiog netikėtinas skaičius jaunuolių, kurie šituo atžvilgiu yra labai paklydę.

Pažįstu daugelį, kurių visas idealas yra galinga kumštis ir stiprūs rankų raumens; daugelis vėl skaito vieno tik sporto laikraščius: didžiausias jų noras dalyvauti futbolo rungtynėse, o didžiausias rūpestis — sužinoti, kuris klubas nugalės. Niekas kitas jų nedomina, niekam kitam jie neturi laiko. Išsigandę tėvai girdi savo sūnelį per miegus šūkaujantį „Šališkas teisėjas! Šališkas!“ — ir nebežino, kokia liga jis čia serga. Pertraukų metu tokie mokiniai, basiausiai iširdę, ginčijasi, ar L. F. L. S. centrinis pagal taisykles pastūmė priešininką ar koją pakišo.

K a r o l i s: „Klausyk! Netauzyk niekų! Stuktelėjimas buvo visai taisyklingas!“

P r a n a s: „Taisyklingas? Ar tu aklas buvai! Visi matė, kad centrinis nuo pat pradžių žaidė žiauriai!“

K a r o l i s: „Ot kvailys! Sakau, kad smūgis buvo teisėtas. Be to, paskutinis įvertis buvo iš šono“.

P r a n a s: „Ką? Iš šono? E, tu avigalvi!“

K a r o l i s: „Sakau iš šono!“

P r a n a s: „Aš tau kai duosiu į snukį, tai bus tau šonas“. — Ir šitokie ginčai aplink katedrą traukiasi tol, kol į klasę ateina mokytojas

Yra jaunuolių, kurie neturi nė kokio supratimo, kas buvo šv. Pranciškus Asyžietis, Aleksandras Didysis, Murilo ar Valasquezas, kada buvo išleista „Magna charta“, kas pirmas padarė garlaivį, bet ir miegodami jie gali pasakyti, kas yra šokimo į aukštį čempionas, kas prieš trejetą metų čia ar kitur įmušė ypatingą įvertį, per kiek sekundžių bokso čempionas paguldė savo priešininką, kokios spalvos buvo kojinės, kurias dėvėjo jų senelis, prieš dvidešimtį metų dalyvaudamas olimpinuose žaidimuose.

Nenoriu čia nė užsiminti apie tą visiškai peiktiną įprotį, kad jaunieji rašosi į suaugusiųjų sporto sąjungas ir ten su jais rungtijasi. Tokis sporto praktikavimas yra tikriausias kelias į dvasinį žlugimą.

Kenksmingu vadinu tokį sportavimą, kuris siekia tik išlavinti raumenis, o užmiršta, kad kūno grūdinimas anaip tol nėra sau tikslas. Jis yra ne tikslas, bet tik priemonė padėti sielos galioms tinkamai ir darbiai išsitobulinti. Be to, moksleiviai turi sportuoti ne tam, kad taptų gladiatoriais ar futbolo profesionalais. Kūnui grūdinti visoks sportas yra geras, bet tikroji jo vertė pasirodo tik tada, kai sportas yra kartu ir sielos grūdinimo mokykla. Tvirtėja tavo raumens, tvirtėk ir tu, pasipriešindamas netvarkingiems savo geiduliams, mėgstančiai ištižimą savi mylai ir nuolatiniam norui jieškoti pasilinksminimų. Nes kas pats sau yra atlaidus, tas tuoj esti gundymų pagrobiamas.

KAS NUGALI PASAULĮ?

Kaip matai, sportavimas irgi turi savo pavojų. Didžiausias pavojus yra tas, kad jaunuoliai dažnai sveikata pakeičia raumenų jėga, nors ji su šiąja beveik neturi jokio sąryšio.

Kas gi yra sveikata? Tai gera kraujo apytaka, geras virškinimas, atsparumas temperatūros atmainoms, darnus kūno dalių išaugimas, bet jokia būdu ne mokėjimas boksuotis ar imtis.

Taigi norėčiau perspėti, kad neperdėtum sporto reikšmės. Didžiausi čempionai gali būti silpnos sveikatos, tuo tarpu liesi mokslininkai gali būt visiškai sveiki. Mėsos ir raumenų krūva, kuri tik valgo ir treniruojausi, kad įgytų nepaprastos kūno jėgos, — nėra mano idealas. Joje aš nerandu nė vieno žmogiško bruožo. Perdėti sportuojant galima ne tik tada, kada jau pagadinama širdis arba nervai, bet ir tada, kai išmokstama žiaurumo, grubumo, tuštumo ir apskritai, kada įprantama kūno miklumą statyti aukščiau už sielos kilnumą. Pasidairyk pasaulio istorijoje: tikrieji didvyriai visados kartu buvo ir valios didvyriai, o tikrosios pergalės niekad nebuvo laimėtos kumščiu, bet v i s k a n u - s v e r i a n č i a d v a s i o s j ė g a. Tauta, kurios jaunuomenė boksininko kumštį ar bėgiko kojas labiau vertina, negu Edisono uolumą, negu Marconi dvasią ar Schwindo teptuką, — tokia tauta turi žūti. Tik stabmeldžiuose, ir tai kultūros smukimo metu, kūno grūdinimas buvo pats sau tikslas. Bet krikščioniškasis jaunuolis negali taip galvoti. Jis turi branginti kūno kultūrą, bet tik dėl to, kad ji išmoko kūną paklusti dvasiai ir padaro jį tinkamu sielos įrankiu.

Toliau, jau ir pats gali suprasti, kad pasaulį žmogus pavergia ne raumenimis. Parodyk man tokį boksininką, kuris sumuštų gorilą! O kur

rasi tokią bėgiką, kuris pralenktų arklių? Beždžionė mikliau laipioja, dramblys pakelia didesnę naštą, žuvis greičiau plaukia, pantera toliau nušoka, negu didžiausios pasaulyje sporto žvaigždės. Tad kaip galima didžiulis tu, kuo gyvulai mus praneša? O jeigu žmogus suvaldo ir gorilą, ir arklių, ir tigrą, ir liūtą, tai ne raumenų, bet tiksliai dvasinių savo sugebėjimų dėka. Taigi sportuok, bet tik protingai.

SAULĖTOS SIELOS

Dar į vieną mažmožį norėčiau atkreipti tavo dėmesį: s t o v ė k v i s a d o s t i e s i a i . Jei siela liūdi, ką daro tuomet kūnas? Jis susitraukia. O jei siela džiaugiasi? Tada kūnas išsitiesia ir rodos pasidaro lyg didesnis. Taigi būk visados išsitiesęs, ir dėl to galbūt net tavo nuotaika pasitaisys. Krūtinė priekinė! Galva aukštyn! Veidas tiesiai į saulę!

Bet reikia taip pat ir v i d u j e stovėti tiesiai. Ką tai reikštų? Žiūrėk: kūnas norėtų nekarta sudribti ir, lyg sunki našta, prislėgti mūsų sąmonę. Šitam slėgimui mes turime priešpastatyti linksną nuotaiką, smagų gyvumą ir saulėtą sielą.

S a u l ė t ą s i e l ą t u r ė t i — štai ką reiškia stovėti viduje tiesiai.

Ar yra tokių žmonių? Taip, yra! Tokie žmonės yra tikri perlai ir šeimai, ir visuomenei, ir visai žmonijai.

Šiaurinėje Amerikoje auga įdomus augalas, vad. naktižvakė (*Oenothera biennis*), kurios tie patys žiedai diena sugeria saulės spindulius, o naktį juos išleidžia, apšviesdami tuo būdu vabzdžiams kelią, kad galėtų rasti taurelėję glūdintį medų. Tokios šviečiančios žvakės yra ir tie žmonės, kurie sugeria į save skaidrumą, džiaugsmą, meilę ir pasilaiko visa tai savo ir savo artimųjų sunkiai dienai. Juk kokio džiaugsmo pripildo šeimą linksmas, mandagus ir visados paslankus jaunuolis! Ypač būk pastabus ir paslankus tada, kai matai, kad tavo gimdytojus slegia kuris nors vargas arba kad jie turi kurių nors skaudžių rūpesčių. Būk savo šeimai saulės spindulys, būk linksmas, giedas paukštelis! Būk šviečianti žvakė aštrioje gyvenimo kovoje.

„Mūsų gyvenimas yra panašus į degantį švyturį, kuris vėliau ar anksčiau sudegs. Gera tad yra tam, kuris, galvodamas apie savo buvimo trumpumą, vis dėlto sugeba kitus paguosti ir apšviesti" (Joseph v. Eötvös).

Studijos ir skaityba

Ko tu nekrovei savo jaunatvėje,
kaip gi rasi senatvėje? E c c l i. 25. 5.

Kas sutrumpina man laiką?
Darbas. O kas neapsakomai jį prail-
gina? Tinginystė! G o e t h e

Gyventi reiškia nuveikti patam-
sių gaivalus tiek prote, tiek širdyje.
Ibsenas

Mokyti, kaip ir bet kurį darbą dirbti, reikia taip pat išmokti. Daugeliui jaunuolių čia ir yra tikra nelaimė, — nors ją pamato tik paskutinėse gimnazijos klasėse, — kad ankstyboj jaunatvėj jie neišmoko mokytis.

Mokslas nėra lengvas dalykas. Ir tie, kurie mano, kad studijos ir žaidimai yra tas pats, tie skaudžiai klysta. Žinoma, pasitaiko jaunuolių, kuriems mokslas yra „tik žaidimas“. Bet tikrai rimtas ir vaisingas darbas niekad negali virsti žaidimu. Ir kas jau prieina tokią būklę, jog darbas netenka sunkumo žymės, tas pražudo ir pačius darbo vaisius. Mokyti mūsų prigimtis savaime nėra linkusi; todėl ją reikia priversti, priversti energingais pasiryžimais ir ištėsėjimu. Palikta pati sau, prigimtis tuoj pakeistų tvarką, pvz. žaidimus ir pramogas pastatytų pirmoj vietoj, o mokslą ir darbą — paskutinėj. Vadinasi, yra valandų, kada mes punktualiai turime sėsti prie dirbamojo savo stalelio ir imti knygą į rankas, nelaukdami, ar ateis noras mokytis, kuris pasitaiko ir netvarkingų jaunuolių gyvenime. Mes turime tą norą patys pasigaminti.

Iš tikrųjų, mokymasis yra tikras menas. Taigi, prieš imdamas knygą į rankas, žiūrėk, kad būtų viskas tvarkoj, kad būtum pats švarus ir susitelkęs.

Nuostabu, kad mokiniai tiek daug dalykų mokyklose turi mokytis

ir taip retai tegirdi, k a i p reikia mokytis, kad jų pastangos nenuiečiau niekais ir darbas būtų lengvesnis.

Žinoma, nėra abejojimo, kad mokymasis buvo ir bus sunkus darbas. Visokios knygos, pvz., „Kaip žaidžiant išmokti prancūziskai?“, „Angliškai išmoksi per 6 valandas“ yra tik gudrūs biznierių apgaudinėjimai. Tu būsi, manau, gudresnis už tą panelę, kuri norėjo svetimos kalbos mokytoją pasisamdyti, bet tik su sąlyga, kad jis jos nekankintų visokiomis gramatikos ir tarimo taisyklėmis.

Bet nors mokymasis yra ir sunkus darbas, vis dėlto jis galima kiek palengvinti. Šiandien, kada iš jaunuomenės tiek daug reikalaujama, ypač reikia mokėti taupyti savo dvasios jėgas ir įprasti į mokslo darbo techniką. Taigi čia ir nurodysime porą mokymosi dėsnių.

Pirmasis dėsnis: mokykis džiaugsmingai. Kiekviena žmogų Dievas pastatė tam tikroje vietoje, kurios pareigas jam reikia eiti ir tuo būdu bendradarbiauti su Visagaliu Kūrėju. Kol esi mokykloje, tavo uždavinys yra dirbti tam, kad kuo daugiausia išgytum mokslo turtų. Ši darbą darai ne tėvams, ne mokytojams, bet pats sau, žinodamas, kad tuo būdu prisirengsi vaisingiems ateinančios ateities žygiams. Argi toks pasiryžimas nežadina džiaugsmo? Taigi dirbk džiaugsmingai.

Kas džiaugsmingai pasiryžta, tam būna prieinamas kiekvienas daiktas. Aišku, šitoks pasiryžimas nepašalina sunkenybių, bet jis priverčia žmogų pasitikėti savo jėgomis ir tuo būdu laimėti. „Kas daroma su noru, tas tik pusiau sunku“, — sako patarlė; ir visai teisingai. Žodelis „mieslai“ mūsų sieloje pažadina tiesiog burtininkiškąją jėgą, kuri nugali net ir didžiausias sunkenybes. Dar nespėjai nė apsidairyti, ir darbas jau pabaigtas. Jeigu pats dalykas tavęs ir netrauktų, vis dėlto nemesk jo, bet išverk, išverk dėl to džiaugsmo, kurį turėsi darbą pabaigęs. Tai yra gyvenimo kovos nujautimas, kurią turėsi vėliau laimėti.

Antrasis dėsnis: mokykis dėmesingai. Tam reikia pirmiausia susitelkti, pašalinti iš akių visa, kas galėtų išblaškyti dėmesį, tvirtai nustatyti laiką, kada turi būti pertrauka, ir tik tada visomis jėgomis imtis darbo, nieko nežiūrint ir nepaisant. Nesvarstyk pusvalandį: „Reikia? Nereikia?“, bet tuoj apsipręsk. „Gera pradėta, pusė laimėta“. O yra jaunuolių, kurie svyruoja svyruoja ir niekaip negali pasiryžti, ar jiems dirbti, ar nedirbti. Jie pusę valandos keikia mokyklą, kitą pusę svarsto, ar iš viso reikia mokytis, o trečią pusvalandį žiūri, ar sun-

kios rytdienos pamokos; pagaliau įpykę trenkia knygą į kampa ir dar stebisi, kaip baisiai nuobodus yra mokslo darbas ir kaip maža jie daro pažangos.

Ką darai, dairyk gerai. Jei darbas pabaigtas, tada praleisk laiką gryname ore arba daryk, kas tau patinka, bet tik neužmiršk, kad pirmoj eilėj stovi pareiga.

Manau, nesį vienas iš tų nenaudėlių mokinių, kurie nesimoko, bet yra pasiryžę vis ką nors kitą veikti. „Aš mielai dirbu, bet tik tai, kas man patinka“. Bet ar šitokios pažiūros gali tiktį tvirtabūdžiui jaunikaikiui, kuris rimtai nori padėti savo tėvynei? Juk kas būtų tokiame kareiviui, kuris paliktų savo sargybos vietą ir eitų ten, kur gelėtų daugiau padaryti, kur savo jėgas geriau panaudotų? Jis būtų smarkiai nubaustas, o karo metu net ir sušaudytas, nes paliko svarbiausią savo pareigą. Kaip yra su tavim, mano mielas? Ar tu nesi toks pat šventų savo dabarties pareigų niekintojas? Ar neseki kartais tais, kurie nerengia pamokų, kurie mokyklų po suolais romanus skaito ar šiaip kokius niekus dirba?

„AŠ ŽINOJAU — TIK PAMIRŠAU“

Kai mažesniems mokiniams nesiseka atsakinėti, jie paprastai pasiteisina: „Atsiprašau, pone mokytojau! Aš žinojau, tik dabar pamiršau“.

Dažnai toks pasiteisinimas yra tik noras melu pridengti savo tinginystę. Toks mokinyš niekad nežinojo, nes jis vakar nė kiek nesimokė.

Bet ne visi šitokiais atvejais meluoja. Iš tikrųjų, pasitaiko žmonių, kurie labai lengvai pamiršta. Yra mokinių, kurių galvos tarsi skylėti indai: čia jie mokslą į juos pila, čia, žiūrėk, jis vėl išbėga. Bet net ir tokie nėra visiškai pateisinti, nes pamiršimas ir išsiblaškyimas bent iš dalies yra pagydomos ligos. Viskas pareina nuo to, ar patvariai žmogus rūpinasi sustiprinti savo atmintį.

Ne vienas tokių, atsakinėjimo metu susikirtusių, mokinių labai gerai atsimena įvairių sporto rekordų skaičius ir datas. Tai rodo, kad jie turi atmintį, bet ją vartoja tik tiems dalykams, kurie jiems teikia smagumo.

Pasakojama, kad Archimedas, garsiausias senovės matematikas ir fizikas, dirbo užsidares savo namuose, Sirakūzų mieste, tuo tarpu Rymo vadas Marcelius (212 met. prieš Kristų) puolė miestą ir jį paėmė. Vienas kareivis išibrovė į Archimedo namus ir rado mokslininką sėdintį savo sode ir braizantį smėlyje visokias geometriškas figūras. Viduje kovos triukšmo, paimto miesto sumišime jis ramiai skaičiavo ir nė nesi-

rūpino, kas aplink jį darosi. Priėjusiam kareiviui jis nepakeldamas akių pasakė: „Neliesk mano apskritimų!“

„Ak, kad tai aš galėčiau taip susitelkti!“ — kalbės ne vienas. O vis dėlto iš Archimedo galima pasimokyti susitelkti, galima pažinti, ko reikia dėmesingam darbui.

Pirmoj eilėj jis nesirūpino pažiūrėti, kodėl aplinkui toks triukšmas; toliau nuostabia galybe jis sutelkė visas savo sielos jėgas, kad galėtų įsigilinti į matematikos dėsni, — š i t a dėsni, o ne kurį kitą. Paskutinis dalykas svarbesnis yra už pirmąjį.

Daugelis jaunuolių veltui turi ramų mokymosi kambarį, nes jų vaizduotė gyvena ne jame, bet kažin kur toli toli, ir tai kaip tik tuo metu, kada jiems reikia mokytis. Priešingai, kas savo mintis sutelkia tik apie vieną dalyką, tas giliau išvelgia į reikiamą jam apdirbti medžiagą, jo tyrinėjimai nelieka paviršutiniški, bet sieką pačių gelmių, o kai reikia atsakinėti, jis nesiteisina baimingai šnibždėdamas: „Atsiprašau, pone mokytojau, aš žinojau, tik dabar užmiršau“.

Taigi mokymosi metu negalvok apie nieką daugiau, kaip tik apie tą dalyką, kurio mokaisi. Juk juo daugiau dalykų daro įtakos mūsų dėmesiui, juo mažiau jis pastebi paskirų daiktų. Kas nori kartu nušauti du kiškius, tas tegul nesistebi, jei nė vieno nenušaus.

MENAS UŽMIRŠTI

Pasitaiko gyvenime ir tokių atsitikimų, kada būtų gera ką nors užmiršti, ko nors nepastebėti, žodžiu, kada ima noras apie ką nors visišškai nė negalvoti. Taigi pakalbėję apie atmintį, apie mokėjimą girdėti, paliesime keletą pastabų ir meną užmiršti.

Tau pasitaikė didis skausmas. Mirė tavo kuris nors giminė ar net tėvas arba motina; galbūt netekai mylimiausio savo draugo. Skausmas pripildė visą sielą, sugniuždo dvasios jėgas, ir tu pasidarai nuliūdęs, apsiblausęs, netikęs nė vienam rimtam darbui. Kokių būdu galima tai pamiršti? Žinoma, savo mylimųjų, niekad nepamirši ir negali pamiršti: kiekvienoje maldoje juos reikia prisiminti. Bet reikia vieną kitą valandą pašalinti tą sielos skausmą, nes kitaip negalėsi gerai atlikti savo pareigų, kurias tau gyvieji uždėda.

Arba gali pasitaikyti ir šiaip jau mažesnių nemalonumų, pvz., buvai neteisingai pažemintas, gerai mokydamasis gavai blogą pažymį; buvai pasidaręs ateities planą (pvz. kur nors iškelti), ir štai tau neduodama

atostogų ir tt. Ką tada reikia daryti? Kaip visa tai pamiršti? Geriausiai visu uolumu imtis kurio nors naujo uždavinio, siekti kurio kito tikslo. Galvoti apie perkastą neteisybę yra visados nenaudinga ir net nesveika. Jaunas esi, tad nenustok drąsos!

Net ir visais atžvilgiais tvarkingi žmonės nekartą prisipažįsta, kad jie buvę per daug gerbiami ir kad mažiau kentėję, negu buvo nusi-pelnę.

Darbas, ypač tas, kuris kitą džiugina, yra geriausia skausmo metu paguoda. Tą parodo mums motinos, kurios, rodos, niekados neatgailės mirusių savo kūdikių. Bet kai tik pradeda rūpintis neturtingųjų vaikais arba slaugyti ligonius, skausmas mažėja, ir jos vėl grįžta į gyvenimą, kur jų laukia naujos pareigos ir nauji uždaviniai, atitinką jų gabumus ir sielos jėgas.

Manos mielas! Mokykis, kiek galėdamas anksčiau, išsilaisvinti iš slegiančių išpūdžių ir skausmingų pergyvenimų!

Rodos, jau nėra nė reikalo pažymėti, kad tai pasiseka padaryti tik tam, kurio sieloj gyvena Dievas. Tik tas gali kantriai ir ramiai pakelti kiekvieną, jį aplankiusią, nelaimę, kuris moka sakyti: „Tėve, ne mano valia tebūnie, bet Tavo!“

DIVIDE ET IMPERA!

Gero mokymosi paslaptis yra ta, kad reikia mokytis pagal psichologijos taisykles. Ką tai reiškia? Paaškinsiu klausimą pavyzdžiais. Esi turbūt jau buvęs parodose, paveikslų galerijoj ar kuriame nors muziejuje. Norėdamas viską apžiūrėti, ėjai per kambarius, per sales ir, rodos, jau viską pamatei. Bet išėjęs patyrei, kad esi pavargęs, galva sukasi, ir pats stebiesi, kodėl taip maža prisimeni.

O kur buvo klaida? — Klaida yra ta, kad pasirinkai negerą metodą. Į paveikslus žiūrėjai tik trumpą valandėlę, vaikščiojai nepasilsėdamas, tuo būdu išpūdžiai buvo tik paviršutiniški; jų prisirinko gana daug, bet jie vienas kitą aptemdė, — ir štai kodėl beveik nieko neatsimeni. Tad dabar tau reikia vėl eiti prie kurio žymesnio kūrinio, ten atsisėsti ir ilgiau jį pastudijuoti. Jeigu tik galima, reikia tokius apsilankymus dažnai pakartoti. Tik saugokis to pavojingo smalsumo, kuris stumte stumia žmogų per valandą viską apžiūrėti ir viską ištirti. Lėtai eidamas ir ilgai prie paskirų daiktų sustodamas, pamatysi, kad jie dabosi tau kas-

kart aiškesni, nes ligi šių dienų yra teisinga senovės patarlė: „divide et impera“ — „padalink daiktus ir juos apvaldysi“.

Taigi mokydamasis taip pat neskubėk. Paėmęs vieną kurį dalyką, tol apie jį triūsk, kol visiškai gerai jį suprasi ir pasisavinsi.

Pirmoj eilėj: „festina lente“ — „lėtai skubėk“, antroj — „non multa, sed multum“ — „ne daug dalykų, bet daug turinio“. Ką pasiryžai išmokti, mokykis dėmesingai ir stenkis suprasti ligi pačių gelmių. Šiandien išmoktus dalykus palygink su seniau girdėtais, surišk juos vienus su kitais ir tik tokiu būdu pasieksi gerų rezultatų.

Tokiam dėmesingam mokymuisi, žinoma, reikia išigilinimo, reikia kad tavo smegenys būtų užimti tik šituo dalyku. Suprantama, kad visam tam reikalinga tam tikras laiko tarpas. Dabar gali suprasti, kiek laiko ir energijos nereikalingai gaišina toks mokinytis, kurs mokosi pykdamas ir susierzinęs. Matematika: „Ak kaip nuobodu! Imkimės verčiau lotynų kalbos“. Bet ji irgi nelengva: „O gal mums pradėjus istoriją rengti?“

Taigi dar pakartojau: nesimokyk skubotai. Pabaigęs vieną dalyką, negriebk tuoj kito, bet padaryk mažytę pertrauką. Pereik vieną, kitą syki per kambarį, pagalvok apie išmoktą dalyką, kad įsitikintum, ar jau viską žinai, paskiau pasėdėk minutę ir tik tada imkis kitos pamokos.

Kas, pvz. pusę valandos stropiai mokėsi prancūzų kalbos žodžių, ir, uždaręs knygą, tuoj imasi algebros, tas tegul nesistebi, kad didelės dalies išmoktų prancūziškų žodžių jis neatsimins.

Dabar suprasi, kodėl lengviau skaityti tokios knygos, kurios turi daug skyrelių, negu tos, kurių tekstas traukiasi išsisas dešimtis puslapių be jokių paskirstymų.

Kada tavo žvilgsnis nuo vieno skyrelio pabaigos pereina į kito pradžią, tuo metu smegenys gauna progos pasilsėti, kad ir tik vieną akimirką, bet to jau užtenka, jog naujos mintys būtų geriau suprantamos.

Ir juo giliau išmoktoji medžiaga išsiskverbs į mūsų protą, juo ilgiau josios nesutrukdyt nereikalingi išpūdziai, tuo ilgiau mes ją atsiminsime ir galėsime, reikalui esant, pavartoti.

Tuo būdu aiškėja, kodėl vakare išmoktus dalykus, kad ir sunkesnius, mes geriau atsimename, negu išmoktus rytą. vakarinį darbą nutraukia tik miegas. Bet reikia žinoti, kad siela nemiega; miega tik kūnas ir tai ne visas. Taigi ką mes vakare sielai suteikėme, tą ji naktį apdirba ir sutvarko. Todėl šalia darbo vakare pagalvok apie didžius, kilnius ir

gražius dalykus, kuriuos siela miego metu, tau visai nejaučiant ir nė nežinant, tyrinės toliau, išvelgs į jų gelmes, ir, rytą nubudęs, pamatysi, kad jie tau atrodo daug suprantamesni ir aiškesni. Tuo būdu kartais galima prieiti visai rimtų dalykų.

Dabar suprasi, kokia prasmė yra seno mokinių papročio gulant pasidėti po galva vadovėlių. Žinoma, viltis, kad miegant protas pats pabaigs išmokti dar nevisai gerai prirengtas pamokas, turi pagrindo tik tada, kai galvoje yra šis tas. Bet kas per dieną nieko nesimokė, tas gali po galva ir visą knygyną susikrauti, iš to nieko nebus.

Taigi labai gerai darysi, jei perskaitęs skyrelį, — ypač kada mokslo dalykas sunkokas, — pagalvosi, kas čia buvo pasakyta, o pabaigęs ilgesnį skyrių, prisimensi visą jo turinį ir padarysi trumputę pertrauką. Supranti turbūt dabar kokia yra mokyklos pertraukų reikšmė. Jos duoda progos ne tik mokiniams atsigaivinti, bet taip pat padeda buvusios pamokos žinioms apsistoti ir susitvarkyti, kad ateinanti pamoka nerastų jų paviršiuje.

Žinoma, lengviausia daiktus pastebėti toje srityje, kuri mus domina ir kurioje mes esame jau patyrę. Tokiais atvejais mums nereikia išorinių aplinkybių pagalbos: dėmesys pakrypsta daikto pusėn kažkaip savaime.

Kokių stebuklų toks dėmesys gali padaryti, parodo atsitikimas su Mocartu. Būdamas keturiolikos metų, jis girdėjo šv. Siksto koplyčioje Ryme giedant garsųjį „Miserere“, kurio gaidos buvo uždraustos nurašinėti. Parėjęs namo, Mocartas visą veikalo melodiją surašė iš atminties. — Nepaprastą atmintį turi turėti ir tie šachmatininkai, kurie kartu 20-24 partijas per 10-12 valandų lošia be šachmatų lentos. Tik išsivaizduok, kiek čia reikia nepaprasto gabumo atsiminti, kaip yra sutvarkytos 32 figūros, galinčios stovėti 64 vietose.

Lošimas šachmatais, jei tik yra tvarkingas, gali atminčiai padaryti labai geros įtakos. Bet nereikia manyti, kad šachmatavimas būtų pertraukos darbas; tai yra greičiau labai varginas užsiėmimas, bet saikingai dirbamas, gali labai padėti dvasiai vystytis.

Mokykis tvarkingai, tad ir laiko mažiau sugaišinsi. Įsidėk į galvą šitą Goethes posakį: „Panaudotas laikas labai greit prabėga, bet tvarka išmokys jį laimėti*“.

Jau ir tada, kai, grįžęs iš mokyklos namo nešviesi knygų ir sąsiuvinų į kampa, bet tvarkingai padėsi, jau tada sutaupysi penketą mi-

nučių laiko, nes po pietų tau nereiks jų ieškoti ir iš po suolų rankioti.

Pirmiausia mokykis tas pamokas, kurios tau sunkiausios. Protas tada dar nepailsės, todėl ir sunkūs dalykai bus įveikiami. Pasitaiko dienų, kada reikia mažiau mokytis. Tada renk pamokas kitai dienai: apskritai taip susitvarkyk, jog kiekvieną popietę turėtum lygiai medžiagos kasdien. Ypač rūpinkis atlikti tuos darbus, kuriems paskirtas laikas, pvz. rašomieji namų darbai. Atidėliojimas sukelia tik neramumo ir gadina nustatytą tvarką. Taigi neatidėk rytojui to, ką šiandien gali padaryti, pvz. pirmadienio pamokas išmok šeštadienį, tada sekmadienis tau bus daug ramesnis ir linksmesnis. „Doras žmogus savo pareigas kiekvieną dieną atlieka gerai ir tobulai“ (Fr. Weber).

Suvėlintas darbas yra lyg neišmokėta skola: jis niekad neduoda ramybės. Juk tikrai pasilsėti galima tik tada, kai visi darbai jau pabaigti.

Reikia parašyti vokiškų sakinių, reikia išversti lotiniškas paragrafas; tad kaip protinga būtų, kad šituos darbelius mokiniai tuoj atliktų! Tada ir jie patys būtų ramesni, ir mokslas nenukentėtų.

Amžinas „ryt, dar ryt“, lyg koks kalnas slegia tavo sielą: pavėluotos pareigos visados atkėsija. „Pirma atlik savo reikalus ir tada linksminkis“. Apie Cezarį Lucianas pasakė: „Nil actum credens, dum quid superesset agendum“ — „Jis manė, kad nereikia nieko pradėti, kol dar kas liko padaryti“.

„TAS BJAUROS ATMINTINAI MOKYMASIS“

„Na, Karoliuk, kaip patinka gimnazija?“ — paklausta jauną moksleivį, sugrįžusį Kalėdų atostogų. — „Nieko! Viskas būtų gera, jei tik ne tas bjaurus atmintinai mokymasis“. — Ir iš tiesų šis dalykas nevienam mokiniui apkartina visą jo mokyklinį gyvenimą.

Bet vis dėlto be mokymosi atmintinai, vadinasi, be atminties miklinimo nėra galimas joks lavinimasis, joks mokslinimasis. Juk ne tik eilės reikia mokytis žodis žodin, bet ir gramatikos taisyklės, ir istorijos metai, ir geografijos vietos, ir geometrijos formulės, ir fizikos dėsniai, ir daugybė kitų visokiausių dalykų.

Bet nereikia to išsigąsti.

Tinkamo metodo pagalba galima palengvinti ir atminties darbą. Labai gera tokia pagalbinė priemonė yra vadinama vietos atmintis arba l o k a l i n ė (iš lotyniško žožio l o c u s — vieta) a t m i n t i s, kuri

padedą mums ne tik patį tekstą atsiminti, bet taip pat ir jojo vietą knygoje (puslapį, puslapio dalį — viršų ar apačią), ir koku šriftu jis yra atspausdintas. Dar geriau įsidėmėti kai kuriuos mažmožius, pvz. ten knygoj yra paveikslukas, ten straipsnio pavadinimas atspausstas riebiu šriftu, kurį gali dar raudonu pieštuku pabraukti. Tokių smulkmenų pastebėjimas ypač naudingas tiems, kurie turi akių atmintį.

Dažnai tekstas prisimenamas tik tada, kai prisimenama ir jojo vieta puslapyje. Taigi atsakinėjant, tie visi mažmožai ateis tau į galvą, ir tekstas prisiminti bus visai nesunku. Štai kodėl nelengva yra egzaminams prisirengti iš tos knygos, kurios mes nevartojome, nors josios tekstas yra toks pat, kaip ir vartotosios. Ji, mat, neturi anų pastebėjimų, smulkmenų — pabraukimų, paviaviavimų paraštėse ir k

Bet pagrindinė vaisingo atminties darbo sąlyga yra g e r a s m o - k o m o s i o s m e d ž i a g o s s u p r a t i m a s . Vis tiek ar tekstas reiktų mokyti žodis žodin, ar tik atsiminti svarbiausius dalykus, vis tiek jis reikia iš karto visas perskaityti — nuo pradžios ligi galo. Jei pasitaiko mokyti svetimos kalbos tekstas, tada jis reikia pirmiausia išsiversti. Bet nieku būdu negalima mokyti to, ko nesupranti. Ir tik tada bandyk įsidėti į galvą, kada jau viską būsi gerai supratęs.

Mokydamasis atmintinai, nekalk po du ar tris žodžius, bet visados mokykis ištisas teksto dalis, turinčias glaudaus sąryšio. Mokaisi, pvz. eiles, tad nesimokyk atskirų eilučių, bet visada žiūrėk, kur baigiasi viena mintis, o kur prasideda kita. Minties skaldyti niekad negalima. Taigi perskaityk dėmesingai, aiškiai, garsiai, paskui užversk knygą, užsimerk ir pakartok, ką esi skaitęs. Jei nesiseka, dar kartą skaityk ir dar kartą, kol tik bus reikalo. Tolimesnės teksto dalies imkis tik tada, kai pirmąją jau būsi visai gerai išmokęs. Šią mokykis tokiu pat būdu, kaip ir pirmąją. Kai šitą išmoksi, pakartok abi sykiu. Toliau eis trečia dalis, paskui visų trijų pakartojimas ir tt. Tuo būdu darbas bus daug lengvesnis, negu kad skaitytum ištisą dešimtį, dvylika sykių, nes toks mokymasis tik vargina ir akis ir kalbėjimo organus, o naudos duoda labai nedaug. Taigi pasiskirstyk tekstą dalimis ir mokykis vieną po kitos, kol prieisi patį darbo galą. Tada pakartok viską iš pačios pradžios.

Arba štai reikia mokiniui prirengti planas kalbos, pasakytinos kurios nors iškilmės proga. Daugelis jaunuolių galvoja, galvoja, pražudo daugybę laiko, ir nieko gero nepadaro tik dėl to, kad imasi darbo neplaningai. Tu turi taip elgtis, kaip elgiasi prieš mūsų karo vadas. Svar-

blausias uždavinsys — žinoti, kokia yra apdirbamoji medžiaga.

Karo vadas pirmiausia gerai išstudijuoja mūšio vietą, patikrina pranešimus apie apkasų tvirtumą ir, tik viską gerai ištyręs, liepia kariuomenei būti pasirengusiai.

Žinoma tau nėra reikalo tuoj pažymėti įvadą, padalinamą arba pabaigą. Bet imk popieriaus ir surašyk žinomas tau mintis, kurios tinka rengiamajam darbui. Paskui skaityk vieną kitą knygą ir jieškok naujos medžiagos. Ir juo labiau į ją išigilinsi, juo geriau ją suprasi, juo daugiau tau ateis minčių — ir tai naujų, rodos, niekad nė negirdėtų. Jos eina tiesiog būrių būriais. Štai kodėl tie darbai arba tos kalbos, apie kurias mes ilgai galvojame, esti paprastai geresnės, negu tos, kurias sukombinuojame paskutinę valandą.

Ir tik tada, kai minčių pluoštas jau surašytas, tik tada pradėk jas tvarkyti ir grupuoti. Įvadas ir padalinimas dabar tau ateis patys", apie juos nereiks daug nė galvoti. Jei rasi tokių minčių, kurių nemoki pritaikinti, išmesk jas; nuo to darbas ar kalba nė kiek nenukentės. Užteks to, kas liks. Planą išdirbk labai sąžiningai, nesigailėdamas braukymų ir taisymų. Parašytą darbą keletą kartų perskaityk ir pataisyk; tada bus ir mintys aiškesnės ir stilius sklandesnis.

„Saepe stilium vertas" — „dažnai vartyk stilių"¹ — liepia mums labai teisinga lotynų patarlė. Graikai ir romėnai, mat, rašydavo ant vaškuotų lentelių su tam tikru įrankiu, vad. stiliumi, kurio vienas galas buvo smailas, o antras plokščias. Su pirmuoju rašydavo, su antruoju užtrindavo tai, kas buvo negerai parašyta. Iš to kilo ir toji patarlė. Taip ir tu „dažnai vartyk stilių", vadinasi, dažnai taisyk savo darbus, nes tik tokiu būdu galima išmokti sklandžiai rašyti.

MOKYKIS NE TIK PROTU!

Dažnai girdi sakant: „Protas pralenkia jėgą". Todėl galbūt nustebsi, jei pasakysiu, „Mokykis ne tik protu". Žinoma, reikia juo mokytis, daugiausia juo, be ne juo v i e n u . Tad kuo dar? Kojomis ir rankomis, ausimis ir akimis, burna.

Gal tau neaišku? Klausyk! Dievas taip sukūrė žmogų, jog kūnas ir siela sudaro organišką vienetą, ir taip juodu yra glaudžiai susiję, jog nėra nė vieno sielos veiksmo, kuris nebūtų irgi tuo pat metu vykstančių kūno veiksmų lydimas. Siela yra menininkas, kūnas — instrumen-

tas. Be instrumento ir geriausias menininkas nieko nesukurs. Siela ir kūnas dirba drauge.

Kai mano siela liūdi, kūnas jai paskolina ašarų; kai ji džiaugiasi, mano veidas irgi šypsosi. Net staigus minties praskaidrėjimas yra surištas su nervų sujudimais.

Jeigu jau taip atsitinka su savaimingai ateinančiomis mintimis, tad kaip labai turi kūną įtraukti į darbą toks rimtas darbas, kaip mokymasis! (Iš to kyla ir fizinis nuovargis, atsirandęs po ilgesnio protinio darbo).

Ir štai dabar mes prieiname prie labai įdomių išvadų.

Ne tik dvasinis darbas sužadina mūsų nervus, bet ir priešingai: tam tikri kūno judesiai, kūno būklė, raumenų darbas gali labai palengvinti proto darbą. Stiprūs išpūdžiai sujudina organizmą ir priešingai: stiprus organizmo sujudinimas pažadina tam tikrus išpūdžius.

Pavyzdžiai galbūt geriau šį dalyką paaiškins. Įpykusio žmogaus veidas yra iškraipytas. Ar netiesa? Jis garsiai rėkia, mosuoja sugniaužtomis rankomis; jo širdis plaka smarkiau, raumens esti išsitempę, visas kūnas dreba. Toks sujaudintas organizmas savo ruožtu daro įtakos sie- lai, ir žmoguje pyktis pradeda dar labiau virti.

O jei toks sukiršintas asmuo atsisėstų, tikriausiai jo įtūžimas perpus sumažėtų. Mat, sėdint nervai atsileidžia, ir pyktis pamažu atslūgsta.

Stebėk tik savo draugus! Jei jie ką nors įdomaus skaito ar klauso, žiūrėk, kaip visi veido raumens esti įtempti. Krūtinės jų tada rodos, nė nekvėpuoja, akys plačiai atdarytos. Pasibaigus pasakojimui, jie giliai atsidūsta, veidai vėl pasidaro toki, kaip paprastai, įtemptas dėmesys išnyksta. Matai, kaip dvasia įtraukia kūną į savo darbus!

Dabar jau ir pats galėtum suvokti, kokią išvadą iš viso to būtų galima padaryti. Mokantis reikia stengtis, kad darbe dalyvautų kuo daugiausia kūno jauslių, nes tada galima geriau dalyką pažinti ir ilgiau atmintįj palaikyti. Todėl garsiai mokytis yra geriau, negu tylomis, nes girdėjimas irgi pagelbsti geriau mintį suprasti. Net mažutis lūpų krutėjimas — ir tai yra naudingas: jis taip pat padeda geriau įsigilinti į skaitomąjį medžiagą. Tuo būdu šitaip dirbdamas, jau mokaisi trimis įrankiais: protu, ausimis ir lūpomis.

Bet garsiai gali mokytis tik mažesnieji mokiniai, kurie turi nedaug pamokų. Vyresniesiems toks būdas netinka: jis užimtų per daug laiko ir per daug juos nuvargintų. Tad kas jiems daryti? Arba kas daryti tiems, kurie gyvena bendrabučiuose ir mokosi kartu su kitais, kur balsu skaitymas yra visiškai negalimas? Bet anas psichologinis dėsnis galima

ir čia pritaikinti. Tie, kurie negali garsiai mokytis, tesimoko tyliai arba pašnibždomis (tik taip, jog kaimynas negirdėtų), bet tegul jų lūpos kruta taip, kaip ir kalbančių, tik tegul garsų nesudaro. Mokymuisi ir atsiminimui palengvinti tokių burnos judesių visiškai užtenka.

Bet svetimos kalbos žodžius arba žodis žodin reikalingus išmokti dalykus vis dėlto geriausia mokytis garsiai.

Taip pat galima patarti pamokų metu, mokytojui aiškinant, lūpomis bebalsiai pakartoti kiekvieną girdėtą sakinį. Tai daryti galima taip įprasti, jog ne tik nebus girdimas joks šnibždesys, bet net nebus matomos krutančios lūpos. O tokiu nervų judėjimu labai pasilengvinsi girdėtų pamokų priėmimą. Šita taisyklė labiau tinka tiems, kurie turi geresnę ausų atmintį ir mažiau turintiems akių atmintį.

MOKYKIS VAIZDINGAI

Taigi skaitydamas stenkis įtraukti į darbą kuo daugiausia savo juslių. Ši taisyklė tau bus naudinga ir praktiškam gyvenime. Sakysim, nuėjai į draugiją, kurioje esi supažindinamas su dešimtimi naujų, tau ligi šiol nematytų žmonių. Aišku, jų vardus ir pavardes tuoj užmirši. O jei nori atsiminti, tau nelieka nieko kito daryti, kaip susipažįstant išgirstą pavardę tyliai pakartoti. Arba vėl klausai įdomios paskaitos ir norėtum kai kuriuos vardus ir datas ilgiau atsiminti, bet neturi nei popieriaus nei pieštuko. Kas tada daryti? Pakartok norimus atsiminti vardus pats sau tyliai, parašyk juos ore su pirštu, ir pamatysi, kad parėjęs namo, puikiausiai juos atsiminsi ir galėsi jau popierių pasižymėti. Šis metodas yra geriausias atminties pagalbininkas.

Šiandieninis mokymosi būdas ir net viso gyvenimo kryptis (laidūs, knygos, elgesys su žmonėmis) daug dėmesio kreipia į žodinę atmintį. Todėl nenuostabu, kad tiek daug dalykų mes labai greit užmirštame, nes mokamąją medžiagą mes nesugebame **v a i z d ž i a i** pasisavinti.

Mokaisi, pvz., geografijos, būtinai pasitiesk žemėlapi; dar geriau būtų, jei ir pats tokį žemėlapi padarytum, nors jis būtų ir paprasčiausias. Mokaisi istorijos, sugrupuok medžiagą ir pasidaryk apžvalgines lenteles. Mineralogijos pamokas berengdamas, pasidaryk kristalų pavyzdžių, geometrijos — neužmiršk nusipiešti įvairių figūrų. Pabandyk ištirti, ar ilgai atsiminsi, kiek ši ar ana gėlė turi taurės lapelių, kiek dulkių siūlelių; jei apie ją mokaisi iš botanikos, nusiskink ir nagrinė-

damas mokykis. Kam kalti negyvus žodžius, kad galima paimti pats daiktas, puikus, kvepiąs daiktas. Juk mokytis tik iš knygos yra tikra kančia: „Gyvatzolės taurelė turi penketą lapelių; viduje žiedo yra penketas dulkių siūlelių, tarp kurių kyšo ilgesni, dvilypiai vaisiaus koteliai" ir t.t. O daug paprasčiau būtų paimti ir išnagrinėti gyvą gėlę. Daug sunkiau iš knygas išmokti, kad kubas turi 6 plokštumas, 8 kampai ir 12 briaunų, negu paimti kubą į rankas ir viską pačiam suskaičiuoti.

RITMAS

„Kaip lengva išmokti eilėraščių, bet kaip nepaprastai sunku atsiminti prozos gabalą", — skundžiasi ne vienas mokinys. Bet retas kuris supranta, kodėl būtent eilėraštis išmokti yra lengviau, negu proza. Bus todėl ne pro šalį ir apie tai šį tą pasakyti, nes jeigu mes tą paslaptį gerai suprasime, mums nereiks kartais be reikalo energijos eikvoti.

Klausyk gerai! Dabar išgirsi idomių dalykų. Turbūt esi girdėjęs kalvį, kalantį įkaitintą geležį? Gal tau nė neatėjo į galvą pastebėti, kaip keistas yra jo kalimo ritmas. Jis smarkiai suduoda į raudoną geležį tik vieną kartą, o paskui kelis syk kakši į priekalą, toliau vėl smarkiai sukerta. Gal paklausi: „kodėl jis taip žaidžia?" Pats atsakyti turbūt nemokėsi. Taigi pasakysiu, kodėl jis žaidžia, kodėl jis keletą kartų suduoda tik į priekalą: **d a r b a s, d i r b a m a s r i t m i n g a i, y r a d a u g l e n g v e s n i s.**

Ar matai įgudusį raitelį? Žirgas gražiai risčia bėga, o jojikas, rodos, balne lyg ir supasi: tai pakyla aukštyn, tai vėl nusileidžia. Kodėl arklys taip bėga? Dėl to, kad ritmas palengvina jam darbą. Dėliai tos pačios priežasties siūbuoja eidamas ir kupranugaris; dėliai to lengviau eiti grupėje koja į koja, negu šiaip palaidai žingsniuoti. Irkluoti taip pat daros lengviau, jei yra keletas žmonių, ir jie dirba ritmiškai.

Štai dėl ko lengviau išmokti ir ritmuotą tekstą. Ši pagalbinė ritmo priemonė yra tokia didelė, jog jaunesni mokiniai ją naudojami ne tik mokydami eilėraščių, bet net ir atsakinėdami, kada reikia jau daugiau pabrėžti mintys, o ne taktas.

Ritmas yra puikus pagalbininkas kiekvienam darbui — taigi ir mokymuisi. Tinkamas jo vartojimas taupo mūsų energiją ir moko, kaip, išiekvojant kuo mažiausia jėgų, padaryti kuo daugiausia darbo.

PROZOS RITMAS

Bet juk mokinio darbai nesusideda tik iš eilėraščių mokymosi! Tad ar negalima būtų ritmo pritaikinti ir prozos dalykams, vadinasi, neritmuotiems gabalėliams išmokti?

Dažnai čia pagelbsti jau pačios išviršinės aplinkybės. Tik stebėk gerai: yra mokinių, kurie istoriją ar tikybą mokosi mušdami taklą kėjomis, ritmiškai mosuodami rankomis jie taip daro. Bet dabar jau žinai, kad ritmas palengvina darbą. Taigi galėtum tuo pat būdu ir sau pagelbėti, nors galimas daiktas, kad gali įprasti juokingai gestuoti.

Dar geriau mokantis šen ir ten vaikščioti. Jau turbūt esi patyręs, kad, jei vaikščioji sode, mokytis yra kur kas lengviau, negu sėdint ar stovint vienoje vietoje. Jei nepatyrei, gali pabandyti: kai sėdėdamas ir mokydamasis pavargsi ir jausi, kad dėmesys nusilpo, tada atsistok ir pradėk vaikščioti. Pamatysi, kaip jėgos sugrįš, ir mokslas tau vėl iš naujo- pradės gerai sektis.

Mokantis prozos tekstą, taip pat galima jis suritmuoti. Nori, pvz., išmokti angliškai savaitės dienų pavadinimus: Sunday, Monday ... ir tt. Puikiai juos išmokai, bet kai tave kas paklaus, kaip angliškai penktadienis, turėsi sau minty atsiskaityti: „Sunday, Monday ... Friday ... aha... Friday“. Bet juk tam eikvojama energija — ir visai nereikalingai. Tad kaip čia gali padėti ritmas? Sekmadienį palik šalia. Tada bus dar šešetas dienų. Paskirstyk jas į dvi grupes: pirmoji tegul prasidės Monday, antroji — Thusday. Šituos du vardus gerai įsidėk į galvą. Jei dabar paklaus tavęs kas vardo iš pirmos grupės, tau reiks pradėti nuo Monday, jei iš antros — tik nuo Thusday Norėdamas išmokti mėnesių pavadinimus, gali pasiskirsyti juos į ketvertą grupių pagal metų laikus — žiemą, rudenį, pavasarį ir vasarą. Tada tau reiks prisiminti tik trejetas vardus.

Ten, kur jau ritmiškas sutvarkymas nėra galimas, ten stenkis pasigelbėti kitokiu būdu: sustatyk lenteles, pasibrauk svarbesnes vietas, pasidaryk santraukas ar modelius, galop sustatyk vad. mnemotechnišką žodį. Geriausia, žinoma, šituos būdus jungti vieną su kitu. Bet kas yra tas mnemotechniškasis žodis? Paaiškinsim pavyzdžiais.

Sakysim, nori įsidėmėti imperatorių vardus, pradedant Karolium Didžiuoju ir baigiant Maksimilijonu II. Paimk tat chronologinę lentelę (ji paprastai esti kiekvieno istorijos vadovėlio gale), paskirstyk tau

rūpimąjį laikotarpį šimtmečiais ir žiūrėk, kurie vardai yra imperatorių. Paskiau surašyk juos į eilę ir iš pirmųjų kiekvieno vardo skiemenų sudaryk žodį. Tai ir bus tas mnemotechniškas žodis, dirbtinis žodis, kurio kiekvienas skiemuo bus vieno imperatoriaus vardo pradžia. Jei su istorijos medžiaga būsi neblogai susipažinęs, užteks tau tik prisiminti šitas žodis, ir viskas puikiai seksis. Pvz. devynių mėnų vardai galima taip išreikšti: t u m p e c c e t (Thalia, Urania, Melpomene, Polyhymnia, Erato, Clio, Calliope, Euterpe, Terpsichore). Arba kuriais mėnesiais pas romėnus idos būdavo penkiolikta diena? Tai parodo žodis m i l m o (Martius, Julius, Maius, October). Tokių mnemotechniškųjų žodžių pagalba galima nesunkiai išmokti ištisos eilės vardų ar įvykių, nes tada nereikia atsiminti viso žodžio, bet užtenka jo pradžios, o galas savaime ateina į galvą. Tik vieno žiūrėk, kad sustatymas tokio žodžio nebūtų sunkesnis už patį išmokimą, nes tada nieko neišloštum.

Kur mnemotechniškojo žodžio padarymas yra painus, ten galima pasinaudoti eilių pagalba, sudarant hegzametą. Štai, pv., dvylikos žvaigždynų vardai lotiniškai:

„Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpio, Arcitenens, Capre, Amphora, Pisces“.

Buvo seniau vad. „septyni laisvieji menai“: Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia. Juos galima eilėmis su paaiškinimas taip pareikšti:

„G r a m - loquitur, D i a - vera docet, R h e - verba colorat, A r - numerat, G e o - ponderat, M u s - canit, A s t - collit astrā“.

Arba, kada esti metų ketvirčių pasninkai?

„Post Luciam, Cineres, post sanctum Pneuma, Crucemque“.

Vadinasi, trečiadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais po šv. Lucijos, Pelenų dienos, Sekminių ir šv. Kryžiaus.

DAR KAI KURIE MAŽMOŽIAI

Mokantis istorijos, ypač svarbu turėti aiškų vaizdą svarbiausių asmenų ir žymiausių kurios nors epochos įvykių. Todėl gera pasidaryti tam tikrą lentelę, pažymint įvykių laiką apskritais skaičiais, pvz.,

100 m. po Kr. Krikščionybė įsiveržia į stabmeldiškąjį pasaulį.

200 „ „ „ Krikščionybės kovos; persekiojimai.

300 „ „ Krikščionybės laimėjimas.

400 „ „ „ Tautų kilnojimas; germanų išėjimas istori-
jos arenon.
500 „ „ Gotų žlugimas.
600 „ „ „ Frankų pasirodymas.
700 „ „ „ Mahometonizmas.
800 Karolis Didysis.
ir tt.

Be to, jei tik galima, mokydamasis rašyk, piešk, braižyk, žodžiu stenkis, kad darbe dalyvautų kuo daugiausia juslių, nes tuo būdu išmokoji medžiaga galima ilgiau atsiminti. Gudresni mokiniai gali pasidaryti įdomių braižinių.

Pabraukimai, ypač įvairios spalvos pieštukais, taip pat gali labai daug atminčiai palengvinti. Gera, jei knygos paragrafai ar skyrių pavadinimai yra atspausiti stambesniu šriftu: tada jie padaro stipresnio išpūdzio ir ilgiau atmintųj pasilieka. Pabraukiant reikia laikytis saiko: pabraukinėti tik svarbiausius dalykus; kitaip visas darbas nustos savo prasmės.

Rengdamasis egzaminams ar šiaip norėdamas kurį dalyką pakartoti, pirmiausia dėmesingai peržiūrėk knygos turinį. Šitas dalykas mažai kam ateina į galvą bet pabandyk, ir patirsi, kad tokia visos knygos santrauka išmokti tikrai apsimoka. Turint prieš akis gražiai sutvarkytą planą, ir visos medžiagos pasisavinimas eina daug lengviau. Štai kodėl ir skaitant knygas, patariama visada pradėti skaityti nuo turinio.

„Man tėvas ar motina liepia vis garsiai pamokas pakartoti, nors aš nesu jau mažas“, — skundžiasi kai kurie moksleiviai, nors iš tikrųjų turėtų dėl to tik džiaugtis.

Ar toks garsus namie pamokų pakartojimas yra naudingas? Be abejo! Tylus skaitymas dažnai žmogų apgauna. Tau rodos, kad pamoką puikiausiai moki, bet kai reikia ją garsiai pasakoti, pasirodo, kad čia vienoj, čia kitoj vietoj šio to dar trūksta, ir esi verčiamas vis į knygą dirstelti. Žinoma, geriau būtų mokytis kartu su draugu, kuris galėtų paaikškinti sunkesnes vietas, pataisyti, jei kur negerai supratai, ir tt. Bet jeigu tokio draugo ir neturėtum, jeigu namie net nieko nebūtų, kas tavęs klauso, vis tiek stenkis išmoktą pamoką garsiai pakartoti. Skaityk paskaitą keturioms savo kambario sienoms apie traukos dėsnius arba rėžk lotynišką kalbą savo sodo paukšteliams: „Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra! ... Juk ir tai nebus be naudos, nes patirsi, ką žinai ir ko dar nežinai.

KUOMET REIKIA MOKYTIS?

Reikia ši tą pasakyti ir apie mokymosi laiką: kada, kuriuo dienos metu geriausia mokytis. Vienas mokinyš sako, kad jis ilgiausiai atsimenas tą, ką išmoko po pietų ar pavakare; kitas, priešingai, tvirtina, kad rytą jo protas dvigubai yra veiklesnis, negu vakare. Abu sako tiesą. Popietinis mokymasis yra sunkesnis, bet atmintį ilgiau pasilieka; rytą mokytis yra lengviau, bet išmoktoji medžiaga greitai iš galvos išgaruoja. Kas mokosi po pietų, mokosi ateičiai; kas mokosi rytą, mokosi tik pamokų valandoms. Geriausia mokytis po pietų ar vakare, o rytą greit ir trumpai viską pakartoti. Rytinis išmokymas neilgai laikosi atmintį dėl to, kad įvairūs dienos išpūdziai išblaško dvasią ir neleidžia pasisavintajai medžiagai tinkamai susitvarkyti. Ogi nakties poilsis tęsia toliau pradėtą vakare darbą, ir tuo būdu dvasia gali jį gerai suprasti ir ilgiau palaikyti.

Senoviškas priežodis sako: „Pienus venter non studet libenter“ — „gerai prisivalgius, mokytis nenorima“. Tai tiesa. Tuoj po pietų nereikia ne tik mokytis, bet ir šiaip ko nors skaityti. Tad ką veikti pavalgius? Siek tiek paplepėti, pajudėti, pažaisti! Praslinkus valandai, dviem jau galima imtis darbo. Bet imkis griežtai. Visoks vėlinimasis yra tik brangaus laiko gaišinimas.

Kas popietę praleidžia pasivaikščiojimams, bėginėjimui arba romanų skaitymui, tas yra netikęs savo namų šeimininkas. Mokymąsi atidėti vakarui arba net nakčiai yra visais atžvilgiais nesveika. Pirmiausia juk reikia padaryti tai, kas yra pareiga, t. y. išmokti pamokas, o paskui tik, jei dar liko laiko, eiti žaisti. Po vakarienės jau neverta daug mokytis, o naktį net ir negalima. Už šitoki darbą visados tenka sveikata užmokėti. Higienos mokslas sako, kad miegas prieš vidurnaktį yra daug daugiau vertesnis, negu po vidurnakčio. Ir kas šitas brangias (prieš vidurnaktį) valandas trumpina, tas jų nepapildys net ir dvigubai ilgiau miegodamas rytą ar po pietų. Jei popietinio laiko kartais mokymuisi neužtektų (pvz. egzaminų metu), vis dėlto eik gulti paprastu metu (9 val.), o geriau anksčiau kelkis. Po ilgo nakties darbo negalima nei gerai išsimiegoti, nei tinkamai pasilsėti. Ir labai klysti manydamas, kad ir naktį galys puikiausiai mokytis: išvargęs organizmas yra visiškai netikęs rimtam darbui.

Tad kuomet geriausia mokytis? — Po pietų ir vakare. Tarp atskirų dalykų mokymosi turi būti neilgos pertraukos, o rytą reikia viską vėl

trumpai pakartoti. Atsigulus negalima nieko skaityti: tai labai gadina akis ir blaško besiaartinantį miegą.

Dar šį tą noriu pastebėti. Jei turi skyrium sau kambariuką, stenkis, kiek galėdamas, jaučiau jį įrengti ir gerai sutvarkyti. Jis tebūna tau tokia vieta, kuria pamėgtum ir į kurią visados norėtum grįžti. Jei turi rašomąjį stalėlį, prieš jį ant sienos pasikabink paveikslą, pasistatyk gėlių pluokštelių, — ir pamatysi, kiek bus džiaugsmo ir jaukumo. „Kas mėgsta gėles, tas negali būti negeras „žmogus“.

„MES MOKOMĖS GYVENIMUI!“

Sakoma, mes mokomės gyvenimui, ne mokyklai. — Bet kokiems galams šiandieniniam gyvenimui reikia lotynų kalbos? Arba kad ir graikų? Kam be reikalo kvaršinti tąją nelaimingą mokinio galvelę? O ta daugybė visokių algebros formulių, visokių aksiomų ir teoremų. Kam visa tat? Ką jos gyvenimui duoda? Geriau mus mokytų lėktuvais laskyti, fabrikus statyti, mokytų amatų ar kurių kitų praktiškų mokslų*.

„Mes mokomės gyvenimui“. Žinoma! Bet vaikiška būtų manyti, kad gyvenimui užtenka tik praktiškų žinių: pažinti sudedamąsias mašinų dalis, cheminių junginių dėsnius, lėktuvo sutaisymą ir kit. Daug svarbiau yra suvokti bendruosius šiandieninės mūsų kultūros pagrindus, mokėt įžiūrėti sąryšį tarp atskirų mokslų ir jų šakų, suprasti istorinės pažangos tikslą ir susekti jos kelius.

Nežinau, ar esi matęs kada dirbantį skulptorių. Kol jis padaro formas, kol prirengia modelį, jis turi minkyti molį ir taip jį apdirbti, jog šis ištirpytą būsimos statulos medžiagą priimtų ir išlaikytų. Prieš pradėdant lankyti mokyklą, dvasiniai tavo sugebėjimai yra irgi panašūs į aną dar neapdirbtą molį. Juos reikia gerai mankštinti ir lavinti. Vidurinė ar aukštesnioji mokykla nepadaro iš jų jokios formos. Bet tai ir nėra josios tikslas. Ji tik išmisklina tavo protą, kad imdamasis universiteto studijų, jau būtum tiek išsilavinęs, jog savo specialybės dalykus galėtum gerai suprasti ir pasisavinti.

Šiandien mums labai reikia jaunuolių, kurie galėtų išgilinti į svarbesnius pasaulėžiūros klausimus; kurie savo mintis surištų viena su kita ir padarytų iš jų išvadas; kurie sugebėtų gražiai ir kartu turiningai pakalbėti, sugebėtų tinkamai sekti kito mintį ir ją suprasti; kurie greit ir gudriai mokėtų surasti klaidą, — žodžiu, k u r i e s u -

gebėtų disciplinuotai mąstyti. O toks jaunuolis nebus tas, kuris mokykloj mokosi tik tai, kas jam bus „naudinga“. Kiekvienas mokslas — ypač matematika ir klasinės kalbos, tie du didžiausi mokinių baubai — yra naudingas, kiekvienas mokslas stengiasi disciplinuoti žmogaus galvą ir lavinti jojo protą. Ir jeigu vėliau gyvenime tu galėsi dirbti mokslinį darbą, tai turėsi padėkoti gimnazijai, kuri tave tam prirengė, prirengė 'tais „sausais“ ir „nenaudingais“ dalykais.

SMEGENŲ GIMNASTIKA

Reikia pastebėti, kad religijos mokslas, kurio svarbiausias tikslas gilinti tavo pasaulėžiūrą, taip pat daro labai geros įtakos galvavimo miklinimui. Juk kiek yra darbo aukštesnėse klasėse su filosofiniais argumentais, su protiniais įrodymais, kiek reikia dvasiai ištempti, kad bent kiek pažintų neriboto Dievo ypatybes, slėpiną žmogaus sielos esmę, amžinuosius dorovinės pasaulio santvarkos dėsnius; kiek reikia istorinės kritikos, kiek dvasios aštrumo, įrodymų galingumo ir noro tyrinėti, jei rimtai stengiamasi įrodyti Sv. Rašto teksto neliečiamybę ir tikėtinumą! Ir kai jus, moko sunkiausias, (nes jos abstrakčiausias) tikėjimo tiesas pareikšti žodžiais, argi tuo pačiu nelavina jūsų gabumo tiksliai kalbėti? Taigi ir religijos mokslas, kuris pirmoj eilėj gilina pasaulėžiūrą, taip pat tobulina dvasinius tavo pagrindus.

O matematika? Žinoma, atsiranda talentu, kuriems šis mokslas yra tik juokai; bet yra ir gana gabių jaunuolių, kuriems matematikos pamokos yra tikra kančia, nekalbant jau apie mažiau gabius.

Jie kas antrą pamoką laužo sau galvas ir skundžiasi: „Man niekad gyvenime nereiks žinoti, ką reiškia $\sin @ \cos \beta + \cos @ \sin \beta$?, o kankina dėl to ištisus metus!“ Bet nenusimink! Nors matematikos pamokos būtų tau ir didžiausia kankynė, jos nebus be naudos. Uždavinių sprendimas labiausiai aštrina mūsų dvasios galias, ir ši nauda pasiliks per visą gyvenimą, nors seniai jau būsi pamiršęs, kam lygus n geometrinės progresijos narys. Atskiri mokslo dėsniai greit išdulka iš galvos, bet lieka išlavinta siela, — ir to mums pakanka.

Be to, sąžiningas mokymasis stiprina ir mūsų valią. Tokia nesuprantama ta algebra! Toks sunkus tas Ciceronas! — Tik drąsiai ir greitai! Ir juo patvariau su jais grumsiesi, juo labiau užgrūdinsi savo valią. Juk ir magnetas didinamas stiprėja.

„Na, gerai! Algebros mes mokysimės. Bet lotynų kalba? O graikų?

O LOTYNŲ IR GRAIKŲ KALBA?

Pirmiausia reikia pastebėti, kad kova prieš lotynų kalbą karščiau- siai skelbiama tų žmonių, kurie nori persiskirti ne tik su klasinėmis kalbomis, bet taip pat su visa mūsų praeitimi, su organiškuoju senosios mūsų kultūros tęsiniu ir su krikščioniškąja kultūra.

Klasikų studijos dėl savo būdą lavinančio pobūdžio dar ir šiandien yra geros ir vertingos. Iš klasinės poezijos kūrinii, iš senovės filosofų raštų jaunuolis gali semte semti didžiųjų idealų, gali išmukti sveikos gyvenimo filosofijos, pakilindamas tuo būdu savo jausmų gyvenimą ir sustiprindamas savo valią. Visi vėlesniųjų tautų didieji poetai, filosofai, istorikai ar valstybės vyrai yra išėję — mažiau ar daugiau — senųjų klasikų mokyklą. Josios įtakai neatsispyrė net nė moderniškiausi amžiai. Ar galime įsivaizduoti teisininką, kuris nepažintų Romos teisių? Ar gali būti kalbininkas, nestudijavęs graikų ir lotynų kalbos? Ar yra filosofas, kuriam būtų nežinomas Platonas, Aristotelis ir Seneka?

„Gera, gerai“ pasakys kai kas, „visa klasikų reikšmė — tai jų veikalų turinys. Taigi ar negalima būtų tą patį turinį išversti į gimtąją kalbą? Kam varginti mokinius būtinai mokėt suprasti originalų tekstą?“

Štai čia mes ir priėjome prie kito klasinių studijų tikslo. Mokydamasis logiškai sutvarkytų lotynų gramatikos taisyklių ar versdamas kurį klasišką veikalą, nė nejauti, kokios lavinančios įtakos tavo dvasiai daro tie nesuskaitomi logiški dėsniai, ta puiki veikalų sąranga, tie aforizmai ir sentencijos, kurios taip labai ragina žmogų gerai pagalvoti ir savarankiškai patyrinėti. Netaisyklingąjį asmenavimą greit pamirši, bet aukštesniųjų studijų metu visados jausi tą didžiulę naudą, kurią tau davė tas netaisyklingų veiksmazodžių mokymasis.

Šituo atžvilgiu universitetų profesoriai yra pastebėję įdomių dalykų. Klausytojai, kurie mokėsi senųjų kalbų, lengviau ir giliau supranta mokomuosius dalykus, — net ir gamtos mokslų srityje, — negu tie, kurie anų kalbų nesimokė. Lotynų ir graikų pamokose išmiklintas jų protas dabar atneša šimteriopą vaisių. Skaitydami Demostenį, nagrinėdami mėgstantį trumpumą Tacitą, grožėdamiesi spindinčiomis logika Cicerono kalbomis, Platono dialogais, paprastais ir vis dėlto kilniais Homero kūriniais, gražiu Salustijaus stiliumi, taisyklinga Cezario kalba; gėrėdamiesi nuostabiais Virgilijaus palyginimais ir visa tai norėdami išversti į gimtąją savo kalbą, jie rinkosi puikių deimantų, kurie dabar

jiems sudaro milžiniškos vertės turtą. Nesvarbu, ar kas liko iš tų mokslų, bet svarbu, kad dvasia pasidarė judri, ir jų kalbos turtas padidėjo.

Dvasios lavinimui, ugdymui viską apimančio, toli pramatančio proto kažin ar yra kita tokia gera priemonė kaip vertimai iš senųjų kalbų į gimtąją kalbą. Kai jauni smegenys įveikia išversti metro ilgumo lotynišką sakinį į lengvai suprantamą gimtąją kalbą, sakykite — kiek naudos gauna ir protas, ir pastabumas, ir atmintis, ir kitos dvasios galios! O kiek reikia sumanumo išlūkštenti „Ablativus absolutus“ arba susivokti painioje „Consecutio temporum“ ir „oratio obliqua“ konstrukcijoje?

Dabar ir pats suprasi, kaip reikia žiūrėti į tuos visokius išleistus vertimus, kuriuos mokiniai taip godžiai perka ir taip neteisingai paskui naudojami. Žinoma, negalima jų visiškai pasmerkti; tik žinok, kad nieku būdu negalima jais naudotis *v e r č i a n t* (tai tik įpratintų tave tingiai ir paviršutiniškai dirbti), bet jau *i š v e r t u s* patikrinti, ar gerai buvo tekstas supastas. Kas verčia, žiūrėdamas į spausdintą vertimą, tas tik pats save apgaudinėja ir iškreipia kalbos mokslo tikslą, apsimesdamas dirbąs, tuo tarpu iš tikrųjų jis nieko neveikia. Būk tikras, kad vienas vienintelis savomis jėgomis išverstas sakinyss, nors ir nevisai taisyklingai, dvasios lavinimui daugiau duoda naudos, negu ištisi puslapiai, išversti žiūrint į vertimą.

Negyvųjų kalbų mokymasis dar ir kitu atžvilgiu yra mums naudingas. Visa šiandieninė mūsų kultūra yra sunkte prisisunkusi klasinių kalbų dvasios. Medicinos mokslo kalba vartoja beveik išimtinai tik lotyniškus ir graikiškus žodžius. Teisininkui labai reikalinga lotynų kalba, kunigui dar labiau. Mokėdamas šitas kalbas, galėsi suprasti viso pasaulio mokslininkus. Net ir auklėjimas remiasi graikų ir romėnų kultūra. Šitos dvi kalbos yra vartai, pro kuriuos būtina reikiai eiti, jei norime suprasti šiandieninę mūsų kultūrą.

Mokytų žmonių kalba dar ir šiandien yra pilna lotyniškų ir graikiškų žodžių, kurių tikrąją prasmę iš tiesų būtų sunku suvokti, jei mes nebūtume mokęsi lotynų ir graikų kalbų. Noriu išrašyti čia tau kelio-lika graikiškų žodžių, prasidedančių raide *a*, kurie vartojami net ir paprastoj inteligentų kalboje. Pamatysi, kokia yra jų daugybė:

A e r o n a u t i k a (lekiojimo mokslą), *a f o r i z m a s* (trumpas, turiningas posakis), *a g o n i j a* (merdėjimas), *a k a d e m i j a* (mokytų žmo-

nių draugija; aukštoji mokykla), a k l i m a t i z a c i j a (pripratimas prie krašto sąlygų), a l f a (raidė a — pradžia), a l f a b e t a s (abėcėlė), a l e - g o r i j a (posakis perkelta prasme), a m b r o z i j a (dievų valgis), a m - f i t e a t r a s (apvalus senovės teatras), a n a l i z u o t i (skaidyti), a n a - l o g i š k a s (panašus), a n a r c h j a (netvarka, palaidumas), a n a t o - m i j a (mokslas apie žmogaus kūno sudėtį), a n e k d o t a s (trumpas, juokingas pasakojimas), a n o m a l i j a (iškrypimas), a n o n i m i š k a s (be vardo), a n o r g a n i š k a s (negyvosios gamtos daiktas), a n t a g o n i z - m a s (nesutikimas), a n t o l o g i j a (parinktų dalykų knyga), a n t i - p a t i j a (nepalankumas), a n t r o p o l o g i j a (mokslas apie žmogų), a p a t i j a (visiškas nenoras), a p o k r i f i š k a s (suklastotas, ne to auto- riaus raštas, kuriam priskiriamas), a p o l o g i j a (apgynimas), a p o - s t a z i j a (atkritimas nuo tikėjimo), a p o s t r o f a (išleidimo ženklelis), a p o t e o z ė (dievinimas, garbinimas), a r c h a i z m a s (senybė), a r i s t o - k r a t a s (didžturtis, bajoras), a r i t m e t i k a (skaičiavimo mokslas), a r o m a t a s (kvepėjimas), a s k e z ė (apsimarinimas), a s t r o l o g i j a (būrimas iš žvaigždių), a t l e t a s (labai stiprus žmogus), a t m o s f e r a (oro sluoksniai), a t o m a s (mažiausia medžiagos dalelė), a u t o b i o g r a - f i j a (savo gyvenimo aprašymas), a u t o d i d a k t a s (savamokslis), a u t o g r a m a (savas parašas, rašto pavyzdys), a u t o k r a t a s (kuris pats viską valdo), a u t o m a t a s (savaime judas mechanizmas), a u t o - n o m i j a (savivalda), a k s i o m a (savaime aiškus dėsnius) ir tt.

Tai yra graikiški arba pusiau graikiški žodžiai, kuriuos kiekvienas turi mokėti, nepaisant, ar jis graikiškai mokės, ar ne. Čia išrašiau tik dalelę tų, kurie prasideda raide a; o kur visas alfabetas? Pamatytum, kokia yra jų daugybė! Tai tik graikiškų. O kiek dar mes vartojame lotyniškųjų? Ir juos inteligentas žmogus turi mokėti.

„NEREIKIA SVETIMŲ KALBŲ!“

Jeigu mes taip labai išgyrėme klasines kalbas, tad nereikia dar daryti išvados, kad niekintume naujasias. Svetimos kalbos reikalingos kiekvienam mokytam žmogui, ir tas, kuris mokėtų tik gimtąją kalbą, dar negali vadintis tikrai išlavintu. Galima nemokėti kalbėti, bet būtinai reikia kiekvienam inteligentui mokėt naudotis svetima literatūra.

O ir šiandien pasitaiko žmonių, kurie apie svetimasias kalbas išdi- džiai pasako: „Nereikia mokytis svetimų kalbų“. Jie bijo, kad svetima kalba nesugadintų gimtosios kalbos; be to, čia kartais turi įtakos ir poli -

niai motyvai. Bet baimė yra visiškai be pagrindo. Kas gimtąją kalbą gerai moka, tam svetimosios nė kiek nepakenks; priešingai — gali dar padėti, praturtindamos posakių gausumą. Gimtosios kalbos ugdymas dėl to irgi nebus nė kiek sutrukdytas.

Žinoma, pirmoj eilėj tavo šventa pareiga gerai išmokti gimtąją kalbą, nes „joje yra mūsų gyvenimo šaknys, ir tik joje jos laikosi. Kas netenka kalbos, netenka ir savo tėvynės" (Martin Greif: „Gimtosios kalbos vertė").

Bet vis dėlto reikia mokėti mažiausia vieną svetimą kalbą. Senoviška patarlė teisingai sako: „Quot linguas calles, tot homines vales" — „kiek mokėsi kalbų, tiek būsi vertas".

Tik nemanyk, kad skatinu tave mokytis svetimų kalbų tam, kad galėtum pasirodyti esąs mokytesnis už kitus. Visai ne! Bet jei iškeliausi į užsienį, nemokėdamas kalbos, kiekviename žingsnyj sutiksi daugybę nemalonumų. Net jeigu ir niekur nekeliautum, tačiau vėliau tau pileiks svetimų kalbų, nes to reikalaus tavo specialybė, visvien kurią būsi pasirinkęs. (Tai ypač svarbu mums, lietuviams, kurie turime dar tokią menką mokslo literatūrą. Kalbų mokėjimo stoka jau galima pajusti aukštesnėse gimnazijos klasėse, o ką kalbėti apie universiteto studijas! Be svetimų kalbų ten negalima nė žingsnio žengti. V e r t.).

KURIŲ KALBŲ REIKIA MOKYTIS?

Pirmoj eilėj reikia mokytis kaimyninių tautų kalbų. (Mums lietuviams būtina yra vokiečių kalba ir naudinga bent viena slavų. V e r t.). Jeigu šitos jau gerai išmoktos, tada galima imtis prancūzų, anglų, o gal net ir italų.

„Bet juk aš negaliu samdytis mokytojo toms kalboms, kurių mokyklose nemokoma!" teisinasi ne vienas jaunuolis. Bet reikia žinoti, kad kalbų mokslas nėra surištas su jokių mokytoju. Žinoma, kalbėti kitaip nė negalima išmokti, kaip tik su kitu šnekant; nevisada tau pasitaikys išvažiuoti į Prancūziją ar į Angliją, arba — namie gyvenant — surasti žmogų, su kuriuo galėtum šitomis kalbomis kalbėti. Bet tai ne tiek svarbu. Daug svarbiau mokėti svetima kalba skaityti knygas ir susirašinėti. O to gali išmokti ir be mokytojo, naudodamasis knygomis ir žodynais. Čia viską nusveria ne mokytojas, o darbštumas ir patvara.

Bet nereikia čia padaryti klaidos. Dažnai jaunuoliai užsidegę imasi mokytis svetimos kalbos su didžiausiu noru, su didžiausiu susižavėjimu.

Visi namų kampai tik skamba nuo svetimų garsų. Bet po dviejų savaičių vėl viskas nutyla. Anglų gramatika guli apdulkėjusi, noras išnyko, patvara pasiliovė. „Kad tai taip gaučiau porą mėnesių pagyventi Londone, tad būtų kas kita. Bet šitaip negaliu!“ galvoja ne vienas.

Ir čia reikia daug kantrybės. „Per aspera ad astra“. „Tik patvara veda į tikslą“, pasakė Šileris.

Lengviausia kalbų mokytis jaunatvėje; vėliau atmintis pasidaro rambi — ir darbas sunkėja. Taigi mokykis svetimų kalbų ne tik tiek, kiek mokyklos programa reikalauja, bet visur, kur tik pasitaikys progos. Atostogų metu skaityk lengvesnių dalykėlių, stropiai mokykis kiekvieną pamoką, — ir pamatysi, kaip toli pažengsi ir be ypatingos mokytojo pagalbos. Gerai kalbėti, žinoma, neišmoksi, bet išmoksi kitą suprasti, ir tai yra svarbiausia.

KAIP REIKIA KALBŲ MOKYTIS?

Kalbos mokslas pradžioj yra tikrai nuobodus ir sausas darbas; juk ne kiek yra malonumo kalti ilgas gramatikos taisyklės ir vis naujus, negirdėtus žodžius. Bet vis dėlto galima ir šią darbą padaryti iš dalies lengvesnį, įdomesnį.

Kuo būdu galima palengvinti žodžių mokymąsi?

Tai padaryti galima įvairiausiomis priemonėmis, apie kurias jau buvo kalbėta: mokykis ne tik protu ir atmintimi, bet stenkis įtraukti į darbą ir savo jusles. Pirmiausia, žodžius geriausia mokytis garsiai. Bet stenkis mokytis ne negyvų žodžių, o daiktų, kuriuos tie žodžiai reiškia; jei sekasi, gali juos nupiešti ir apačioj parašyti žodį. Toliau, žodžių mokymasis tegul būna sujungtas su judesiais, gestais. *P r e n d r e* — reiškia *i m t i*, imk į ranką pieštuką; *r e m e t t r e* — *p a d è t i*, — *p a d è k j i* atgal; *l a n c e r* — *m e s t i* — mesk ką nors; *f r a p p e r* — *b a r š k i n t i*, — eik ir pabarškink į duris. Mokydamasis būdvardžių, parodyk ranka, ką reiškia *grand*, *petit*, *large*, *étroit*, *haut* arba *profond*. Kiek mokiniai prakaituoja, mokydamiesi prancūziškų prieveiksnių; juos atsiminti ne taip jau sunkų. Stok prie stalo ir parodyk ranka: čia bus *d e v a n t*, o čia priešingai — *d e r r i è r e*; čia — *à g a u c h e*, čia — *à d r o i t e*; čia — *s u r*, čia — *s o u s i r t t*.

Mokydamasis žodžių, galvok taip pat apie jų formas ir garsus.

Darbas bus daug lengvesnis, jei žodžių garsus suriši su sąvoka, jie reiškia, pvz., *c o q* — gaidys (šaukdamas vištas, gaidys rėkia kok, kok,

kok); r o m p r e — laužti (šiek tiek panašu į lūžimo garsą „treškt), p o m m e — obuolys (krisdamas jis pupteli — „pum“); r i r e — juoktis (chi-chi-chi; i-i-i); r o n f l e r — knarkti (irgi panašu į knarkimą). Vienos kalbos žodžius palygink su kitos — žodžiais; tarp jų yra panašumo, pvz., temple — templum — Tempei; école — schola — Schule; heure — hora — Uhr; lancer — lancea — Lanze ir tt. Reikia tik šiek tiek pagalvoti, ir tokių panašybių bus galima surasti gana daug.

Ypač kalbą mokytis lengva tada, kai viena panaši kalba jau mokama. Kas moka lotyniškai, tam prancūziškai ar itališkai išmokti bus tik niekai; kas moka vokiškai, tam anglų kalba irgi nesunkiai seksis. Mokančiam lotyniškai patartina prancūziškų žodžių prasmę užrašyti ne gimtąja kalba, bet lotyniškai. Tada jis pamatys, kiek daug žodžių yra bendrų, pvz., douleur — dolor; couleur — color; l'homme — homo; main — manus; pain — panis; aile — ala; heure — hora; soeur — soror ir tt. — Visa prancūzų kalba yra pilna tokių panašybių. Tas pat galima pritaikinti anglų ir vokiečių kalbai; čia irgi nemaža žodžių yra bendrų, pvz. father — Vater; name — Name; come — kommen; give — geben; broad — breit; man — Mann; fruit — Frucht; mother — Mutter ir k.

Mokykis žodžių pakaitomis, vadinasi, uždenk, pvz., prancūziškus žodžius ir, žiūrėdamas tik į lietuviškus, juos versk prancūziškai, paskui uždenk lietuviškus ir, žiūrėdamas į prancūziškus, versk juos lietuviškai.

Lengva žodžių mokytis ir tada, kai vienaip skambančius, panašios reikšmės ar priklausančius prie tos pačios grupės žodžius, sinonimus ir žodžius, turinčius priešingą prasmę, mokomės tuo pačiu metu. Pasi-taikė tau, pvz., mokytis l e p o i s s o n — žuvis, mokykis ir l e p o i s s o n — nuodai, l e b o i s s o n — gėrimas; visai lengva bus atsiminti, jei iš šitų žodžių sudarysi sakinį: „Le poisson sans boisson est poison“. Arba jei mokaisi lotynišką veiksmažodį m i t t e r e, išmok ir iš jo kilusius žodžius: m i s s i o — pasiuntinybė; m i s s i o n a r i u s — pasiuntinys ir k. Pavyzdžiai žodžių, turinčių priešingą prasmę: p a r v u s — mažas; s u p e r b u s — išdidus; h u m i l i s — nusizeminęs ir tt.

Kai kuriems mokiniams daug vargo sudaro žodžių giminės. Bet yra lotyniškų gramatikų, kuriose šios rūšies taisyklės yra sueiliuotos, ir tai labai palengvina jas išmokti. Žodynuose galėtum vyriškosios giminės daiktavardžius pasibraukti raudonai, moteriškosios — mėlynai ir bevardės — palikti nepabrauktus. Pažiūrėjęs į žodį arba jį atsiminęs, atsiminsi ir jo giminę.

Pasimokęs keletą savaičių žodžių ir gramatikos taisyklių, bandyk versti lengvesnius tekstus. Nenusimink, jei iš karto gerai neis, ir kas sakinsys turėsi vis griebtis žodyno. Svarbu, kad, kaip galima anksčiau, patirtum savo darbo vaisių. Tai sukelia džiaugsmo, o džiaugsmas palaiko tolesnę patvarą.

Kai vertimai jau gerai seksis, nusipirk tada žodyną, kuriame žodžiai aiškinami ta pačia -kalba. Jį bevartydamas ir beskaitydamas, labai praturtinsi savo leksikoną. Prancūzų kalbai toks žodynas yra „*P e t i t L a r o u s s e i l l u s t r é*“ (su 5800 paveikslėliu), anglų kalbos taip pat iliustruotas „Webster's Brief International Dictionary“. Vokiečių kalbos galima patarti Enzyklopädisches Wörterbuch für den deutschen Sprach- und Schreibgebrauch" von Prof. W. Kohler.

Pakartoju: patvariai ir uoliai dirbdamas, gali išmokti naudotis svetimos kalbos literatūra ir susirašinėti visai be mokytojo. Jis reikalingas tik tam, kas nori išmokt gerai ir taisyklingai kalbėti.

MOKYKIS MUZIKOS!

Nors būtum ir nelabai muzikalus, vis dėlto gera būtų, jei mokėtum naudotis bet kuriuo instrumentu, pvz. smuiku ar pianinu. Muzika kilnins tavo sielą, užpildys atliekamą laiką ir nekartą duos progos kitiems padaryti malonumo. Muzikos mėgėjai visados turi švelnesnę sielą, negu kiti. Ką poetas pasakė apie dainas, tą patį galima pritaikyti ir muzikai: „Kur dainuojama, ten būk ramus, — pikti žmonės nedainuoja!“

Ypačiai reikia pamėgti ir stengtis gaivinti jau pradėjusią merdėti mūsų liaudies dainą. Muzika nėra tik saldžios svajonės. Pasitaiko žmonių, kurie mano, esą muzika lepinanti mūsų sielą, atimanti josios griežtumą ir tvirtumą. Tai klaida! Muzika turi būti įtraukta į mūsų dvasios ugdymo priemonių sąrašą; ji turi grūdinti mūsų širdį ir stiprinti mūsų vidaus gyvenimą. Todėl neatsidėk tik ištižusiai romantiškai muzikai, bet imkis maestro, kurių kompozicijose jaučiamas karžygiškas ir vis dėlto toks mielas ir gražus gyvenimas, kokio taip labai ilgisi neramūs mūsų laikai.

Ką esu pasakęs apie muziką, visa tai tinka ir kitoms meno rūšims (tapybai, drožinėjimui, fotografavimui). Visos jos gali tavo sielai duoti labai daug gero. Jei meno kūriniuose išmoksi pamėgti ir įver-

tinti grožį ir harmoniją, greičiau išvengsi ir tos sielos disharmonijos, kurią mes vadiname nuodėme.

„Širdis, kurioje gyvena daina,
piktui visados yra uždara" (Körner).

Patartina išmokti ir stenografijos. Universitete, kur reikia labai daug užsirašinėti, ji labai tau pravers. Bet jau ir prieš tai galėsi patirti josios naudingumą.

APIE SKAITYBĄ

Iš gerų knygų galima išmokti nuostabiausių dalykų. Jos atskleidžia prieš tavo akis visus pasaulio stebuklus, ir ko iš tikrųjų niekuomet nebūtum matęs, žodžių pagalba tai pasirodo ir patenkina tavo norą žinoti. Nuostabūs mokslo išradimai, meno ir literatūros šedevrai, tūkstantmetės tautų istorijos, karžygiškų ašigalio tyrinėtojų skausmai, paslaptingos jūrų gelmės, — visa visa geros literatūros dėka tau yra prieinama. Kiek maistas daro įtakos kūnui, tiek gera knyga — sielai. Ne be pagrindo vieno knygyno duryse senovėj buvo parašyta: „Nutrimentum animae" — „sielos maistas". Geros skaitybos įtaka yra tiesiog neišmatuojama: ji praplečia tavo pažinimą, praturtina vaizduotę, pakilina jausmus, papildo mokyklos studijas; ji duoda progos kiekvienam specialistui vis tobulintis ir tobulintis — be galo. Knyga yra nuobodulio priešas, o dėl to priešas ir kai kurių nuodėmių. Jei tave puola bet kurios pagundos, imk į rankas įdomią knygą — ir pamatysi, kaip josios dings.

Skaitant galima pagilinti ne tik mokslą, bet ir religiją; galima tikėjimo tiesas geriau pažinti ir arčiau su jomis susigyventi. Jau tik dėl to knyga turėtų būti geriausias žmogaus draugas. Perskaitei keletą josios puslapių, padėjai į šalį, ir, apsvaigintas minčių kilnumu, mąstai apie didžiausius buities klausimus, — sakykite, ar tai nėra kilniausias žmogaus pasismaginimas? Taigi mėk skaityti!

O vis dėlto yra jaunuolių, kurie tiesiog bijo knygų. Jie yra tokie paviršutiniški, tokie kvailos aplinkos vergai, jog nė netrokšta skaityti. O gi skaitymas yra vienintelis, tinkamas tikrajai žmogaus didybei, pasismaginimas. Kas mėgsta knygas, tas niekadų nenuobodžiaus. Jei jam negera vienam, jis paims knygą ir, josios padedamas, galės kalbėti su didžiausiais žmogaus minties atstovais.

Bet pamėgimas skaityti irgi gali išeiti iš tinkamų ribų. Yra jaunuolių, kurie tiesiog ryte ryja knygas — ne tik naudingas, bet ir ne-naudingas, net nedoras; ryja visokius nuotykių romanus, detektyvų apysakas, gašlias meilės istorijas ir k. Jiems rūpi tik skaityti ir skaityti. Jie neina pasivaikščioti, nelanko jokių pasilinksminimų, neina laiku gulti ir, kas blogiausia, pradeda visiškai nieko nesimokyti. Jie viena nežino — ryti knygas!

Todėl noriu ypač pabrėžti, kad, neatlikęs savo pareigų, neišmokęs pamokų, pašalinių knygų neskaitytum. Jeigu mokyns, jausdamas reikala mokytis, išsikalbinėjai „Tuoj, tuoj! Tik porą puslapių! Tada imsiuos algebros ir graikų žodžių! Tik dar penketą minučių“ — tai jau negeras ženklas: jojo valia yra silpna. Iš penkių minučių tuoj pasidarys penkiolika, penkios dešimtys, — liks ir algebra ir graikų žodžiai. O kas paskui? Dvejetukas, antrieji metai, ašaros, dvigubos išlaidos ir kartus nepasitenkinimas.

Skaityti stenkis daugiau prie natūralios, negu prie dirbtinės šviesos. Tik saugokis, kad saulė nešviestų tiesiai į knygą. Šviesa tegul visados krinta iš kairės (taip turi būti ir rašant, kitaip plunksna temdins raštą). Knygą laikyk nuo akių maždaug per 35—40 cm.

KAIP REIKIA SKAITYTI?

Gera skaityti yra tikras menas, kurio reikia mokytis. Beveik kiekvienas žmogus skaito, bet tik maža dalelė gerai skaito. Daugelis skaito visiškai be naudos, dar tik pakenkdami savo sielai. Skaitymas esti naudingas tik tada, kai kuo daugiausia suprantama ir kuo daugiausia pastebima. Tam tikslui reikia, kad knygos tiktų mūsų išsilavinimo laipsniui. Ne kiekviena gera knyga gali būti bet kuriuo metu ir tau gera.

Pirmiausia skaityk l e t a i r p a g a l v o d a m a s. Kaip staigus lietus nėra naudingas pasėliui, taip greitas skaitymas — išsilavinimui. Dabar supranti, kodėl aš taip peikiu nesąmoningą knygų rijimą. Paimė jaunuolis įdomią knygą į ranką, tad tuoj meta pamokas į šalį ir pradeda skaityti. 20—30 puslapių jis praryja per penketą minučių, ir juo toliau, vis greičiau, kad tik sužinotų, kas nutiko romano didvyriui. Ir kol nulipa iš trečio aukšto, kur yra biblioteka, žemyn, jau jis „perskaitė“ pusę knygos. Galiausiai jo prote pasidaro baisus mišinys; visko jis paragavo, bet nieko neprivalgė ir nieko nežino. Po mėnesio jau visiškai neatsimena, ar tokią knygą yra skaitęs.

Skaityk todėl lėtai, atsidėjęs, viską gerai persvarstydamas: skaityk geriau vieną knygą keletą kartų lėtai, negu dešimtį paskubomis. Greitas skaitymas yra tik laiko gaišinimas, nes įsigilinti į knygos mintis tada nieku būdu negalima. Pažymėtini yra vieno rašytojo žodžiai: „Skaityti paskubomis ir todėl be naudos — ne, tam mūsų gyvenimas yra per trumpas“.

Taigi skaityk dėmesingai! Kas knygą praryja, tas jokios naudos neturės. Neskaityk išsiblaškęs, bet visados stenkis, kad dvasia aktyviai dirbtų. Non multa, sed multum! „Nusquam est, qui ubique est“ — „Kas yra visur, to niekur nėra“, pasakė Seneka. Pirmiausia skaityk, kas būtina, paskui, kas naudinga, ir tik paskutinėj vietoj — kas malonu.

Yra jaunuolių, kurie skaito tik įdomesnes knygos vietas, o aprašymus visiškai praleidžia. Ir toks skaitymas, aišku, yra tik laiko gaišinimas. Iš tarpinių aprašymų mes kaip tik daugiausia galime pasimokyti ir patirti. Ko, būtent? Meno vaizdingai aprašinėti, psichologinių pastebėjimų, gamtos vaizdų ir d. k.

Gera yra perskaitytus dalykus papasakoti savo draugams ir apie juos pakalbėti. Daugiau galvų daugiau ir minčių. Gali todėl dažnai pasitaikyti, kad tokie pokalbiai atskleis tau naujų dalykų, kurių skaitydamas nė nepastebėjai.

Iš to eina antra gero skaitymo taisyklė: pagalvok apie svarbesnius dalykus ir išsirašyk graibesnes vietas. Kas skaitydamas įdomesnes vietas, gražesnius posakius, pavyzdžius apsvarsto ir pasižymi, tas skaito geriausiai. Jau per mėnesį laiko gali tokių įdomybių pririnkti gana daug. Skaitydami jaunuoliai galvoja; „Čia gražu! Gerai, šitą vietą aš atsiminsiu!“ Bet praėjo pora dienų — ir jau neatsimena. Todėl visa, kas tau įdomu, būtinai išsirašyk. „Legere et nihil selegere, neglegere est“ — „Skaityti ir nieko neišsirašyti, tai tas pat, kas veltui laiką leisti“.

SILVA RERUM

Šiame skyrelyje norėčiau atkreipti tavo dėmesį į vieną labai naudingą dalyką. Gal būt esi jau girdėjęs kalbant garsų kalbėtoją ar skaitęs žymų rašytoją, kurio veikalas buvo išmargintas vienas už kitą gražesniais posakiais palyginimais; viskas ten buvo taip gražiai ir nuosakiai sutvarkyta, jog stebėjais, iš kur jis galėjo imti tiek daug viso-

kių citatų ir įdomybių. Aišku, jis pats jų nedarė; nedarė jam jų nė koks burtininkas. Visa tai yra mokėjimo skaityti vaisius. Ar nori ir tu taip kalbėti ir rašyti? Gerai! Tad klausyk!

Paimk 15—20 lankų rašomojo popieriaus (pradžiai užteks), supjaustyk juos į ketvirtadalius ir susidėk į dėžutę. Skaitai, pvz., dabar kurią gerą knygą ir randi gražų posakį, išmintingą patarimą, istorinį atsitikimą, kurio dar nežinojai, ar šiaip kokį tau įdomų dalyką, — tuoj išsiimk lapelį ir išsirašyk. Jei rasi tuoj kitą to pačio turinio vietą, gali rašyti ant to paties lapelio, bet tik toj pačioj pusėj. Antra lapelio pusė turi būti švari. Tuo būdu lengva bus šituos lakštelius vėliau gerai sutvarkyti. Užpildytą lapelį jau dėk į atskirą dėžutę. Kaip tuos lapelius rašyti, mes parodysime pavyzdžiais.

Skaitai, pvz., Maironio „Pavasario balsus“ ir radai gražų posmelį:

„Tekėjo mėnuo. Iš kalnų
Žiedai kvepėjo jazminų,
Žavėdami jausmus;
Tarp žalio ežero bangų,
Toli nuo triukšmo, nuo vargų,
Laivelis supa mus“.

Tuoj jį išrašyk ir lapelio viršuje padėk antraštę: „Naktį ant ežero“, o apačioj parašyk: Maironis. „Pav. bals.“, 39 psl., V leid. Kaunas, 1920 m. Skaitai toliau ir randi:

Ko gi trokšti, nesoti dvasia?
Stebuklingais sparnais kur lakioji?
Praeities vėl sapnai, ar gražioji
Tau jaunystė vaidenas slapčia?
O, nesoti! vilnim įstabia
Tu kasdieną krūtinę kilnoji!
Nenutildo tavęs ir ramioji
Sidarbinė žvaigždė vakare.

Vėl viršuje užrašyk: „Jaunos dvasios nerimas“, o apačioj, ką ir anam lapelyj. Arba skaitai Putino poeziją ir užtikai labai gražų posakį:

„Nėra didesnio skausmo —
už meilėj kilusį;
nėra didesnės meilės —
už skausmuose subrendusią“.

Tuoj imk lapelį ir išsirašyk. Viršuj padėk antraštę: „Meiles ir skausmo santykiai“, o apačioj — Putinas. „Putino raštai“, I t., 9 psl. 1921 m.

Arba vėl radai posmelį:

„Maži tavo prižadai, žemės gražuole,
Putojančioj meilės taurėj paskandinti:
Poeto gyvenimo liūdinčiam troškuliui
Sukelti, bet nenuraminti".

Vėl padėk antraštę „Poeto meilė" ir apačioj — Putinas. „Tarp dviejų aušrų", 77 psl. Kaunas, 1927 m.

Dabar turbūt jau supranti, kaip reikia tokius lapelius, vadinamus ištraukomis, gaminti. Pirmiausia išsirašyk gražią vietą, paskui viršuje padėk antraštę, atitinkančią išsirašytosios vietos turinį, apačioj parašyk ištraukos a u t o r i ū, v e i k a l ą, iš kurio paimta, p u s l a p į, veikalo m e t u s ir i š l e i d i m o vietą. Galima pažymėti — kai kada net ir reikia — veikalo leidimą ir leidėją.

Lapelius sutvarkyk pagal pirmąsias antraščių raides, kad ieškant lengviau būtų galima rasti. Tuo būdu susidarysi pradžią mokslinėms savo ištraukoms, vad. „ s i l v a r e r u m Jujų naudą greit pajusi. Štai reikia tau parašyti bet kuris rašomasis darbas. Galvoji: „A . . . Pereitais metais šią temą aš lyg kur skaičiau! Ten, rodos, buvo ir gražių minčių! Bet kur? Kurioje knygoje? Dabar nebeatsimenu!"

O ar negeriau būtų buvę tas gražiausias mintis išsirašyti? Dabar tik išsiimtum lapelius, ir tenai medžiaga jau būtų čia pat. Per 8—10 stropaus skaitymo metų gali pasidaryti labai brangų šios rūšies rinkinį, kuris bus tau neišsemiamas šaltinis, ruošiant kokią kalbą arba norint parašyti straipsnį. Dar daugiau bus naudos, jei ir subrendęs nemesi tokio skaitymo metodo. Dažnai pavartyk tuos lapelius, juos perskaityk, kad užrašytos mintys pasidarytų tavo mintys. — Bet ar visa tai neužims per daug laiko? Ne! Reikia tik kreipti dėmesio į du dalykus. P i r m a, labai kritiškai rinkis, ką įtraukti į tąjį savo rinkinį; tik iš tikrųjų gražios mintys iš tavo paties arba iš tau lengvai prieinamų knygų nereikia išsirašyti; užtenka pasižymėti, kad tokioj ir tokioj knygoj, tokiam ir tokiam puslapyj yra gražus tokio turinio tekstas. Be to, jeigu iš vienos kurios knygos rengiesi padaryti daug ištraukų, gera pradžioj susirašyti vad. bibliografinį lapelį. Jame reikia pažymėti: a) a u t o r i ū s (vardas, pavardė, titulas), b) k n y g o s p a v a d i n i m a s (žinoma pilnas), c) m e t a i, d) i š l e i d i m o v i e t a, l e i d ė j a s ir k u r i s l e i d i m a s, e) s u t r u m p i n t a s k n y g o s p a v a d i n i m a s (jis reikia pabraukti, gera spalvotai, kad greičiau būtų

pastebimas). Darant dabar iš tos knygos ištraukų, užteks apačioj pažymėti: a u t o r i u s, s u t r u m p i n t o s k n y g o s p a v a d i n i m a s (toks, kaip bibliografiniam lapelyj) ir puslapis.

Pavyzdžiui, skaitau Maironio „Pavasario balsus“ ir noriu padaryti daug ištraukų; susirašau todėl bibliografinį lapelį:

Maironis — Mačiulis
„Pavasario balsai“
Sv. Kazimiero d-jos leidinys
Kaunas, 1920 m., V leidimas
„Pav. bals.“

Taigi kitose ištraukose užteks tik pažymėti apačioj: Maironis. „P a v . b a l s.“ ir p s l., iš kurio padaroma ištrauka ¹⁾).

KAS REIKIA SKAITYTI?

Skaitomąsias savo knygas gali padalyti į tris grupes: auklėjamąsias, mokslines ir dailiosios literatūros. Prie pirmosios grupės priklauso tos knygos, kurios nagrinėja rimtus religinius klausimus, kurios moko, kaip ugdyti savo būdą, kaip lavinti valią ir susivaldyti; kurios aprašo šventųjų arba šiaip didžių žmonių gyvenimus. Tokių knygų skaitymas nėra lengvas (štai kodėl paviršutiniški jaunuoliai jų nė nemėgsta), bet dėlto labai naudingas. Tad džiaugsmingai imk jas į ranką, nes jos bus didi pagalba būdo auklėjimo darbe. — Prie antrosios grupės priklauso tie veikalai, kurie papildė mokykloje įgytas žinias, pvz. kelionių ir atradimų aprašymai, istorijos ar technikos veikalai ir tt. Jeigu tik nori būti vispusiškai išsilavinęs, tokias knygas irgi turi skaityti. — Bet norėčiau perspėti, kad nepradėtum skaityti tik dėl smagumo, prie kurio taip vilioja daugybė visokių apysakų ir romanų. Jaunas žmogus negali ir neturi laiko skaityme ieškoti smagumo: jis turi visuomet stiprinti

¹⁾ Kas norėtų gerai išmokti ištraukas daryti ir tvarkyti, tepasiskaito prof. St. Šalkauskio „Mokslo darbo metodikos pradai“ (Kaunas, 1927 m., 130 psl.) nuo 54—83 psl., kur kalbama apie skaitymą. Vert.

dvasią. Žinoma, yra romanų ir apysakų, kurie nemaža padeda: jie moko kalbos, kilnina jausmus, lavina meninį skonį ir turtina vaizduotę. Bet ir juos reikia skaityti lėtai ir dėmesingai, o ne ryte ryti.

Mokomųjų dalykų eilėje pirmą vietą turi religijos mokslas. Deja, yra tokių avigalvių, kurie mano, esą josios vieta turinti būti net po gimnastikos ar pašybos. Jie per tas dvi savaitines tikybos pamokas pražiovauja, sekmadieniais per šv. Mišias prasnaužia, eina priversti paskirtu laiku išpažinties, — tai ir visas religinis jų gyvenimas. Tad nenuostabu, kad toks jaunuolis ir vėliau religijai yra visiškai abejingas, kad jam tikyba neturi nė kokios reikšmės. Bet ne mokslas atveda žmogų į tokią būklę, tik religijos dėsnių nežinojimas.

Taigi kreipk dėmesio į visa, kas tik turi sąryšio su tikyba, ir pasiskaityk šiek tiek daugiau, negu parašyta tavajame tikybos vadovėlyj. Katalikų tikėjimas sužavėjo Dantę, įkvėpė Rafaelį, pastatė ne vieną milžinišką katedrą; katalikų vienuoliai plėšė dirvonus ir sausino pelkes. Ten, kur buvo neižengiamos girios ir liūnai, šandie stovi puikūs miestai ir klesti krikščioniškosios kultūros židiniai. Dar ir dabar, kaip prieš tūkstantį metų, šv. Bernardo vienuoliai globoja keliaujančius per Alpes ir ieško paklydusių dideliais šunimis vedini. Dar ir dabar jie yra ištikimi visiems, kuriems gresia nelaimės, ir ne vieną jie tuo būdu išgelbsti nuo mirties. Apie tai galima pasiskaityti labai įdomių dalykų. Ir juo geriau savo tikėjimą pažinsi, juo labiau jį pamils.

Ypač norėčiau atkreipti tavo dėmesį į tuos veikalus, kurie atskleidžia mūsų sielai religinio gyvenimo grožį ir įveda mus į pačias jojo gelmes. Pirmoj eilėj patariu tau skaityti *N a u j a j i T e s t m e n t a* (lietuviškai jį yra išvertęs arkiv. Skvireckas toliau, jei moki vokiškai, „*C r e d o*“ v. Lippert; „*T i e f e r u n d T r e u e r*“ von Weiss; „*D e r H e r r d e r W e l t*“ v. Klug. Vėliau sutiksi žmonių, kurių religinės pažiūros yra aistrų ir klaidų aptemdintos ir iškreiptos. Todėl, kad ir tau taip neatsitikų, dabar, kol dar esi jaunas, turi nuolat skaityti ir skaityti.

Kaip liudija istorija, visais laikais religija buvo ir yra didžiausia žmonijos geradarė. Šiandien mes vėl matome nenuviliančius religinio atgimimo ženklus. Todėl mokytiems žmonėms būtinai reikia su šitais klausimais susipažinti. Juk tik tas gali tikra meile mylėti savo religiją, kas josios tiesas yra gerai išstudijavęs, kas žino, kokia palaima yra tikėjimas ne tik atskiriems asmenims, bet ir visai žmonijai, ir mokslui,

ir kultūrai, ir valstybėms, ir tautoms; kas pažįsta visus tuos darbus, kuriuos per 2000 metų yra padarę katalikų didvyriai ir šventieji.

Kokią luomą pasirinktum, mano mielas, tu tiek gero padarysi, kiek būsi išsilavinęs. Teisingai iš tavęs reikalaujama, kad būtum gerai susipažinęs su visais mokslais, kurie priklauso prie bendrojo išsilavinimo. Tad ar gali religijos pažinime pasitenkinti tik mokykloje įgytomis žiniomis? Pirmoji religinio inteligentų indiferentiškumo priežastis yra tikėjimo tiesų nežinojimas. Jie, kaip sako Šv. Raštas, „piktžodžiauja visam, ko tik nežino“ (Jud. 10). Priešingai, jei mokinyms šalia romanų ir mokslo veikalų dar randa laiko pasiskaityti religinių knygų ir straipsnių, galima tikėtis, kad iš jo bus rimtas žmogus.

Po teologijos gražiausia mokslo šaka yra f i l o s o f i j a. Ji supažindina mus su tiesa ir gėriu, ji moko mus taisyklingai galvoti ir spręsti; ji kitiems mokslams duoda pagrindus ir nustato metodus. Be josios istorija būtų krūva netvarkingų metų ir karo žygių, o gamtos mokslai — tikras visokių užrašų ir pastabų kratynys. Filosofijos reikalingas yra ne tik teologas, bet ir advokatas, ir politikas, ir kiekvienas mokslo darbininkas.

Aukštesnėse klasėse pasitaiko mokinių, kurie mielai skaito filosofiskas knygas, nepaisydami, kad mokyklos planas filosofijos pamokų teikia tik paskutiniaisiais gimnazijos metais. Bet čia reikia būti atsargiam, pasirenkant, kas skaityti. Jaunuolis, kuris filosofines studijas pradeda skaitydamas Kantą, Ničę, Šopenhauerį ar Hartmaną, tuoj praranda teisingą nuovoką apie daiktus. Prieš keletą metų laikraščiai paskelbė liūdną žinią: nusišovė 22 metų jaunikaitis, gana kuklių tėvų sūnus. Priežastis buvo ta, kad jis prisiskaitė netikinčių filosofų ir, susipainiojęs šunkeliuose ir nerasdamas išėjimo, nusižudė. Kantas, Šopenhaueris, Hartmanas, Darvinas, Hekėlis, Büchneris, Ničė, Bölsche ant jo stalelio, o revolverio kulka — širdyje.

Studijuok taip pat ir svarbesnius pasaulio istorijos įvykius, o ypač būk susipažinęs su savo tėvynės istorija. Historia est magistra vitae — istorija yra gyvenimo mokytoja. Joje glūdi ištisų amžių prityrimas ir išmintis. Valstybės vyrams, profesoriams, dvasininkams, politikams, teisėjams ir visiems kitiems, kurie eina viešąsias pareigas, labai dažnai tenka turėti reikalo su istorinėmis datomis, kurių nežinojimas padarytų daug nemalonumų. Be istorijos mūsų pažinimas būtų siauras, ir mes dažnai nesuprastume gyvenamojo laiko reikalu ir dva-

sios, negalėtume numatyti ir žinoti savo tautos uždavinio ir priemonių jam realizuoti.

Yra žmonių, kurie ypač mėgsta gamtos mokslus. Nuostabios gamtos paslaptys ir geležiniai josios dėsniai kiekvieną, rimtai galvojantį žmogų gali nuvesti į Dievą. Bet atsimink, kad tarp šiandieninių gamtos mokslininkų yra ir tokių, kurie dirba visai kitokio tikslo siekdami, norėdami, būtent, išgriauti religinius žmonių įsitikinimus. Taigi būk atsargus, pasirinkdamas ir gamtos mokslų veikalus! Šiandien su gamtos mokslais lygiai taip yra, kaip kad buvo 13 šimt. su Aristotelium. Arabai, pasigaudami šio didžio graikų filosofo mokslo, stengėsi griauti krikščionybę, o du genijai — A l b e r t a s D i d y s i s ir š v. T o m a s A k v i n i e t i s — įrodė, kad Aristotelio pažiūros ne tik krikščionybės negriauna, bet dar ją stiprina. Juodu atėmė iš arabų jų ginklus ir atidavė juos krikščionybei. Tokių arabų yra ir šiandieniniuose gamtos moksluose. Jie gamtos mokslo išdavas panaudoja kovai prieš krikščionybę, o turėtų būti priešingai.

Taigi skaityk krikščionių gamtininkų veikalus ir pamatysi, kad tikroji religija su tikruoju mokslu ne tik nekovoja, bet, priešingai, gražiausiai sutinka ir net vienas kitą apgina.

Su pasauline literatūra, išskyrus vieną kitą autorių, gimnazija supažindina labai maža. Tačiau tiek daug yra išgarsėjusių visam pasauliui rašytojų, kurių veikalai turi amžinos reikšmės ir verti dažnai skaityti. Turiu galvojį Dante, Šekspyrą, Calderoną, Komelį ir kitus.

Juos reikia tau irgi perskaityti, kad išlavintum savo skonį ir suprastum, kokią milžinišką turtą šitie dvasios karžygiai yra žmonijai palikę. Žinoma, jų veikalai nėra rinkose reklamuojami, nes jie parašyti ne miniai, bet tik geriausiai tautų dvasiai. Tad, jei nori prie šios dalies priklausyti, jei nori būti minios vadas, skaityk didžiausius poetus, skaityk rūpestingai ir lėtai.

Prie tokių labai naudingų dalykų priklauso ir m e n o i s t o r i j a. Tad stenkis ir šitame moksle, kiek galėdamas, toliau pažengti į priekį. Tai suteiks tau nemaža džiaugsmo, ir vėliau, keliaudamas po įvairias vietas, geriau suprasi ir įvertinsi ten esančius meno kūrinius.

Taigi visomis jėgomis rūpinkis, kiek galėdamas, praplėsti bendrąjį savo išsilavinimą. Vėlesniam gyvenimui toks vispusiškumas bus labai naudingas, nes nieko nėra nemaloniau, kaip siauras specialistas, kuris daugiau nieko nežino, kaip tik savo kertele, ir net nenori žinoti.

KO NEREIKIA SKAITYTI?

Man rodos, tavęs jau nereikia mokyti, kad neskaitytum tokių knygų, kurios ižeidžia tikėjimą arba dorovę. Tikėk manim, tau nė kiek nebus skriaudos, jei tokią knygą nusiųsi į kampa. Ogi skaitydamas, kažin ar galėsi atsispirti kenksmingai josios įtakai. Skaitytojas visada, daugiau ar mažiau, tampa rašytojo mokiniu, o mėgiami rašytojai mus tiesiog pavergia. Mes nesąmoningai šliejamės prie religinių ir dorovinių jūjų pažiūrų. Garsus prancūzų rašytojas Bourget sako: „Turbūt nėra nė vieno žmogaus, kuris, patyrinėjęs savo sąžinę, nepasakytų, kad šiandien jis būtų buvęs kitoks, jei būtų tos ar alios knygos neskaityęs“. Baltais drabužiais apsivilkus, netinka apie krosnį sukintis. Pats Zola neleisdavo savo vaikams skaityti nedorovingų savo paties veikalų. Ničės motina paklausė kartą savo sūnų: „Mielas sūnau, kuri tavo veikalą galėčiau aš skaityti?“ — „Mylimoji motin!“ pagalvojęs, atsakė Ničė, „Nė vieno! Visi jie ne tau parašyti!“ Tad jeigu tųjų rašytojų vaikai ir motinos negali jų veikalų skaityti, tad kam tau jais rūpintis: jie yra tavęs neverti! Kiekviena perskaityta knyga, vistiek ar ji gera ar bloga, palieka skaitytojo sieloj žymių pėdsakų. Taigi, kaip skaitant blogą knygą, valia esti palenkiamą į blogą, taip, skaitant gerą knygą, ji esti nuteikiama siekti didžiųjų idealų.

Kad negalima skaityti priešreliginių ir priešdorinių knygų, tai didesni jaunuoliai tuoj supranta. Bet mažesnieji niekaip nenori suprasti vieno dalyko: kodėl nepalankiai žiūrima į detektyvų romanų rijimą, nors ten nieko nėra nei prieš tikėjimą, nei prieš dorą; ten tik nuotyčiai, ir tiek. Iš tiesų yra tokių šlamštų, kurie visiškai neliečia nei tikėjimo, nei dorovės, o vis dėlto protingam jaunikaičiui nedera jų skaityti. Savo indiferentiškumu jie pratina žmogų prie paviršutiniškumo ir abejingumo; savo nesąmonėmis neleidžia jam tvarkingai galvoti; netikusia savo kalba gadina stiliaus nujautimą; daugybės žmogų-dysčių aprašymų daro nesveikos įtakos vaizduotei ir pratina sielą prie žiaurumo. Jau tik dėl šitų dalykų negalima gaisinti laiko šitokiems niekams.

„BET IŠSILAVINIMAS!“

Priešais tokį griežtą mano manymą gali kai kam sukilti abejojimų: „Vadinasi, man negalima skaityti priešdorovinių knygų. Taip! Bet juk

tokių yra parašę ir garsūs rašytojai. Ir jei jų veikalų neskaitysiu, aš neišsilavinysiu kiek reikiant ir apie daugelį dalykų negalėsiu pareikšti savo nuomonės".

Negalima neigti, kad iš tiesų ne vienas rimtesnis jaunikaitis ieško išeities iš šito keblumo. Bet jie klysta dėl to, kad vienašališkai suprantą išsilavinimą. Žinoma, gali atsitikti, kad paviršutiniški draugai pa juoks tave, išgirde, jog nesi skaitęs nei Zola, nei Anatole France dėl to, kad jų veikalai „netinka tavo pasaulėžiūrai". Bet juokas tuoj nutilis, kai pradėsi kalbėti apie kitus, irgi nemažiau garsius, veikalus, kurių j i e nėra skaitę. Geriausias apsigynimas nuo tokių puolimų — turėti prirengtą pašnekesį apie kurį nors žymų dorą veikalą ir į jo pusę tuoj kalbą pakreipti.

Be to, būk visados įsitikinęs, kad nedorų veikalų skaityti, nors būtų jie parašyti ir garsiausių rašytojų, tavo išsilavinimui visai nereikia. Negalima paneigti, kad buvo ir garsių rašytojų, kurie talentingą savo plunksną, deja, mirkė dorovinio sugedimo puvėsiuose ir šlykščius dalykus apvilko puikiausiais drabužiais. Nuodingosios piliulės paprastai yra gražesnės už gydančias. Bet jei tokie rašytojai yra parašę veikalų, kuriems nieko nebūtų galima prikišti, šituos gali skaityti. Bet visas tas knygas, kuriose yra nors šešėlis nedorovės, tuoj padėk į šalį; tegul jas skaito vyresnieji, subrendę žmonės, kuriems šituo atžvilgiu nėra tiek daug pavojų, kaip tau. Tau užtenka iš kritikų išgirsti, kad ši ar ana knyga yra nedorovinga; bet pačiam tatau patirti negalima. Tavo siela tam dar yra per jautri. Ir jeigu tokių knygų neskaitysi, tu tiek atsiliksi išsilavinime, kiek vaistinininkas atsilieka moksle, pasitenkindamas iš kitų išgirdęs, kad šitie ar anie vaistai yra nuodingi, o nė nemanydamas pats jų nuodingumo išbandyti.

„BET TIESA! ...“

„Na, jeigu ne dėl išsilavinimo, tai dėl tiesos man reikia šitą ar aną knygą perskaityti. Juk turiu žinoti, ką ir priešininkai mano. Dėl manęs galima nesirūpinti; man tai nieko nekenks!" Taip kalba kitas jaunuolis.

Bet ir jis klysta, sakydamas, kad blogybė jam nepakenks. Galbūt jis yra net ir įsitikinęs, bet iš tikrųjų taip nebus. Žmogaus sielos sąranga tikrai yra paslaptinga. Niekas joje nežūsta ir niekas nedingsta. Galimas daiktas, kad toks jaunikaitis sąmoningai nejaus kenksmingos blogos knygos įtakos, bet skaitytos mintys glūdės sąmonėj ir, anks-

čiau ar vėliau, kartais net po ilgo laiko, išeis aikštėn, kai tik gaus progos (pvz. užėjus stipriai pagundai), ir toks jaunuolis žūs. Jis neatsimena nei skaitytos knygos turinio, nei josios antraštės, tačiau pasąmonėj glūdėjusios mintys atvedė jį į nuodėmę.

„Budėkite ir melskitės, kad neipultumėte į pagundą! Saugokitės netikrų pranašų!“ perspėja mus Viešpats Jėzus. O tu norėtum viską skaityti! „Man nekenkia!“ Tai kodėl gi tau nekenkia? Kodėl kitam kenkia, o tau ne? Argi tu esi stipresnis už kitus mirtinguosius? Ar tau jau nereikia saugotis netikrų pranašų? Nuryk gabaliuką aršeniko, apsiliek benzinu ir uždek, kad nesudegtum, — ir jei tai pasiseks, tada galėsi pasakyti: „Man nieko nekenkia!“ Kai jūroje šėlsta audra, priišk laivelį ir pasakyk: „Neatitrūk!“ Kai nuo kalnų ima slinkti lavina, laužydama medžius ir griaudama trobas, atsistok priešais ją ir pasakyk: „Nedaryk man nieko!“ Tai padaryti yra ne tavo valioj! Tad kol tu to padaryti negali, tol negali ir sakyti, kad bloga knyga tau nekenks.

Sakai, reikia tiesą pažinti! Bet žinok, kad tiesa yra tik viena. Visa kita — melas. O šita vienintelė, nesugriaunama ir amžina tiesa yra Jėzuje Kristuje ir įsteigtoje Jo Bažnyčioje. Tad kam kitur tiesos įieškoti? Ar gerai išauklėtas jaunuolis lankys tokią draugiją, kurioje peikiamas jo tėvas, išjuokiama jo motina ir tyčiojamas iš jo luomo?

„Bet kad išigyčiau tvirtus įsitikimus, turiu pažinti ne tik įrodymus, bet ir priekaištus! Tačiau yra kiek kitaip. Kad pradėtum eiti geru keliu, tau visai nėra reikalo pirma išklaidžioti visokius šunkelius. Tau pakanka žinoti, kad tokių šunkelių esama ir klausyti kitų nurodymų, kokių jų esama. Pačiam juose klaidžioti nėra nė mažiausio reikalo. Pagal tavo nuomonę, kad išigytum tvirtų įsitikinimų, reikia pažinti kiekvieną netikėlių priekaištą. Bet tam neužtektų trigubo žmogaus amžiaus. Ir tikėk manim, kad visi priekaištai, kurių pilnos priešreliginės knygos, jau yra tūkstantį kartų atsakyti. Tau jau nebereiks dėl to vargti. O jei iš tikrųjų rimtai nori sužinoti, ką mano priešai, tai skaityk tokius veikalus, kur, šalia priekaišto, yra ir atsakymas. Yra labai gerų apologetinių veikalų, kurie objektingai formuluoja priešininkų priekaištus ir paskui puikiai atsako. (Galima paminėti, pvz., P. N i l k e s S. J. „S c h u t z - u n d T r u t z w a f f e n“ im Kampfe gegen Unglauben und Irrglauben. — Šis veikalėlis, buvo išverstas ir į lietuvių kalbą. Vert.).

„BET GYVENIMAS!“

„Bet gyvenimą tai tik jau reikia pažinti. Juk nieko negali likti neištirta, nes kitaip, gyvenime galima labai greit apsigauti!“

Dėl pirmo: taip, gyvenimą reikia pažinti, bet tik ne iš moderniškųjų romanų. Iš jų nieko nepažinsi. Žinoma, negalima neigti, kad daugybė romanuose aprašytų begėdysčių ir dorovinių iškrypimų pasitaiko ir gyvenime. Bet argi įgysi rimtų ir kilnių pažiūrų, ar įgysi atsparumo kovoje su blogybe, jei romanų skaitymas sudarys tavo sieloj tokią nuotaiką, jog visas gyvenimas atrodys tik krūva dorovinių puvėsių, viešos gėdos, viešų apgaudinėjimų ir neištikimybės? Taip, visa tai pasitaiko gyvenime ir net gana dažnai. Bet nereikia mokytis tai pažinti iš tokių romanų, kurie, vaizduodami kas bloga, nenurodo priemonių, kokių būdu jį pašalinti. Daugelis jų vaizduoja pasaulį, kaip didžiulį ligonių ir pamišėlių namą. Juose nėra nė pėdsako pasiaukojančios meilės, kuri — dėkui Dievui — vis dėlto dar iš šiandie gyvena kilnių žmonių širdyse.

Gal pasakysi: „Juk ir blogume galima rasti šiek tiek gėrio, o aš tik jo ir jįškau!“ Tiesa, mėšluose kartais randama pribarstytų kviečių grūdelių. Bet kam dėl poros grūdelių kapstyti mėšlų krūvą, jei šalia stovi maišas puikiausiu kviečių, mūsų atveju — geriausių knygų. Bitės sugeba iš nuodingų gėlių iščiulpti medų, o nuodus palikti; igudės žvejys sugeba net ir pavojinguose sūkuriuose surasti perlų. Bet jauna siela gražiai parašytoje, bet nedorovingoj knygoj neranda nei medaus nei perlų, o tik nuodingo skysčio, kuris įsisunkia į josios gelmes ir ją supūdo. Jei tarp šių sūkurių ir aštrių uolų imsi žvejoti perlų, tavo gyvenimo laivelis suduš, ir tu pats pražūsi. O kad kas nedorovingą knygą skaitytų tik „dėl stiliaus ir meniškų ypatybių“ (taip mėgstama teisintis) — aš netikiu, visiškai netikiu. Juk gražų stilių (ir net gražesni), puikių meniškų ypatybių (ir net puikesnių) turi ir daugybė gerų knygų. Tad kam tau jįškti romanų, kurie po visomis tomis „grožybėmis“ slepia savyje daug purvo ir nuodų? Pasakysi: „Anatol France yra pirmos eilės rašytojas ir rašo tiesiog stebuklingai“. Tai tiesa. Bet jis yra kartu ir pirmos eilės netikėlis ir cinikas, kuris pajuokia kiekvieną didį idealą, kiekvieną šventą siekimą. Tad kodėl jo nepakeistum tokiu Bordeaux arba Bourget, kurie taip pat yra prancūzai ir turi tokį pat puikų stilių, bet kuriuose (suprantama — jų veikaluose) nėra purvo ir nuodų? — „Renanas taip įdomiai pasakoja, Zola taip vaiz-

džiai piešiai!" Tiesa! Bet Renanas mindžioja kojomis tavo tikėjimą, Zola veda tave į bjauriausius didmiesčių užkampius. Kodėl jų nepakeistum tokiu Sienkevičiumi arba Mandzoni, kurie yra lygiai tokie pat puikūs pasakotojai?

RAŠYTOJAS IR PLĖŠIKAS

Rusų rašytojas Krilovas yra parašęs šitokią pasakėčią: „Amžinybėje buvo teisiamos dviejų mirusių sielos: viena žmogžudžio, kuris savo gyvenimą baigė ant kartuvių, o kita visam pasaulį garsaus rašytojo, kurio veikalai pasižymėjo vis dėlto nedorovingumu ir Dievo neigimu. Amžinybėj nėra jokio šališkumo, jokio išsiteisinimo, — abu nusidėjėliai buvo pasmerkti. Stipria grandine prišti", pasakoja toliau Krilovas, „kybo du geležiniai katilai. Į vieną buvo įsodintas žmogžudys, į kitą — rašytojas, o po apačia pakurta ugnis.

Bėgo amžiai, o vargšės sielos vis sėdėjo tuose katiluose. Bet po žmogžudžio katilu ugnis vis mažėjo ir mažėjo, kol galop visiškai užgeso: jis atkentėjo. Tuo tarpu po rašytojo katilu liepsnos vis augo ir augo. „Viešpatie! Juk tai neteisybė, tai kerštas! Aš nieko neužmušiau, kaip šis žmogžudys, ir nieks manęs nekorė. Žemėj švenčia šimtmetines mano gimimo sukaktuves, o aš čia taip kenčiu!" — „Kirmine! ir dar drįsti taip kalbėti!" suskambėjo atsakymas. „Dar drįsti su šituo lygintis! Jis užpykęs užmušė vieną žmogų ir už tai atkentėjo. O tu? Pažvelk štai į tą jaunikaitį, kuris pasislėpęs ryja bjaurius tavo raštus; pažvelk, kaip teršiama švari jo siela tavo paliktais purvais. Ir dar skundiesi! Pažvelk, kokioj daugybėj širdžių tavo raštai dar ir šiandie gesina tikėjimą, gesina po šimtų metų tau mirus. Ir dar teisiniesi! Žmogžudys užmušė tik kartą. O tu? Pažvelk į tuos tūkstančių tūkstančius jaunuolių, kuriuos tavo raštai, tavo puikus stilius ir kalba išvedė iš tiesos kelio. Jiems savo raštais išplėsei tikėjimą, dorovę ir meilę. Ir dar drįsti kalbėti! Tavo ugnis niekad neges, tavo kirminas niekad nemirs, nes vargas tam, kuris papiktina bent vieną iš tų, kurie tiki Kristų!"

Dabar suprasi, mano mielas, kodėl Katalikų Bažnyčia, kuri geriausiai pažįsta visus sielos pavojus, yra sudariusi sąrašą visų tų knygų, kurių skaitymas yra labai kenksmingas ir kurios tikintiesiems skaityti yra uždraustos. Tas sąrašas vadinasi „Index librorum p r o h i b i t o r u m (uždraustų knygų sąrašas), arba trumpai — „I n d e k s a s".

Kaip valstybė neleidžia nuodų pardavinėti bet kam, o tik vaistinininkams, taip lygiai ir Bažnyčia labai gerai daro, išpėdama mus saugotis nuodus slepiančių knygų ir leisdama jas skaityti tik tiems, kuriems būtina reikia.

Indeksą turi ne tik Katalikų Bažnyčia. Valstybės irgi dažnai uždraudžia pardavinėti tokias knygas, kurios kėsina prieš valstybės tvarką ir gerovę. Ir čia gerai daroma! Kartais valstybinė cenzūra yra daug aštresnė už bažnytinę. Dar prieš nacių laikus Vokietijos valdžia per 12 metų daugiau uždraudė knygų, negu Bažnyčia per visą 19 šimt., ir tai visame pasaulyje. Tad jei valstybė taip rūpinasi medžiagine ir laikine žmonių gerove, kaip gi galėtų Bažnyčia nesirūpinti sielų išganymu?

Nedaug yra knygų, kurios indekse tiesiog būtų pažymėtos. Bet sąžinė kiekvienam katalikui draudžia skaityti visus tuos veikalus, kurių turinys yra priešreliginis arba priešdorinis, nors jie indekse ir nebūtų išvardinti. Prie uždraustų knygų priklauso ir visos tos, kurios platina prietarus, burtininkavimą, kurios moko spiritizmo, skelbia erezijas, gina dvikovą, savižudystę arba masoneriją. Toliau, uždrausta skaityti visos tos religinio turinio knygos (Šv. Raštas, maldaknygės), kurios neturi bažnytinės vyriausybės leidimo, vadinamosios aprobatos (kurių antrajame puslapyje nėra žodžių „Nihil obstat“ arba „Imprimatur“). Jeigu kyla abejojimas, ar kartais kuri knyga nėra indekse, visados, prieš skaitydamas, paklausk savo tikybos mokytoją. Bet geriausias indeksas yra sąžinė. Jei skaitydamas pajusi jos graužimą, jei matai, kad knyga įžeidžia tikėjimą ar dorovę, — ji yra t a u indekse.

KOKIŲ KNYGŲ REIKIA PIRKTIS?

Noriu ši tą pasakyti ir apie knygų pirkimąsi. Juo knygos yra sunikau prieinamos, juo labiau reikia pagalvoti, kam pinigai išmetami. Pirkis tik tokias knygas, kuriomis dažnai galėsi naudotis ir kurios vertos keletą kartų perskaityti. Pirkis mokslines ir auklėjamąsias knygas, žymių poetų veikalus, didžiųjų žmonių biografijas, enciklopedijas ir žodynus.

Turėti savo knygų yra tikras džiaugsmas, o šito džiaugsmo paslaptis yra, kad savininkas turi nuolat su jomis reikalo. Jos yra draugas, jos yra kartu įvykęs ilgesys, o vėliau ir vadovas tame gyvenimo kelyje, kurį pasirinkai. Kas tave kartą sužavėjo, sudomino, kas tau suteikė

laimės valandėlių, tą verta išgyti, nors vėliau tavo pažiūros į šiuos dalykus ir kiek pasikeistų.

Turiu tave perspėti, kad savo knygomis labai rūpintumeisi. Nieka-dos neimk knygų purvinomis ar taukuotomis rankomis. Iš to, kaip atrodo kieno knygos, galima spręsti ir apie jo charakterį. Neišpjaustytą knygą gražiai išpjaustyk, nesuplėšydamas lapų ir jų nesuardydamas. Vartydamas lapus, niekados neseiliuok pirštų! Nadera net savoj knygoj rašinėti tarp eilučių. Jei nori ką nors pasižymėti, pasirašyk gražiai knygos krašte arba apačioje. Svetimøj knygoj negalima nė taškelio dėti.

Kalnų gyventojai savo kaimuose mėgsta pakabinti perspėjančias lenteles su tokiu parašu: „Šitas kelias yra nekelias. Kas juo eis, užsi-mokės 10 markių!“ Tokia pat yra mano nuomonė ir apie knygų sko-linimą. Geriausia knygų visiškai neskolinti. O kas tai darytų, tegul bent neužmiršta pasižymėti, kada skolintojas knygą turi gražinti. Šituo atžvilgiu net ir sąžiningiausi jaunuoliai labai dažnai apsileidžia ir laiko pasiskolintas knygas ilgiau, negu reikia. Bet kas knygų laiku negrą-žina, tas savo draugui taip pat pakenkia, lyg kad būtų ją ir pavogęs. Todėl geriausia būtų, kad nė tau nereiktų knygų skolintis iš privačių knygynėlių. Bet jei jau kurią pasiskolintai, saugok ją labiau, negu sa-vąją; niekam jos neskolink ir, atėjus sutartam laikui, gražink ją savi-ninkui.

VIEŠASIS PASIRODYMAS

Kiekvienas jaunuolis, anksčiau ar vėliau, turės viešai pasirodyti — ar šeimyniniuose rateliuose, ar net ir gausinguose susirinkimuose. Nekartą turėsi pasakyti kurios nors šventės proga kalbą, turėsi šį tą padeklamuoti arba net ir scenoj pasirodyti. Man būtų labai malonu, kad tokiais atvejais pasirodytum viešai ne priverstas, bet pats; pasi-rodytum su džiaugsmu, nors pirmąkart ir labai bijotum.

Aš išivaizduoju tave, kaip tvirto būdo, idealiai galvojančią ir išla-vintą jaunikaitį, ir todėl noriu, kad ir subrendęs būtum visados reli-gingas, atviras ir ištikimas savo principams; kad, vadovaudamas vieša-jame gyvenime, rodytum visuomenei kelius į tikrąją laimę.

Bet šiam darbui turi jau dabar pradėti ruoštis. Todėl patariu tau dažnai viešai kalbėti, deklamuoti ir ginčytis. Nieko nekenks, jei pra-džioj šiek tiek ir nesiseks.

Viešai pasirodyti ir gerai kalbėti reikia tik įprasti. Pirmu kartu kalbėdamas tiesiog drebėsi iš baimės; širdis pradės smarkiai plakti, galva apkvais, — bet į tai nekreipk daug dėmesio. Taip atsitinka kiekvienam, ir dėl to nėra jokio reikalo užleisti savo vietą kitam. Ir juo dažniau viešai pasirodysi, juo labiau baimė ir nedrąsa mažės. Galop ji ir visiškai išnyks. Žinoma, kažin kokia baimė, kažin koks nervinimasis lydi kiekvieną kalbėtoją, einantį į tribūną. Ir gerai, nes jis duoda kalbai ugnies ir priverčia klausytojus sekti kalbėtojo mintį. Geriausia priemonė išsilaisvinti iš nereikalingos baimės yra šis receptas: „Žiūrėk į savo klausytojus ir įsivaizduok matas tik kopūstų galvas, kurios nieko nežino ir neišmano“. Ir tada pradėk kalbėti aiškiai ir garsiai. Gali publika juoktis, gali kosėti ar šnibždėti, tu į visa tai nekreipk dėmesio. Juk argi kopūstų galvos gali išmušti tave iš pusiausvyros.

REFERATAS

Kokia didžiausia jaunų žmonių referatų klaida? Tai tas negyvas, nuobodus teksto skaitymas! Rodos, lyg gramafonas prieš mus stovėtų, kuris tik kalba ir kalba, nesuprasdamas nei ką, nei kodėl, nei kam kalba. Jo žodžiuose nejaučiama jokio įvairumo, jokio spalvingumo. Ogi reikia žinoti, kad, „jei nori mane sujaudinti, pirmiau pats susijaudink“ — „Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi“.

Bet kai jaunuoliai jau perdaug maža vertina tas „kopūstų galvas“, tada jiems tyko pavojus įkristi į kitą vienašališkumą — pradėti elgtis perdaug teatrališkai. Iš dalies tai atsitinka dėl baimės, bet iš dalies ir dėl perlaisvo jautimosi. Tik pažiūrėk į jaunuolį, kuris mokyklos šventės proga išeina pasakyti pradedamąją kalbą: įsiremęs į šonus, vieną koją atmetęs į pryšakį, ir rėkia taip, jog sienos dreba. Bet juk kalbėjimas nėra vaidinimas! Todėl žiūrėk, kad kalbos pradžia būtų sakoma paprastu, šnekamuoju tonu; tik toliau, kai atsiras daugiau jausmų, galėsi pavartoti ir retoriško patoso. Bet vis dėlto niekad negalima taip rėkti, jog klausytojai turėtų net ausis užsikimšti.

Kad išmoktum aiškiai ir garsiai kalbėti, skaityk laisvu laiku balsu eiles arba geros prozos straipsnelį; paprašyk, kad kiti pakritikuotų tavo skaitymą; paklausyk, kaip kiti skaito; stenkis visados gerai ištartti žodžius, kad neprarytum galūnių; mokykis taisyklingai kirčiuoti ir pabrėžti svarbesnius žodžius.

KALBĖTOJO BALSAS

Daugiausia kalbėtojas turi rūpintis, kad jo kalba, kiek galima, būtų suprantamesnė. Žinoma, svarbiausia čia turinys. Bet gali jis būti ir geriausias, tačiau, kol tebėra dar popieriuje, jis yra negyvas, ir tik gyvi žodžiai gali jam įkvėpti ugnies ir lakumo. Todėl gerai kalbai svarbu ne tik turinys, bet ir pats kalbėjimo būdas ir galiausiai gestai.

Kalbėtojui svarbiausias yra jojo balsas. Tikrai, tai labai įdomus instrumentas. Kiek jis gali padaryti visokių pasikeitimų, kiek visokių perėjimų nuo vienos tono spalvos į kitą! Kalbėtojo igudimas kaip tik tas ir yra, kad jis moka parinkti tinkamą turiniui kalbos toną.

Isidėk gerai į galvą dvi taisykles: k a l b ė k a i š k i a i i r n a t ū r a l i a i .

K a l b ė k a i š k i a i ! „Tad galima dar ir neaiškiai kalbėti?“ paklausi. Žinoma, kad galima! Kas viešai kalba taip lėtai, taip kukliai, lyg būtų mažame draugų ratelyj, tas, aišku, visiškai nebus supastas. Kalbėdamiesi tarp savęs, žmonės vos atidaro savo burną. Bet toks būdas tinka tik nedideliam kambariui, o ne paskaitų salėj. Kalbėtojas turi išsizioti gana plačiai (gal matei ką nors kalbant nufotografuotą; žiūrėk, kokia plati jo burna). Kiekvieną garsą, kiekvieną skiemenį jo lūpos turi tarti, kiek galėdamos, stipriau ir aiškiau. Kalbėjimo metu veido raumens dirba daug smarkiau, negu šiaip paprastai šnekant. Kalbėtoją, kurio lūpos aiškiai ir ryškiai taria žodžius, gali suprasti net ir neprigirdintieji, — jeigu ne iš garsų, tai bent iš lūpų judesių.

Ypač stenkis ištarti paskutinį žodžio skiemenį ir paskutinį sakinio žodį (daugelis juos praryja). Aiškumas reikalauja, kad pagal salės didumą (juo salė didesnė, juo ilgiau) tęstumei skiemenis.

Be to, žiūrėk, kad tavo balsas turėtų reikiamo spalvingumo. Ką tai reiškia? Atkreipk dėmesį į du tarp savęs apie svarbų dalyką besikalbančius žmonės. Jie nekalba vienuodu tonu, bet nuolat keičia savo kalbos spalvą, — žiūrint, ar kuris ką įrodinėja, ar gina, ar pasakoja, ar nusileidžia kito argumentams, ar stebisi, ir tt. Svarbiausias todėl uždavinys ir yra visus šituos pergyvenimus, šitą gyvą pasakojimo būdą panaudoti viešam kalbėjimui. Jei kalbi apie linksmus dalykus, tebūna tavo balsas malonus ir džiugus; jei nori pyktį pareikšti, tebūna jis duslus ir prislėgtas; guosdamas ką nors, kalbėk švelniai, ginčydamasis — rimtai. Užuojauta reikalauja ramaus tono, prašymas — lipšnaus, skausmas — duslaus, susižavėjimas — ugningo.

O kiek daug dar yra visokių balso moduliacijų! Tas pats žodis gali igyti visai kitokios prasmės, žiūrint, kaip bus ištartas. Imkime, pvz., žodį „dėkui“. Atsiskubina gydytojas prie mirštančio kūdikio ir išgelbsti jam gyvybę. Motina jam dėkoja: „Dėkui, Pone Daktare, dėkui!“ O visai kitokios prasmės gauna šis žodis, kai mes sakome kam nors „dėkui“ už nelabai malonų mums patarnavimą. Vėl kitaip skamba „dėkui“, kai jį sakome policininkui, parodžiusiam mums nežinomą gatvę, ir tt.

Tą patį galime pastebėti ir paėmę žodį „prašau“. Gydytojas šaukiamas pas ligonį: „Ponas Daktare, tuoj, prašau, ateikite!“ Arba, norėdamas telefonu kalbėti, paimi triūbelę ir sakai: „Prašau 1493!“ Praleisdamas ką pro šalį sakai irgi „prašau“. Bet visi šitie „prašau“ esti ištariamami kitokiu tonu ir kartais turi net visai priešingos prasmės. Juk tuo pačiu žodžiu galima pareikšti ir džiaugsmą ir pyktį.

GESTAI

Geras kalbėtojas kalba ne tik burna, bet ir rankomis, ir veido raumenimis, ir galva, ir akimis, ir kitais kūno sąnariais. Visų šitų judesių tikslas yra kalbą padaryti aiškesnę, vaizdingesnę ir suprantamesnę.

Pagrindinė gestų taisyklė yra ši: **k a l b ė d a m a s n e ž i ū r ė k t i k i v i e n a ą v i e t a, b e t a p ž v e l k v i s u s s a v o k l a u s y t o j u s, a p ž v e l k d r a š i a i i r n e s i v a r ž y d a m a s.** Tavo veide tegul atsispindi temą atitinką jausmai, kuriuos nori ir klausytojuose sužadinti. Kalbant galva irgi turi šiek tiek judėti. Jei rodai ką nors ranka, pasuk į tą pusę ir galvą. Bet svarbiausia, kad tavo judesiai būtų gražūs ir natūralūs. Todėl netinka kalbėti rankas nuleidus, — jas reikia laikyti ant stalelio ar jomis gestikuluoti. Gestai taip pat turi būti ritmiški ir daromi ne tik delnais, bet visa ranka ligi peties. Netinka abejomis rankomis daryti tuos pačius judesius, bet tegul viena juda pirmiau, o antra, lyg patvirtindama, paskui. Čia yra, kaip ir dainuojant: kai du sopranai dainuoja nėra taip gražu, bet kai vienas sopranas, o kitas altas — tada visai kas kita.

Negalima gestikuluoti nei ištiestais pirštais, nei išskėstais, nei sugniaužtemis kumštėmis. Tad kaip? Čia ir yra visas sunkumas. Duoti rankai tinkamą išraišką — nelengva yra tiek tapytojui, tiek kalbėtojui. Geriausia esti, kai pirštai šiek tiek į vidų sulenkti. Taip rankas laikyti ir taip gestikuluoti reikia mokytis. Todėl lavinkis kasdien, nesigėdinamas atsistoti prieš veidrodį ir kontroliuoti savo judesius. Tik tuo būdu galima šį tą gero pasiekti.

„TEGYVUOJA DARBAS!“

Tikro džiaugsmo duoda tik tos gėrybės, kurias žmogus įgyja sunkiu triūsu ir be atvangos. Siame skyriuje nekartą buvo kalbama apie darbą. Baigdamas vėl pridursiu: „Age, quod agis!“ — „Ką darai, daryk gerai!“ Vadinasi, dirbdamas idėk į darbą visą save, nes tik toks darbas vertas savo užmokesčio. Juk ar yra dar didesnis pagyrimas už šitą: . Šis jaunuolis dirba uoliai, ir jo darbais galima pasitikėti!”

Yra jaunuolių, kurie į savo pareigas tik numoja ranka ir pasididžiudami sako: „E, galima ir be to gyventi!“ Žinoma, galima išsilavinti ir be rimto darbo, galima kartais net j priekį pažengti. Bet kai ateis tikrojo bandymo valanda, tada tokiems žmonėms bus, kaip tai katei kuri, žiūrėdama į kupranugarį, labai didžiavos ir gyrėsi esanti gražesnė, bet, užkrovus naštą — dingo gražumas ir pasididžiavimas.

Gyvenimas be darbo yra tik rėmai be paveikslo. Jeigu netiki, išmėgink — kokia tuščia, kokia prislėgta esti tavo siela po tų valandų, kurias praleidai niekais, nieko neveikdamas. Priešingai, koks didis džiaugsmas apsupa tavo širdį, kai žinai, kad visi darbai ir pareigos buvo padarytos savo laiku sąžiningai. Žinoma, gali pasitaikyti, kad, nors uoliausiai ir noringai dirbtum, norimo tikslo vis dėlto nepasieksi. Pvz., mokeisi visą trimestrą, ir vis dėlto gavai dvejetuką; ilgus metus rimtai dirbai, pažangos, žiūri, beveik nepadaryta. Tokiais atvejais nusiramink tuo, kad pareigos padarytos gerai: „Aš visa padariau, ką galėjau! Aš nekaltas! Daugiau dirbti negalėjau!”

Joana Arkietė, Orleaiio Mergelė, kuri išgelbėjo savo tėvynę, buvo kilusi iš labai neturtingos šeimos. Šiandien ant kuklių jos tėvo namų stovi parašyti tik du žodžiai: „Vive labeur!“ — „Tegyvuoja darbas!“ Šis šūkis — jo įvykdymas — paprastą mergaitę padarė šventąją ir tėvynės išgelbėtoja.

„Tegyvuoja darbas!“ turi būti ir šiandien kiekvieno šūkis.

„Tegyvuoja darbas!“ turi kalbėti keldamas rytą iš lovos ir imdamas į rankas knygą ar eidamas į mokyklą.

„Tegyvuoja darbas!“ kai tave prislėgs nuovargis ir tinginystė.

„Tegyvuoja darbas!“ kai kiti norės tave atitraukti nuo knygos ir išsivesti pažaisti.

„Tegyvuoja darbas!“ kai būsi nusivylęs, kai kliūtys pastos tau kelią, kai reiks sunkiai kovoti už kilnius savo idealus. Bet to nepaisyk! Tegyvuoja darbas!

Subrendimas

Būti subrendusiam yra viskas

Šekspyras

Mūsų tėvynė, mūsų laikai dabar
reikalauja vyrų, kurie būtų savo vietoje
Stilgebauer

Taip!... mes visi tikimės, kad Jūs, mano Draugai, ir gyvenime padarysite garbės mokyklai, kuri jus mokė ir auklėjo ištisus aštuonerius metus. O Visagalis Dievas telaimina jūsų žingsnius. Dabar paskaitysiu baigimo išdavus. Labai gerai baigė: . .

Artėjant tavo eilei, širdis pradeda smarkiau plakti, veidai parausta ... Ir tu esi tarp labai gerai baigusiujų! Puiku! Sveikinu! — Didelis triukšmas. Jūs paliekate gimnazijos salę ir iš susijaudinimo drebančiomis rankomis nešatės brandos atestatus. Ausyse dar vis teskamba paskutiniai direktoriaus žodžiai, kad ir gyvenime jūs turite padaryti garbės savo mokyklai. Būtinai!

Išėjęs i lauką, būsi apsuptas mažesniųjų savo draugų, kurie tave sveikins ir linkės visokiausios laimės. Bet kai paskutinį kartą eisi pro vartus, — paskutinį kartą, kurio taip laukei ir ilgėjaisi, — pajusi kažin kokią keistą jausmą: rodos, lyg eitum pro žilą senį, turintį rankoj smėlio laikrodį, kurio grūdeliai bėga, tik bėga. „Taip, taip! Tik dabar tikrovė atsistojo rimtai prieš mano akis! Ligi šiol aš buvau dar vaikas, nieku nesirūpinęs jaunikaitis. O dabar?“ Širdis vėl pradeda smarkiau plakti; klausiančiu žvilgiu žiūri į dangų ir galvoji: „O dabar? Kas bus dabar?“

Yra jaunuolių, kurie sako: „Kas dabar? — Dabar laisvė, džiaugsmas ir gyvenimas! Dabar linksmybės, dabar viskas galima! Dėkui Dievui, kad aš pagaliau pabaigiau tą gimnaziją. Dabar man nereiks imtis kepurės prieš tą matematikos mokytoją. Dabar direktorius manęs daugiau

nebebars! Esu laisvas, kaip paukštis! Dabar tik prasidės tikras gyvenimas! Juk viskas galima: lankyti kavines, pasivaikščioti, rendez-vous daryti, šokti, gerti, tinginiauti . .

Ar tie, kurie šitaip mano, yra subrendę? Jei taip, tad kam jie subrendę? O tokių iš tikro yra! Bet tu, mano mielas, manau, nesi toks!

„Netoks? Tad ar nereikia tuo džiaugtis?“ — Žinoma, žinoma! Po aštuonerių sunkaus darbo metų tu pasieki svarbią savo gyvenime stotį. Aišku, kad reikia džiaugtis. Bet neužmiršk, kad šita stotis dar nepaskutinė! Brandos atestatas dar nėra pabaiga nei tavo dvasinio lavinimosi, nei studijų. Esi, tiesa, subrendęs; bet kam? Tam, kad pradėtum savarankiškai studijuoti. Bet mokytis dar reikia ir toliau — ir tai net daugiau, negu pirma.

Bet tavo studijos irgi dar nebaigtos. Brandos atestatas duoda tik teisę stoti į universitetą. Gal ir netiki, bet pamatysi, kad dabar iš tikrųjų tau daugiau reikės mokytis, negu gimnazijoje. Kur kur — universitete tikrai pasitvirtina Šilerio žodžių teisingumas:

„Kas nori pasaulyje šį tą pasiekti, tas turi dirbti ir kankintis“

Wallensteins Lager, I, 11

Žinoma, tu esi laisvas; tavęs ten niekas nešauks ir neklaus, ar kasdien rengi pamokas. Bet iš to dar neišeina, kad tau nebus skriaudos, jeigu tu iš tikrųjų nesimokysi. Tu esi laisvas; pamokų sąrašo tau niekas neduos ir neįsakys jas lankyti. Bet užtat turėsi nemaža vargo, kol pats jį pasigaminsi, nes pasigaminti vistiek reiks. Tu esi laisvas — gali vaikščioti, kiek tinkamas, gali naktimis šokti, bet dėlto atsakysi t u, o ne kas kitas.

Klasę, gavusią brandos atestatus, galima palyginti su dideliu jūrų uostu, kuriame pilna didžiulių laivų, prikrautų labai brangios medžiagos. Visi jie tik užia, tik švilpia; paleisk mašinas — ir tuoj išplauks. Kiekvienas laivas turi kitokią paskyrimą, kiekvienas kitokią vėliavą, kitokius tarnautojus ir kiekvienas vis kitko pilnas. Vienas tik daiktas visiems bendras: ilgesys ir viltis pasiekti tikslą. Bet ne vieną iš jų audros suskaldys į uolotus krantus, — ir šitie nepasieks jiems skirto tikslo — kito uosto. Tuo tarpu ant kito kranto veltui laukia tėvas savo sūnaus, veltui verkia motina savo dukrelės, — juos prarijo slėpiningoji jūra!

Mielas drauge! Dangiškasis Tėvas ir tavęs laukia ant amžinybės

kranto. Tad žiūrėk, kad išėstum į tvirtą laivą, kuris nesudužtų į gyvenimo uolas ir nebūtų gyvenimo vėjų paskandintas.

Štai prieš tavo akis stoja rimčiausias gyvenime klausimas: „Taip labai trokštą brandos atestatą jau turi. Bet ką juo veiksi? Kokį kelią gyvenime pasirinksi?“

PRIEŠ PASIRINKDAMAS PAŠAUKIMĄ

Pašaukimo pasirinkimas yra sunkiausias žmogui dalykas; nebent vaikui jis gali būt lengvas. Kuris iš jūsų pirmoje savo jaunystėj nenorėjote būti cukrainės nuomininkas? Manėte galėsią bent saldainių lig sočiai privalgyti. O vėliau manėte būti jojikai, tramvajų ir garvežių kunduktoriai arba automobilių šoferiai. Aukštesniųjų klasių mokiniai paprastai gėdisi šitų vaikiškų savo norų. Bet čia nėra ko gėdytis! Juk taip ir reikia, kad, bręstant protui, vis rimčiau būtų žiūrima į savo pašaukimą, vis teisingiau būtų norima atsakyti į klausimą: Kam mane Viešpats yra paskyręs?

Iš pašaukimo darbų žmogus statosi savo gyvenimo rūmą. Ir tik tada mes galėsime gerai pasirinkti savo pašaukimą, kai suprasime tuos santykius, kurie yra tarp darbo ir aukščiausio mūsų gyvenimo tikslo. Būtų labai klaidinga manyti, kad darbas stovi šalia mūsų vidaus kovų. Ne! Visa, ką tik mes darome, yra dvasios jėgos ir noro pasireikšti padarinys. Tik pergalė laimi išganymą.

Tad ar žinai, kodėl tiek daug yra žmonių, nepatenkintų savo pašaukimu? Todėl, kad vidinis jų nusiteikimas neatsako išviršiniams jų darbams. O pasiekti tik šiltą vietelę, aprūpinti kūno reikalus, — ne, to žmogui dar per maža. Gyvenimo harmonija glūdi tiktai sieloje. Bet jeigu siela jaučia alkį, jaučia nuolatinį tuštumą, kur čia gali būti harmonija ir ramybė? Bet nereikia manyti, kad žmogus ligi paskutinio kraujo lašo turi stengtis susikurti ramų ir gražų gyvenimą. Net perspėju tave, kad per daug nepaisytum realybės ir nebėgtum iš vienos vietos į kitą, kai tik tau atrodo, jog tai vietai netinki. Daugybė tų, kurie per daug nagrinėja savo pašaukimą, niekur neranda ramybės, nes reikia sutikti, kad tam tikro sielos tuštumo yra visuose žmoniuose ir visose vietose. Nuo jo niekas negali pabėgti. O jeigu kas stengtųsi, to gyvenimas būtų tik didelė bėginėjimų grandinė, be jokios naudos ir be vaisių.

„Ko gi aš iš tikrųjų noriu?“ — klausk save tylos valandomis ir atvirai atsakyk. Jeigu tik nori patogaus gyvenimo — be vargo ir darbo, tad sviesk knyga į kampa ir būk turkų pašal

O kaip daugelis iš tiesų nežino, ko jie nori, ir net apie tai nė negalvoja! Vieni nori negalimų daiktų; todėl dirba dirba — ir nieko nepasiekia; kiti visados svyruoja, ir todėl jų darbai esti nevaisingi; ir tik-tai tie, kurie siekia jų jėgom ir pasaulio tvarkai tinkančių dalykų, kurie pasiryžta ir ištveria, — tik tie visados laimi!

Bet vieno žiūrėk, kad tie norai tiktų gyvenimo tarpiniams ir jų nepersoktų. Kitaip jie virs svajonėmis.

Prieš susirasdamas specialų savo pašaukimą, dar išsispresk, kuo nori būti: dvasininku ar pasaulininku, mokslininku ar nemokslininku, ūkininku ar pirkliu. Jei turi noro mokytis, taip pat rimtai pagalvok, kur gausi lėšų. Ar ištesės tėvai, ar gal reiks pačiam užsidirbti. Su tuo juk labai rišasi mokslo šakos pasirinkimas, pvz. uždarbiaudamas negalėsi mokytis medicinos ar technikos.

KIEKVIENAS PAŠAUKIMAS YRA GERAS

Ypač į vieną dalyką norėčiau atkreipti tavo dėmesį: nemanyk, kad noras būti tokiam ar kitokiam turi būti toks tvirtas, jog, pasitaikius progai, negalima būtų nuo jo atsitraukti. Šiais laikais retas kuris pašaukimą pasirenka tiktai pagal norą. Paprastai čia labai daug įtakos daro ir išorinės aplinkybės. Tu nori, pvz., būti inžinierium, o tavo tėvas yra labai prityręs teisininkas. Geriau būk ir tu toks. Arba norėtum būti gydytoju, bet tėvas turi labai gerai įrengtą vaistinę. Būk todėl geriau vaistininku. Nori būti gimnazijos mokytoju, bet štai gauni dalies 500 margų žemės. Būk geriau ūkininku. Juk galop nė nesvarbu, koks bus tavo pašaukimas; svarbu tik, kad jojo pareigas gerai ir maloniai eitum. Papuoškime gėlėmis ir paveikslais paprastą lūšnelę, ir ji bus jauki gyventi. Taip lygiai ir kiekvieno pašaukimo darbuose gali rasti gerų minčių, nors būtum jį pasirinkęs tik išorinių aplinkybių priverstas. Labai protingai mums pataria šv. Pranciškus Ksaveras: „Jei mes negalime padaryti to, ko norime, būkime patenkinti tuo, kad norime to, ką galime!“

Daugelis tave gąsdins: „Nebūk tas, kas aš esu; būk, koks nori, tik ne tas!“ Vargšai žmoneliai! Jie nežino, kad kiekvienas pašaukimas yra geras. Reikia tik prie jo prisitaikinti. O daugelio nepasiten-

kinimas savo pašaukimu kyla iš to, kad jie gerai pažįsta savo darbų sunkumus ir nemalonumus, o per maža kreipia dėmesio į kuklius tų jų darbų džiaugsmus. O kitų pašaukimuose mato tik šviesias puses, o nė neįstebi tam sių jų. Kitas upės krantas visados atrodo gražesnis, negu tas, ant kurio stovime.

Žinoma, yra žmonių, kurie iš tikrųjų yra prasilenkę su savo pašaukimu. Bet daugumas tų, kurie skundžiasi ir sako, esą jie kitur būtų laimingesni, turi tik patys save kaltini. Jų nepasitenkinimo priežastis glūdi juose pačiuose. Kitą pašaukimą pasirinkę jie nebūtų geresni. Gryna sąžinė ir noras dirbti padaro laimingą kiekvieną gyvenimą. Bet tokiems žmonėms paprastai trūksta ir vieno ir kito. Tie visi duonos graužikai, kurie dejuoja prislėgti savo pareigų naštos, greit pasilengvintų gyvenimą, jei į savo darbus pradėtų žiūrėti ne tik kaip į pragyvenimo šaltinį, bet ir kaip į Dievo valios ir gyvenimo tikslo įvykdymą ir kaip į priemonę amžinajam savo paskyrimui pasiekti.

Kad iš tikrųjų kiekvienas gyvenimo kelias yra geras ir kad kiekvienas pašaukimas duoda progos aprūpinti sielos reikalus — tai rodo šventųjų pavyzdžiai. Tarp jų randame ne tik vyskupų, kunigų ar vienuolių, bet ir kiekvieno luomo ir profesijos žmonių. Šv. Steponas buvo Vengrijos karalius, šv. Emerikas — princas, šv. Rokas — elgeta, šv. Cezarijus — gydytojas, šv. Martynas — kareivis, šv. Zita — tarnaitė, šv. Ivas — advokatas, šv. Kasijonas — mokytojas.

Tik vienu atveju turiu padaryti išimtį: be n o r o, v e r č i a m a s t i k i š o r i n i ų a p l i n k y b i ų, j o k i u b ū d u n e b ū k u n i g u. Bet jei jauti pašaukimą, tegul jokios kliūtys tavęs nesulaiko!

KAIP PASIRINKTI PAŠAUKIMAS?

Gera yra tiems žmonėms, kurie jau pačioj jaunatvėj aiškiai mato, kam juos Dievas yra skyręs. Visur ir visada šitas tikslas stovi jiems prieš akis, ir jo vieno jie tesiekia. Tuo būdu pašaukimo pasirinkimas jiems nesudaro jokio keblumo, ir busimoji laimė jiems yra tikra. Bet, deja, ne visiems taip lengva savo gyvenimo kelias pažinti.

Todėl pradėk galvoti jau iš anksto, kad neatsitiktų taip, jog, gavęs brandos atestatą, dar nežinai, ką pradėti. Tokie žmonės akiai stoja į universitetą ir paskui kas metai vis pereina porą fakultetų. Pirmiau-

sia reikia prašyti Dievą, kad Jis apšviestų mūsų kelią, kuriuo turime eiti. Klausk todėl, kaip šv. Povilas kely i Damaską: „Domine, quid me vis facere?“ — „Viešpatie, ko nori, kad daryčiau?“ (Apd. 9, 6). „Kur šauksi, ten eisiu! Tik pasakyk, Viešpatie, kur šauki mane!“ Ypač panaudok šiam reikalui laiką po šv. Komunijos, kada pats Dievas gyvena tavo širdyje. Pagalvok apie aną jaunikaitį, aprašytą Evangelijoje (Mork. 10, 17—20), kuris, priėjęs prie Išganytojo, paklausė: „Gerasai Mokytojau, kas man daryti, kad laimėčiau amžinąjį gyvenimą?“

Savaime suprantama, kad kelią, rodomą šv. Dvasios apšvietimo, gali tikrai rasti tik tas jaunuolis, kurio siela yra skaisti, kuris gyvena dorai ir maldingai. Per nešvarius langus neįeina net nė skaisčiausi saulės spinduliai. O jeigu jau praėjusio gyvenimo klaidas apgailėjai, prieš galutinį pašaukimo pasirinkimą atlaikyk rekolekcijas, kad tuo būdu visiškai persiskirtum su praeitimi ir nurimusia siela pasitiktum artėjančią ateitį. Gera prieš brandos egzaminus atlikti viso gyvenimo išpažintį.

Be to, ilgai ir stropiai tyrinėk save. Žiūrėk, kokių daugiausia turi talentų ir kuris pašaukimas labiausiai tave traukia. Klausk savo tėvus ir savo dvasios vadovą patarimo. Senesnieji, labiau prityrę žmonės geriau supranta gyvenimą, negu tu, kuriam įvairių pašaukimų pareigos ir pavojai, džiaugsmas ir vargai dar nėra pažįstami. Šituo atžvilgiu tiesiog nepaprastos reikšmės turi dvasios vadovas (išpažinties klausytojas), kuriam jaunuolis atidaro visus savo širdies slėpinius, visas klaidas ir silpnybes, ydas ir nuodėmes. Jo patarimai gali būti tikrai naudingi.

Pašaukimo pasirinkimas turi remtis šiais trimis dalykais.

1. Turi turėti gabumų pasirenkamo pašaukimo darbams atlikti.
2. Turi turėti noro.
3. Turi pažinti — bent bendrais bruožais — tuos uždavinius, kurių, pasirinkus šį ar aną pašaukimą, reiks siekti.

Pašaukimo pasirinkimas yra grynai paties jaunuolio darbas, ir sprendžiamasis žodis, nuo kurio pareina ne tik žemės likimas, bet ir amžinybė — priklauso tik jam vienam. Net nė tėvams! Žinoma, reikia pasiklausti jų nuomonės, ir labai gera, jei jų norai sutinka su tavo planais. Bet jeigu pašaukimas, kurį rimtai pasirinkai, prieštarautų tėvų valiai, šituo atveju tu pats esi savęs valdovas; ir nors tėvų su vaikais susikirtimas esti labai tragiškas, vis dėlto aš sakau: „Mano

sūnau, čia kalbama apie tavo gyvenimą, — taigi turi teisės pašaukima pasirinkti p a t s

Ypač dviem atvejais šitoks susikirtimas yra beveik neišvengiamas: kada aukštos šeimos sūnus nori būti kunigu ir kada paprastų tėvų vaikas nenori.

DVASININKO PAŠAUKIMAS

Sunku pasakyti, kada jaunikaicio širdyje atsiranda mintis būti kunigu ar vienuoliu. Vienus ji lydi nuo pat lopšio, kituose gema bren-dimo metu (14—15 metais), o kiti panori į seminariją stoti tik baigdami gimnaziją; kituose šis noras subręsta tik pastudijavus porą metų uni-versitete. Paprastai pradžioj noras būti dvasininku esti menkas, svyruo-jas, negriežtas, lyg bailus paklabenimas, kurį jaunuolis kartais išgirsta, o kartais ir ne. Jis tuo metu ir pats nežino, kas jam darosi: jo siela pilna rūpesčių, pilna abejojimų ir nusiminimo. Bet pamažu jam viskas aiškėja, ir jis išgirsta šaukiantį Dievo balsą. Vienus pašaukimo malonė perveria kaip žaibas, kituose bręsta lėtai, bet galop išrinktasis pajunta kviečiantį Išganytojo žvilgsnį, kuriam negali atsispirti, negali rasti ramybės ir pasitenkinimo pasaulyj. „Aš nežinau, kas mane traukia, nežinau, kas šaukia, bet tik jaučiu, kad turiu būti dvasininku". '

Tokiam jaunikaityj dega dangaus pasiilgimas. Jis mato, jog žmo-nės dažnai yra beširdžiai, savimylės ir nuodėmingi. Kokia tad plati dvasininko (kunigo ar vienuolio) darbui dirva! Ir jis yra šaukiamas būti Dievo bendradarbiu, vedant sielas į amžinąjį išganymą! Jo gy-venimas sudegs kaip žvakė, nušviesdama vienatvėj kenčiančius, guos-dama nuliūdusius ir visus vedama prie amžinosios šviesos. Jis žino, kad šis pašaukimas nėra lengvas. „Kaip Išganytojo gyvenime", sako jis pats sau, „buvo Getsemani daržas ir Kalvarijos kalnas, taip ir ma-nojoj ateityj bus daug sunkių ir skaudžių valandų. Bet juk patogumų aš nė neįieškau. Aš esu auka, aš noriu tik sielas išganyti!"

Ir štai toks jaunikaitis pasako savo pasiryžimus tėvui. Kyla baisi audra. „Ką tu prasimanai! Inžinieriaus, turtingo dvarininko sūnus, toks puikus, išlavintas jaunikaitis — bus dvasininku! Juk kiekvienas kelias tau atviras! Tik pažiūrėk, kokia puiki ateitis tavęs laukia! Ir nori visa tai palikti! Dar nepažinai gyvenimo, o jau bėgi iš jo! Ne, taip negalima! Visa tau leisiu — tik ne dvasininku būti!"

Tad čia reikia tvirtybės. Jei neturi pašaukimo, nebūk kunigu ar

vienuoliu. Geriau būti akmenų skaldytoju ar gatvių šlavėju, negu dvasininku be pašaukimo. Bet jei jauti, kad Kristus tikrai tave šaukia, mano mielas, tada esto fortis et viriliter age! (Būk tvirtas ir elkis vyriškai!) Žinoma, liūdna girdėti priekaištus tų, kuriuos taip myli ir kurių pagalbos lauki. Bet „Dievo reikia labiau klausyti, kaip žmonių“ (Apd. 5, 29). „Kas myli tėvą ar motiną labiau ne kaip mane, tas manęs nevertas“, sako Išganytojas (Mat. 10, 37). Bet šitomis sunkiomis dienomis gerbk savo gimdytojus taip, kaip ir pirma — net dar daugiau. Mylėk juos, nes jie neišmano, ką daro. Būk tvirtai pasiryžęs, ir šitas tavo pasiryžimas laimės, jei į kiekvieną atkalbinėjimą atsakysi: „Atleiskite, tėveliai! Bet kitaip aš negaliu! Aš turiu eiti! Tokia yra Dievo valia!

Bet iš kitos pusės yra tėvų, kurie verste verčia savo sūnus būti kunigais. Tad šitokiu atveju irgi reikia būti tvirtam. Jei nejauti jokio noro, jokio pašaukimo, nepasiduok jokiems prikalbinėjimams, jokiai prievartai. Jei esi abejingas, gali stoti į seminariją, bet gerai pagalvok, ar turėsi drąsos išstoti, kai pasirodys, kad esi nepašauktas. O daugelis josios neturi!

GYDYTOJO PAŠAUKIMAS

Ar nori būti gydytoju? Nors Šileris ir sako: „Gyvybė nėra didžiausias turtas“ (Braut von Messina, IV, 10), bet vis dėlto galima tikrai sakyti, kad gyvybė ir sveikata žemiškų turtų eilėje užima pirmąją vietą. Jomis kaip tik ir rūpinasi gydytojai. Iš tikrųjų, kilnus uždavinys padėti sergantiems ir kenčiantiems, mažinti jų skausmus ir pakelti sunykusią pesimistų nuotaiką, kad organizmas atsigauntų ir pradėtų sėkmingai su liga kovoti.

Išskyrus dvasininko pašaukimą, gydytojo pašaukimas yra aukščiausios dorovinės vertės. Bet kas galėtų būti tikras žmonijos gelbėtojas, neskleisdamas šviesos To, kuris maloniai artinasi prie sergančiųjų, kuris dėjo ant jų rankas ir laisvino juos iš visokios blogybės? Argi ne Išganytojas visokius kūno susirgimus gydė dvasinėmis priemonėmis ir, žadindamas ligonį juo pasitikėjimą ir norą būti sveikam, atmetė visokią grynąją medicinos materializmą?

Tokios dvasios gydytojas nesigriebs tuoj nustatyti ligos diagnozę ir parašyti receptą, bet pasistengs kenčiančiai sielai suteikti padrąsinančių minčių, o matydamas, kad ligonis jau nebetoli mirties, taktiniais pažadinimais patars kreiptis į kunigą, nes šituo atveju jau žmogiš-

koji išmintis negali nieko padėti. Geras gydytojas aiškiai jaučia teisingumą to posakio, kurį vienas Wiesbadeno gydytojas parašė savo laukiamajame kambaryj: „Dievas yra gydytojas, o aš tikrai Jo tarnas“.

Be to, reikia pastebėti, kad medicinos studijos turi ypatingų pavojų: nemaža yra gydytojų, kuriems religija visiškai nerūpi, kurie tiesiog yra net tikri ateistai. Kame to priežastis? Argi čia kaltos pačios medicinos studijos? Ar kiekvienas, kuris nori būti gydytoju, turi ir netikėti? Visai ne! Buvo ir amžinai bus tiesa, ką Galenas, tas garbiausias viduramžių gydytojas, ištyręs žmogaus kūną, pasakė: „Tegul kiti garbina savo dievus smilkalu ir gyvulių aukomis, aš garbinsiu šito kūrinio Kūrėją. Aprašydamas žmogaus kūną, tariusi giedas himną, garbės giesmę, Tam, Kuris jį sukūrė“.

Tad kodėl kai kurie jauni medikai netenka tikėjimo? Svarbiausia priežastis yra ta, kad universitetinėms jų studijoms trūksta reikiamo idealizmo. Visokie lavonų mėsinėjimai ir anatomijos mokslai labai greit gali pakirsti šaknis aukštesniems idealams. Žinoma, taktingas profesorius, kuriam rūpi jaunos sielos gyvenimas, gali lengvai apsaugoti nuo šitos klaidos. Deja, turime prisipažinti, kad daug medicinos profesorių visiškai nesirūpina nei religija, nei dorove ir tuo būdu jaunąją medikų kartą pastūmi į visišką religinį apsnūdimą. Visa tai sakau tau, — tau, kuris rengiesi būti mediku, kad turėtum prieš akis šituos pavojus ir todėl dviguba meile pamiltum ideališkas ir religiškas vertybes. Kitaip nuolatinis su mirtimi susidūrimas gali tavo jausmus visiškai atšipinti.

INŽINIERIAUS PAŠAUKIMAS

Esi pasiryžęs būti inžinierium? Sakyk, mano mielas, kas paskatino tave pasirinkti šią profesiją? Ar tave sužavėjo puikiame kelionės automobilyj sėdįs ponas, ir todėl nutarei išmokti valdyti vairą ir apkeiliuoti pusę pasaulio?

Jei tik tokie motyvai tave vertė pasirinkti inžinieriaus darbą, patarčiau tau jį mesti, nes techniko pašaukimas reikalauja pilnutinio žmogaus. Kad patenkintum įvairius reikalavimus, turėsi labai daug dirbti, o ne tik linksmai automobiliu važinėti. Techniškas inžinieriaus, architekto ir chemiko pašaukimas iš tikrųjų reikalauja vispusiškai išsilavinusio žmogaus. Jis turi pažinti ne tik bendrais bruožais tautos ūkį ir pasaulio pramonę, bet ir visus tuos dalykus, kurie reikalingi sėkmin-

gam savo pašaukimo pareigų ėjimui ir kurie kartais toli išeina už jo studijų ribų, bet kurie vis dėlto būtinai yra žinotini.

Statant namus ar tiltus, tau reiks naudotis ne tik abstrakčiu mokslu, bet ir gyvais žmonėmis. R o b e r t a s O w e n a s, žymus anglų filantropas ir medvilnių verpyklos savininkas, kartą pasakė, kad labai daug krepiama dėmesio į tinkamą mašinų tepimą ir priežiūrą ir rūpinamasi, kad, kiek galima, jos būtų produktingesnės; o beveik neatsimenama, kad žmogus yra tobulesnis už visas mašinas ir todėl reikalauja dar didesnės priežiūros ir dar rūpestingesnio elgimosi.

Tau reikia turėti ne tik didį atsakingumo jausmą, bet ir puikų žmonių sielos pažinimą, kuris labai pravers, kada reiks pasirinkti bendradarbius ir kartu su jais dirbti. Reikia gerai žinoti visuomeninę jų būklę, jų dvasines ir moralines galias, kurių reikalaujama kiekvienam atsakingam darbui. Reikia gerbti dirbančius, mokėti įsigyti autoriteto ir stengtis vis iš naujo žadinti darbo meilę.

Toks technikas galės labai daug padėti susiartinti kovojantiems luomams, galės tiesti kelius į tikrai laimingą tautos gyvenimą, kurio medžiaginei pusei jis yra apsiėmęs atstovauti.

AUKLĖTOJO PAŠAUKIMAS

O gal esi susizavėjęs mokytojo darbu? Gal nori gėrio sėklas sėti į tau patikėtos jaunuomenės širdis? Tai yra didis idealas! Bet ar žinai, kad auklėtojo pašaukimas reikalauja įeiti pačiam į save ir visą savąjį „aš“ labai sąžiningai išugdyti? Juk kaip mes galėsime kitus auklėti, jei patys nesame išsilaisvinę iš smulkmeniškumo ir dvasios elgetystės, iš akimirksnio tiranijos ir visokių ydų; kaip galėsime kituose žadinti ir ugdyti tai, kas mumyse pačiuose yra mirę?

Kas nori būti auklėtoju, to svarbiausias uždavinys yra — p i r m a p a č i a m s a v e i š s i a u k l ė t i. Kas norėtų išsilaisvinti iš džentelmeno formų, kas turėtų daug visokių silpnybių, tam bus bloga būti auklėtoju, nes jo pavyzdys nekartą griaus viską, ką žodžiais bus padaręs.

Gražiausias mokytojo pašaukimo idealas yra būti Dievo šviesos teikėju jauniems žmonių protams, parodyti jiems tosios šviesos Šaltinį ir praskleisti nežinojimo uždangas. O ar jis Dievą skelbs mažiausiems ir paprasčiausiems, kurių protas gali suvokti tik menkus dalykėlius, ar

iš katedros ties mokslo kelius subrendusiems savo mokiniams ir aiškins pasaulio istorijos prasmę — jojo pašaukimo idealas vistiek lieka tas pat.

Be to, nuo mokytojo pareina, ar mokykla bus tik mokymo įstaiga, ar ir auklėjimo; ar ji lavins tik protą, ar auklės ir būdą, nes tėvynės ateičiai labai svarbu, kad šalia mokslo žmonės įgytų tvirto būdo ir stiprių dorovinių dėsnių.

TEISININKO PAŠAUKIMAS

Gal nori būti teisininku, vadinasi — drąsiu kovotoju už teisybę, kuri užrištomis akimis klaidžioja po pasaulį? Juk kilnus yra pašaukimas žemės tvarką palenkti teisingumo reikalavimams, gelbėti nekaltuosius, apšmeižtiems gražinti jų garbę, laisvinti prispaustuosius ir saugoti kruvinu prakaitu uždirbtą žmonių turtą. Bet — iš kitos pusės — kokio geležinio reikia atsparumo nepasiduoti pelno viliojimams, giminių prikalbinėjimams ir neimti ginti netiesos! Sąžiningas ir tikis teisėjas ar advokatas gali būti tikras nekaltai apskųstųjų žmonių angelas sargas. Sąžiningas teisininkas visados turi turėti prieš akis žodžius, parašytus po teisingumo statula, stovinčia prie Koblenco teismo rūmų:

„Aš vadinauos teisingumas. Nuodai ir tulžis man yra nežinomi. Aš nežiūriu, ar kas turtingas, ar vargšas; — man lygūs yra ir karalius ir elgeta“.

Bet teisininko pareigų gali imtis tik tas, kuriame drąsa ir gabumas kalbėti jungiasi su didele tiesos meile, savęs išsižadėjimu ir nepajudinamu būdu. O kas jaučia savyje ypatingą pinigų norą, tas tegul nedrįsta būti teisininku, nes negalės atsispirti pagundai už gerą užmokestį imtis ginti neteisingą bylą. Taip pat kas neturi praktikos pajautimo, tas šiame pašaukime pažangos nepadarys.

ŪKININKO IR PIRKLIO PAŠAUKIMAS

Norėčiau keletą patarimų duoti ir tiems jaunuoliams, kuriems ypač mėgiami yra praktikos darbai. Jie paprastai nori būti ūkininkais arba pirkliais. Šitie pašaukimai irgi yra kilnūs, jei tik jų pareigos einamos turint kilnius norus, nes jos pirmiausia tarnauja viešajai visuomenės gerovei. Juk kas gamina miestelėnui maistą? Kas rūpinasi šeimos ži-

dinio jaukumu ir gražumu? Kas rūpinasi prekių pasikeitimu ir išgarsina tėvynės vardą pasaulyje? — Ūkininkas ir pirklys.

Bet „ką padeda žmogui, jei jis laimėtų visą pasaulį, savo gi sielai kęstų nuostolį?“ (Mat. 16, 26). Žemiškų, konkrečių gėrybių iškėlimas dar negali nustelbti vidaus vertybių. Verstis prekyba arba dirbti Dievo dovanotą sklypą žemės tai juk dar nėra paskendimas šaltame skaičiavime. Ūkininko pašaukimui irgi reikia tam tikrų dorovinių ypatybių. Arba koks būtų pirklys be pasitikėjimo, be tvarkos, punctualumo, ištikimybės ir garbingumo? Kiekvienas verslas, jeigu jis nėra palenktas dorovingumo dėsniams, yra pavojingas ne tik būdui, bet ir žemiškai gerovei, nes juo verčiasi žmonės paprastai subankrotuoja.

Sąžiningumas ir pasitikėjimas yra pagrindinės pirklio pašaukimo žymės. Jo darbo motyvas turi būti džiaugsmas tarnauti visuomenei. Tai gi ne pinigai, ne turtų krovimas, bet visuomenės tarnyba.

*

* *

Tai gi pagalvok, kur tave Dievas šaukia. Jei aiškiai suprasi savo gyvenimo tikslą, tuomet gerai pasirinksi ir pašaukimą. Klausyk, ką Strindbergas sako: „Melskis, bei dirbk! Kentėk, bet pasitikėk! Tegul viena tavo akis būna nukreipta į žemę, kita — į žvaigždes. Nereikia nusiminti ir nuleisti rankų, nes čia mes tik keleiviai; ne čia mūsų tėvynė. Ieškokime tiesos, bet tiktai ten, tik Tame, kuris yra kelias, tiesa ir gyvenimas“.

LANKYK IR UNIVERSITETĄ

Tau gal atrodys juokinga, kad vėl pradėsiu kalbėti apie mokslą — ir dar patariu lankyti universitetą. Juk kur kitur galima mokytis, jeigu ne universitete, — pasakyti.

Deja, galima! Ir štai dėl ko aš parašiau šitą skyrelį. Prie dabartinės universitetų santvarkos gali egzaminus laikyti ir toks, kuris profesorių tik pirmą kart pamato; gali diplomą gauti tas, kurio mokslas yra labai labai menkas. Ir visa vargiai galima pataisyti. Tai yra beveik neišgydoma visų universitetų liga. Bet ja naudojasi tik lengvapėdiški žmonės. Jie atvažiuoja į miestą, gyvena 4—5 metus, leidžia savo tėvų pinigus, bet universiteto beveik nelanko. Tad ką jie veikia? Jie geria, šoka, lanko visokias puotas, jieško pasilinksminimų, kasdien eina į kiną,

o mokytis pradeda tik prieš pat egzaminus. Bet kiek tėvynė turės naudos iš tokio naujo diplomuoto nario, kokia bus nauda tai profesijai, kurią jis pasirinko; kiek jis padarys netaktų ir klaidų, remdamasis paviršutiniškai įgytu savo diplomu — yra kitas klausimas. Bet tikrai, kad toks jaunuolis negali būti tavo idealas. Jei lankysi universitetą, lankyk jį sąžiningai ir mokykis, kiek tik pajėgi.

Anglų jaunuoliai turėtų būti bevaliai, prancūzų — lengvapėdžiai, amerikiečių ištiziėliai (juk tai vis turtingų tautų sūnūs), bet iš tikrųjų taip nėra. O mūsų tauta toli gražu nėra tokia, kaip anos. Bet jas prilygti tik tada galėsime, jei kiekvieno jaunuolio idealas bus sąžiningas pareigų vykdymas.

Paskaitas universitete pasirink tik po ilgo galvojimo. Gimnazijoje tau nereikėjo tokiais dalykais rūpintis, nes ten pati mokykla sudarydavo pamokų planą. Universitete jau reiks pačiam į studijų knygelę susirašyti, kurių dalykų kuri semestrą esi pasiryžęs klausyti. Bet nebūk per uolus ir neprisikrauk per daug valandų, nes gali neištesėti. Gera šiuo reikalu pasitarti ir su seniau studijuojančiais kolegomis. Apskritai, patariama neimti daugiau, kaip 3 val. per dieną. Savaitėj tada išeitų 18 val. Dar galima apdoroti ir 20, bet tik nedaugiau. Pasistenk taip pat sužinoti, kaip galima greičiausiai prieiti prie mokslo veikalo. Knygynai čia nemaža tau pagelbės.

Pasirinktąją specialybę reikia gilinti ir privatinėmis studijomis. Man labai patinka tie studentai, kurie atliekamą laiką praleidžia ne prirūkytose smuklėse, bet bibliotekose, didindami savo žinias ir jas tvarkydami. Bibliotekose ir viešose skaityklose, be mokslo veikalo, yra daugybė ir visokių laikraščių. Tad, juos pasirinkdamas, būk atsargus, nes kai kurie iš jų gali būti priešingi tavo pasaulėžiūrai. Bet galima rasti ir gerų. Ir kaip yra maža studentų, kurie panaudotų šitas progas tolesniam lavinimuisi! Jeigu laikraštį tik perversi, ir tai daug išmoksi iš pačių antraščių, nes sužinosi, kokiais klausimais domisi dabartinis pasaulis. Dažnai pasitaiko turėti atliekamo laiko tarp dviejų paskaitų. Tada geriausia eiti į biblioteką ir ten pastudijuoti.

ASTRA CASTRA, NUMEN LUMEN

Svarbiausias todėl uždavinys ir yra elgtis pagal šitos kilnios pasaulėžiūros reikalavimus. Taigi dar neužtenka tik turėti kilnių minčių, — reikia pagal jas ir gyventi. „Sėk gerą darbą“, sako vienas anglų filosofas, „pjausi įprotį, sėk įprotį, pjausi būdą, sėk būdą, ir užaugs

tavo likimas". Būk idealistas visur ir visada: savo darbuose, savo įpročiuose ir pačiame būde. Bet tai dar nereikia, kad turi būti svajotojas, kad turi nepaisyti praktikos ir tik pasinėręs grožyje užmiršti šaltą skaičiavimą; nereikia taip pat leisti, kad visi iš tavęs tyčiotųsi, nereikia išsizadėti nė savo teisių. Tai būtų ne idealizmas, bet ištižimas. Kai kada ir idealistas turi kitam parodyti dantis. Nepraktiškai svajotojai tėvynei yra nenaudingi. Ideali pasaulėžiūra turi būti surišta su didžiausiu užsidegimu, su noru dirbti, su energija, nes tik šitie dalykai pastūmi į priekį žmonijos pažangą. Tikriausias tokios pasaulėžiūros ženklas yra tas, kad jaunuolis labai vertina materialinę pažangos pusę: visokias mašinas, motorus, garlaivius ir lėktuvus, bet kartu tiki ir į neįlygstamąją dvasinių idealų, kaip: garbės, patvarumo, sąžiningumo, tėvynės ir žmonijos meilės, — vertybę ir jėgą.

Jis tiki į šituos idealus ir visus pasaulio reikalus jaisiais matuoja. Ir juo daugiau idealizmo turėsi, juo labiau susižavėsi šitais idealais. Vėliau subrendęs patirsi, kad žemėje jų nėra tiek daug, kiek tikėjai jaunas būdamas. Dažnai tai yra tik idealų šešėliai, kurie pro mus pra-eina be jokios įtakos, be jokio garso. Bet to nepaisyk! Savo idealų dėl to negali pražudyti! Būk pasirengęs juos realizuoti ne tik savyj, bet ir busimoj savo šeimoj ir mažesniuose savo draugų rateliuose. Nedrąsa gali gąsdinti tik bailį; kovos išsigąsti gali tik ištižėlis. Tikras vyras žino, kad gyvenimas be kovos būtų lengvesnis, — bet žino taip pat, kad be josios tuoj nukristų moralinis žmonijos lygmuo, ir jį pati ištižtų.

Žmonija dar labai toli gali pažengti į priekį — tiek materialiniu, tiek protiniu, tiek doroviniu atžvilgiu. Idealaus jaunuolio ženklas yra įsitikinimas, kad Dievo Apvaizda ir jam ir jo galioms yra suteikusi jėgos bent šiek tiek pastūmėti į priekį šitą pažangą. Taigi ir tu turi prisidėti prie žmonijos auklėjimo, lavinimo ir dorinimo. Jau tik dėl šito vieno rimtai mąstas jaunuolis negali klausti: „Ką turiu daryti, kad būčiau laimingas?" Bet turi sakyti: „Gera! eisiu savo pareigas — ir žinau, kad būsiu laimingas".

Ši knygelė irgi nemoko tavęs, kaip išvengti gyvenimo sunkenybių, bet kaip jas nugalėti. Nebūk drungnas! Nejieškok protekcijų, bet drąsiai kovok dėl savo tikslo!

„Bailios mintys, bailūs svyravimai, moteriški verkšlenimai ir skundai nepašalins vargo ir tavęs neišlaisvins. Bet tik pavergti visokią jėgą, niekuomet nesilenkti, pasirodyti galingu ir tvirtu — štai laimėjimo užtikrinimas" (Goethe).

Nebūk pesimistas, nematęs pasaulyje nieko kita — tik blogybę, nuodėmę Ir pyktį; būk geriau optimistas, kuris, šalia baisių moralinių puvėsių, ižiūri ir šviesių gėrybių. Apskritai, jaunatvės metai yra optimizmo amžius; tik vieną jie turi ydą: jei kas nors nesiseka, jaunimas greit netenka džiaugsmo, noro toliau dirbti ir greit nuleidžia rankas. Tad į nepasisekimus nežiūrėk, kaip į ypatingus gyvenimo smūgius. Jų pasitaiko kiekvienam, kuris tik dirba.

Nesek tais studentais, kurie pirmą pusmetį būna optimistai, antrą — pesimistai, o visus metus — tikri tinginių pančiai.

Pasaulis nėra nei visiškai geras nei visiškai blogas. Gerumas ir blogumas pasitaiko jame pakaitomis. Jei tai atsiminsi, galėsi tam tikra prasme būti kartu ir optimistas ir pesimistas. Daryk gerai -visa, kas tau reikia daryti, nežiūrėdamas įvairių savo kūno silpnųjų, savo neturto, ne per puikiausių gabumų ir įgimtų ydų, kurios tave kasdien kankina ir pastoja tau kelią. Tik turėk vilties, kovok ir dirbk! Ką galėjo kiti, galėsi ir tu! Tuo būdu ir būsi optimistas. Kai matai savyje ar aplink save daug bloga, žinok, kad turi jam nepasiduoti, kad turi jį nugalėti ir net su šaknimis išrauti. Tuo būdu būsi tam tikra prasme ir pesimistas.

Cezaris, tas didysis Romos vadas, pasakė sykį vežusiam jį audros metu per upę vairininkui: „Quid times? Caesarem vehis!“ — „Ko bijai, juk veži Cezarį?“ Ir jei šita mintis davė raumenims jėgos nugalėti audros siautimą, kaip labiau gali paguosti žmogų žinojimas, kad skaistaus jaunikaicio siela yra Gyvojo Dievo šventovė! Ją mes nešiojamės visur su savim. Visose mūsų kovose šalia mūsų stovi ne Cezaris, bet pats Visagalis - Dievas. Štai tikrasis, duodas jėgos ir galybės, optimizmas!

Pesimizmas išplėšia iš žmogaus darbo ir gyvenimo norą, aptemdo jojo sąmonę ir pastūmi jį į visokias nuodėmes. Jei esi negeras, tai pesimizmas dar labiau tave pablogins. Priešingai, optimizmas žadina savimi pasitikėjimą, duoda noro gyventi, duoda patvaros ir padeda laimėti. Taigi siek sveiko optimizmo, ir sakyk: „Mano tėvynė yra žvaigždės ir mano šviesa — Dievas!“ Astra castra, Numen lumen!

MYLĖK SAVO TĖVYNĘ, BET —

Ne tas yra geras patriotas, kuris per kiekvieną iškilmę garsiai gieda tautos himną, bet kuris stengiasi sąžiningai atlikti net ir smul-

klausias savo pareigas. Jaunuolis esti geras patriotas tik tada, kada jis rūpinasi ištobulinti savo būdą ir įgyti kuo daugiausia mokslo, nes tuo būdu jis ugdo savo tautos kultūrą ir didina jos vertę. Ir priešingai, kas nedarba, kas savo pareigų gerai neina, tas yra tėvynės išdavikas, nes jis ne tik pats nesirūpina savo lavinimusi, bet dar ir tautą skurdina. Taigi mums reikia darbu, ne žodžių!

„Mes visuomet tave mylėjom, nors tavo vardo ir notarėm. Bet kai mus pašaukei, mes ejom tylėdami ir, tiesa, ne lūpose, bet širdyse stovėjo žodis: Tėvynė!“ (Iš Deutschland von Kari Broger).

Tėvas ir motina, brolis ir sesuo, žaidimų draugai, gimdytojų namas, tėviškė ir josios aplinka, kalnai ir slėniai, pievos ir upeliai — visa tai sudaro tėvynės sąvoką. Mūsų tėvynėje gyvena mūsų tautiečiai, kurie yra tokie pat žmonės, kaip ir kiti, bet kuriems vis dėlto ne vistiek, kur jie gyvena. Jų širdis prisirišusi prie to sklypelio žemės, kuris vadinasi jų tėvynė. Nuostabi yra žmogaus širdis. Gali ją likimas nublošti, kur nori, — ji visados ilgėsis savo šalies, savo tėvynės.

Pagal Kūrėjo planus pasaulyje gyvena įvairių įvairiausių tautų. Kaip kiekvienas paskiras žmogus turi ypatingą paskyrimą (jį turi ir tu, ir jo niekas kitas už tave neįvykdys), taip lygiai Dievo Apvaizda tokią paskyrimą yra davusi ir paskiroms tautoms. Iš čia kyla jų teisė gyventi ir jų buvimo pateisinimas istorijos akyse. Krikščionybė, kuri skelbia žmonių lygybę prieš Dievą ir kuri taip labai pabrėžia artimo meilę, anaip tol nenaikina tautinio jausmo, nenaikina įvairių tautų skirtumų, bet dar juos pakilnina. Šventoji mūsų religija nieku būdu neskelbia internacionalizmo ta prasme, kad naikintų tautinius skirtumus ir ypatybes (tai būtų prigimties griovimas), bet, priešingai, ji protestuoja prieš kiekvieną tautos prispaudimą.

Mano mielas, mylėk ir tu savo tėvynę. Juo labiau bus ji pažeminta, juo labiau ją mylėk! Mylėk tą vietą, kur pirmukart išmokai tarti „tėte“, „mama“, mylėk gimtąją savo šalį, savo tautą — mylėk visur ir visada. Tuomet, kai mūsų istorija buvo garbinga galbūt nebuvo tokio didelio reikalo tai pabrėžti. Bet dabar, sumažėjus jos galybei, tai ypač reikia pažymėti. To nepaisydamas, vis dėlto mylėk savo tėvynę ir negalvok, kaip galvoja daugelis jaunuolių: Ubi bene, ibi patria — „kur gera, ten mano tėvynė“.

Rašomasis moksleivio stalelis yra priekalas, ant kurio jis gali nu-

kalti ne tik savo laimę, bet ir savo tėvynės ateitį. Tautiškam gyvenimui grįsti būtinai reikia, kad susijungtų atskirų asmenų dvasios, mokslai ir būdai.

Savo tėvynę tik tas myli, kas kartu su ja kenčia ir džiaugiasi; kas liūdi dėl josios nelaimių ir rausta dėl jos gėdos; kas tėvynės ateitį laiko savąja ateitimi. „Ką aš turiu ir kas aš esu — už visa tai dėkoju tau, mano tėvyne“ (Hoffmann von Fallersleben). Tėvynės meilė turi būti ne tik jausmų dalykas, bet ir valios, kuri įkūnytų šūkį: „viskas tėvynei“. „Štai vyras, kuris gali mirti už Dievą ir tėvynę! Jis nepaliks jos ligi karsto lentos, nepaliks nei mintimis, nei žodžiais, nei darbais“ (Arndt „Wer ist ein Mann?“)

Jeigu reiktų, mokėk ir mirti už tėvynę. Bet pirmiausia mokėk tėvynei gyventi, vadinasi, savo pareigas eik kuo stropiausiai, šiandien kaip mokiny, rytoj kaip visuomenės vadas. Jaunuoliai! T ė v y n ė p i r m o j e i l ė j y r a j ū s ū r a n k o s e , kiekvieno jūsų! Ir josios didybė pareis nuo to, kaip eisite savo pareigas. Taigi kas yra tobulesnis, tas ir didesnis patriotas. Jaunikačiai, kurie rūpinasi savo sielos tobulinimu, yra gražiausi tėvynės meilės pavyzdžiai.

Poetai yra tiesiog neišsemiamai pabrėžę tautinės sąmonės svarbą. „Tauta, kuri nesirūpina savo garbe, yra niekam neverta“, pasakė Šileris „Orleano Mergelėje“. Tai tiesa! Bet irgi tiesa, kad niekam taip pat neverta ta tauta, kuri nesirūpina savo jaunuomene, nes ji neturi ir negali turėti jokios šviesesnės ateities vilties, jeigu jaunuomenė yra nemokyta ir ištižusi.

Jei likimas pareikalaus kovoti už savo garbę, už savo įsitikinimus ir principus, — kovok drąsiai, būk didvyris. Būtų gera, kad šiandien kiekvienas ištikimas savo tėvynės sūnus giliai į širdį įsidėtų šituos Horacijaus žodžius: „Vivite fortes fortiaque adversis opponite pectora rebus!“ — „Gyvenkite vyriškai ir vyriškai pažvelkite nelaimėms į akis!“

Jaunuoliai! Tėvynė prieš jus stato milžinišką uždavinį, kurį turėsite išspręsti. Jeigu mes nesame galingo kūno, turime būti galingos dvasios! Bet tai yra sunkūs darbai.

O vis dėlto jūs turėsite juos padaryti! Jie reikia padaryti! Dievas su jumis, ir jūs viską galėsite!

Koks bus tavo atsakymas? Koks jis gali būti?— E i n u , e i n u !

Gražų rugsėjo rytą — pasakoja Jorgensenas vienoj prasingoj savo pasakėčioj — oras buvo pilnas minkštų, rasa pasidabruotų voratinklių. Vienas siūlas kybojo aukšto medžio viršūnėje, o mažutis voras kopė į ją; tarp lapų jis bandė numegzti tinklą. Ištiesė naują siūlą, pririšo jį prie viršūnės ir pradėjo leisti žemyn ligi pačių medžio šaknų. Radęs krūmą, prie jo pritvirtino kitą siūlo galą, ir tuo būdu tinklas buvo pradėtas. Viršutinę mezginio dalį voras pririšo prie to siūlo, kuriuo nusileido, apatinę — prie krūmo šakelių.

Po ilgo darbo tinklas buvo pabaigtas. Bet po keletos dienų pasirodė jis nepakankamai didelis, ir darbštus vabzdėlis pradėjo jį į visas puses plėsti. Aukštyt einančių, stiprių siūlų dėka darbas pasisėkė. Padengtas mirgančiais rudens ryto lašais, tinklas žibėjo blankioje saulės šviesoje, lyg kokia brangiais akmenimis išsiuvinėta uždanga.

Voras didžiavosi savo darbu. Diena iš dienos jis ėjo storyn ir riebyn. Musės lindo, neprašomos. Dabar galbūt jis nė neatsiminė, kaip sunykęs ir išalkęs lipo aną rudens dieną į medžio viršūnę.

Vieną rytą voras atsikėlė labai piktas ir paniuręs. Aplinkui buvo ūkana, ore neskraidė nė viena muselė, — ką tad tokia nuobodžia rudens dieną galima būtų pradėti? „Truputį pasivaikščiosiu“, — nutarė, — „ir apžiūrėsiu, ar nereikia, kartais, kur tinklo pataisyti“.

Jis apėjo visą savo mezginį, pabandė kiekvieną siūlą, ar tvirtai laikosi — viskas buvo tvarkoj. Tačiau bloga vorelio nuotaika nėjo geryn.

Ir taip paniuręs bevaikščiodamas, jis užėjo ilgą siūlą ir niekaip negalėjo atsiminti, kam jis priklauso. Visus kitus jis gerai pažino: štai šitas veda į tą nulūžusią šaką, šitas į tą krūmo spyglį. Voras žinojo kiekvieną šakelę ir kiekvieną siūlelį. Bet kas čia toks? Nesuprantama, kodėl jis veda tik aukštyn, tik į orą? Ką tai reikštų?

Voras pasistiebė ant paskutinių kojų ir daugeliu savo akių pradėjo stebėti erdvę. Nieko nematyti! Šitas siūlas neturi galo! Ir nors ilgai jis žiūrėjo, siūlo kilmės nesusekė: jis veda į debesis.

Ir juo ilgiau vorelis stengėsi išrišti šitą mįslę, juo jis darėsi piktesnis. Kam jis reikalingas? Ilgos puotos dieno-
mis kvailutis užmiršo, kad čia kaip tik tas pats siūlas, ku-
riuo jis užlipo į medį ir kurio padedamas mezgė savo
tinklą, o paskui jį didino. Visa tai jis jau seniai pamiršo.
Dabar atrodė, kad šitas siūlas visai nereikalingas, nes veda
tik į tuščią erdvę.

„Šalin jį!“ — sušuko ir perkando siūlą.

Staiga visas tinklas krito žemėn, sudraskytas ir su-
painiotas. Voras liko be duonos ir be pastogės. Užteko
vieno akimirksnio sunaikinti šitam puikiam darbui, n e s
v o r a s n e s u p r a t o a u k š t y n e i n a n č i o s i ū l o
p r a s m ė s.

Mano mielas! Ir jaunuolio gyvenimas yra surištas su
Dievu tokiu aukštyn einančiu siūlu.

Š i t s s i ū l a s y r a r e l i g i j a.

Kas jį nukerpa, tas virsta klajojančiu elgeta; kas jį
rūpestingai saugo, tas randa žemės gyvenimo harmoniją ir
laimingos amžinybės laidą. Norėčiau, kad tas siūlas kiek-
vieno jauno mano skaitytojo sieloje būtų nepartraukiamas
ir neperkerpamas!

Saugok savo tikėjimą!

Stabmeldžių milžinas Kristofas, gyvenęs trečiame šimto po Kristaus — taip pasakoja legenda — padarė nuostabų pasiryžimą: „Parodykite man didžiausią pasaulio poną! Aš tik tokiam noriu tarnauti!"

„Didžiausias ponas yra karalius," — atsakė jam žmonės.

Bet kartą didžiulės puotos metu Kristofas pastebėjo, kaip karalius rauda ir balo, girdėdamas kanklininką giedantį apie velnio galybę. „Yra didesnis ponas už karalių", — ir Kristofas perėjo velniui tarnauti.

Vieną dieną juodu ėjo gatve pro kryžių. Bet velnias pradėjo drebėti, susirietė iš baimės, ir Kristofas pamatė, kad jo ponas neturi drąsos praeiti pro kryžių.

„Aha! Šis nukryžiuotas žmogus yra didesnis ponas, negu velnias, ' — pasakė sau Kristofas. — „Brolil" — kreipėsi jis į eremitą klūpantį po kryžium, — „pasakyk, kaip galėčiau Nukryžiuotajam tarnauti?"

„Žinai ką!" — kalbėjo atsiskyrėlis, — „esi pakankamai didelis, eik prie upės ir nešiok žmones, kurie norės ją pereiti".

Kristofas pradėjo nešioti per upę žmones. Kartą atėjo pas jį malonus vaikutis ir prašė pernešamas. Kristofas mielai paėmė jį ant pečių ir pradėjo bristi. Bet našta buvo tokia sunki, jog gyvenime jam nė kartą nepasitaikė tokios nešti. Viduryje upės jėgos visiškai išsibaigė, ir tik su didžiausiomis pastangomis jis galėjo pasiekti krantą.

„Ak, vaikelil" — dūsavo, šluostydamas prakaitą, Kristofas, — „tu buvai toks sunkus, rodos, visą pasaulį būčiau nešęs!"

„Nesistebėk!" — prašnibždėjo vaikutis, — „nes tu nešei Tą, kuris sukūrė visą pasaulį!" — Vaikutis tuoj išnyko. Šventasis Kristofas puolė ant kelių ir dėkojo Dievui.

Mano mielas, įprask ir tu sakyti: „Aš noriu tarnauti tik didžiausiam ponui — Dievui; noriu tik Išganytoją nešti. Ant pečių? Ne! Nešioti jį savo širdyje, savo gyvenime.

RELIGIJOS PALAIMA

Plačiai sklinda doro žmogaus garbė! Ir kieno patvarumu galėtume labiau pasitikėti, jeigu ne to jaunuolio, kurio garbė ir būdas yra pagrįstas amžinojo Dievo dėsniais?

Napoleonas bėga iš degančios Maskvos. Baisi sniego audra plaka iškankintus jo kareivius; jie vos kojas pavelka. Tūkstančiai krinta ant žemės ir miršta. Paskelbiama trumputis poilsis. Napoleonas tyliai jodinėja po sniegu apklotą lauką. Tik štai jis pastebi, kad kažkur dar žiba švieselė. Imperatoriaus adjutantas eina į palapinę pažiūrėti, kas ten daros. „Sire!“ — sako grįžęs. — „Karininkas Drouet dar budi: jis dirba ir meldžiasi“. Pasitaikius pirmai progai, imperatorius pakėlė Drouet į generolus ir padėkojo už anos baisingos nakties budėjimą. „Sire!“ — atsakė naujasis generolas. — „Aš nebijau nei mirties nei bado; aš bijau tik Dievo: tai yra visa mano stiprybė!“

Religiniai įsitikinimai iš tikrųjų duoda žmogui nenugalimos drąsos, duoda būdai atsparumo ir ištvermės. Jau Ksenofonas sakė: „Tos tautos ir tie miestai yra stipriausi ir išmintingiausi, kurie pamaldžiausi“.

Žinoma, sielą turi ir tas, kuriam Dievas visai nerūpi. Bet koks didėlis skirtumas. Anglis yra anglis, deimantas irgi anglis, bet koks tarp jų skirtumas! Siela be religijos yra tamsi, šviesai nejautri, juoda anglis; o religinga siela yra skaidrus, blizgas deimantas. Ar žinai didžio kompozitoriaus Šopeno prisipažinimą. Prancūzų draugijose jis neteko tikėjimo. Jau sergantį aplankė kartą jo jaunystės draugas, kuris buvo tapęs kunigu. Draugo žodžių sujaudintas kompozitorius grįžo prie pamesto tikėjimo, ašarotomis akimis sukalbėjo tikėjimo išpažinimą ir bučiuodamas kryžių pasakė: „Tik dabar aš pasiekiau laimės šaltinį!“

Žinai, ką tikėjimas tau dar duoda? *P a g u o d a s u n k i o m i s d i e n o m i s*. Būti žmogum — reiškia kentėti. Skausmas neaplenks nė tavęs. Tave dažnai prislėgs kūno ir sielos skausmai. „Jieškok pramogų!“ — patars tau draugai. — „Lankyk kiną, teatrą, eik į sueigas!“ Bet visa veltui! Kur tad rasti paguodos? Ten, kur jos jieškojo Napoleonas ir rado šv. Elenos saloje, būdamas visų apleistas ir numestas nuo didžiausios žemės garbės sosto; rado paguodos — religijoj. Nelaimių metu suprantame Goethes palyginimo teisingumą, kad religingumas yra ramiais metais surinktas kapitalas, kurio procentais gyvename smūgių dienas.

Baisios audros metu Cezaris plaukė per jūrą. Vilnys buvo tokios didelės, jog irklininkai pradėjo rimtai bijoti. Tada Cezaris sušuko: „Ko jūs bijotės! Cezaris yra su jumis!“

Mano mielas! Kai gyvenimo bangos apsupa tave iš visų pusių, nenustok drąsos ir sakyk pats sau: „Ko bijai? Dievas yra su tavim!“

Tai tikras jaunuolio vaizdas, jaunuolio, kuris kiekvieno gyvenimo smūgio metu jaučia esąs pridengtas Dievo rankos, kuris žino, kad prie

gyvenimo laivelio vairo stovi Dangiškasis jo Tėvas. Ir jei jis tikras, kad taip yra, tada net didžiausi smūgiai, didžiausi skausmai jo nepabloks. Ši mintis duos jam jėgos ištverti ir tada, kai aplinkui jau visi bus nusiminę.

Žinai, ką tikėjimas tau dar duoda? Drąsos ramiai sutikti mirtį. Aplink mus eina amžinas keitimasis: čia pradžia, čia galas, čia gimimas, čia mirtis. Ir tu drebi iš baimės, matydamas nuolatinį gyvybės nykstumą. „Argi ir man reiks mirti?“ Patyrimas atsako: „Taip!“ Vienintelė mūsų viltis, nugalinti net mirties galybę, yra tikėjimas į Dievą, pas kurį amžinai gyvensime.

Garsusis muzikas Haydnas visą savo gyvenimo programą išreiškė šiuo trumpu sakiniu: „Su gyvenimu elgiausi kaip ir su savo kompozicijomis. Pradėdavau jas su Dievu, su „Laus Deo“ (Garbė Dievui) baigdavau. Mintis apie Dievą buvo ta aukso gija, kuri traukėsi per visą mano gyvenimą. Dabar noriu jį baigti su „Laus Deo!“

Puikios pavasario gėlės, skaidrios padangių žvaigždės, nekaltybe spindinčios kūdikio akutės, — visa tai, žiūrint tikėjimo akimis, yra ne kas kita, kaip tik Amžinojo Grožio atspindys.

Gali likimo smūgiai prilenkti mane ligi pat žemės, gali ligos kaninti visą gyvenimą, jei turėsiu tvirtą tikėjimą, sakysiu: Dievo vardan iškentėto skausmo ašara bus perlas mano pergals vainike.

Gali mano jėgos visiškai išsekti, gali palieges kūnas net nebetekti gyvybės, jei turėsiu tikėjimą, sakysiu: visa tai yra tik lukštai, tik vabzdžio lėlytė; dabar štai išskris amžinam gyvenimui margas drugelis.

KĄ TAU DUODA RELIGIJA?

Ką, trumpai sakant, religija tau duoda? **J i d u o d a t a v o g y v e n i m u i l a k u m o i r t u r i n i o .** Tikėjimo apšviesti, mes suvokiame savo buvimo pasaulyje prasmę. Tikėjimas mums rodo amžinuosius idealus, dėl kurių verta kovoti ir vargti. Žemiški mūsų darbai, mūsų pareigos, garbingumas, būdo tvirtumas, — visa, tai gauna prigimtosios vertės tik tada, kai tikėjimas šiuos dalykus pašvenčia. Religija mūsų gyvenimą keičia Dievo valios pildymu, nuolatine malda, Dievo tarnyba — tarnyba aukščiausiam Viešpačiui.

Bet ar būtina aš turiu Dievui tarnauti? Ar reikia man laikyti dešimt Jo įsakymų? Ar negalėčiau būti „pats sau viešpats?“

Astronomas Kepleris pasakė kartą: „Jei nors viena žvaigždė išklystų iš savo kelio, visa pasaulio sąranga tuoj sugriūtų“.

Kaip gamtos dėsniai yra medžiaginio pasaulio stulpai, laiką visa rūmą, taip Dievo įsakymai yra kiekvieno dorovinio gyvenimo pagrindas. Ugninėmis raidėmis norėčiau įrašyti jūsų širdysna: **d e š i m t į s a k y m ū D i e v a s d a v ė n e t a m, k a d m u s k a n k i n t ū, b e t k a d m u m s p a d ė t ū.** Ar tu jo įsakymus laikysi, ar ne — **D i e v u i d ė l** to nebus nei šilta nei šalta. **B e t t a u n e !** Tavo laimė ar prazūtis pareis kaip tik nuo to, ar tų įsakymų laikysiesi, ar ne. Dešimt įsakymų yra taip reikalingi žmonių gyvenimui, jog pasaulis juos būtų pats sukūręs, jei Dievas nebūtų paskelbęs. Jie anaip tol nėra žmogaus laisvės varžtai; priešingai, jie yra žmogaus kilnumo sargai.

Garbink tik Tikrąjį Dievą! skamba pirmasis įsakymas. Bet ar nežinome stabų garbinimo? Ar neskaitėme apie kruvinas žmonių aukas? Kserksis, eidamas kariauti su Graikija, liepė gyvus palaidoti devynis berniukus ir devynias mergaites, kad tuo išprašytų dievų palaimos. Indai dar ir šandie garbina karves, žalčius ir beždžiones. Tat štai į kokias dvasios tamsumas mes galime patekti be pirmojo Dievo įsakymo! Antrasis įsakymas, saugo priesaikos šventumą, stiprina pasitikėjimą žmonėmis, ištikimybę pažadams ir tiesos meilę. Trečiasis įsakymas duoda kūnui poilsio, kurio šis reikalauja po sunkaus savaitinio darbo. Ketvirtasis saugo šeimos ir valstybės autoritetą, be kurio nebūtų įmanoma jokia tvarka, joks sugyvenimas. Penktasis gina žmogaus gyvybę. Kinuose dar ir šandie motinos gali savo kūdikius išmesti ir net nužudyti. O kas gi saugo kūną ir būsimas kartas nuo geidulių viešpatavimo? Ar ne šeštasis įsakymas! Kas saugo tavo turtą? Ar ne septinasis ir dešimtas įsakymas! Kas liepia sakyti tik tiesą ir tuo būdu saugo visuomenę nuo suklaidinimų? Ar ne aštuntasis įsakymas! Dabar matai, kad dešimt Dievo įsakymų yra brangus turtas, yra privilegija, yra tikroji žmonijos palaima!

Jau tik viena mintis mus žavi, koks puikus būtų šis mūsų gyvenimas, jei žmonės sąžiningai laikytų Dievo įsakymus! Nereiktų tada kalėjimų, policijos; nebūtų tiek daug paliegėlių ir ligonių; nebūtų pamišėlių namų, tiek suardytų šeimų; nereiktų spynų nei raktų; nebūtų suviliotų klaidingos laimės šviesomis, nebūtų suklaidintos jaunuomenės, skurstančių tėvų ir šmeižtais dvokiančių laikraščių. O Dieve, kaip visa mūsų žemė būtų kitokia, jei žmonės iš tikrųjų tarnautų didžiausiam Viešpačiui, jei ištikimai laikytų dešimtį Jo įsakymų!

Žinoma, ne nuo tavęs pareina, ar kiti juos laiko. Bet nuo tavęs pareina, ar tu juos laikysi!

Tavo žemės ir dangaus laimė pareina nuo to, ir iš tikros širdies tarnausi aukščiausiam Valdovui.

O tie, kurie nenori tarnauti? Kas bus su jais? Jiems atsitiks tai, kas atsitiko aniems revoliucionieriams medžiams.

MEDŽIAI REVOLIUCIONIERIAI

Lieknas aukštas topolis — pasakoja Jorgensenas — sugalvojo didingą mintį. „Broliai, kalbėjo jis miško medžiams, jūs žinote, kad visa žemė priklauso mums. Nuo mūsų priklauso žvėrys ir žmonės. Be mūsų jie negalėtų gyventi. Mes maitiname karves, avis, paukščius, bites, mes esame centras, apie kurį viskas sukasi. Net ir pati miško žemė susidaro iš pūvančių mūsų lapų. Tik viena galybė yra iškilusi aukščiau mūsų — s a u l ė . Atrodo, kad mūsų gyvenimas nuo jos pareitų. Vis dėlto aš esu įsitikinęs, broliai, kad visa tai yra tik pasaka, kuri nori mus įbauginti. Argi mes negalėtume gyventi be saulės? Iš tikro tai tik sena kvaila pasaka, neverta mokyto, modernaus augalo . . .

Topolis truputį nutilo. Seni ažuolai ir vinkšnos šniokstė nepatenkinti, bet jauni medeliai pritarė iš visų pusių.

Topolis kalbėjo toliau:

„Žinau, kad tarp augalų yra balių, kurie dar tiki šitoms pasakoms. Bet aš pasitikiu jaunosios augalų kartos savarankiškumu. Mes, augalai, turime nusimesti saulės jungą. Tuomet kils nauja, laisva medžių karta. Tad į kovą už laisvę! Sene saule, tavo viešpatavimas jau pasibaigė!“

Topolio žodžiams kiti garsiai pritarė. Jaunuolių susižavėjime pranyko senųjų murmėjimas.

„Mes pradedame streiką prieš saulę!“ — kalbėjo toliau topolis. — „Dieną sustabdysime visas gyvybės funkcijas, palikdami jas tamsiai, slaptingai nakčiai. Naktį mes augsime, naktį žydėsime, kvėpėsime ir vaisius nokinsime. Mums jau nereikia saulės! Mes norime būti laisvi!“

Rytą žmonės pamatė nuostabų reginį. Saulė spindėjo visu puikumu, skleisdama savo gaivinančius spindulius po visą padangę, bet gėlės išdidžiai nulenkę savo galvas į žemę, medžiai nusvarino savo lapus, ir visi nusigrįžo nuo saulės. O vakare atsidarė uždarytos žiedų taurelės,

margos gėlės ištiesė savo kaklus į blankią mėnulio šviesą ir silpną žvaigždžių mirgėjimą.

Tai truko keletą dienų.

Bet po kiek laiko augalai pradėjo kažkaip ypatingai keistis. Javai buvo prigulę prie žemės. Pirmiau jie tiesėsi į saulę, bet dabar saulė buvo paniekinta. Gėlės išbalė, žiedai sudžiūvo, lapai pagelto. Atrodė, lyg būtų ruduo atėjęs.

Tuomet prasidėjo murmėjimas prieš topolį. Bet jis, nors ir jo paties lapai buvo pageltę ir išdžiūvę, norėjo ir toliau įkvėpti drąsos.

„Kokie jūs esate naivūs! Argi nematote, kad dabar jūs esate daug gražesni, daug laisvesni ir savarankiškesni, negu būdami saulės valdžioje. Sakote serga? Anaipat! Jūs tik esate sukilinti! Jūs pasidarėte asmenybės!“

Kai kurie nelaimingi augalai įtikėjo topoliui ir naktis iš nakties kartojo: „Mes esame sukilinti, mes esame asmenybės!“ Bet dauguma kaip tik laiku liovė streikavę ir vėl atsigrįžo į gaivinančią saulę.

Atėjo pavasaris. Topolis stovėjo išdžiūvęs, barškindamas sausomis savo šakomis. Kvailas jo mokslas buvo seniai pamirštas. Aplinkui skleidėsi atsivertusių medžių kvapas, kaip auka visa ugdančiai saulei.

Medžių revoliucionierių įvykis pasikartoja daugelio dabartinių žmonių gyvenime, kurie mano galėsią gyventi nusigręžę nuo Dievo — mūsų buvimą gaivinančios saulės. Taigi saugok savo tikėjimą. Paaugęs susitiksi jaunuolių, kurie ištisas valandas gali plepėti, neliesdami nė trupučio svarbiausių gyvenimo klausimų, susitiksi žmonių, kurie nieko kito nežino, kaip tik pinigų, svaigalus, cigarus ir kiną. O kaip daug yra tokių!

Tarp paukščių yra ir žvirblių ir erelių. Ko reikia žvirbliui? Poros kirminų, keleto grūdų, vienos kitos vyšnios — ir gana. O kas jam erelis? Jis nežino, kad pasaulyje yra kita laimė — erelių laimė. Jis patenkintas savo būkle ir savo maistu. Jis tunka ir gyvena.

Mano mielas, ir tarp žmonių pasitaiko su žvirbliaus širdimi. Tai tuščios sielos žmonės, kurie neturi jokio supratimo apie dvasios gyvenimą. Jie džiūsta, nes nusigrįžo nuo Saulės.

KAS MAN RŪPI!

Atvirai nereliginų, Dievą neigiančių žmonių retai pasitaiko tarp inteligentų. Atviras netikėjimas, sakoma, netinka geram skoniui. Bet,

deja, labai daug yra tokių, kurie religijos neneigia, bet ja nė nesirūpina, žodžiu — labai daug yra indiferentų.

Trečioj savo „Pragaro“ giesmėj Dantė piešia tokių pasmerktųjų vaizdą. Nuolatinio vėjo nešiojamos, čia skraido tos sielos, kurios gyvendamos žemėj nebuvo nei geros nei blogos.

„Isimaišiusios į bailių angelų chorus, kurie nebuvo sukilėliai, bet ir nelabai Dievui ištikimi“ „(Pragaras“ III.).

Deja, ne tik tarp suaugusių, bet ir tarp jaunuolių galima rasti šito tipo žmonių, kurie domisi visu kuo, tik ne religija.

Aš ir pats pažįstu tokių. Tai yra kuklūs, meilūs, mandagūs žmonės, bet prie jų sielos yra prisisiurbusi religinio abejingumo kirmėlė, ir man darosi baugu dėl jų ateities. Jie visu kuo domisi: daug skaito, gerai sportuoja, puikiai šoka, moka draugijose gražiai elgtis, — o vis dėlto aš baugiai žiūriu į jų ateitį, nes svarbiausiems klausimams, religijos klausimams jie yra kurti ir bejausmiai.

Kodėl jie yra tokie? Kaip jie prie to priėjo?

Tikrai atsakyti į šituos klausimus yra gana sunku. Vienas galbūt skaitė sunkias filosofines ir gamtos mokslų knygas, ir nesuvirškintos filosofijos tiesos, gerai nesuprasti gamtos mokslo dėsniai jį suklaidino.

Kitas galbūt nusigando „religingu“ laikomo savo kolegos nedorumo ir dėl to nenori būti „toks“, kaip anas.

Bet dauguma turbūt nerastų, deja, kitos rimtesnės priežasties, kaip tik tą, kad šitokią religinį abejingumą jie užėina visur — ir savo namuose, ir įvairiose jų lankomose draugijose. Iš tikrųjų mes galime pastebėti, kad modernus žmogus visu kuo domisi, visu kuo nori pasekti, bet su svarbiausiais klausimais, su religijos klausimais jis vis prasiilenkia. „Kas man galvoj?“ — sako, traukydamas pečiais.

Bet pasakyk tu pats, mano mielas, argi yra svarbesnių, daugiau mūsų likimui turinčių įtakos klausimų, į kuriuos reiktų atsakyti, už religinius klausimus? Argi tai nėra klausimai, nuo kurių pareina tavo žemės gyvenimas, tavo gyvenimo kryptis ir tavo gyvenimo tikslas? Kaip priešingai, kaip visai kitaip prabėga gyvenimas dviejų žmonių: **v i e n o**, kuris anapus žemės gyvenimo ribų nieko nemato, ir **k i t o**, kuris anapus karsto laukia kito gyvenimo, tikrojo, amžino, tobulo gyvenimo!

Ir juo anksčiau, juo giliau atsakysi į šituos didžiulius, viską nulemiančius klausimus, juo prasmingesni bus tavo jaunatvės uždaviniai.

Tegul aš ir uoliausiai lavinčiausi, tegul ir puikiausiai išobulinčiau prigimties man dovanotas galias, jei neturėsiu Dievo, mano likimas bus tik sulaužyto ir supainioto gyvenimo gabalėlis.

Tegul stengčiausi įgyti mokslo visomis savo jėgomis, kas aš esu be Dievo? Dinamo mašina, kuri neturi elektros srovės ir todėl negali judėti.

Tegul stengčiausi lavinti savo būdą, kiek galėdamas, — kas aš esu be Dievo? Gražūs, paausinti rėmai, — bet be paveiklo.

Kas iš didžiausios elektros lempos, jei ji nėra sujungta su srove? Kam vertas kad ir puikiausias žemės gyvenimas, jeigu jis nesiglaudžia prie Dievo, prie to visa gaivinančio centro?

„Žemė be saulės, naktis be žvaigždžių, kūnas be gyvybės, keleivis be tikslo, žmogus be tėvynės, kūdikis be tėvų, širdis be laimės — štai kas yra siela be Dievo“.

NETIKĖJIMO PRAKEIKSMAS

Netikinčio žmogaus kenčia protas ir valia. Jis žiūri į platų pasaulį, mato visur nuostabią tvarką, nuostabų grožį, bet jo „įsitikinimai“ neleidžia jam viso to kūrėju pripažinti protingą būtybę. Kiek aplink jį yra kilnių ir gerų darbų, kiek pasiaukojimo ir artimo meilės, ir jis turi į visa tai netikėti, turi manyti, kad tai viską daro tik pinigai. Plėšikui pasiseka pabėgti į svetimą šalį, ten susikrauti turtą ir ramiai numirti. Bet netikįs žmogus turi tikėti, kad to plėšiko bus toks pat likimas, kaip ir kilnaus, dorai gyvenusio vyro. Apie tą, kuris tvirtina turįs laisvą valią, kuris mano privaląs būti ištikimas savo pareigoms ligi galo, apie tą netikįs turi sakyti, kad jis klysta; o tą, kuris moka gudriai verstis, kuris klasta ir apgaule moka rinkti sau naudos, tą jis turi vadinti doru ir kilniu.

Pasitaiko gyvenime dienų ir valandų, kada jis su pasibjaurėjimu nusigrįžta nuo kiekvieno smagurio, kada jam visas pasaulis virsta tik viena didele našta ir kančia. Tuomet jis kenčia dėl neapsakomų nusiylimų, ir begalinė gėla pripildo jo širdį. Jo niekas jau nebetraukia, niekas nebežavi. „Kam aš gyvenu šiam pasauly?“ — Klausia jis pats save. „Kas kam rūpi, kad aš iš nieko atsiradau ir štai dabar esu? Ir kas būtų, jei aš šitam niekingam buvimui revolverio kulka padaryčiau galą? . .“

Gyvenimas be Dievo yra nepakenčiamas. Tai patvirtino Bismarkas: „Nesuprantu, kaip gali gyvenimą pakęsti tas žmogus, kuris apie save dažnai mąsto, o apie Dievą nieko nežino ar nenori žinoti" (Bismarko laiškas savo žmonai, 1851 m.).

Kas neturi Dievo, tas neturi idealų, neturi širdies džiaugsmo, neturi vilties, neturi jėgų kentėti, neturi nieko, išskyrus kūno norus ir geidulių ugnį. Ir tauta, netekusi tikėjimo, netenka idealų, netenka gavinančių jėgas šaltinių ir viso savo buvimo pagrindų.

LAIMĖ BE DIEVO?

Anksčiau ar vėliau gyvenimas tave išmokys to, ką aš čia rašysiu. Bet jau ir dabar tikėk man, mano mielas!

Be tikėjimo, be vilties, be Dievo meilės negali būti tikrosios žmogui laimės, nes jo siela yra sukurta Dievui, ir nerami mūsų širdis bus tol, kol atsilsės Jame.

Be Dievo žmogaus siela niekur neras laimės. Visi klauso jo dėsnių. Žvaigždės nestovi vietoje, jos rieda savo keliais. Ugnis gali tik aukštyn mušti, akmuo — tik žemyn kristi. Pabandyk aliejų sumaišyti su vandeniu. Nepasiseks: aliejus vis bus viršuj. Pabandyk vandenį užpilti ant aliejaus. Tuščios pastangos: vanduo aliejuje skęsta. Kiekvienas daiktas eina paskui savo prigimties reikalavimus. Viskas juda, kruta, viskas jieško savo vietos. Ir ramybė ateina tada, kai ta vieta esti jau surasta. Pabandyk sielą atitraukti nuo Dievo, ji pasidarys nerami, blaškysis šen ir ten, kažin ko jieškos, kažin dėl ko liūdės, kol vėl pagaliau suras savo Dievą.

Kai Lenau neteko tikėjimo, jis nerado žodžių nupiešti tai tuštumai, į kurią pateko siela, atsiskyrusi nuo Dievo. Pasaulis jam atrodė, lyg išmiręs miestas, ilgomis, tuščiomis gatvėmis, kuriomis jam reikia slankioti. Iš kiekvieno lango žiūrėjo į jį mirtis ir sugedimas. Jis rašo:

„Nuo to laiko, kai palikau tikėjimo takus, aš netekau visokio džiaugsmo ir ramybės".

O kitą kartą:

„O, būtų tikra laimė, jei tos piktos valandos, išplėšusios tikėjimą, būtų pražuvusios kapo gelmėj".

Neretai jauni žmonės pradeda savo tikėjimo negerbti dėl to, kad girdėję ar skaitę, jog šis ir anas didis žmogus buvo netikęs. Bet kas jį prie netikėjimo privedė: ar protas, ar širdis; ar jo mokslas, ar Dievo

įsakymų nesilaikąs jo gyvenimas, tikrai pasakyti dažnai negalime. Bet vis dėlto dažniausiai netikėjimo priežastis yra sugedusi širdis, o ne išlavintas protas, didelis nuodėmingumas, o ne didelis mokslingumas.

Skaidri tikėjimo ugnis gali degti tik gryname ore. Kur yra moraliskų puvėsių pelkės, ten ji pradeda rusenti, mirksėti ir galop visiškai užgesa.

Jeigu surašytume, kiek religijos paneigėjų ir Dievo niekintojų pakeitė savo nusistatymus mirties valandą, išeitų tikrai įdomi ir pamokanti knyga.

Girdėjai turbūt Artūro Šopenhauerio (1788—1860) vardą. Jis visą gyvenimą buvo didelis krikščionybės priešas. Kartą smarkios ligos metu jis dažnai dejavo: „Dieve, mano Dieve!“ Prižiūrįs jį gydytojas nustebęs paklausė: „Tad ar filosofui dar yra koks Dievas?“ Ligonis atsakė: „Filosofija be Dievo skausmuose nieko nepadeda. Jei aš pasveiksiu, būsiu jau kitoks!“ Šopenhaueris pasveiko, bet savo pasiryžimą užmiršo. Kai vėl apsirgo, gydytojas jam priminė pirmojo ligoj padarytą pasižadėjimą. Tada filosofas sušuko: „Šalin su tuo baubu! Jis reikalingas tik vaikams gąsdinti. Filosofui nereikia Kristaus!“ Tą patį vakarą nelaimingasis mirė.

Didis religijos priešas poetas Heine keletą metų prieš savo mirtį savo broliui parašė šitokį laiškutį: „Per drąsiai kėliau savo galvą prieš dangų ir todėl dabar guliu parbloktas ant žemės, lyg sumintas kirminas. Garbė ir šlovė tebūna Dievui aukštybėse! — Vargšas tavo brolis Henrikas“.

Tas pats Heine, kuris savo eilėrašty apdainavo „visokią palaimą teikiančią kūną“, štai ką rašo testamente: „Jau ketveri metai, kai palikau filosofiskas tamsybes ir grįžau prie religinių idėjų, grįžau prie vieno Dievo. Aš mirštu, tikėdamas į pasaulio Kūrėją, kurio malonės nuolankiai meldžiu“.

Su puikia ironija pasakoja vengrų rašytojas Gardonyi: „Šeši mokslininkai plaukė netvirtu seno valtininko laiveliu ir kalbėjosi, kaip kvaili esą žmonės, kad tikį į Dievą, kurio visiškai nėra. Staiga laivelis suiro. „Dabar reiks patiems plaukti“ — pasakė valtininkas. „O Dieve!“ — sušuko visi šeši!“

Net ir Nietzsche, kurs savo gyvenimą baigė pamišėlių namuose, baisiai rašė apie tuščią savo gyvenimą: „Ak, ko dar aš siekiu savo norais? . . . Nuo kiekvieno kalno aš jį ieškau savo tėviškės! ... Ir nie-

kur jos nerandu! . . . Kur mano gimtieji namai? Aš klausiu, aš jį ieškau ir jį ieškojau . . . Bet — neradau! O amžinasis visur, o amžinasis niekur, o amžinasis veltui! . .

Prieš kelioliką metų Prancūzijoje mirė galbūt didžiausias religijos niekintojas rašytojas Anatole France. Jis nerašė nieko kita, kaip tik nereliginus ir nedorovingus dalykus. Šitų savo veikalų dėka jis labai pralobo. Jis turėjo visa, ko tik galėjo norėti. Bet to nepaisant, šis smagurių pranašas, kaip pažymi jo biografai, dažnai buvo liūdnas ir nepatenkintas. Jo sekretorius Buisson pasakoja, kad Anatole France syki savo draugui pasakęs: „Jei tu galėtum pažvelgti į mano širdį, tu išsi-gastum. Aš netikiu, kad pasaulyje dar būtų nelaimingesnis žmogus už mane. Daugelis pavydi man „mano laimės“, bet aš pats nežinojau, kas laimė nė vieną dieną, nė vieną valandą, nė vieną sekundę!“

Štai, kaip dejuoja žmogus, praradęs savo Rojų, praradęs savo Dievą.

„DIEVĄ PRARASTI REIŠKIA ŽŪTI“

Prieš didįjį karą gyveno prancūzų rašytojas Henri Lavedan. Niekas nemokėjo geriau už jį tyčiotis iš religijos ir iš Dievo. Bet kai 1914 metais kilo karas ir jis turėjo jame dalyvauti, išleido manifestą į prancūzų tautą, kuriame atšaukė savo netikėjimą:

„Aš juokiausi iš tikėjimo“, — rašo jis, — „ir už tai buvau laikomas išmintingu. Bet aš apgavau save ir jus, kurie skaitėte mano knygas, dainavote mano dainas. Tai buvo klaida, tai buvo tik klaidi vilionė ir tuščias sapnas. Dievą prarasti reiškia žūti. Nežinau, ar rytoj dar būsiu gyvas. Bet savo draugams turiu pasakyti: Lavedan nediršta mirti bedievis. Džiaukis mano siela, nes aš pergyvenau valandą, kada atsiklaupęs kartojau: aš tikiu į Dievą, tikiu, tikiu!“

Jaudinąs yra Voltero galas. Ironiškos savo dvasios ginklus jis visą gyvenimą kreipė prieš krikščionybę, negailestingai trempdamas josios religiją ir moralę. Jo šūkis buvo: „Ecrasez l'infame!“ — „Sutrinkite niekšę!“, t. y. Katalikų Bažnyčią. Daugybė žmonių, skaitydami jo raštus, pasidarė visiškai bedieviai ir nedorėliai. Neveltui jis vadinamas „netikėjimo protėviu“. Tačiau kai šis bedievybės apaštalas kartą sunkiai susirgo, liepė pasaukti kunigą ir norėjo atlikti išpažintį. Prieš išrišimą jis atšaukė raštu, dviejų liudytojų patvirtintu, visus savo šmeižtus, visas savo klaidas, ir buvo galima tikėtis, kad Dievas jam atleis.

Bet Volteras nemirė. Pasveikęs nuėjo į teatrą ir rado bevaidinant

vieną jo parašytą veikalėlį. Publika sutiko jį labai palankiai. Ant scenos stovėjo gėlėmis ir vainikais papuoštas jo biustas, o po vaidinimo vienas artistas apvainikavo Volterą laurų vainiku. Garbės apakintas, jis pamiršo savo pažadą kunigui, vėl lankėsi netikinčiųjų draugijoje ir liko toks pat, kaip ir pirma.

Susirgęs per naują, vėl šaukėsi kunigo, bet netikintieji jo draugai, buvę prie ligonio lovos, nenorėjo apie tai nė girdėti. Volteras maldavo jo pasigailėti, — bet veltui. Tada jis pradėjo blaškytis ir šaukti: „Ranka pagriebė mane ir veda mane į Dievo teismą! . . . Piktasis ateina ir nori mane pagrobti! ... Aš matau pragarą, ak, paslėpkite manel!“ Vienas ten buvusiųjų, matydamas tokią neviltį, pabėgo sakydamas: „Ne, aš negaliu žiūrėti!“ Paskutinį akimirksnį pašaukė draugai kunigą, bet ligonis jau buvo be sąmonės. Volteras jau nebeatsipeikėjo. Gailestinę sesutė, kuri slaugė Volterą, šaukiama prie ligonio paskui vis klausdavo, ar sergas yra tikis. Ji sakydavo: „Aš buvau prie mirštančio Voltero ir jau nebenoriu daugiau matyti bedievi mirštant“.

„Dievą prarasti reiškia žūti!“ Visa, ką mes darome be Dievo, yra tik tuštybė ir niekas. Ir tik tai, ką darome su Dievu, tik tai yra kilnu, patvaru ir amžina.

PASAULIS BE DIEVO

Atimkime pasauliui Dievą, ir kas iš jo liks? Liks pasibaisėtina, į tūkstančius atskirų dalelių suskilusi, prieštaravimų pilna būtybė, skęstanti skausmo ir kančios tvane, drebanti nuo besiartinančios mirties žvilgsnio. Todėl teisingas yra Šilerio posakis: „Kur nėra tikėjimo, ten viskas svyruoja“. Teisinga ir tai, ką Plutarchas pasakė: „Lengviau yra iš smėlio pastatyti ore pilį, negu sujungti visuomenę be tikėjimo į Dievybę“.

Juo daugiau mokysies, mano mielas, juo labiau pajusi žemiško buvimo niekingumą ir savo paties menkystę. Bet jei galvosi apie amžinybės dalykus, pamatysi, kaip tavo sielą pripildys didžios ir kilnios mintys. Tik religija, tik ji viena, pajėgia išrišti svarbiausius gyvenimo klausimus. Nes jei žemės gyvenimas yra tik pasirengimas amžinybei, tad tuoj suprasi, kad jo tikslas nėra paskęsti ligi ausų smaguriuose, bet rengti sielą tam amžinajam, antprigimtiniam josios paskyrimui.

Žinai Goethes „Faustą“. Tai yra amžinos žmogaus kovos su blogiu įkūnijimas. Veikalo didvyris išbando viską: pradeda mokslu, imasi

magijos, pereina per kūno smagurius, bet poetas randa patenkinanti problemos išsprendimą tik tikėjime į atlyginantį ir baudžiantį Dievą, į amžinybę. Dantės „Dieviškoji Komedija“, Beethoveno „Missa sollemnis“, Mozarto „Requiem“, Haydno „Sukūrimas“, Wagnerio „Parsifalis“, Bacho, Liszto, Brahmsio kūriniai, iš kurių dvelkia Dievo jieškančios sielos ilgesys, — jie visi, visi patvirtina tai, ką Tertulijonas (gyv. 3 šimt. po Kristaus) pasakė: „Žmogaus siela iš prigimties yra krikščioniška“.

Taip, veltui norėtum įsidedusią ugnį užgesinti metamomis žemėm's, Kiekvienas žmogus alksta Dievo", — pasakė jau Homeras Odisejoje.

Nors galbūt dar nelabai pažįsti pasaulį ir „modernųjį gyvenimą“, bet vis dėlto jau ir tau pasitaiko valandėlių, kada tenka susidurti su baisiomis šio moderniojo gyvenimo problemomis. Metų bėgyj tau vis darosi aiškiau, kad juo didesnė yra žmonijos pažanga technikos ir pramonės srityse, juo keistesni darosi josios pasismaginimai, juo mažiau šitie laimėjimai patenkina aukštesniam tikslui paskirtą mūsų sielą.

Žmogus ilgisi Dievo. Ir nors kažin kaip stengtumeisi šitą ilgėsį nutildyti moderniosios civilizacijos kūriniais — automobiliais, teatrais, radiju arba pasilinksminimais — tylos valandėlėmis siela vis tiek ilgės Dievo, ilgėsį amžinosios savo Tėvynės.

Dievo negalima iš pasaulio išvartyti!

„Nors žmogus kažin kaip svyruotų, vis tiek gyvena
Dievas, gyvena šventoji Valia. O aukštai viršum laiko
ir erdvės skrieja Aukščiausia Mintis“
(Šileris).

Daugelio netikinčių rašytojų veikaluose galima pastebėti, kad juo daugiau jie apie Dievą kalba, juo labiau darosi netikį. Atrodo, kad jiems tiesiog reikia dėl kitų kalbėti prieš Dievą, nes jų pačių siela visuomet į Jį linksta. Jie norėtų apie Jį nieko niekam nesakyti, bet vis dėlto tiek daug iš tikrųjų kalba. Labai gerai pažinęs žmones Jeremijas Gotthelf (1798—1854), progai pasitaikius, pasakė: „Tiesiog negalima įsivaizduoti, kas pasidarytų, jei iš viršaus mums nesišypsotų nė vienas šviesos spindulėlis, jei Dangiškoji Duona mūsų nemaitintų ir jei gyvenimo piktžolės bandytų nustelbti mūsų sielą . . . Įsivaizduok tamsią daubą, kur saulė niekadės nešviečia; įsivaizduok tą baisų gyvenimą, kuriuo tau reiktų ten gyventi, apsuptam tamsos ir rūkų, tarp nuodingų augalų ir kirminų, nuo kurių niekad negalėtum ištrūkti, ne-

galėtum iš tos daubos išlipti ir grynu oru pakvėpuoti. Taip lygiai būtų, jei malonės šviesa nespindėtų mūsų vidaus pasauliui, jei aukštybių balsas nebūtų mūsų sielos saulė, vaikanti tamsybių šmėklas ir ūkanas".

Kas yra saulės šviesa gamtos gyvenimui, tas yra tikėjimas sielos gyvenimui. Puikybės pilni žmonės dažnai pasipriešina savo Dievui ir pamiršta, kad visa, ką jie turi puiku, gražu, idealu, visa jie yra iš Jo gavę. Kiekvieno žmogaus siela visuomet trokšta geresnio, idealesnio pasaulio. Argi šis troškimas yra be prasmės? Anaipat! Turi būti pilna, absoliuti Tobulybė, turi būti Dievas.

Mano drauge, nepamiršk, kad jauną savo sielą geriausiai išstubulinsi tik tada, kai pripildysi ją kilnių minčių, kryptančių į amžinąjį, visagalį, be galo tave mylintį Tėvą.

Daugelis žmonių, ypač jaunystėj, bando savo laimės jieskoti be Dievo. Bet man visada daros liūdna, matant kilnų jaunuolį, kvailos minties suviliotą, norintį savo gyvenimą tvarkyti be Dievo. Tiesa, vėliau daugelis grįžta prie paliktų savo idealų, bet tuščiai praleistos jaunystės atsiminimas, lyg koks juodas šešėlis, lydi juos visą gyvenimą.

Goethe, rodos, gyveno didžiausiame perteklių ir buvo visų gerbiamas. Bet savo senatvėj jis pasakė: „Aš esu laikomas tokiu žmogum, kuriam laimė yra palanki; nesiskųsiu ir nepeiksiu savo gyvenimo, nors visas jis buvo tik vargas ir darbas. Aš negaliu pasakyti, kad per šituos 75 metus būčiau buvęs laimingas ilgiau, kaip keturias savaites" (Eckermann, pokalbis su Goethe).

Arabai turi nuostabų padavimą apie Sacharos verksmą. Kai tylia, giedrią naktį švelnus vėjelis skrenda per begalinę dykumą ir palyti milijardus mažyčių smėlio grūdelių, rodos, kad dejuoja koks mirštamai sužeistas žvėris. „Girdite?" — sako tada arabų karavano vadas, — „tai tyrai verkia. Jie rauda dėl to, kad yra nevaisingi. Jie apverkia žydinčius sodus, siūbuojančius javų laukus, kvepiančius vaisius, kuriuos jie patys vedė, kol dar nebuvo išdegusi, išdžiūvusi Sachara".

Brangus jaunuoli! Tokie išdžiūvę, tušti tyrai yra kiekvieno netikinto sielų. Iš viršaus atrodo, lyg viskas būtų tvarkoj. Bet ramia naktį tokių netikinčių žmonių siela gailiai gailiai verkia. Poetas sako: „Be Dievo žmogus lyg laivas be inkaro. Šalia Dievo jis yra skurdus ir nuogas; Dievuje — turtingas ir didis" (Šubertas).

Jei šita knygelė patektų į rankas jaunuolio, kuris jau netekęs savo tikėjimo, prašyčiau jį tik vieno dalyko: ramiai pasvarstyti, ko jis su tikėjimu neteko ir ką su netikėjimu laimėjo.

Prisimink, mielas, tuos metus, kada tu, dar vaikas būdamas, turėjai gyvą ir karštą tikėjimą. Neišsigąsk! Pastatau tave 7—8 metų šalia tavęs 17—18 metų. Juokingas susitikimas.

Šis spoksas mažas vaikutis žiūri į tave visai baimingai, į tave, galingą jaunikaitį, kuriam jau ir barzda pradeda želti. O vis dėlto šis vaikutis esi tu pats. Tu toks buvai prieš 10 metų, ir kaip labai buvai laimingas!

Tik prisimink! Rytą pabundi baltoje lovelėje ir skaisčia siela pradedi rytmetines savo maldas: Vardan Tėvo, Sūnaus ir Šv. Dvasios. O kaip linksmi paskui praeina visa diena! Vakare, sukalbėjęs vakarines maldas, pabučiuoji savo tėvelius ir užmiegi su šypsena ant nekaltu savo lūpų. Pagalvok, argi nebuvai tada laimingas!

Paskui? . . .

Paskui perskaitei knygą, arba galbūt pasikalbėjai su lengvabūdžiu draugu, arba gal savaimingai kilo bręstančiame tavo prote mintis: „Ar tikrai viskas yra taip, kaip aš tikiu? Ar visa, į ką aš tikiu, yra tikra?“

Pradžioj abejonės kilo labai nedrąsiai; išsigandęs savęs, tu vijai jas iš galvos. Bet veltui: jos vėl grįždavo ir jau būdavo drąsesnės. Vadinasi, reikia jieškoti tiesos! Kiekvienas amžiaus ir pažinimo tarpsnis reikalauja savotiškų su religija santykių. Galbūt rimčiau panagrinėjai tikėjimo klausimus, gal laikei juos nelabai reikšmingais. Tik štai staiga atėjo abejonės. Bet iš tikrųjų šitie sunkumai kilo ne iš proto; jie neturi moksliško pagrindo. Tikroji jų priežastis yra išgalėjimas tavo geidulių, kurie veržiasi į klaidingą laisvę, tavo valia, nenorinti nusilenkti tėvo ar motinos įsakymams, arba galop susikirtimas su tikybos mokytoju. Tad gerai pasižvalgyk po savo vidų ir pasvarstyk, kaip yra šiuo atžvilgiu su tavim. Pasakysiu tau dar vieną dalyką: kur išiveržia abejonės, ten reikia pamokymo. Taigi eik pas vyresnį gerą savo draugą, kuris tikybos mokslą jau praėjęs, arba pas kunigą, pasakyk jam visas abejones ir paprašyk pamokomas, paprašyk, kad tau mokslisku būdu įrodytų Dievo buvimą. Tik vieno saugokis: nebūk išdidus ir nemanyk, kad Dievo buvimas taip įrodamas, kaip išrišamas matematikos uždavinys. Ten, kur mes atsiduriame prie supratimo ribų, ten reikia tik

nusilenkti neapimamai triasmenio Dievo Begalybei. Šitos paslapties mes negalime suprasti; mes galime tik nujausti, nujausti iš mus apsupančio pasaulio, iš buvimo, esmės ir vertybės pasaulio.

Dabar pažinsi, jaunas mano drauge, kad tavo abejonės anaip tol dar nebuvo netikėjimas. Tai tik vaikiškas tavo tikėjimas pradėjo formuotis, vystytis, keistis, kad galop virstų jaunuolišku tikėjimu. Bet labai saugokis, kad neprarastum savo tikėjimo kaip tik šiuo metu, kada kūdikiškas priėmimas virsta vyrišku noru patikrinti. Dažnai melskis, sakdamas: „Tikiu, Viešpatie! Tik nuramink mano netikėjimą!“

JAUNUOLIO TIKĖJIMAS — VYRO TIKĖJIMAS

Galimas daiktas, nes daugeliui taip ir pasitaiko, kad brendimo tarpsnyj tavo tikėjimas nebuvo sukrėstas didesnių audrų, ir tu vaikišką savo tikėjimą, brangiausią savo turta, perteiksi nepaliestą jaunatvėm metams. Deja, tuo viskas dar nesibaigia. Dar tu stovi prieš paskutinį, patį didįjį bandymą, kada jaunuoliškas tavo tikėjimas turės virsti vyrišku tikėjimu.

Turiu pastebėti, kad universiteto metai jau daugeliui jaunuolių pražudė tikėjimą, nors jiems ir pasisėkė iš gimnazijos išsinešti jį gyva ir tvirta. Taigi pavojus yra dar nemažas.

Ižengdamas į gyvenimą, pastebėsi, kad daugeliui tavo draugų religija yra tik dešimtaeilis dalykas, kad daugelis suaugusiųjų ja visiškai nesirūpina. Iš vienos pusės pamatysi, kaip jauni, neprityrę žmonės lengvai pradeda eiti netikėjimo keliu, iš kitos — kaip daugelis jau pražilusią galvą, daugybės skausmingų patyrimų pamokyti, grįžta prie pažeigtų savo idealų. Ir tikrai taip esti! Kantas, tas didysis filosofas, kuris jaunystėj nenorėjo nieko žinoti nei apie Dievą, nei apie laisvą valią, nei apie nemirtingumą, galop buvo priverstas šiuos dalykus paskelbti būtinais postulatais. Birchovas ir Du Bois-Reymond, pirmutiniai materializmo gynėjai, vėliau patys nuo jo nusigrįžo. Behras, Vundtas ir kiti garsūs mokslininkai į aukštesnius, materializmo prisigėrusius savo veikalus senatvėj žiūrėjo kaip į jaunystės paklydimus ir kvailystes.

Universitetas atidarys tau plačius, ligi šiol nematytus, akiračius, tavo žinojimas pasidarys gilesnis ir turtingesnis, — tik viename religijos pažinime nepasistumsį priekin, nes religijos universitete nemo-koma. O, kad tu šitoje srityj stovėtum tik vietoje! Bet, darydamas pa-

žangą kituose savo specialybės dalykuose, tu vis labiau pamirši religijos dėsnius, pamirši ir tai, ką aukštesniojo mokykloje taip sunkiai buvai išmokęs. Žmogui, kuris nedaro pažangos savo tikėjimo pažinime, galima lengvai pritaikinti šituos Paskalio žodžius: „Religija yra toks kilnus dalykas, jog tie, kurie nesistengia ją arčiau pažinti, yra verti iš josios išskirti“.

Tavo studijos sukels sieloje daugybę abejonių ir neaiškumų. Tuo nenoriu pasakyti, kad kuriam nors fakultete būtų aiškiai kovojama prieš religiją. Ne! Bet jau ir be to kiekviename žingsnyje susitiksi daugybę sunkenybių. Kasdien išgirsi apie tokias dvasines sroves, su kuriomis nežinosi, ką daryti; išgirsi apie pasaulėžiūras, kuriose religiniai tavo įsitikinimai neranda vietos. O prie to visa dar vienas pavojus: įtakingas didmiesčių sugedimas puola jauną žmogų. Pamatysi, kad miesto minios gyvenimo tikslas yra tik nežabotas smagurių vaikomasis. „Mes valgome, geriame, nes rytoj mirsime!“ — štai jų šūkis. „Tavo religija reikalauja susilaikymo! Kvailybė! Prigimties teisių nereikia slopinti!“ — šauks jos tau iš visų pusių. Ir tai pasitaikys kaip tik tuo metu, kada aistros smarkiausiai klabens tavo širdies dureles.

1374 metais Italijoje siautė maras. To laiko kronikų skaityti nesijaudinant iš tikro negalima.

„Visi vaikščiojo išbalę, — rašo kronikininkas; — namuose, kur pirma skambėjo skardus kūdikių juokas, dabar viešpatavo amžina mirties tylą. Buvo girdėti tik lavonų vežimo bildėjimas, kai jis važiuodavo nuo vieno namo prie kito ir jieškodavo negyvelių. Dažnai liga sugriebdavo ant kapinių kunigus ir duobkasių; laidodami kūnus, jie patys krisdavo į kapą, kurį buvo svetimiesiems iškasę. Bijodami užsikrėsti, žmonės nutraukė vieni su kitais visokius santykius. Miestuose, gatvėse ir aikštėse žmonės krito, kaip musės. Kai kuriose vietose neliko nė vieno žmogaus, ir niekas neatsiliepdavo, kai lavonų rankiotojas važiuodamas šaukdavo, ar nėra kur negyvelio. Tvarka buvo visiškai pairusi; įstatymų niekas nepaisė“.

Baisi nelaimė!

Bet koks maras siaučia dabartiniuose didmiesčiuose! Jei reiktu palaidoti kiekvieną, kurio siela yra užkrėsta, kaip daugelį vietų lavonų vežimas turėtų sustoti ir paimti nevieną nekaltybės netekusį jaunuolį! Kiek jaunų sielų miršta viduryje miesto, gatvėse, kinuose, prie vitrinų, prie iškabų, prie reklamos reginių; kiek miršta kavinėse ir

smuklėse! Tik vienu atveju- mes nesame panašūs į anuos maro užkluptus italus: žmonės dabar maro visai nebijo; jie nuo jo nebėga; jie net moka pinigų, kad tik išbrautų į tas vietas, kur pilna ligos bacilų.

Argi nuostabu, kad tarp šitų viršinių ir vidinių gundymų kai kurių žmonių buvęs stiprus tikėjimas dabar pradeda svyruoti? Ar nuostabu, kad ir rimtus jaunuolius pradeda pulti abejonės: „Ką aš girdėjau mokykloje apie tikėjimą, apie skaistų gyvenimą, apie moralę, žinoma, visa tai buvo tuokart gražu ir gera. Bet šiandien tos pažiūros atrodo vis dėlto kiek perdėtos ir vienašališkos. Tuo kartu aš dar nepažinau gyvenimo ir savo teisių. Katalikų Bažnyčia man šiandien atrodo svetima moderniam gyvenimui, o josios išakymai, įstatymai ir draudimai yra juokingi ir pasenę”.

Mielas drauge! Saugok savo tikėjimą! Kai išgirsi tokius gundančius balsus, žinok, kad atėjo sunkiausios mėginimo valandos, valandos, kurių metu nevienas viską prazūdė.

O ar žinai, kas visko netenka?

Kas netenka turtų, d a u g netenka; kas netenka kojos, d a u g i a u netenka; kas netenka tikėjimo, v i s k o netenka.

Goethes „Faustas” yra tipiškas pavyzdys. Faustas netenka savo tikėjimo: tad ką jis turi daryti? Pirmiausia jis pradeda ieškoti kūno smagurių. Bet ar jis laimingas? Anaipat! Kiekvieną akimirksnį jį kankina baisūs sąžinės graužimai. Tad ką jis turi daryti? Jis pasineria mokslo ir meno tyrinėjimuose. Bet ar jis laimingas? O ne! Jo siela vis dar nepatenkinta. Tuomet jis nervišku skubotumu pradeda smarkiai veikti, rengia planus, daug dirba, skaito, kuria, bet nežino, kad uolumas ir darbas gali būti pašvęstas tik religingo gyvenimo.

Negalima nepripažinti tiesos šitiems Paulseno žodžiams: „Religija priklauso prie normalių žmogaus prigimties funkcijų. Josios stoka atskirų žmonių, ir visuomenės gyvenime yra visados ryškus pakrikimo ženklas”.

Klausyk, kaip vienas netikęs prancūzų poetas aprašo abejojimą:

Passer comme un troupeau, les yeux fixés en terre,
Renier le reste, est-ce donc être heureux?
Non, c'est cesser d'être homme.

Eiti, lyg kaimenei, nuleidus žemyn akis, ir viską neigti, ar tai yra laimė? Ne! Tai yra tas pat, kaip nustoti būti žmogumi!

O kaip teisinga yra viena rusų patarlė: „Mes galime gyventi be tėvo, mes galime gyventi be motinos, bet mes negalime gyventi be Dievo“.

Tad, mano mielas, turbūt nenori netekti savo tikėjimo. Bet ar žinai, kaip galima jis išsaugoti? Stenkis kuo geriausiai jį pažinti, gyvenk taip, kaip jis moko, ir bėk nuo visko, kas jam pavojinga. Klausyk poeto žodžių:

Ką Dievas man širdin įrašė, tas yra mano įstatymas ir pareiga
(Gerok).

Vienas miesto vaikas, kuris dar nė kartą nebuvo buvęs kaime, panorėjo syki pažiūrėti, kaip sodžiuje žmonės gyvena. Ir pataikė išeiti po lietaus. Nors labai saugojosi, bet, eidamas siauru keliu, visas išsi-purvino. Tuo tarpu prieš jį einančio kaimo vaiko bateliai buvo visai švarūs. „Klausyk“, — sušuko miestietis, „kodėl aš esu purvinas, o tu švarus?“ — „Dėl to, kad tu per purvą brendi!“ — atsakė kaimietis. „Neik keliu, o pasijieškok sausesnių vietų, ir būsi švarus!“

Kokioj aplinkoj gyventum, niekuomet nežiūrėk tų, kurie yra sugedę, bet mylėk skaisčios ir kilnios širdies žmones.

KAI DANGUS APSINIAUKIA

Nejudinamas iš vietos akmuo apsamanoja; nelavinami raumens ištįžta. Taip esti ir su tikėjimu: kas savo tikėjimo nelavina, tuoj jį aptraukia abejingumo samanos, paskiau prie jo prikimba abejonių, ir galop? Galop tikėjimas virsta visišku netikėjimu.

Todėl tikėjimą reikia ne tik saugoti, bet ir lavinti.

Lavink jį maldoje. Kiekvieną rytą dėmesingai ir lėtai sukalbėk tikėjimo išpažinimą (Tikiu į Dievą...). Dėkok Dievui, kad jis leido tau išaugti katalikiškame tikėjime. Bet svarbiausia stiprink jį idealiu savo gyvenimu. Daugelio jaunuolių sielos augimas nuėjo kreivais keliais tik dėl to, kad jie turėjo tikėjimą, bet gyvenime jo visiškai nepaisė. Teoretinis tikėjimas, kuris praktikos gyvenime nepasireiškia, yra tiek pat vertas, kiek vežimas be ašies.

Dabar suprasi, kodėl aš daviau vienam jaunuoliui tokį patarimą, kuris iš karto atrodo labai keistas.

„Aš norėčiau tikėti, bet negaliu!“ — skundėsi man syki vienas rimtai galvojęs jaunuolis.

„Mano mielas!“ atsakiau jam. — „Priversk savo valią! Tikėjimas,

tiesa, yra Dievo dovana, bet jai reikia ir žmogaus valios. Dievas duoda savo malonių, bet nuo tavęs pareina, ar panorėsi jas priimti. Sakai negalįs tikėti. Vis tiek! Šaukis Viešpaties su apaštalais: „Padaugink mums tikėjimo“ (Luk. 17, 5). Šauk su sergancio kūdikio tėvu: „Tikiu, Viešpatie, padėk mano netikėjimui“ (Mork. 9, 23). Skundiesi, kad malda tau nemaloni, kad nerangiai eini klausyti šv. mišių, kad visas religinis gyvenimas yra labai nuobodus. Nepaisyk to! **N e k r e i p d a m a s i t a i d ė m e s i o**, kalbėk įprastas sau maldas; **n e k r e i p d a m a s i t a i d ė m e s i o**, klausyk šv. mišių nuo pradžios ligi pat galo“.

„Bet toks prievartingas religingumas yra niekam nevertas“, — pasakysi.

„Klysti! Viešpats žiūri tavo valios. Ir jam visuomet malonu, jei mūsų valia grumiasi su tingumu ir gundymais“.

Taigi jei tave kankina kokios abejonės dėl tikėjimo, nenustok meldešis, ejęs išpažinties ir šv. komunijos. Jaunuolis, kuris meldžiasi, eina išpažinties ir šv. komunijos, net ir smarkiausiai gundomas, nenustos tikėjimo. Tavo lūpos tegul dažnai kalba šitą maldele:

„Viešpatie, aš negaliu tikėti! Mažiausia, man rodos, kad negaliu. Dangus man apsiniaukė . . . Bet aš noriu, Viešpatie, tikėti! Aš noriu, noriu! Padėk mano netikėjimui!“

ABEJONĖS

Skundiesi esąs kankinamas abejonių. Būk ramus: ką jauni žmonės vadina tikėjimo abejonėmis, tai dažniausiai esti tik paprasti gundymai. Žinoma, tikėjimas reiškia kovą, kurią reikia vesti ligi pat galo; bet nuo tokios kovos nebuvo laisvi nė šventieji.

Šiandien turbūt nėra nė vieno mokyto žmogaus, kuris nebūtų pergyvenęs šių abejonių. Tai feljetonininkas pasityčiojo iš vienos kitos tikėjimo tiesos, tai laikraštis „mokslišku būdu“ panagrinėjo kurį religijos dėsni, tai draugijoje išgirdo tikybos pašiepimų — ir štai abejonė kyla: „O gal gi iš tiesų taip nėra, kaip mūsų tikėjimas moko . . .“

Tikėti, tikėti! — štai svarbiausias Išganytojo reikalavimas. Visą savo gyvenimą Jis vieno teprašė: „Tikėkit į mane!“ „Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; kas gi netikės, bus pasmerktas“ (Mork. 16, 16). To Jis, jaunieji, reikalauja ir šiandien!

Bet šiame „mokslo amžiuje“ nevienas jaunuolis paklaus: „Kodėl Viešpats savo religijos pagrindan padėjo ne mokslą, o tikėjimą? Ko-

dėl jis pasakė: „palaiminti, kurie tiki“, o ne — „palaiminti, kurie suprantą mano mokslą, kurie išžiūrą mano planus ir ištiria jų gelmes?“ Kodėl Jis nepasakė: „palaiminti mokytieji, palaiminti daug žinantieji, palaiminti gudruoliai?“

O ar žinai kodėl?

Dėl to, kad Jis atėjo žemėn išganyti v i s u s žmones; dėl to, kad Jo religija yra paskirta visiems žmonėms.

Bet ar gali kiekvienas būti mokytas? — Ne!

Ar gali kiekvienas būti išsilavinęs ir gudrus? — Ne!

Ar gali kiekvienas tikėti? Taip! Gali kūdikis ir senelis, gali vargšas ir turtingas, gali mažas mokinytis ir mokytas profesorius; visi jie gali vienodu nuolankumu priimti Kristaus žodžius, nors ir nevienodai į juos išigilindami. Štai dėlko religinio gyvenimo pagrindas yra tikėjimas, nes jį gali turėti k i e k v i e n a s.

Dėlko tad atsiranda netikėjimas? Dėl žmogaus išdidumo ir puikybės. „Dievuje yra trys asmens, o vis dėlto yra tik vienas Dievas, ne — trys. Kaip tai gali būti? To nesuprantu, todėl ir netikiu!“ „Kunigas šv. mišių metu pasako, pasilenkęs ant ostijos: „Tai yra mano kūnas“, ir tą akimirsnį duona virsta Kristaus Kūnu. To nesuprantu, todėl ir netikiu!“ Ko apibrėžtas žmogaus protas nesupranta, į tai ir nenori tikėti. Taigi daugelio religinių abejonių priežastis yra proto išdidumas.

Bet, sakysi, tavo abejonės kyla ne dėl to: nuolankia širdimi nori tikėti, ir vis dėlto abejonių yra. Nebijok! Tai yra tik gundymai, kuriuos Apvaizda leidžia, kad išmoktum kovoti ir sustiprintum savo tikėjimą. Tokių abejonių neišvengdavo net nė pamaldžiausi žmonės. Tuo Dievas siekia tam tikro tikslo. Juk koks būtų mums nuopelnas, jei religijos tiesas taip pažintume, kaip „du syk du — keturi“, ir tada į jas tikėtume. Argi turi nuopelną tas, kuris tiki, kad vienasys vienas yra vienas? Žinoma, ne! Kitaip nė negalima. Žmogaus protas mato, kad čia kitaip nė būti negali.

Su tikėjimo tiesomis taip nėra.

Tarp jų nėra, tiesa, nė vienos, kuri prieštarautų protui, bet yra daug tokių, kurios prašoka mūsų supratimo galias ir kurių priėmimas šalia proto dar reikalauja ir valios nusilenkimo. Todėl tikėjimas ir yra nuopelningas, nes reikalauja laisvos mūsų valios išikišimo.

Ir juo daugiau ginsiesi nuo abejonių, juo tavo tikėjimas bus nuopelningesnis.

Kai kurie jaunuoliai laužo galvas, kodėl Dievas tikėjimo tiesų nepareiškė griežčiau, o paliko jas Bažnyčiai formuluoti. „Kristus, pvz., prisikėlė iš mirties". Tikiu! Bet kiek kartų būtų lengviau tikėti, jei Jį prisikėlusį būtų matę ne tik mokiniai, bet ir jo priešai. Kodėl jis savo pasirodymu neparbloškė fariziejų ir Rašto mokytojų ant žemės, kaip kadaise buvo padaręs Getsemano sode?

Arba: „Kai popiežius skelbia tikėjimo tiesą ex cathedra, jis neklęsta". Tikiu*. Bet kaip lengva būtų j tai tikėti, jei Kristus būtų Petriui taip pasakęs: „Tu esi Bažnyčios galva ir kai tu, ar tavo įpėdiniai, skelbsi tikėjimo tiesą ex cathedra, būsi neklaidingas" . . .

Kodėl gi Jėzus negalėjo taip nedviprasmiškai pasakyti? — galvoja nevienas jaunuolis.

Atsakymą jis galėtų lengvai rasti pirmiau gvildentoje priežastyj. Dievas nenori mus versti tikėti (nes tai būtų nenuopelninga), todėl Jis taip sutvarkė, kad tikėjime galėtų dalyvauti ir mūsų valia. Tikėjimo tiesas Jis taip apreiškė, jog tikrąją jų prasmę mes galime aiškiai suprasti, bet šį tą paliko ir paslaptį, kad mes palenkume Jo žodžiui savo valią ir tuo būdu galėtume pelnyti nuopelnų.

Ką tad tau reikia daryti, kai užaina abejonės? Nugalėk jas pasipriešindamas. Kyla tavo galvoj mintis: „O gal ir nėra Dievo, gal nėra pomirtinio gyvenimo!" Sukalbėk dėmesingai „Tikiu į Dievą Tėvą!" „Gal šv. Sakramente nėra Kristaus!" — šnabžda tau pagunda. Klaupt prieš altorių ir kalbėk su Viešpačiu Jėzumi. Tokiu būdu geriausiai galima abejones pašalinti.

Kai abejonės kyla dėl tokių dalykų, kurių mes negalime suprasti, žiūrėk, kad tavo protas neužsispirtų ir nenorėtų suprasti to, kas praneša jo pajėgas. Nes jei prigimties tvarkoj yra tiek daug dalykų, kurių negalime suprasti ir išaiškinti, tad ką bekalbėti apie antprigimtį? Mes neturime jokios teisės netikėti į tai, ko nesuprantame arba negalime net suprasti

Bet jei pasitaiko abejonių iš tokios srities, kuri protui prieinama, tada stenkis ją ištirti, surasti įrodymų, nes dėl religijos verta ir daugiau padirbėti, kad tik turėtume didesnę aiškumą. Todėl paskaityk klausimą gvildenančių knygų, paklausk paskaitų arba pasitark su mokytesniais žmonėmis.

Išdidumas ir klaidingas savimi pasitikėjimas gali tikrai nuvesti į netikėjimą. Yra jaunuolių, kurie mano, kad tą valandą jie pasirodysią

mokyti, gudrūs ir išsilavinę, kada savo draugams pasakysią, jog jau netikį į religiją, jau nesą „maži vaikai“ ir jau nesirūpiną religijos išakymais.

Jeigu jie turėtų nors truputį gyvenimo patirties, jie žinotų, kad Dievui tarnauti reiškia viešpatauti. Ir priešingai, kas atsiskiria nuo Dievo, kas nenori jam tarnauti, tą pat akimirksnį tampa stabo vergu, vergu pinigų, vergu aistrų, vergu žmonių garbės.

Kas nusigręžia nuo Dievo, tas velniui ištiesia savo ranką. Kas savo akis nukreipia nuo žvaigždžių, to gyvenimas netenka kilnumo ir prasmės, pasineria klaidose ir tamsybėse. O tu kvailutis vore, tu nutraukei siūlą, kuris laikė visą tavo tinklą!

Šv. MARTYNO ELGETOS

Nežiūrint taip didelės tikėjimo palaimos, vis dėlto yra labai daug netikinčių žmonių! Kuo galima tai išaiškinti?

Iš tikro, netekti tikėjimo yra didžiausia tragedija, kuri tik gali žmogui pasitaikyti. Bet josios priežastis dažniausiai esti ne protas, tik širdis, ne protavimo išdava, tik vadovavimasis jausmais, ne mokslinės, tik dorinės sunkenybės.

Jeigu religija reikalautų t i k t i k ė t i, tada visam pasaulyje nebūtų nė vieno netikinčio. Bet religijos tiesos reikalauja dar gyventi, gyventi pagal Dievo įsakymus. Religijos tiesos reikalauja vengti nuodėmės, nugalėti blogus polinkius, savo pyktį, išdidumą, puikybę ir savimeilę; reikalauja pataisyti savo klaidas, mylėti artimą ir jam padėti. Vadinas, tikėjimas yra nuolatinė kova, kova su pačiu savimi ir su pasauliu; kova su savo ydomis, kova dėl tobulybės.

Gedima tat suprasti, kodėl kai kurie žmonės nenori tikėti. Jie nenori tikėti dėl to, kad jiems reiktų pakeisti savo gyvenimą. Tuo tarpu jiems gera būti savo nuodėmėse, kaip tiem dviem luošiem šv. Martyno elgetoms.

Kas jie buvo?

Kartą, kai buvo nešamos iškilmingai šv. Martyno relikvijos, visi sergantieji, kelyje sutikti, pasveiko. Tai išgirdo ir du šlubiai. „Bėkime į šalį“, — kumštelėjo vienas antrą. — „Kas bus, kai pasveiksime? Iš ko mes duoną tada valgysime? .

Štai dėlko daugelis žmonių netiki. Nes kas bus, kai jie tikės? Juk tuomet negalės toliau taip gyventi ir savo geismams pataikauti.

Nuodėmingas žmogus nuo sąžinės prikaišiojimų ginasi, kaip strausas, medžiotojų užkluptas. Bėga, lyg be galvos, tolyn, nors savo snapu galėtų visai sėkmingai gintis. O pailsęs įkiša galvą į smėlį ir mano pasislėpęs, nes, persekiotojų nebemato. O tie ateina ir sučiumpa. Nusi-dėjėlis irgi galėtų pasipriešinti sąžinei; reikia tik nuodėmes pamesti, ir viskas bus gerai. Bet ne! Jis verčiau užsikiša ausis, neigia pomir-tinį gyvenimą, neigia Dievą ir religiją, kad tik nematytų amžinojo pa-smerkimo pavojaus.

Žinai, ką pasakė prancūzų rašytojas Rousseau: „Sutvarkyk savo sielą taip, kad ji norėtų Dievo, ir niekad neabejosi, kad jis yra!“

MORALĖ BE DIEVO

Moralė yra tokia būtina žmonijos brangenybė, jog jos saugojimas kiekvienam atrodo būtinas. Nors ir kažin kaip kreivai žiūrėtų kas į religiją, vis dėlto visi sutinka, kad dorovingumą reikia branginti ir gerbti. O visokių ginčų esmė yra tik ta, ar galima kalbėti apie mor-alę be religijos. Ar galima būti doram netikint?

Taisant kompasą karo laive, stengiamasi jis kiek galima geriau izo-liuoti nuo įtakos magnetinių srovių, kurios gali atsirasti šarvuotose laivo dalyse. Gyvenimo kelyj šitoks kompasas yra žmogaus protas. Kylančios kūne srovės — linkimai į blogą — galėtų lengvai jį suklai-dinti ir supainioti mūsų gyvenimą, jei prieš akis jis neturėtų pro sa-vimeilę ir visokias apgaules prasikišančių tikėjimo gairių. Jeigu kas d o r a ir kas n e d o r a būtų nustatęs ne Dievas, bet žmonės, tuomet vargiai ir tektų kalbėti apie moralę, nes ką aš laikyčiau nuodėme, ki-tas tą pat lygiomis teisėmis galėtų laikyti dorybe.

Taigi apie moralę negali kalbėti tie, kurie netikti į aukščiausią, viršum prigimties stovintį Principą, kurie netiki į antprigimtąjį gy-venimą, laukiantį mūsų amžinybėj. Žmogus pirmiausia turi žinoti, kas jis iš tikrųjų yra, nes tik tada jis gali suprasti, kas jam reikia daryti.

Dorovingas gyvenimas yra kovos gyvenimas. Vienas jaunas mo-kinys teisingai paklausė: „Kodėl taip sunku būti geram ir taip lengva būti blogam?“ Šią tragišką skirtumą turbūt ir pats savo širdyje ne-kartą jautei. Protas pažįsta gėrį ir jo nori, pažeista kūniškoji prigim-tis traukia mus į blogį.

Bet juk tą daugybę aukų ir nusigalėjimų, kurių kasdien reikalauja dorovingas gyvenimas, galiu padaryti tik tada, kai mano veikimas rem-

sis aukščiausiu gėriu — Dievu, kuriam aš gyvenu, kuriuo visados pasitikiu ir kuris tik vienas gali suteikti mano valiai nenugalimo patvarumo.

Graikų filosofas Platonas buvo pamėgęs sakyti, kad žmogaus siela kilusi iš visiškai tobulo pasaulio. Štai kodėl kiek kartų mes darome bloga, visuomet jaučiame širdyje kažin kokią skausmą, pačiais savimi nepasitenkinimą, nors nebūtų nė vieno mūsų nuodėmės liudininko. Ir tik tuomet siela yra laiminga, kai tat, ką darome, jai primena dangiškąją josios Tėvynę.

Volteras pasikvietė kartą netikinčius savo draugus D'Alembertą ir Diderot pietų. Prie stalo jie pradėjo nelabai padorų pašnekėsį. Tuomet Volteras pertraukė juos sakydamas: „Nekalbėkite taip, prašau, prie tarnų; lukterkit, kol jie išeis, nes jei jie panorėtų taip gyventi, kaip girdi, tada ir mes nebūtume tikri dėl savo gyvybės". Tad ar gali būti dorovė be religijos?

Napoleonas I prieštikybinių knygų skaitymą uždraudė tik dėl tos pačios priežasties: „Nesijaučiu esąs toks stiprus, kad galėčiau valdyti tautą, skaitančią Volterą ar Rousseau".

Heine stovėjo prieš seną, puikią gotišką Antverpeno katedrą ir pilnas nuostabos kalbėjo: „Anų laikų žmonės turėjo dogmų. Mes turime tik nuomonių. Bet su nuomonėmis nėra pastatomos katedros". Tai tiesa! Bet tą pat galime pasakyti ir apie dorinio gyvenimo statymą. Būdas yra gotiška katedra, kurios į dangų kylantieji bokštai stengiasi išvesti sielą iš ankštų savimeilės, aistrų ir geidulių užkampių. Bet šitos katedros statyba eina labai iš lėto, ir būtų perdaug pavojinga ją statyti be granitinio tikėjimo pamato.

Tiesą, teorijoj įvairios etinės sistemos yra sustatomos ir be religinių dėsnių. Bet visoms joms trūksta gaivinančių jėgų. Morale skelbti yra lengva, bet labai sunku neturint pamatų ją įvykdyti.

Prieš krikščionybę buvo kilnių vyrų, buvo tvirtų būdų. Bet nuo to laiko, kai Išganytojas parodė mums tobuliausio gyvenimo pavyzdį, jau negali būti tikra prasme nė vieno būdo, kuris neatliktų pirmutinės savo pareigos — nusilenkti Dievui.

Todėl puikiai rašė Rasinas savo sūnui: „Tikiu, kad, norėdamas būti džentelmenas, neužmirši, jog tik tas gali būti džentelmenas, kurs atlieka savo pareigas Dievui".

Religingą žmogų ir Goethe pagiria: „Kas garbina Dievą, tą reikia labai vertinti, nes jis niekuomet nebus blogio valdomas”.

Tad ar galima būti doram, jei netikima nei į Dievą nei į pomirtinį gyvenimą? Ar galima?

Paklausyk šitokio pokalbio! Šnekasi dvi žvaigždės:

„Pažiūrėk, sesute, žemėn! Kas ten matyti?”

„Ten tik tiršti rūkai ir debesys!”

Praėjo šimtai tūkstančių metų. Pirmoji žvaigždė vėl klausia:

„Pažiūrėk, sesute, žemėn! Kas dabar matyti?”

„Daugybė dvikojų skruzdžių knibžda”.

Vėl praėjo šimtai tūkstančių metų.

„Pažiūrėk dabar, kas ten daros!”

„Nieko! Viskas padengta ledais ir sniegų!”

Tai yra tik žvaigždžių pokalbis. Bet ar nejauti, mano mielas, nainančių, šaltų praeinamybės atodūsių. Jei žmogaus gyvenimas būtų tik laikinis, jei nebūtų amžinybės, kas suteiktų mums jėgų būti garbingais, dorovingais, tvirto būdo žmonėmis net tada, kai dėl to turime paaukoti ir žemišką pasisekimą, ir karjerą, ir turtą ar kūno smagumus? Taip, mes esame pasirengę laikinų reikalų paaukoti amžinąją gyvenimui! Bet kas norėtų praeinančius dalykus pakeisti praeinančiais?

„BŪTI GARBINGAM — TAI SVARBIAUSIA!”

„Kokiam tikėjimui priklausysi ir apskritai, ar turėsi kokį tikėjimą, ar ne, — visa tai nesvarbu. Svarbiausia — būti garbingam. Ir to užtenka!”

Taip dažnai išgirsi kalbant. „To užtenka”, — sakoma. Prancūzų rašytojas Sėgur į tai labai sąmojingai atsakė: „Žinoma, to užtenka, kad nepatektum ant kartuvių; bet to ne užtenka, kad patektum į dangaus karalystę”.

Bet aš nenorėčiau su šituo klausimu taip lengvai apsidirbti, nors. kartais, tokiai tuščiai kalbai atremti pakaktų ir anų Sėguro žodžių.

Pirmiausia klausiu: jeigu iš tikrųjų būtų vis tiek, kuriai religijai priklausysi, tad kam būtų Išganytojui reikėję mokyti žmones teisingai suprasti Dievą ir atitinkamu būdu Jį garbinti?

Toliau klausiu: „Svarbiausia būti garbingam”. Gerai! Bet ar gali nereliginas žmogus būti garbingas?

Nepagalvojęs atsakys: „Žinoma, gali! Tik pažiūrėkite į ponus X ir Y. Aš tikrai žinau, kad jie niekad neina į bažnyčią; išpažinties buvo tik prieš jungtuves. Bet argi jie nėra garbingi žmonės? Jiems nieko negalima prikišti!"

Bet giliau patyrinėjęs, jau kitaip galvosi. Kad yra „garbingų ponų", kuriems, deja, nerūpi religija, kas galėtų tai neigti? Bet arčiau pasižiūrėjęs ir panagrinėjęs, ką jie laiko „garbingumu" ir „poniškumu", pamatysi, kad jų garbingumą sudaro viršinių mandagumo formų išlaikymas ir pastangos nenusikalsti baudžiamiesiems valstybės įstatymams.

Bet vidus? Bet siela? Bet mintys? Galop slapti darbai? Apie tai pasaulis nieko nežino. Bet visažinančio Dievo akis, kuri regį ir slapčiausius daiktus, nekartą mato po elegantiškais ir iškvėpintais drabužiais daugybę puvėsių ir nedorybių. Paskaityk tik, ką apie šios rūšies dorovingumą parašė vienas žymus rašytojas: „Šiandieninio dorovingumo, arba geriau Europos beždžionių moralės prasme tas yra garbingas vyras, kas užmoka būtinas skolas, nėra sugaunamas meluojant, nepadaro viešų skandalų, savo veikime paiso baudžiamojo kodekso ir turi šiek tiek mokslo" (Walter Rathenau). Tai ir viskas.

Visuomenei būtinai reikia garbingų žmonių. Bet tikrojo garbingumo galima rasti tik religinguose žmonėse. Kam trūksta religingumo, tam trūksta tos vidinės jėgos, kuri sunkiose gyvenimo būklėse galėtų jį išlaikyti garbingumo kelyje. Kad galėtum būti teisingas ir sąžiningas, kai prislegia sunkus medžiaginis skurdas, kad, būdamas teisėjas, galėtum spręsti nešališkai, kad, būdamas mokytojas, galėtum visus savo mokinius teisingai įvertinti, — tam visam reikia tikrai gilaus religinio gyvenimo. Todėl teisingai galvojo Platonas rašydamas: „Kas griaua religiją, griaua kartu žmonių bendruomenės pamatus".

O jei vis dėlto matai garbingų, tvirtabūdžių žmonių, kurie tavo nuomone nėra religingi, tai žinok, kad ir jų garbingumas remiasi religija, nors, galimas daiktas, jie ir patys to nežino. Būdami vaikai, jie gavo gerą religinį išauklėjimą, kuriam vėliau, deja, neliko ištikimi. Bet šitos religinės pažiūros juos tiek pakilnino, jog dabar garbingumą jie laiko priprasta žmogiškąja dorybe. Juk neužliejamos pievos irgi nekartą atrodo labai gražiai, nes jų podirvy, nors ir niekas to nežino, esti pakankamai požeminių upelių.

Šiandieninė visuomenė, kad ir dažnai kitaip atrodo, nėra visiškai išmetusi Dievą iš savo gyvenimo. Du tūkstančiai krikščioniškosios pra-

eities metų taip prisunkė visą gyvenimą krikščioniškosios minties, jog slaptomis jos jėgomis mintą net ir tas, kuris mano esąs garbingas ir be religijos. Saulei nusileidus, nesutemsta staiga, nes išsklaidyti spinduliai dar ilgai šviečia.

Na, o jeigu jau ir rastum garbingų žmonių be religijos, tad pasakyk; ko dėl to krikščionybė nustoja? Ar to kas joje yra kilnu ir didu? Visai ne! Tik kas yra nevertinga, paviršutiniška ir žema!

„Raskite tautą be religijos“, — pasakė anglų filosofas Hume, — ir jei tokią rasite, būkite tikri, kad ji nedaug kuo skiriasi nuo laukinių gyvulių“.

Taip, tai tiesa, kad be Dievo žmonių visuomenė virstų plėšikų gauja ir atskiro asmens gyvenimas pasidarytų nebeįmanomas. Kasdien skaitome laikraščių pranešimus apie savizudybes. Bet nesistebėkime, jei šita baisi nuodėmė taip dažnai šiandien pasitaiko. Juk gyvenimas nėra žaidimas, bet sunkaus darbo ir karčių bandymų laikas. Įvairūs likimo smūgiai dažnai prislegia mūsų sielą, ir vienintelė tuomet mūsų viltis, vienintelis suraminimas ir pagalba yra tikėjimas į Dievą, tikėjimas, kad šis gyvenimas yra tik pereinamoji stotis į kitą gyvenimą, kad tai yra ištvermės ir darbo laikas ir „kas bus ištvermingas ligi mirties, tas laimės gyvenimo vainiką“. Be šitokio tikėjimo negalima gyventi, ir nesistebėkime todėl, jei netekę jo žmonės ieško išsilaisvinimo nuo gyvenimo smūgių revolverio šūvyje.

TIKĖJIMO KARIKATŪRA

Vienas mokslininkas auklėjo savo sūnelį atskyręs nuo pasaulio ir žodžio Dievas niekad jam nepasakė. Jis norėjo patirti, ar ta sau palikta siela prieis prie Dievo pažinimo. Sukakus vaikui dešimt metų, tėvas pastebėjo, kad berniukas anksti rytą vis eina į sodą. Jis tyliai jį pasekė ir pamatė nuostabų dalyką. Vaikas atsiklaupęs pakėlė rankas į patekančią saulę.

Vargšas kūdikis! Tarnaitę jis palaikė karaliene! Bet tuo jis davė nepaneigiamą įrodymą, kad žmogaus siela jau iš pat prigimties ilgisi Dievo. Ir jeigu jai uždaromas tikrasis kelias, ji patenka į įvairiausius paklydimus.

Galime eiti ligi pat seniausių žmonijos laikų, bet nerasime nė vienos tautos, kuri nebūtų turėjusi religijos. Religingumas yra suaugęs su pačia žmogaus prigimtimi. Dievo neigimas yra priešingas prigimčiai.

Kad iš tikrųjų taip yra, kad žmogaus siela ilgisi religijos, o be jos darosi nerami, nekantri ir liguista — tam šiandien turime net per daug įrodymų. Dabar mes matome aplink save pasigailėjimo vertų žmonių, kurie yra parada tikėjimą ir atsisakę nuo religijos. Bet ar manai, kad šitie „netikintieji“ iš tikro netiki? Ne! Žmogaus siela trokšta tikėjimo. Jeigu tikrieji šaltiniai yra paneigti, ji griebiasi įvairių tikėjimo dirbtinių pakaitalų.

Kad mūsų dienomis klesti kvailiausi prietarai (ir tai ne tik tarp nemokytų, bet ir tarp inteligentų), tai matyti iš didelio skaičiaus teosofų, spiritistų, astrologų, arba iš tų, kurie buria kortomis ir iš delno linijų spėja žmogaus likimą.

Kas sielos alkio nenuramina tikrąja religija, tas tiki į vidurnakčio šmėklas; kas save vadina netikinciu, tas iš tikro yra tik lengvatikis. Kas netiki į Credo, tas tiki į tūkstančius juokingų dalykų. Danų gamtininkas Orstedt pasakoja apie vieną žmogų: „Aš pažinojau vieną vyrą, kuris labai didžiavosi savo netikėjimu, bet nedrįso niekad naktį praeiti pro kapines“.

Žinoma, prietarų priežastis gali būti nežinojimas (ypač liaudyj). Bet inteligentams šis sušvelninimas netinka. Garsūs bedieviai kaip Diderot, D'Alembert buvo juokingai prietaringi. Prūsų karalius Fridrikas II manė, jog bus nelaimė, jei kas sukryžiuodavo lėkštę peilį ir šakutę. Taip pat jis labai uoliai teiravosi pas astrologus, kurią valandą jam būtų geriausia susisieduoti su Anglijos karaliaus dukterimi.

Mokytas modernus žmogus, „apšviestasis“ 20 amžiaus žmogus, juokiasi iš naivių, nežinančių senelių arba iš šokinėjančių apie laužą hotentotų, bet jis nemato, kad tuo pačiu metu viduryj modernių didmiesčių gyvena tūkstančiai inteligentų, kurie yra tikri kvailiausių prietarų vergai.

Prisižiūrėkime tik į kai kuriuos prietarus.

Štai skaičiai ir įvykiai, kurie prietaringam žmogui yra blogiausios reikšmės.

Klausu elektros tramvajaus konduktorių: „Pasakykyte, kur galėčiau rasti vagoną nr. 13?“ „Nr. 13? Tokio nėra!“ „Kodėl nėra?“ „Juo nevažiuotų nė vienas keleivis!“

Klausu viešbučio tarną: „Parodykite kambarį Nr. 13?“ „Kambarį Nr. 13? Pas mus tokio nėra. Jame negyventų nė vienas svečias“. „O jei viešbutis būtų pilnas?“ „Ir tada ne! Geriau svečias sutiktų miegoti vonios kambaryj, negu 13 numeryj! Tai nelaimingas skaičius!“

Vargšas 13! Kodėl gi jis yra nelaimingas skaičius? Kodėl ne 12, ne 14?

Ketvirtadienis yra gera diena, šeštadienis taip pat. Bet penktadienis! Kas drįs penktadieni keliauti? Kas drįs pradėti kokią darbą? Dažnai girdime sakant: „Nesu prietaringas, bet vis dėlto mūsų 13 prie stalo, būtų gera, kad dar vienas ateitų“. Arba: „Tu, žinoma, nesi prietaringas, bet vis dėlto nevažiuok rytoj. Mat, penktadienis!“

Perbėgo kiškis per kelią, vadinasi, bus nelaimė. Priešingai, jei skamba dešinėj ausyį arba jei niežti kairį delną — viskas bus gerai. Pasakojama apie numirusį, o jis iš tikrųjų dar gyvas, vadinasi, jis ilgai gyvens. Jei ant stogo dejuoja pelėda arba sustoja laikrodys, vadinasi, tuose namuose kažkas mirs.

Yra dar įvairiausių būrimo rūšių: dvasių regėjimas, kortų kėlimas, pranašavimas iš delno linijų, iš žvaigždžių ir t.t. Ypač miestuose pargarsėję spiritistiniai seansai, kurie suardo nervus ir palaidoja žmogaus tiek kūno tiek sielos sveikatą.

Vargšas, vargšas modernusis žmogus. Jis ligi ausų yra įklimpęs į prietaringumą. Jam tinka šis Cicerono pasakymas: „Niekas taip nebijo mirties ir dievų, kaip jų neigėjas“.

Galbūt stebiesi, kam taip daug kalbu apie prietarų kvailybes. Tai darau todėl, kad pamatytum, koks yra netikėjimo galas ir kur veda religijos paneigimas; kad matytum, į kiek daug dalykų turi tikėti tie, kurie netiki Dievą.

Mokytas „modernusis“ žmogus juokiasi iš neprotingos mergaitės, kuri iš čigonės šundaktarės prašo gydomųjų žolelių. Bet ar turime teisės iš to juoktis, jei mūsų didmiesčiuose gyvena burtininkų, kurioms „mokyti“ ponai ir „garbingos“ ponios leidžia spėti savo ateitį? Ta pati ponia, kuri neina nei išpažinties nei komunijos (tai juk ji negali tikėti!), ištisas valandas sėdi burtininkų laukiamuosiuose. Ta pati ponia, kuri anaip tol nesimeldžia (juk tai nemodernul!), žiūri drebėdama, kaip balta peliukė traukia lakstelį, turintį pasakyti josios ateitį. Turėti namuose kryžių? „Ak, kaip nemodernul!“ Bet prie durų prikalti arklio pasaga galima, nes ji žyminti laimę. Nešioti ant kaklo Marijos medalikėlių, kad jis primintų mums Jos gyvenimą ir dorybes — tai „viduramžių atsilikimas“. Bet nešioti keturlapį dobilą galima, nes „jis duos laimės“.

Taigi pasirodo, kad galima būti religingam arba prietaringam. Kai žmogaus sielai neleidžiama ilgėtis gaivių, tikrų religinio gyvenimo dalykų, ji pradeda misti piktžolėmis. Uždarykime duris tikėjimui, o per

langus prieis prietarų ir kas netiki Dievą, tas tiki vidurnakčio šmėklas. Prietarai yra tikėjimo pakaitalai, bet jie tiek jį atstoja, kiek kavos surogatai atstoja tikrąją kavą.

Net ir protingi stabmeldžiai pajuokdavo prietaringus žmones. Rymietį Katoną klausė kartą drebas kareivis: „Praėjusią naktį sapnavau, kad pelė apgraužė mano batą. Ką tai galėtų reikšti?" „Kad pelė apgraužė batą" — atsakė Katonas, — „tai nieko nereiškia. Jeigu batas būtų apgraužęs pelę, tada gal ši tą ir reikštų". Tikrasis tikėjimas žmoniškai yra palaiminga upės srovė, o prietarai — tai drumzlinas vanduo, kuris užtersia laukus ir pievas. Taigi saugok savo tikėjimą, mano mieles! Netikėk keturlapiu dovilu, kortų kėlimu, tik vieną Dievą, visagali Tėvą, dangaus ir žemės Kūrėją. Netikėk lakštelį traukiančia pele, arklio pasaga, bet vienintelį Dievo Sūnų, mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Netikėk spiritistų prasimanymais, bet kūno prisikėlimą ir amžiną gyvenimą.

„AŠ NENORIU BŪTI ŠVENTASIS!"

Kai kurie jaunuoliai, išgirde, kad krikščionybė skelbia šventumą, pradeda jo bijoti, ypač jei jiems dar patariama sekti kuriuo šventuoju, kaip pavyzdžiui.

„Tai ir man reiks būti tokiu šventuoju? Ne! Aš nenoriu!" — perlekia per jų galvas baiminga mintis.

Bet kas gi yra šventumas ir kas vadinamas šventuoju? Šventumas yra turėjimas kilnaus būdo, kuris siekia didžiųjų idealų. Šventumas nėra pabėgimas iš pasaulio, bet jo nugalėjimas. Šventumas yra begalybės siekianti sielos jėga. Šventumas yra teisingas įkainojimas gyvenimo vertybių. Šventieji yra didvyriai: sielos laisvės didvyriai.

Kas nepriklauso prie šventumo? Nepriklauso sėdėjimas kampe, galvos nuleidimas, išdžiūvimas, nuliūdimas, neveiklumas; nepriklauso paneigimas tyrų džiaugsmų, žodžiu čia nepriklauso niekas, kas žadintų baimę ir nenorą.

Tad kas yra šventasis?

Didvyris! Kovos su pačiu savim laimėtojas! Kilnus ir padrasinas, kad žmogaus valia viską gali! Patvirtintojas nepajudinamo mūsų tikėjimo aukštesniu, dvasiniu žmonijos pasaulimu! Didžiųjų nusigalėjimų pavyzdys, kuris žavi ir gaivina ištisus amžius. Šventasis yra tas, kuris mumyse snaudžiantį kilnumą išplėtoja su didvyrišku nuoseklumu, kad savo sielą padarytų panašią į Išganytojo paveikslą.

Dabar sakyk, mano mielas, argi nenorėtum būti t o k i u didvyriu?

Gal pasakysi, kad tai per dideli reikalavimai ir kad šitas idealas nėra pasiekiamas ir 20 amžiaus jaunuoliui neprieinamas.

Sutikime, kad tavo tiesa! Bet neužmiršk, kad idealas yra ne tik, dėl to, kad jį p a s i e k t u m e, bet ir kad jo s i e k t u m e. Ir juo yra aukštesnis tikslas, kurio sieki, juo labiau stiprėja tavo jėgos, juo aukščiau pakyli, nors visiškai jojo ir niekad neprieitum.

Taigi sekimas šventaisiais pakelia mus į dvasinio gyvenimo aukštumas. Išganytojo mokslą šventieji įgyvendino net ir kasdieniame savo veikime ir todėl dabar ryškiai jie mums rodo, kuo būdu jis galima žmogaus gyvenime tobulai įkūnyti. Jų pavyzdys silpnai mūsų valiai duoda milžiniškos jėgos ir įrodo, kad Kristumi sekti ne tik r e i k i a, bet ir g a l i m a, galima kiekvienam gyvenimo kelyj. Šv. Aloyzas, šv. Stanislovas, šv. Jonas Berchmansas buvo studentai; šv. Steponas — karalius, šv. Kazimieras — karalaitis, šv. Emmerichas — kunigaikštis, šv. Martynas — kareivis, šv. Zita — tarnaitė.

Negalima neigti, kad šventųjų gyvenimuose pasitaiko tokių dalykų, kuriais galima stebėtis, bet kurių sekti negalima. Norėčiau atkreipti į juos tavo dėmesį, kad jie tavęs nesukliudytų. Neginčytinas dalykas pv., kad mes negalime imtis tų nepaprastų atgailos darbų, kuriuos vykdė daugelis šventųjų. Apskritai, mes neturime sekti vienu ar kitu šventojo darbu, bet jo gyvenimo dvasia, kuri jį paragino imtis tokių nepaprastų žygių. Ankstybosios krikščionybės metu buvo šventųjų, kurie atgailodami užsimūrydavo tokiam ankštam kambarėlyj, jog nė išsitiesti negalėdavo — ir tai visą gyvenimą. Šituo d a r b u, žinoma, mes negalime pasekti! Bet iš to mes galėtume pasimokyti a t g a i l o s d v a s i o s! Vadinamieji stilitai metus nenulipdavo nuo stulpo, ant kurio stovėdavo. Mes taip nedarysime! Bet mes turime įsigyti tokios pat valios jėgos, tokio pat heroizmo ir nusigalėjimo, kokio turėjo anie vyrai, sugebėję padaryti tokių nuostabių žygių.

Beveik kiekvieną dieną skaitome, kad šitame ar aname mieste pastatytas paminklas kokiam nors menininkui, mokslininkui, ar karo vadui.

Kas žmonijos kultūrai padaro daug gera, tam statomas paminklas. Didžiuosius žmones pasaulis pagerbia ne tik paminklais, bet surenka jų vartotus daiktus, jų baldus, jų drabužius, jų rankraščius ir įsteigia muziejų. Ir visai teisingai! Didžiųjų žmonių gerbimas glūdi žmogaus prigimtyj.

Bet už mokslo didvyrius yra didesni gyvenimo didvyriai! Už visokius šiaurės ašigalio tyrinėtojus, už visokius tapytojus, chemikus yra žymesni sielų didvyriai, kurie karžygišku nusigalėjimu išpaudė savo dvasioje Dievo paveikslą. Mes gerbiame didžiuosius mokslininkus, menininkus, rašytojus, karo ar valstybės vadus; bet dorinio gyvenimo didvyrius, kuriuos mūsų religija vadina šventaisiais, mes ne tik gerbiame, bet ir norime sekti jų pavyzdžiais.

„Šventasis!“ Dabar jau žinai, ką šis žodis reiškia! Ir argi nenori tokiu šventuoju būti?

„INDIVIDUALI PASAULĖŽIŪRA“

Kiekvieno jaunuolio žymė, ypač brendimo metais (16-18 m.), yra nesuvaldomas noras būti savarankiškam. „Man nieks neturi išakyti! Man patinka tik tas, ką aš pats esu sugalvojęs!“

Tokie jaunuoliai nėra netikį, bet ligūsti, labai ligūsti. Daugelį jų šituo laiku užpuola tikra manija neiti kitų pramintais keliais, nors jie ir paties Išganytojo būtų nurodyti. Jie sugalvoja dėsnių vienas už kitą kvailesnių, kad tik nepripažintų to, ką kiti yra mokę. Bet po vieno kitų metų jie subręsta, nurimsta ir pamato, kad tas kelias, kuris veda į Kristų (nors juo ir šimtai milijonų ėjo) yra vienintelis, kuriuo tikrai apsimoka eiti.

Taigi, mano mielas, nepaniekink brendimo metais savo tikėjimo vien dėl to, kad ne tu jį sugalvojai. Atsimink, kad ir prieš tave buvo didžių sielų, kurios tyrinėjo svarbiuosius gyvenimo klausimus, ir jeigu jos nusižeminusios nusilenkė katalikų religijos tiesoms, tad ir tavo „savarankiškumas“ negali būti kliūtis tavo tikėjimui.

Suprantu, nelengva įtikinti 16-18 metų jaunuolį, kuris mano, kad didelė garbė susidaryti „individualią pasaulėžiūrą“ iš dar gerai nesuprastų posakių, iš nevisai suvirškintų filosofinių raštų ir neįrodytų gamtos mokslo hipotezių. Šiandien religinį abejingumą ir dorinį palaidumą nuo viešosios nuomonės akių labai lengva pridengti skystu mokslo šydu; šiandien pasaulis jaunuolį, kuris iš aukšto žiūri į savo tikėjimą, greit pavadina „dvasingu“, „išsilavinusiu“, o tam, kurs lieka ištikimas savo religijai, prisega „fanatiko“ vardą.

Bet tik pasvarstyk truputį, ir pamatysi šitų nuomonių neteisingumą.

Kalbėsiu aiškiai. Tavo brendimo metais gali greit pasitaikyti, kad pradėsi abejoti vienu ar kitu religiniu klausimu: „Religijos pamokose

mus taip ir taip mokė, bet tai yra priešinga naujausiems gamtos mokslo daviniams!“ Gali pasitaikyti, kad vieną ar kitą Bažnyčios įsakymą palaikysi „per daug griežtu“ arba „pasenusiu“. Galbūt kad ir bažnytinėse įstaigose pastebėsi daug žmoniškų klaidų ar net sugedimo.

Mano mielas, tokias atvejis būk labai stiprus! Tai yra sielos bandymai, kurie dar tau neduoda teisės iš gryo užsispyrimo susidaryti „savarankišką“ religiją. Geriau šitaip galvok: Savo mokslą Išganytojas paliko saugoti Bažnyčiai. Tai žinau ir tikiu. Todėl krikščionybė negaliu rinktis: šitas daiktas gražus, šitas suprantamas, todėl juos priimsiu; šitas sunkokas, šitas nesuprantamas, todėl į juos netikėsiu. Ne! Aš negaliu būti ketvirtadaliu, trečdaliu ar puse krikščionis, o toliau „stabmeldys“, „modernus“, „pažangus“ ar „individualus“. Aš turiu būti visu 100 procentų katalikas, nes Dievas apreiškė man ne tik šitą ar kitą tikėjimo tiesą, bet v i s a t i e s a paliko saugoti ir skelbti Katalikų Bažnyčiai.

Dievas nekalba kiekvienam žmogui paskirai ir neapreiškia jam savo valios. Tam tikslui jis yra įsteigęs Katalikų Bažnyčią. Jėzus kalbėjo savo mokiniams: „Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami jas... ir mokydami jas laikyti visa, ką tik jums esu įsakęs. Ir štai aš su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigai.“ (Mat. 28, 19-20). Šitais žodžiais Jis yra patikėjęs Bažnyčiai tolimesnį savo tiesų skelbimą.

Iš to kilnaus rūmo, kurį mes vadiname Katalikų Bažnyčia, negalima išimti nė vieno akmenio. Jeigu negaliu suprasti vienos ar kitos josios mokslo tiesos, jeigu vienas ar kitas dalykas man atrodo negeras, tai dėl to negaliu dar sakyti, kad ten yra klaida arba kad Katalikų Bažnyčia yra atsilikusi, kad modernus jaunuolis negalės būti kataliku ir tt. Galimas daiktas, kad mano abejonių priežastis yra mokslo stoka, menkas gyvenimo pažinimas arba mažas patyrimas. Apsidairęs aplinkui, matau, — tiek praeityj, tiek dabartyj, — kad žymiausi žmonijos dvasios atstovai, genialūs mokslininkai, menininkai, išradėjai visiškai neieškojo „savarankiškos religijos“, bet buvo ištikimiausi Katalikų Bažnyčios sūnūs. Tad mano šešiolikmetinei galvai irgi nebus per daug nušizeminimo, jeigu ją nulenksiu prieš Bažnyčią ir ištikimai priimsiu visus jos dėsnius ir įsakymus, net ir tuos, kurie dabar man atrodo pasenę arba nelabai patogūs laikytis.

O kai pastebėsi ydų net ir švenčiausiuose asmenyse, jei rasi silpnybių tokioje ilgoje Bažnyčios istorijoje, ką tada daryti? Klausyk! Prieš

garsų Ticiano paveikslą, vaizduojantį dožą Grimani, stovėjo kartą kurpius ir rūpestingai stebėjo šitą genialų kūrinį. Jis žiūrėjo, galop sako: „Paveikslas yra niekam nevertas! Vienos figūros bato dirželis yra negerai nupieštas!“ Žiūrėk, mano mielas, kad ir tu nebūtum toks Venecijos kurpius, kuris tik žiūrėjo į bato dirželį, o nematė didingos visumos.

TARP VILKŲ

Ar tu nemoki, mano drauge, su vilkais staugti? Išpūtei akis, išgirdęs tokį klausimą! Klausyk! Noriu tau nurodyti vieną pavojų, kuris gresia daugeliui jaunuolių. Atsimenu, gilų ispūdį man padarė, kai Kristaus kančios istorijoj perskaičiau apie Piloto bailumą! „Aš nerandu šitame žmoguje kaltės!“, — sakė Pilotas. Tad paleisk jį, apgink nuo minios itūžimo! Bet to jis nepadaro, nes girdi riksmus, kad iškūsią jį ciesoriui. — „Ak, ciesoriui! Tuomet galas mano karjerai! Tegul geriau žūsta Jėzus, o aš eisiu priekin!“

Toks Piloto bailumas pasikartoja ir daugelio jaunuolių gyvenime. Jie myli savo religiją, jie josios laikosi, tik reikia, kad draugijoj nebūtų kitaip manančių. Ir kai tik pradeda kas nors iš religinių dalykų tyčiotis, kai koks tuščiagalvis pienburnis pradeda pajuokti švenčiausius klausimus, tada jie rausta, traukiasi, bijo, kad tik jų nepajuoktų, kad tik nepavadintų vaikais arba davatkomis. Pradžioj jie susigėdė juokiasi kartu su visais, „kad neižeistų kitaip manančių“; toliau pradeda jau laisviau galvoti, o galop staugia su vilkais, dėl žmonių baimės išsižada savo tikėjimo.

Bet tegul jie pagalvoja: kam jie išdavė tiesą? Pilotas išdavė miniai. O jie? Jie keliems nepraustaburniams vaikėzams.

Didžios idėjos reikalauja kankinių. Lengva filosofuoti prie šiltos krosnies, prie apdengto stalo arba patogiam klubo fotelyj. Bet pasaulėžiūros galybė pasirodo tik tada, kada susigrumiama už gyvenimą ar mirtį, kada reikia paaukoti idėjų tarnybai ir turta, ir gerą vietą, ir šeimą ir net gyvybę!

Šiuo atžvilgiu gali didžiulis katalikų tikėjimu, nes jis milijonams davė jėgos pakelti baisiausius kankinimus.

Apie pirmųjų amžių kankinių skausmus yra prirašytos ištisos bibliotekos. Neįmanomas dalykas visus juos pavaizduoti. Bet tavo tikėjimo stiprėjimui labai pravers, jei apie juos paskaitės, pamatysi, kad ne tik vyrai drąsiaiėjo kęsti, bet ir moterys, ir seneliai, ir mergaitės su ber-

niukais — visi, visi išpažino Kristų, nors už tai kraujo ištroškusi merdinti stabmeldybė su savo cezariais, filosofais ir budeliais turėjo parengusi laužus ir ištekinusi kardus.

Taip, ten buvo ir kūdikių, kurie būtų išvengę baisių kančių, jei nors vieną smilkalo grūdėlį būtų paaukoję stabams, jei bent vienu žodeliu būtų išsižadėję Kristaus. Bet ne, — jie to nepadarė!

Vieno vaiko — Origeno tėvas Leonidas sėdėjo kalėjime. Tuomet Origenas rašo jam laišką, kuriame prašo neišsižadėti tikėjimo, nors tuo būdu ir labai pakenktų savo šeimai. Leonidas drąsiai ėjo mirti, o Origenas su savo motina ir šešiais savo broliukais didvyriškai pakėlė tą didžiulį skurdą, į kurį jie visi pateko, žuvus jų tėvui.

Dvylikos metų berniukas Kirilas dėl katalikiško savo tikėjimo buvo išvytas iš namų. Stabmeldžių teisėjas, norėdamas jį įgąsdinti, parodė jam visus kankinimo įrankius. Tuomet Kirilas sušuko: „Tik greit, greit! Kad tik greičiau į dangų patektčiau!“ O kankinamas jis guodė verkiančius žiūrėtojus.

Ištikimų tikėjimui kankinių kraujas tekėjo ne tik pirmaisiais amžiais. Didžios sielos visuomet kenčia už Kristų ir už paskelbtąjį Jo tikėjimą. Ir pats skaitei istorijoje kiek daug tvirtabūdžių vyrų savo gyvenimą pabaigę po budelio kirviu, nes nenorėjo išsižadėti savo tikėjimo (Anglijoj, pvz., vyskupas Fisher, kancleris Tomas Morus ir k.). Tad argi gražu iš bailumo išsižadėti religinių savo įsitikinimų dėl to, kad tuščiagalviai žmonės jį puola.

„Bet jie yra garbingų tėvų vaikai!“ — pasakysi. Ne! Jie nėra garbingi. Kas drįsta' iš religijos tyčiotis, tas jau tuo pačiu įrodo savo nekilnumą.

„Bet tai yra jaunuoliai iš geriausių inteligentijos ratelių!“ — Ne! Kur negarbinamas Dievas, ten nėra gerų ratelių!

„Bet jie yra vyresni už mane! Ką aš jiems darysiu!“ Kas paliečia tavo religiją, nors būtų už tave ir daug vyresnis, pasakyk jam savo nuomonę, pasakyk rimtai, drąsiai ir griežtai. Į ginčus su tokiais nesi-leisk, nes naudos iš to vis tiek nebus, bet nepraleisk ramiai nė vieno įžeidimo. Tokiais atvejais įsivaizduok, kad Išganytojas vėl stovi prieš Pilotą, arba kad kas nors įžeidžia tavo motiną.

Katalikiškąjį savo tikėjimą neleisiu niekinti! Juokų iš religinių dalykų nepakešiu! Prie tikėjimo griovėjų, lyg koks bailys, neprisidėsiu! Sakysiu į akis tiesą ir neišsisukinėsiu, kaip Pilotas! O širdyje laikysiu

visados Išganytojo žodžius: „Kas tik išpažins mane žmonių akivaizdoje, tą ir aš išpažinsiu savo danguje esančiojo Tėvo akivaizdoje; kas gi manęs išsigins žmonių akivaizdoje, to ir aš išsiginsiu danguje esančiojo Tėvo akivaizdoje" (Mat. 10, 23-33).

IŠORINIS IR VIDINIS RELIGINGUMAS

„Aš esu religingas, tikrai religingas, bet kas vyksta tarp mano sielos ir Dievo, to niekam nerodau. Juk tai kitiems nėra nesvarbu. Religinis gyvenimas yra toks švelnus žmogaus sielos reiškinys, jog pasauliui rodyti jo nieku būdu negalima. Kiekvienas tegul jį ugdo slaptoje, kur niekas neprieina, niekas nemato. Svarbiausia viduje būti religingam, o visa kita, visokie išoriniai pasirodymai, visokios formos, ceremonijos, — tai tik antraeiliai dalykai . .

Taip kalba ir mano daugelis jaunuolių, net ir tokių, kurių religingumas iš tikrųjų yra neabejotinas. O ar žinai, dėl ko jie taip galvoja? Dėl to, kad šitose jų pažiūrose yra ir tiesos.

„Religija, — jie sako, — yra be galo švelnus žmogaus sielos reiškinys!" Ir visai teisingai! „Svarbiausia viduje būti religingam!" — Tai tiesa. Aš pats negandu pakankamai stiprių žodžių papeikti tam žmogui, kuris nežinia kokių tikslų imasi išorinio maldingumo, pamėgdžioja religines praktikas, o sieloj klesti nedorybės ir dvasioj nėra nė vienos rimtos religinės minties.

Visa tai yra tiesa. Religingumas gali išsigimti į tuščias išorines formas, į beprasmiškas ceremonijas, jeigu tik jam pritrūksta vidinės šilimos ir nuosakaus gyvenimo. Ne tas yra religingas, kuris visa gerklę gieda šventas giesmes, jei jo siela kažin kur tuo metu laksto. Ne tas religingas, kurs daug meldžiasi, dažnai eina į bažnyčią, jei jis nuodėmėse gyvena, jei jo siela pilna puvėsių, jei jo širdis nemyli savo artimo. Toks išorinis religingumas yra tik karikatūra, yra tikrosios religijos prasmės išjuokimas, noris pateisinti klaidingą tikėjimo supratimą.

Aišku, kad lemiančios vertės gyvenimui ir įsitikinimams turi tik vidinis religingumas. Bet iš to dar negalima išvesti, kad religines savo pažiūras reiktų nuo kitų slėpti. Nesakau, kad visur ir visada ant kiekvienos gatvės kampo turėtų trimituoti: štai koks aš religingas. Religinis gyvenimas iš tikrųjų turi klestėti tarp Dievo ir mano sielos. Bet patekus į draugiją, kur kalbama apie religiją, apie įsitikinimus ir doro-

vės dėsnius, savo tikėjimo gėdytis, dėl jo rausti ir tylėti — būtų principams neištikimumas, bailumas ir nepateisinamas nedrąsumas.

Eidamas gatve su kitaip tikinčiais draugais, žinoma, nevesk ginčų dėl tikėjimo. Bet jei prieisite bažnyčią ir jei tu nenusiimsi kepurės („religija yra mano vidaus reikalas!"), būsi bails ir bailiai paslėpsi savo tikėjimą. Jei būdamas namie savo darbo kambarėlyj, klūpodamas melsi savo dangiškąjį Tėvą, puikiai elgsies; bet jei, šimtams matant, gėdysiesi priklaupiti prieš nešamą ligoniui Švenč. Sakramentą arba mišių metu prieš pakeltą Ostiją, būsi nepateisinamas bails! Žinau, kad esi skaisčios sielos jaunikaitis ir pats niekadosi nepradedi piktažodžiaujančių kalbų; bet jei draugijoje kiti pradeda, ir tu kartu su jais juokiesi, parodai bailų neištikimumą savo principams. Svarbiausia, žinoma, vidinis religingumas, bet vidinius savo įsitikinimus reik drįsti parodyti ir išorėje. Šitie „išoriškumai" dažnai esti vidaus sustiprinimas ir pagilinimas. Juk, rodos, savaimė suprantama, kad kūnas pats klaupia, kai siela pradeda su Dievu kalbėti!

Teisingai savo dienoraštyj yra parašęs grafas Stephan v. Széchényi, tas „didysis vengras"; „Savo jaunystę aš praleidau nieko nežinodamas ir nieko neveikdamas. Žinoma, nebuvau blogas ir sugedęs, bet ir nepastebėjau daugybės savo ydų, kurių turėjau. Labai ramiai žiūrėjau į didžiąją žmogaus gyvenimo kovą ir mokiausi ta mintimi, kad sielai reikia ne tik klausyti savo vidaus balso, bet ir kreipti dėmesio į išorines mūsų religijos formas".

Taigi nors ir tvirtinu, kad svarbiausia vidinis religingumas, be kurio išoriniai dalykai virsta beždžioniavimu, vis dėlto žiūrėk ir išorinių savo religijos formų. Jei reiks išpažinti savo tikėjimą, negaišuok nė valandėlės! O turime prisipažinti, kad daugelis katalikų nekartą ir labai svyruoja: „sakyti, nesakyti". O kitatikiškai šiuo atžvilgiu yra daug paslankesni: jie net didžiuojasi savo tikėjimu. Šis mūsų gėdingumas yra pasidaręs tikrai „katalikiška liga".

Bet jei tik gerai pasvarstytum, kiek palaimos krikščionybė suteikė pasauliui per šiuos du tūkstančių metų, tikrai rastum pagrindo šita religija pasigirti ir pasididžiuoti.

Nesvarstysime čia religinės ir dvasinės krikščionybės vertės, bet tik truputį paliesime, ką davė mūsų religija žmonijos civilizacijai. Įsivaizduok, kad krikščionybės nėra buvusios. Kiek tuomet pasauliui trūktų kultūrinių vertybių. Aplankyk didžiausius muziejus ir išmesk iš jų

krikščioniškuosius kūrinys, kaip tuščios liks jų salės! Reiktų sugriauti ii' gražiausias katedras, nes jos yra išaugusios iš krikščionybės dvasios. Religija įkvėpė tokius muzikos genijus, kaip Handel, Palestrina, Beethoven, Mozart, Rossini. Pirmosios prieglaudos, našlaičių namai, auklėjamosios įstaigos -- vis tai išaugo iš viską apimančios krikščionių meilės. Mokyklų ir universitetų pradžia eina iš krikščionybės. Ir įsivaizduok dabar, kokia liktų baimė žmonijos gyvenime tuštuma, jei būtų pašalintas iš pasaulio Kristaus Kryžius!

Ne! Mano tikėjime nėra nieko, ko turėčiau gėdytis. Man lieka tik juo džiaugtis ir didžiuliuoti, didžiuliuoti tą religiją, kuri taip pakeitė žemės veidą ir taip gausiai palaimos suteikė visam pasauliui!

VYRIŠKASIS RELIGINGUMAS

Daugelis jaunų rimtų žmonių yra gąsdinami to prieštaraus, kuri jie mato tarp išorinio jų pažįstamųjų religingumo ir didžiulio sielos tuštumo. Kiti vėl per daug religijoj vertina jausmus ir todėl rimtesnių žmonių esti pašiepiami. Juk reikia žinoti, kad religingumas yra Dievo garbinimas tiek protu, tiek valia, tiek širdimi. Taigi širdis arba jausmai turi čia dalyvauti, bet jie neprivalo nustelbti kitų elementų. Apie perdėtą jausminį religingumą galima pasakyti tai, kas, deja, nevieno taikomas visai religijai: jis tinka tik liaudžiai ir moterims.

Kaip? Religija tinka tik liaudžiai ir moterims? O mokytiems žmonėms nereikia? Žinoma, tikrai supastas, teisingas, vyriškas religingumas yra b ū t i n a s visiems!

Kas gi yra tas vyriškas religingumas?

Gali kas nors iš religijos ir labiausiai šaipytis, vis dėlto turės pripažinti, kad ji yra gražiausias žmogaus papuošalas kilninas visą vertę.

Mūsų laikais kai kas bandė religiją pakeisti įvairiomis mokslo speculiacijomis, bet jų pastangos nuėjo niekais. Kur tik religija buvo išrauta, ten žuvo ir dorybės, ir sąžinė, ir būdas, žodžiu, — visi gražiausi žmonijos idealai. Tai rodo ir Graikijos istorija. Šitoj tautoj net ir didžiausių išminčių gyvenimas nebuvo laisvas nuo dorinių iškrypimų, nes jie, vargšai, nepažino tikrojo religingumo.

Bet kas gi yra tas tikrasis religingumas?

Tikrasis religingumas yra palenkimas žmogaus sielos Dievui, kaip mūsų Kūrėjui ir paskutiniam mūsų tikslui. Šis nusilenkimas duoda mums jėgos kovoti su savimeile, laisvina mus nuo pasaulio ir nuo

netvarkingų mūsų pačių geidulių. Religingumas tiek duoda atsparos sielai prieš pasaulį, jog neveltui jį Kantas pavadino „visuotinė medicina“, pagelbinčia mums pakelti visus skausmus.

Būti kareiviui, — sako vienas karo vadas, — reiškia: nevalgyti, esant alkanam; negerti, esant ištroškusiam; padėti sužeistiems savo draugams, nors pats vos tik bepaieini.

Būti Kristaus kareiviui, tai yra religingu jaunuoliu, reiškia: nenusidėti, nors pagundos ir labai vilioja; greit atlikti savo pareigas, nors jos ir labai nuobodžios atrodo; galop tarnauti Dievui, didvyriškai dirbant savo pašaukimo darbus.

Ištraukti iš degančio namo žmogų arba išgelbėti upėn įkritusį girtuoklį, be abejo, bus didvyriškas darbas. Bet kai kada gali būti lygios vertės ir numesti nuo tako stiklo šukę, kad kas kojos nesusižeistų, arba paimti apelsino žievutę, kad kas beeidamas neparslystų. Girdėjau, kad kartą buvęs jaunuolis, labai norįs padėti žmonėms, kuris tik sėdėjęs ant Dunojaus kranto ir žiūrėjęs, ar neįkris kas vandenin, kurį jis galėtų gelbėti. Manau, kad jis ir dabar ten tebesėdi; o gyvenime yra tūkstančiai mažų progų, kada galime kasdien daug gero padaryti. Gero darbo vertė nepareina nuo to, ar jis buvo karžygishkas, ar ilgai trūko, bet nuo noro pasiaukoti, nuo pastabumo, galop nuo meilės, su kuria jis buvo atliktas.

Jaunuolis, kuriam religingumas atima džiaugsmą, atima jaunuolišką būdą, — nėra mano idealas. Iš tikrųjų yra „maldingų jaunuolių“, kurie baimingai bėga nuo savo draugų, kurie su nieku nedraugauja, nemėgsta jaunuoliško triukšmo, nekaltų žaidimų, į viską žiūri tik kaip į dėmesio nevertus ir net nuodėmingus darbus. Be abejo, jie yra geros valios ir gerų norų žmonės, bet jų tikrojo religingumo supratimas yra iškreiptas.

Tikrai religingas jaunuolis nėra atsiskyręs. Jis nedaug kalba apie religingumą, bet pagal jį gyvena. Jis juo nesigiria, bet jo ir nesigėdi. Tarp savo draugų jis nenori pasirodyti esąs uoliausias, bet lengvapėdiškų jaunuolių draugijoje jis neleidžia savo įsitikinimo mažinti nė viena jota.

Deja, nevieno jaunuolio širdyje religingumas yra pasidaręs, labai skurdus. Ten, kažkur už debesų gyvena senelis Dievas, kuriam reikia kai kada pasimelsti, nes norima šio to išprašyti, kai kada Jo dar pribijoma. Bet tai ir viskas.

Tai yra tik religingumo griaučiai! Tai yra tik sudžiūvusi duona

vietoj skanaus valgio! Jaunuolis, turįs gilų tikėjimą, neišivaizduoja Dievo kažkur už debesų. Dievas yra begalinis; Jis pripildo visą pasaulį: „Jame mes gyvename, judame ir esame“ ir net norėdami, begalėtume nuo Jo pabėgti.

Bet Dievas yra kartu ir begalinė Meilė, verčianti klaupiti kiekvieną protingą sutvėrimą; Dievas yra begalinis Gėris, magnetine jėga traukias į save žmonių širdis.

Tikrai religingam jaunuoliui Išganytojas nėra tik šalta sąvoka, apie kurią jis mokos, kur ji gimė, kur gyveno ir kentėjo. Jėzus jam yra gyva tikrenybė, kurios dieviškas paveikslas degančia ugnimi yra išispaudęs jojo sieloj. Be Išganytojo tokio jaunuolio siela, kad ir kažin kiek jis mokėtų, vis bus tik šaltas kapas, geriausiu atveju išmūrytas kapas, kurio skliautai papuošti brangiais meno kūriniais; bet vis tai yra tik kapas, šaltas, negyvas, slėgiąs kapas; kapas be dvasios ir širdies!

Daugelis jaunuolių religingumu laiko tik ilgąs maldas ir vaikščiojimą bažnyčion. Bet tai yra tik išorinis religijos praktikavimas. Žinoma, jis irgi yra būtinas. Bet jei religingumas tuo ir baigiasi, tad labai lengvai jis virsta tik grynu paviršutiniškumu.

Iš tikro, vyriško religingumo aš reikalauju daug daugiau. Tikrasis religingumas yra Idėja, kuriai priklauso visas mano gyvenimas, yra mintis, kad aš, koks esu, kiekvienu širdies plakimu, kiekviena minute, kiekvienu mano sielos suvirpėjimu priklausu Visagalinčiam Tėvui, kuriam iš širdies meldžiuosi, džiaugsmingai lankau Jo šventyklas; kuriam noriu visur ir visada klusniai tarnauti. Tikrai religingam jaunuoliui malda nėra tik „Tėve mūsų“, bet ir kiekvienas rašto darbas ir kiekvienas gražus žaidimas. Malda — jam pietūs, malda — mokslas, malda — pareigų atlikimas, malda — žaidimai, malda — visas jo gyvenimas, nes Juo jis nori pagarbinti Dievą.

Štai, mano mielas, vyriškasis religingumas! Pasakyk dabar, ar galvojai šitokiu būdu nors kartą, ką reiškia būti religingu jaunuoliu?

Bet ką galvos tas jaunuolis, kuris neturi vidinio užsidedimo, kuriam visas religingumas baigiasi tuo, kad verčiamas nueina sekmadieniais šv. mišių išklausyti ir vakarais beprasmiškai sukalba įprastą savo potėrį! Vargšas! Jis tenkinas mažyčio upelio čiurlenimu, o šalia jo užia galingų upių vandens. Tikrasis religingumas žmogaus gyvenimui duoda paguodos ir džiaugsmo, drąsos ir susižavėjimo, kantrybės pakelti nelaimės ir skausmus.

MARIJOS PAVEIKSLAS

Tai įvyko vienos iškylos metu. Mes sustojome viduryj gražaus gluosnių miško ir ant lygios pievelės ištiesėme savo palapines. Netoli nuo stovyklos, kur čiulbėjo paukšteliai ir skraidė vabzdžių būriai, prie galingo ąžuolo prikabinome Marijos paveikslą.

Po pietų du berniukai kažin dėl ko pradėjo ginčytis. Ginčijosi, ginčijosi, galop vienam pritrūko kantrybės, šoko ant kito ir prasidėjo peštynės. Nebuvo tai gražus darbas, bet kas įvyko, tai įvyko.

Pusvalandžiui praslinkus, vaikščiojau vienas miške ir galvojau, kaip geriau susipešusius pabaudus.

Priėjau prie Marijos paveikslo. Ir ką matau! Vienas peštukas klūpo! Saulė šviečia ant nulenktos jo galvos, garsiai plaka jauna jo širdžiukė. Dievo Motina taip meiliai žiūri į klūpantį berniuką. Kai jis mane pamatė, aš jau buvau visai arti jo. Greit pašoko vargšelis išsigandęs ir susigėdęs, o ašaros byrėjo per nuraudusius veidus. Pasakiau jam keletą žodžių ir džiaugdamasis nuėjau toliau.

Štai, mano drauge, yra tikrai vyriškai religingas jaunikaitis! Religija buvo jam paguoda ir jėga. Jis padarė klaidą, kaip ir kiekvienas žmogus, bet jis stengėsi ją pataisyti ir pasimokyti ateičiai, ką retai kuris padaro. Vakare jau abu peštukai vėl buvo geri draugai.

Turėjau šitam būryj ir labai piktą berniuką. Jam baisiai buvo sunku skriaudą užmiršti ir atleisti. Net ir vakaro maldas bekalbant, jam vis virė pyktis. „Tėve mūsų, kurs esi danguje . . . Na, tą vaikėžą aš dar pamokysiu! . . . Ak, Dieve, juk taip negalima melstis! Pradėsiu iš pradžių: „Tėve mūsų . . . teesie šventas tavo vardas . . . Bet dėmesys vėl nukrypo, ir jis vėl galvoja apie peštynes. Poterius vėl pradeda iš pradžių — ir taip trečią, ketvirtą, penktą kartą . . . „ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiam savo kaltininkams" . . . Ak, ką aš čia pasakiau? Aš atleidžiu? Bet, Viešpatie, juk jis pirmas mane įžeidė! Na, bet tiek to! Taigi: kaip ir mes atleidžiame . . . Taip, aš atleidžiu! Tegul bus tas užmiršta!" Tai buvo irgi vyriškai pamaldus jaunikaitis, nes iš religijos jis mokėjo semtis vyro vertų pasiryžimų.

Štai kitas vaizdas.

Tyloj bažnytelėj prieš altorių klūpo jaunikaitis — visiškai vienas. Baisi audra siaučia šito vaikinio sieloje. Čia jis atbėgo pas pasislėpusį Dievą Žmogų, kad išprašytų pagalbos kovoje su įkyriais gundymais:

„Viešpatie, tu esi skaistus, tu esi skaisčiausias pasaulyj! Tu žinai, kad aš nenoriu būti blogas, nenoriu nusidėti! Bet baisių gundymų ugnys kankina mane, neduodamos ramybės nei dieną nei naktį, o aš nenoriu nupulti!! Viešpatie, pragaro liepsnos teka mano gyslomis; rodos, kraujas pavirto į verdančią lavą. Vaizduotė man rodo viliojančių vaizdų, bet tu, Viešpatie, neleisi man nupulti, neleisi man nusidėti, ne, ne!“ —

Mirksi amžinoji lempelė, o Nukryžiuotasis maloniai žiūri į klūpanti ištikimą savo sūnų. Štai vyriškai religingas žmogus. Tikėjimas jam yra jėga kovoje su pagundomis.

Po visų šitų pastabų sakyk: Ar tikrai religija yra tik mažiems vaikams ir moterims?

Nieku būdu nemanyk (deja, yra tokių, kurie mano), kad tikrasis religingumas trukdo tau išplėtoti gražų, kilnų ir darbštų žemės gyvenimą. Netikėk, kad tas, kuris nori gyventi Dievo malonėje (nes tai ir yra tikrasis religingumas), turi gyvenime stovėti kitiems už pečių, turi atsilikti ir būti mažiau vertinamas. O pasitaiko jaunuolių, kurie taip apie religingumą galvoja ir, žinoma, juoju kratosi.

„Aš nenoriu būti „tokiu šventuoju“, sakė kartą man 17 metų berniukas, kuris buvo gyvas, judrus, mėgo sportą, gerai mokėsi, buvo doras, tik nenorėjo būti „tokiu šventuoju“!

Bet kas gi yra tas „toks šventasis“?

„Ogi, nenoriu būti galvą nuleidęs, nenoriu sėdėti už krosnies; nenoriu būti toks, kuris visur tik bloga mato, kuris nesijuokia, nežaidžia...“

Bet, berneli! Kas tau pasakė, kad tai yra tikrasis religingumas? Religija nori, žinoma, mus prirengti amžinajam gyvenimui, bet ji moko, kad šitą amžinąjį gyvenimą mes laimėsime tik garbingu žemės gyvenimu. Tokiu savo mokslu religija pakilnina -žmogiškas pastangas, ir tai nereiškia, kad jau negali būti linksmas, negali sportuoti, lankyti draugijų ir žengti priekin. Anaipat! Gyventi Dievo malonėj ir būti religingam reiškia: jei meldiesi, melskis tavo širdyje gyvenančiam Kristui, kad tuo būdu padidintum savo maldos vertę; jei mokaisi, mokykis dėl savo Išganytojo ir tavo darbas bus malda; jei žaidi, ar sportuoji, ar linksminiesi, tegu būna visados su tavim Kristus ir tegul kasdieninį tavo gyvenimą Jis paverčia Dievo tarnyba. Štai, koks religingo jaunuolio gyvenimas, štai koks tikrasis religingumas.

Kas žmones labiausiai žavi? Ar galinga raumenų jėga? Ne! Bet apvaldyta, įprasmintą jėga — štai kas jiems imponuoja. Aš dažnai matau

ateinančius i stoti traukinius. Valandėlė prieš tai jis lėkė per laukus, per pievas, šniokšdamas skrodė ora, bet štai mašinistas spustelėjo rankenėlę, ir ūžias geležinis milžinas stoja. Nuostabu! Ir kas mums ten patinka? Ogi ta apvaldyta, pažabota jėga. — V y r i š k a s r e l i g i n g u m a s k a i p t i k i r s u t e i k i a s i e l a i š i t o k i o s j ė g o s.

Didieji žmonės buvo pasirengę dėl savo sielos kad ir kažin ką paaukoti. Šv. Bernardą užpuolė sykį smarkios kūno aistros. Jis šoko tada į pusiau užšalusį ežerą, kalbėdamas; „Dabar aš pažiūrėsiu, ar mano kūnas dar ko nors norės?" Šv. Pranciškų taip pat kankino šitos aistros; tada jis šoko į erškėčių krūmą: „Pažiūrėsiu, ar kūnas dar ko nors norės?" Šv. Martynas dažnai kovodavo su savo kūnu. Jis kišdavo koją į ugnį ir sakydavo: „Skauda? O kai būsi pasmerktas, ar tada neskaudės?" Tai buvo tikri didvyriai, sąžinės ir būdo didvyriai.

Aš irgi nenoriu, kad būtum tokiu „šventuoju", apie kurį pirmiau kalbėjai. Religingas jaunuolis turi būti linksmas, lankstus, turi mokėti pasirodyti tiek mokslo, tiek ir visuomenės pasaulyj. Kiekvienu atžvilgiu jis turi būti vyras. Jei Viešpats tau suteikė aštrų protą ir didelių dvasios dovanų, būk mokslininku, būk geru savo srities specialistu, kuris būtų katalikų tikėjimo pažiba ir garbė. Toks žmogus, gyvenęs pagal religijos įsakymus, yra Bažnyčios pasididžiavimas ir gražiu savo pavyzdžiu gali tūkstančius pakreipti į religingumo kelią. Jei Dievas tau davė meno gabumą, būk menininkas, ištikimas savo tikėjimui, būk skaičiuojėtu, kurių vardai kartojami per amžius ir kurie yra tikrojo meno pažibos ir Bažnyčios pasididžiavimas. Apskritai kuo bebūtum — inžinierium, žurnalistu, gydytoju, teisininku, pirkliu, ekonomistu — b ū k v i s a d o s v y r i š k a i r e l i g i n g a s i r t i k r a i i š s i l a v i n ė s. Jei su tikru religingumu eis kartu ir moksliningumas, tai pasaulis laikys tave vertingu modernaus žmogaus pirmataku.

Žinoma, pasauliui kiekvienas doras elgesys yra kvailybė ir pasipriešinimas prigimčiai; pasipriešinimas, taip, bet jis kuria kilnesnį, laisvesnį gyvenimą. Šv. Povilas važiavo laivu, pašvęstu stabmeldžių dievams Kastorui ir Poluksui, bet dėl to jis nepasidarė stabmeldys. Taip turime ir mes praleisti savo gyvenimą šiame sugedusiam pasaulyj, bet negalime patys sugesti.

Napoleono žygiuose pasitaikė sykį jaudinanti scena. Kovos laukas buvo nuklotas kritusiais kareiviais. Per jį su savo štabu jojo vyriausias kariuomenės vadas, ir žiūri viens sužeistasis su didžiausiu vargu atsisėda

ir sudeda rankas ant krūtinės. „Ką čia darai, drauge?“ — paklausė vadas. „Vakar aš kovojau“, — atsakė jaunuolis, — „nes esu kareivis, dabar meldžiuosi, nes esu krikščionis. Vadas jam padavė ranką ir pasakė: „Tai yra tikras kareivis!“

Taip, išpildyti savo religijos ir pašaukimo pareigas—yra tikrasis religingumas, tikrasis būdo kilnumas.

RELIGIJA IR BŪDAS

Vyriškas būdas yra gražiausia ir vertingiausia pasaulio brangenybė. Tikras vyras yra tik tas, kuris aiškiai mato savo tikslą, kuris atsispiria gundymams, nuo savo pareigų kelio nenukrypsta nei dešinėn nei kairėn, kuris yra skaiščios širdies, švelnus su kitais, bet ištikimas savo principams. Štai vyriškas būdas! O kaip retai šiandien jis pasaulyje užtinkamas!

Tu nori toks būti? Taip, tikrai nori!

O ar žinai, kad šitam darbe tikrasis religingumas gali tau labai daug padėti?

Religingas jaunuolis jaučia savo vertę. Šito teisingo nujautimo šaltinis yra žinojimas, kad mes esame Dievo vaikai. Aš vertinu savo sielą, aš saugojau ją nuo nuodėmės ir puošių ją kilniais darbais, nes žinau, kad ji yra didesnė gėrybė, negu visa prigimtis. Bet aš saugojau savo kūną ir neleidžiu jo pavergti blogiems įpročiams, nes tikiu, kad kūnas yra Šventosios Dvasios šventykla, kurias nevalia išniekinti.

Didingą savijautą gali turėti tik religingas jaunuolis. Tik tas eina per pasaulį iškėlęs galvą, kas moka Dievui nusilenkti. Tiesa, religingumas ir gryna sąžinė nemoko mus puikybės ir užsispyrimo, bet ji moko atsispirti svyruojančiai šių laikų moralei. Apsidairyk tik aplinkui: kas nusigrįžta nuo religijos ir Dievo, tas vergiškai lenkiasi žmonių reikams ir užgaidoms. O mums religingumas duoda jėgos, kuri neleidžia, kad mes savo nuomones baimingai taikintume prie žmonių noro ir pagal jį kreiptume savo veiksmus. Religingas jaunuolis sugeba apvaldyti išorinio gyvenimo vilnis ir tuo būdu tapti nelygstamu savo vidaus, savo norų ir siekimų valdovu.

Religingas jaunuolis anaip tol nėra oportunistas. Savo pažiūrų ir savo principų jis nepaneigs ir tada, kai atsidurs kitaip manančių savo pažįstamų draugijoje. Jis neprisidės prie lengvapėdiškų žmonių kalbos, nepritars piktžodžiaujantiems jų sumanymams, neabejos

su netikinčiais, kad ir dėl to, jog „jų neižleistų". Jis taip pat nėra nė savo nuotaikos vergas: vieną kartą linksmas be galo, kitą — vaikščioja, lyg žemę pardavęs. Ne! Jis visuomet elgiasi vyriškai, kalba rimtai ir skaidriai.

Relingasis jaunuolis nėra materialistas. Jis nesi-vaiko materialinių laimėjimų. Labiau už žemišką gerovę ir turta jis myli antprigimtas vertybes. Negalėdamas praturtėti doromis priemonėmis, jis geriau pasirenka skurdo kelią; jis viską gali paaukoti, tik ne dorovę ir garbę. Kiekvieną dieną jis meldžiasi (žinoma, ir dirba), kad būtų geras žemės gyvenimas, bet jo širdis, sukurta vienam Dievui, niekados neprisiriša prie žemės gėrybių.

Relingasis jaunuolis nėra egoistas. Jis moka valdyti savo geismus ir juos pažaboti. Jis žino, kad šalia jo pasauly gyvenama ir kitų žmonių, kad ne jis yra viso ko centras, bet kad reikia rūpintis ir kitų reikalais. Kur tik pasitaiko proga, jis stengiasi pagelbėti savo artimui. Didžiausias jo džiaugsmas — pradžiuginti kitą. Savo sprendimuose jis nėra perdaug griežtas ir nenuolaidus. Jis dirba, mokosi, stengiasi žengti priekin, bet tik garbingomis priemonėmis. Jis prie nieko nesimeilina ir niekam nepataikauja, kad pasiektų savo tikslą. Jis neįeško minios malonės ir labai gerai moka, jei tik yra reikalo, „verčiau Dievo klausyti, negu žmonių".

Relingasis jaunuolis nėra piktas, irzlus ir aikištingas. Kieno siela yra gerai sutvarkiusi savo santykius su Dievu, tas turi pilniausią teisę būti linksmas ir smagus. Verčiamas dėl ko nors papeikti savo draugą, jis aiškiai pasako jam, kas negera, — ir gana. Neapykanta ir susierzinimas jo širdžiai svetimi. Tėvams, broliams, sesutėms, savo draugams — žodžiu, visiems jis yra pasirengęs padėti, visus paguosti ir nuraminti.

Vienam pirkliui reikėjo jauno vaikino. Kokia penkiolika siūlėsi į tą vietą, bet jis priėmė vieną, nieku, rodos, nepasizymintį jaunuolį. „Kodėl tu šitą išsirinkai?" — paklausė draugai. — „Juk jis neturėjo jokių rekomendacijų!" — „O ne!" — atsakė pirklys, — „jis turėjo daugybę rekomendacijų. Prieš įeidamas, jis nusivalė kojas; įėjęs gražiai uždarė duris. Iš to supratai, kad jis mėgsta tvarką. Savo kėdę jis užleido įėjusiam seneliui. Iš to supratau, kad jis yra mandagus ir geros širdies. Jis paėmė knygą, kurią tyčia buvau padėjęs ant žemės. Tuo tarpu kiti per ją lipo ir spardė. Vadinasi, jis yra pastabus ir rū-

pestringas. Jis ramiai laukė ir nesigrūdo į priekį, kaip kiti. Vadinasi, jis yra kuklus. Kalbėdamasis su juo pastebėjau, kad jo drabužiai buvo rūpestingai išvalyti, plaukai tvarkingai sušukuoti, dantys išplauti. Kai rašė savo pavarde, mačiau, kad rankos buvo švarios ir panagės išvalytos". Štai kiek rekomendacijų! Toks religingas jaunuolis yra geriausias tikrojo religingumo įrodymas.

Religingas jaunuolis nėra pesimistas. Brendimo metais jaunimą dažnai prislegia liūdesys ir pikta nuotaika. Bet tikrasis religingumas padeda visa tai pakelti ir pašalinti. Žinoma, ir religingas jaunuolis beaugdamas pastebi, kiek tarp žrAonių yra pikta, kiek becharakteriškumo ir nedorovingumo. Bet šitas patyrimas jo neveja nuo žmonių, nepadaro jo mizantropu. Žinoma, jo religingumas neleidžia jam elgtis taip, kaip ir kiti, teisinantis: „Ką čia bepadės prieš vėją pūsti". Jis nėra pesimistas, nes šalia blogų žmonių ypatybių, regi ir neabejotinai gerų. Jis mato daug kilnių, daug didvyriškų darbų ir tuo džiaugiasi; nedorovingumas ir pasaulio supuvimas netemdo jam šito kilnumo. „Religingas žmogus", sako vienas rašytojas, — yra lyg paukštis: jis dainuoja ir ant lūžtančios šakos, nes žino, kad turi sparnus". Religija ir yra tie sparnai, kurie mus iškelia viršum mūsų pačių, viršum vargingo mūsų buvimo ir viršum visų ankštų žemės ribų.

Religingas jaunuolis nėra nė vienašališkas idealistas. Tiesa, jis visados siekia didžių idealų, bet jis moka pasitenkinti ir mažesniais dalykais, nes žino, kad gyvenime šalia geriausių reikia kartais imtis ir vidutiniškų gėrybių, kurios gali būti dar naudingesnės tiek jo paties sielai, tiek artimo gerovei. Nepasisekimai, nelaimės ir visokie vargai nepakerta jam noro dirbti. Jis yra visados linksmas ir energingas.

Žodžiu, religingas jaunuolis yra tvirto būdo jaunuolis.

RINKIS!

Jei mes paklaustume šiandien suaugusius: „Pasakyk, drauge, kodėl tu esi katalikas? — deja, daugelis atsakytų: „Dėl to, kad mano tėvai tokie buvo, ir šitą religiją aš iš jų esu paveldėjęs!" Bet tu neturi taip atsakyti! „Kodėl esu katalikas? Dėl to, kad noriu! Dėl to, kad šventai esu įsitikinęs, jog katalikų tikėjimas yra paremtas dieviškąja tiesa, kad jaučiu, jog tik katalikiškąja religija pagrįstas gyveni-

mas gali būti laimingas. Ne iš įpročio esu katalikas, ne dėl to, kad katalikų apeigomis esu pakrikštytas, ne dėl to, kad tokie buvo mano tėvai (tai būtų maži nuopelnai), bet kad žinau, jog čia yra tikrasis tikėjimas ir jog jis yra didžiausias mano turtas. Žinoma, tai dar nėra svarbiausias mano religijos teisingumo įrodymas, bet esu įsitikinęs, kad joks tikėjimas taip gerai neatitinka kilniausių sielos troškimų, kaip katalikiškasis. Dievišką jo kilmę matau ir tame, kad jo globoj, jo išakymų laikydomiesi išauga geriausi, kilniausių nusistatymų žmonės, nors šis tikėjimas nė kiek nepataikauja žmogaus prigimčiai. Jis apima ne tik išorinius mūsų darbus ir veiksmus, bet net ir slaptiniausias mūsų mintis. Tai iš tikrųjų yra griežčiausia religija, bet ji mane žavi tuo, kad šituo savo griežtumu milijonams žmonių nurodo gyvenimo prasmę ir tikslą".

Tokios kalbos aš laikiu ir iš tavęs!

Senaisiais krikščionybės laikais gyveno romėnas kareivis, vardu Marijus, kuris dėl savo narsumo buvo pramintas „vitis militaris“ — „viršininko ramstis". Jis pateisino šitą pavadinimą ir, pirmai progai pastitaikius, buvo išrinktas viršininku.

Bet štai ateina vienas kareivis, Marijaus priešininkas, ir praneša: „Marijus yra krikščionis! Jis negali būti viršininkas! Jo vieta priklausoma man!" Marijus paklaustas neneigia: „Taip, aš esu krikščionis!" Jam duota trys valandos pagalvoti.

Marijus aplankė vyskupą ir prašė patarimo. Vyskupas nusivedė jį į bažnyčią, atsegė nuo jo šono kardą ir laikydamas jį vienoje rankoje, o Evangelijų knygą antroje, tarė: „Rinkis! Rinkis tarp Evangelijos ir kario garbės! Rinkis tarp gyvenimo ir mirties!" Kareivis ištiesė ranką į Evangeliją. Jis nelaukė nė trijų valandų ir pranešė savo nusistatymą. Marijus buvo nuteistas.

R i n k i s ! — sakys tau gyvenimas, šis naujų laikų gyvenimas.

R i n k i s ! — sakys tau draugai, norėdami įtraukti tave į nedorus pokalbius.

R i n k i s ! — sakys filosofinė skaityba; tu tiki, tuo tarpu aš tau sakau: „Dievas mirė!"

R i n k i s ! — sakys modemiški romanai, kinai, teatrai, puikiu stiliumi žadėdami tau aukso kalnus.

R i n k i s ! — Ar nori būti dorovingas jaunuolis, skaisčia siela ir didinga valia einąs per pasaulį ir nepaisąs lengvapėdžių nuomonės, ar ištižęs, sumintas moderniojo gyvenimo vergas?

Dievas ir mano siela

TRYS BEDUINO KLAUSIMAI

Tingiai slenka Europos karavanas per begalinius. Sacharos tyrus.

Žmonės vos vos pavelka sustyrusius savo sąnarius. Staiga iš už kalnelio iššoka beduinų plėšikų gauja ir pastoja karavanui kelią. Vadas klausia keleivių: „Kas jūs esate? Iš kur einate? Kur keliaujate?“

Jeigu norėtum eiti per gyvenimo tyrus, rimtesnių klausimų negalėčiau tau surasti.

„Kas tu esi? Kur keliauji? Iš kur ateini?“

Lemiančios reikšmės klausimai! Mano mielas, pasvarstyk juos visai rimtai! Nuo atsakymo į juos pareis ne tik tavo žemės gyvenimo laimė, bet ir likimas amžinybėj.

Taigi: „Kas tu esi?“

„Kas aš esu? N. N., X gimnazijos septintosios klasės mokinys . . . Bet aš ne to klausiu. Kas tu esi, kaip tūkstantmetės žmonijos atžala? Kas tu esi, kaip bręstąs žmogus, paskirtas keletą dešimtmečių pagyventi žemės gyvenimą?“

„Iš kur aš ateinu?“

Kur aš buvau prieš šimtą metų? Ar tuomet nebuvo nei šito namo, nei šito kambario, nei šitos mano skaitomos knygos? Kur tada aš buvau?

„Į kur aš einu?“

Kur būsiu po šimto metų? Gal tada dar stovės šis namas, gal septintaklasis irgi sėdės prie knygos, bet tas septintaklasis jau tikrai nebūsiu aš? Tad kur aš būsiu?

Matai, mano mielas, kokie svarbūs klausimai! Ir niekas į juos neat-sako, kaip tik mūsų religija. Kur buvau prieš šimtą metų? Tik Dievo mintyje! Kur būsi po šimto metų? Ar būsi vertas stoti Dievo aki-vaizdoj?

Gamtos mokslai tvirtina, kad kitados žemė buvusi tik didžiulis ugnies kamuolys. Tuomet negalėjusi būti joje nė kokia gyvybė. Tad iš kur atsirado pirmasis gyvas padaras, kai jau žemės pluta ataušo? Ar gali negyva medžiaga virsti gyvaja? Gamtos mokslai sako, kad negali! O gal pirmasis gyvas narvelis atskrido nuo kitos kurios planetos. Bet tai juk nieko nepaaiškina. Iš kur atsirado toje planetoje? „Žmogau, iš kur tu?“ — šaukia tau kiekvienas žemės kampelis. Ir niekas nemoka atsakyti, tik religija. „Aš esu iš Dievo!“ Jis pats betarpiškai sukūrė pirmąjį gyvą žemės padarą.

Jeigu Jis mane sukūrė, jei' aš nuo Jo ateinu, tai pas Jį ir grįšiu! Mano sielos esmė tą patį tvirtina: žavi ją gėris, grožis, tiesa; ji jų ilgisi, prie jų veržiasi. Ir niekur ji neranda tobulesnio savo norų realizavimo, kaip Dievuje. „Tu sukūrei mane sau“, rašo šv. Augustinas, „ir tol nenurims mano širdis, kol atsilsės Tavyje!

Tai nėra tuščia svajonė, gimusi bepročio galvoje;
širdyje aiškiai aidi, kad mes esame girną kažkam geresniam. Ir ką vidujinis balsas kalba, tas pasitikinčios sielos neapvils!"

Šileris

Turiu sielą, ir ji yra nemirtinga. Bet aš turiu tik vieną vienintelę sielą. Ją man reikia išganyti, nors tai ir be galo daug kaštuo-tų. Nuo ko turiu ją saugoti? Nuo nuodėmės! Kam? Amžinam gyvenimui.

NUO DIEVO — PRIE DIEVO

Aš gyvenu, kad Dievui tarnaučiau, ir mirsiu, kad pas Jį nueičiau. O, kad dažnai apie šį galutinį savo tikslą pagalvočiau! Kokį pašaukimą pasirinksiu — visai nesvarbu. Kiekvienas gali savo tikslą pasiekti, bet kiekvienas gali jį ir prarasti.

Prarasti amžinąjį tikslą? Ne! „Bet šitos mintys gali nuolat gadinti gerą nuotaiką! Dėl jų turėtume nuolatos liūdėti!“ — pasakysi. Anaipat! Jos saugo mus tik nuo lengvapėdiškumo.

Linksma ir smagi jaunuomenė man labai patinka. Ir tavo nusi-teikimui visai nebus skriaudos, jei rimtai mąstysi apie savo gyvenimą ir savo tikslą. Gyvenimas juk nėra sapnas, bet labai rimta tikrovė; joje mes negalime būti drebą šešėliai, bet tvirti, nepalaužiami vyrai. Man labai smagu, kai jaunikaičiai reikšmingai žiūri į savo gyvenimą, su-pranta jo svarbą ir savo atsakingumą; kai jie jaučia, kad Dievo ka-

riuomenėj kiekvienam yra paskirta vieta ir kad be jo nuostabioj visatos santvarkoj kažin ko trūktų.

Svarbu pirmoj eilėj nepamesti iš akių savo tikslo. Juk nėra svarbesnio darbo, kaip žmogaus gyvenimą sėkmingai privesti prie tikslo. Tad drąsiai pažvelk į veidą tam svarbiam klausimui: „Kam aš esu žemėje?“

Atėjau į pasaulį. Gyvensiu 40, 50, 60, 70 metų, o paskui? Paskui vėl jį paliksiu. Kur buvau prieš pradėdamas būti? Visagalio Dievo mintyje. Kur eisiu, pabaigęs šį gyvenimą? Eisiu vėl pas Dievą, kad amžinai pas Jį pasilikčiau arba amžinai nuo Jo atsiskirčiau, kaip būsiu nusipelnęs. Nusipelnyti? Šis dalykas turi lemiančios reikšmės. Nusipelnyti? Kokiu tad būdu galima nusipelnyti? Ogi sąžiningai gyvenant žemės gyvenimą, šituos 40, 50, 60 metų.

Mano mielas! Ar baigsi savo gyvenimą, turėdamas 20 metų ar 80, — amžinybei visai nesvarbu. Ar tavo galvą čia žemėj puoš karaliaus vainikas, ar būsi paprastas darbo žmogus, — jai irgi nesvarbu. Svarbu tik, kad žemiškam gyvenime sektum savo Tėvu ir gerai atliktum savo pašaukimo pareigas, kurias tau Jis yra paskyręs. Dievo kariuomenė yra galinga; jai reikia visokių rūšių ginklų. Jo vynuogynas yra didelis; Jam reikia įvairių darbininkų. Ir tik tie netinka, kurie nieko nedirba; tik tie žmonės nevertingi, kurie neturi jokio gyvenimo tikslo, jokio būdo.

KAM AŠ GYVENU?

Nežinau, ar tau pasitaikė gyvenime toks rimtas akimirksnis, kada iš tikrųjų buvai priverstas pats save paklausti: „Iš tiesų, kam gi aš gyvenu?“ Gal dar esi per jaunas į šį klausimą atsakyti, bet, nepaisant tavo amžiaus, ši mintis jau skverbiasi į tavo sielą?

Dairaisi aplinkui ir matai, kaip vargingai žmonės dirba dėl kasdieninės duonos. 50, 60, 70 metų jie taip vargs, o paskui? Paskui mirs! Ir galas? Argi mirtimi viskas jau ir baigiasi? Iš tikrųjų, tad kam gi jie gyveno?

Štai nepaprastos svarbos klausimas! Vienas žmogus,, kuris visą gyvenimą ieškojo tik smagurių, mirdamas pasakė: „Ant mano paminklo parašykite: Čia guli tas, kurs mirė, nežinodamas kam gyveno“.

Vargšas! Kam yra saulė? Šviesti ir šildyti! Kam lietus? Atgaivinti sudžiūvusią žemę. Kam auga miškas? Gryninti orui. Viskas šiame pasaulyj turi tikslą.

Bet kam gyvena žmogus? Argi jo buvimas jau neturėtų prasmės? Bedievis filosofas Šopenhaueris sako: „Nežinia“. „Gyvenimą“, — rašo jis, — „galima išreikšti vienu žodžiu: ūkanos. Nei mokslas, nei menas nepasako man, kam aš gyvenu!“

Tad kas gali pasakyti?

Paimk katekizmą į ranką ir paskaityk pirmą eilutę: „Kam mes gyvename žemėje?“ Aa, štai kur yra atsakymas! Toliau, toliau! . . . Koks jis? . . . „Mes gyvename žemėje, kad pažintume Dievą, Jį mylėtume, Jam tarnautume ir tuo būdu būtume išganyti“. Naujas pasaulis atsiveria prieš tavo akis ¹⁾. Štai gyvenimo tikslas! Štai kam mes gyvename! Argi ne tam, kad pinigų prisirinktume? Argi ne tam, kad gardžiai valgytume! Argi ne tam, kad smaguriautume ir sportuotume? N e t a m ! Bet taip būtų lengviau! Dievui tarnauti juk sunku. Sunku nugalėti mūsų kūno norus. Visas gyvenimas tada virsta viena didžiule kova, jei tik norime būti ištikimi savo Dievui. Taip, tai tiesa! Bet irgi nepajudinama tiesa, kad žmogaus gyvenimo tikslas yra ne l a i k i n i s , o a m ž i n a s . Ir jeigu man reikia kovoti, tai žinau, kad kovojau už didžiausią gerį.

Prancūzijos karalius Karolius Protingasis padėjo ant vieno stalo vainiką, ant kito kardą ir tarė savo sūnui: „Rinkis!“ Šis nieko nelaukdamas paėmė kardą ir sušuko: „Kardu aš ir vainiką iškovosiu!“ Ištikimu, Dievui pašvęstu gyvenimu aš laimėsiu dangiškosios garbės vainiką, — pasakyk sau ir tu, mano mielas!

Kiekvienas žmogus nori būti laimingas. Tai yra prigimtas visų troškimas. Reikia tik, kad tosios laimės mes jieškotume ten, kur ją galima būtų rasti. Kūdikis josios jieško žaidimuose, jaunuolis — pasilinksminimuose, suaugęs vyras — piniguose. Bet nė vienas neranda. Laimingas, kiekvienas nori būti laimingas. Argi tas laimingas, kurs turi daug pinigų? Ne, nes jis vis nori jų daugiau ir dreba, kad tik jų neprarastų. Ar laimingas tas, kurs ligi ausų paskendęs kūno smaguriuose? Ne, fies jo siela jaučia baisią tuštumą ir staugte staugia, kai praeina apsvaigimas. Tad kur yra laimė? Kas yra laimė? Kas yra laimingas?

„Kaip manai, kas yra laimingiausias? — paklausė kartą Karolius IX garsų Italijos poetą Torquato Tasso. „Dievas!“ — atsakė poetas. „Taip!“ —

¹⁾ Vertėjo pastaba: Iš tikro, šitie katekizmo žodžiai yra visos gyvenimo filosofijos santrauka. Gal tik dėl nepakankamo įsigilinimo ir didelio apsiratymo jie nebedaro mums įspūdžio Bet žmonėms, kurie buvo paklydę ir paskui atvira širdimi jieško tiesos, jie iš tikro atidaro naują pasaulį. Vert.

„bet tarp žmonių?" — „Tas, kurs yra labiausiai panašus į Dievą!" — „Gera, bet kuo būdu šito panašumo būtų galima pasiekti? Ar jėga ir valstybės dydžiu?" — klausė karalius. — „Ne!" — atsakė Tasso. — „Tik dorybėms!"

O kokia išmintis trykšta iš 76 metų senelio Mykolo Angelo žodžių:

„Menkas mano laivelis tarp vilnių šokio yra tik silpnutis žaislas; klaidus mano gyvenimas jau krypsta į uostą, kur reikės duoti apyskaitą, kur išgirsiu savo darbų įvertinimą.

Dabar tik aš matau, kaip kvailos buvo tos visos fantazijos, kurios dievino meną; kaip tušti buvo geismai, kurie tik sielą moka įskaudinti.

Pavargusi siela dabar jieško meilės, kuri dieviškais žvilgsniais maloniai mums tiesia rankas nuo kryžiaus . . .“

BŪK ATSARGUS!

Vienintelė kliūtis kelyje į Dievą, kurią tau reikia nugalėti, yra nuodėmė. Nuodėmė! Tai vienintelis tavo priešas.

Pagrindinis tad sielos gyvenimo principas yra būti atsargiam. Būk atsargus, kad nepraleistum progos padaryti ką nors gera. Būk taip pat atsargus su gundymais, kad jie neištrauktų tavęs į nuodėmę. Būk atsargus, kad nuodėmė neišplėštų tau vidinės sielos ramybės.

Vieną vakarą kažkas pabeldė į Toskanos vienuolyno vartus. „Ko nori?" — paklausė vartininkas. — „Aš esu Dante Alighieri ir noriu ramybės!" — atsakė klajojantis poetas, kuriame amžinai degė neužgesinamas ramybės noras. Būk atsargus, mano mielas, ir neleisk nevertingiems nuodėmės viliojimams išplėsti brangią tavo sielos ramybę.

Ne, ne! Gera žinau, kad nuodėmės vilionė yra tik aštrus meškerės kabliukas. Kai ateis pagundos (o pas ką jos neateina?), kai nuodėmė vilios (o ko ji nevilioja?), aš visados sakysiu: Ne ! Pražus mano siela, kurią ligi šiol taip stropiai saugojau; pražus vidaus ramybė, kurią tokia brangia kaina ir tokiomis didelėmis kovomis esu laimėjęs; pražus amžinasis gyvenimas, ta niekuo nepamainoma, už nieką nenuperkama brangenybė.

Javos saloje auga ypatinga augalų rūšis, kuri saldžiu savo skysčiu labai vilioja skruzdėles. Bet vos jos užlipa, augalas susiglaudžia ir iščiulpia visas maistingąsias jų dalis. Vargšų vabalėlių belieka tik lukštai: Taip lygiai padaro ir nuodėmė. Ji išplėšia iš jauno žmogaus džiaugsmą

ir skaidrumą; ji apkurtina jį ir apakina; ji atima jam vidaus ramybę ir palieka jį skaudiams sąžinės priekaišiojimams.

Bet, manai, užtenka vengti tik sunkių nuodėmių. Žinoma, jų saugotis reikia pirmoj eilėj. Bet kovoti turi ir su mažomis.

Arba gal manai, kad apsileidimo nuodėmės yra tik menkniekiai, tik dulkės prie sielos, ir nieko daugiau?

Mažas persišaldymas yra niekis. Bet nesisaugok, ir tuoj gausi plaučių uždegimą.

Kibirkštėlė yra niekis, bet nepaisoma gali didžiausius namus padegti.

Mažas sniego gniužtelis yra niekis. Bet iš jų pasidaro viską ardanti kalnų lavina.

Tad argi iš tikrųjų maža nuodėmė yra niekis?

Vienas romėnų karalius turėjo labai mylimą briedį. Kad niekas gražiam gyvuliui nepadarytų blogo, jis liepė pakabinti briedžiui ant kaklo auksinę grandinėlę su parašu: „Neliesk manęs, aš esu karaliaus!" Kai ateina gundymai, sakyk jiems: „Nelieskite manęs, aš esu Išganytojo!"

NUODĖMĖ AR PAGUNDA?

Kalbėdamas apie nuodėmę, vienintėlį tavo sielai pavojų, noriu tau aiškiai pasakyti, kas yra nuodėmė, o kas tik pagunda.

Jeigu tavo prigimtis aistringa, tai dar nėra nuodėmė. Jei tave kankina daugybė pagundų, tai irgi dar nėra nuodėmė. Jei turi smarkiai kovoti su piktais savo palinkimais, tai taip pat ne nuodėmė. Kad ir kažin kiek savyj pastebėtum ydų, niekad nenustok su jomis kovojęs.

„Bet aš esu toks aistringas!" Nebijok! Aistringumas bus pavojingas tik tada, kai duosi jam laisvę; bet jis gali būti net nuopelningas, jei stipria ranka mokėsi jį suvaldyti. K i e k v i e n a s d i d i s ž m o g u s b u v o a i s t r i n g a s. Tokie buvo net ir šventieji. Bet jie mokėjo geležiniu savo valios stiprumu palaikyti aistrų pusiausvyrą, mokėjo pažaboti savo geidulius ir jų jėga padaryti didžius žygius. Klausyk kaip skundžiasi šv. Povilas dėl kankinančių gundymų: „Ką aš darau, aš neišmanau; nes ne gera, kurio noriu, aš darau, bet darau pikta, kurio nekenčiu. Nes norėti yra arti manęs, bet padaryti gera aš neįstengiu. Aš, tiesa, gėriuosį Dievo įstatymu, žiūrint vidujinio žmogaus, bet matau savo sąnariuose kitą įstatymą, pasipriešinantį mano proto įstatymui ir darantį mane belaisvį nuodėmės įstatymo, kurs yra mano sąnariuose" (Rom. 7,15 ir tol.)

Taigi ir šv. Povilas turėjo didelių kovų. Ne p a g u n d o s y r a n u o d ė m ė, b e t v a l i o s s u t i k i m a s. Jei valia įstengia atsispirti, tada gundymai virsta mūsų nuopelnais. „Nugalėtojuai aš duosiu valgyti iš gyvybės medžio** (Apr. 2, 7).

„Viskas veltui! Aš nieko negaliu padaryti! Tai mano paveldėta!“ — teisinasi jaunuoliai, kylant sąžinės prikaišiojimams.

„Tai glūdi šeimoje!“ Rimti žodžiai, ir, deja, juose yra dalis tiesos. Paveldėjimo esmė yra ta, kad vaikai gali iš savo tėvų gauti ne tik stipresnę ar silpnesnę kūno sudėtį, bet taip pat dalį gerų ar blogų palinkimų. Bet visa tai nenuima nuo mūsų atsakingumo; priešingai, įpareigoja mus dar labiau stengtis kovoti su šitais trūkumais. Čia yra didžiausias ir svarbiausias mūsų uždavinys. Kai tik gydytojas suranda ligos lizdą, tada ją nugalėti jau yra lengva, nes jis žino, kokių priemonių imtis kovoje.

Galimas daiktas, kad tavo kova bus labai sunki, kad tu nuolat grįši prie tų pačių nupuolimų. Bet nesuabejok ir neprarask drąsos! Galimas daiktas, kad tu ne vienas už tai atsakysi, ir visažinas Dievas nuspręs, kiek čia yra tavo valios. Bet argi kova dėl to darosi netiksli? Anaipat! Ji stiprina dorines tavo jėgas.

Pasakysiu tau dar vieną dalyką. Pagalvok apie atsakingumą. Nuo tavo gyvenimo kovos priklausys, ar vėliau (moterystėj) neši tolyn gyvybės žibintą, ar nesuvaldomais savo geismais užtrauksi prakeiksmą savo vaikams ir vaikų vaikams, kai jie gims ligūsti ir silpnavaliai. Tad kovodamas dabar su blogiu ir griežtai priešindamasis gundymams, kovoji ne tik dėl savęs, bet ir dėl savo vaikų, ir dėl savo vaikaičių. Vyriška tavo kova bus jų kūno ir dvasios sveikatos laidas.

DIEVO AKIS VISUR MATO

Būdami mokiniai ir norėdami savo liniuotes apsaugoti nuo vagių, mes ant jų užrašydavome šitokią dvielių:

„Dievo akys visur mato,
Tad liniuotės man nevok!“

Bet tikrosios šių žodžių prasmės mes tuomet dar nesuprasdavome. Iš tikro, nėra geresnio būdo nusikratyti gundymais, kaip prisiminimas, kad Dievas yra visur. Žinoma, šitą tiesą radai ir mokeisi katekizme. Bet to neužtenka. Ją reikia dažniau atsiminti. Kai nesiseks mokytis, kai koks liūdnumas prislėgs tavo sielą, mąstyk: „Viešpatie, Tu esi su manim ir

neapleisi manęs!" Ypač tada, kai artėja pagundos, kai jauti, kad nuodėmė jau pradeda skleisti savo vilionių tinklą, ypač tada šauk su Egipto Juozapu: „Kaip gi aš galėčiau daryti pikta ir nusidėti savo Dievo aki-vaizdoje!"

Ak, jaunuoli, jei mes darydami kiekvieną darbą, paklaustume: „Viešpatie, aš noriu daryti! Ar tuo suteiksiu Tau džiaugsmo? Palaimink mano norą!" ir jei mes viską paliktume, ką tik Dievas nelaimina, nors mūsų jausmams tai ir labai patiktų, — sakyk, kaip kitoks būtų mūsų gyvenimas!

Visa, ką tik daryčiau, visur, kur tik būčiau, ką begalvočiau, Dievas mane mato. Šita mintis iš tikro duoda jėgos kovoj su gundymais ir paguodos skausmo valandomis. Kareivis daug narsiau kovoja, jei žino, kad jį vadas mato; vaikas uoliau mokosi, jei tėvas žiūri; tad ir aš turiu karžygiškiau kovoti dėl savo sielos, nes žinau, kad nesu paliktas pats vienas.

Kartą kelionėje užsukau į vieną Niujorko stotį. Ten man papasakojo, kad šito geležinkelio direkcija turinti daugybę detektyvų, kurie stropiai seką tarnautojų darbus ir tuo būdu kliudą jų nerangumui. Kartą vienas geležinkelietis paprašė atostogų, teisindamasis, kad miręs šeimos narys. Kai po keletos dienų jis vėl norėjo stoti tarnybon, viršininkas jam parodė jo paties fotografiją: tai buvo geležinkelietis tik ne gedulo drabužiais, bet — linksmoj kompanijoje. Detektyvas buvo jį nufotografavęs. Vargšas žmogelis! Jeigu jis būtų žinojęs, kad sekamas kiekvienas jo žingsnis, jis tikrai būtų nemelavęs. Dievo akis dar geriau viską mato, negu fotografijos plokštelė. Atsimink tai!

Vergilijus, keliaudamas su Dante per skaistykla, sako šiam: „Jei ir šimtą kaukių užsidėtum, tavo mintys nepasislėps!" Taip, kiekvienas mūsų judėjimas, kiekvienas žodis, kiekvienas net slaptingiausias mūsų noras yra fotografuojamas, ir kartą visa tai išeis aikštėn.

Dažnai galvok apie šią paprastą tiesą: **D i e v a s m a n e m a t o .** Bijok Dievo, kad nenusidėtum; bet mylėk Jį, kad galėtum daryti pažangą dorybėse.

Mes vaikščiojame Dievo akivaizdoj, kaip ore, kuris mus apsupa, kaip saulės šviesoje, kuri mus apgobia. Mes neturime tokios minties, kurios Jis nežinotų; mes neištariame tokio žodžio, kurio Jis negirdėtų, ūkininkas, ardamas lauką, pakelia akis į dangų, ir šis žvilgsnis yra tylus Dievo garbinimas. Užpultas gundymų, žmogus jieško pagalbos Dievuje. Mirštančiojo lūpos šnibžda Jo vardą; Jį garbina gerieji, Jo bijosi piktieji.

Kareiviai, eidami į kovą, prašo Jo palaimos; karaliai ties Jo kojomis padeda savo vainikus; nėra tokios vietos, tokio laiko, tokios progos, kada žmogaus siela negalėtų kreiptis į Dievą.

Prieš karaliaus Antigono palapinę, pasakoja Seneka, kalbėjosi du sargybiniai ir keikė karalių. Staiga Antigonas praskleidžia palapinės uždangą ir sako nusigandusiems kareiviams: „Eikit toliau, kad bent negirdėčiau, ką kalbate!“ Tarp manęs ir Dievo tokia uždanga yra pasaulis. Aš Dievo nematau, bet Jis mane mato ir girdi. Aš negaliu „paeiti kiek toliau“, nes man reiktų tuomet visiškai nebūti. Tad kur galėčiau pasislėpti, norėdamas padaryti nuodėmę? Niekur! Dievas žino visus mano darbus, visus žodžius, tikslus, net ir slaptingiausias mintis.

Fridrikas Didysis, atėjęs kartą į Brandenburgo kaimo mokyklą, rado geografijos pamoką. Karalius paklausė vieną vaikutį, kur esąs jo kaimas. „Prūsuoše!“ — atsakė mokinys. „O kur yra Prūsai?“ — klausė toliau karalius. „Vokietijoje!“ — O Vokietija?“ — „Europoje!“ — „O Europa?“ — „Pasaulyje!“ — „O pasaulis?“ — Vaikutis pagalvojo valandžiukę ir galop pasakė: „Dievo rankose!“

Jaunikaitis puikiai atsakė. Iš tikro, „Dievuje mes gyvename, judame ir esame“ (Apd. 17, 28).

Jei visur ir visada matysi Dievo visagalybę ir meilę, ši mintis labai palengvins ir pagražins tavo gyvenimą. Kai siuntanti audra laužo šimtamėčius medžius, išmok žaibų šviesoje ir perkūno trenksmuose atsiklaupyti ir kalbėti: „Viešpatie, Tu esi čia, Tu esi didis, Tu esi galingas!“ Kai nepraustaburniai jaunuoliai piktažodžiauja Dievui, sakyk: „Viešpatie, Tu esi čia, Tu girdi juos; teesie pagarbintas niekinamas Tavo Vardas!“ Kai sėdėsi vienas kambarėlyje ir pagundos pradės saldžiai tave vilioti, kalbėk: „Nors žmonės manęs ir nemato, bet Tu matai, ir todėl negaliu būti Tau neištikimas!“ Kai tylioje vienatvėje pabus gašlūs kūno geiduliai, melskis: „Viešpatie, Tu esi čia, Tu matai sunkią mano kovą, neleisk man nupulti!“ Ir kai nuodėmė vilios tave, kalbėdama, kaip pasakyta Šv. Rašte: „Kas mane mato? Aplink tamsybė, sienos dengia mane ir niekas nežiūri į mane; ko aš drovėčiau?“ — atsakyk jai to pačio Šv. Rašto žodžiais: „Dievo akis visa mato. Viešpaties akys daug šviesesnės už saulę. Jos žiūri į visus žmonių kelius ir į bedugnės gilybę ir pasiekia slapčiausius kampus žmonių širdyje“ (Ekli. 23, 25-28).

Laimingas jaunuolis, kuris iš širdies gilumos gali melstis psalmės žodžiais:

„Viešpatie, Tu tyrinėji mane ir pažįsti mane.

Ar aš sėdžiu, ar keliuos, Tu tai žinai.

Tu iš tolo supranti mano mintis, ištiri mano taką ir mano dalį ir pramatai visus mano kelius, nes nėra jokio žodžio ant mano liežuvio, kurio Tu nežinotum.

Štai, Viešpatie, Tu žinai visus naujus ir senus dalykus; Tu sutvėrei mane ir padėjai ant manęs savo ranką.

Kur aš eisiu nuo Tavo dvasios ir kur bėgsiu nuo Tavo veido?

Jei žengčiau į dangų, Tu tenai; jei nusileisčiau į požemius, Tu čia.

Jei imčiau brėkstant savo sparnus ir gyvenčiau jūros pakraščiuose, tai ten Tavo ranka lydės mane ir Tavo dešinė laikys mane.

Ir jei sakyčiau: gal tamsybės uždengs mane, tai ir naktis darosi man šviesa mano gėriuose, nes Tavo akivaizdoje tamsybės netamsios, ir naktis šviesi, kaip diena; kaip anos tamsybės, taip šitos šviesa.

Mėgink mane, Dieve, ir pažink mano širdį; tardyk mane ir pažink mano takus; matyk, ar yra manyje neteisybės kelias, ir lydek mane amžinuoju keliu" (Ps. 138).

Graikų padavimai pasakoja apie drąsų Odisėją, kuris užmušė sliabiną, nugalėjo milžiną, išsisuko iš gudrių kiklopus ir nieko nebijojo, tik sirenų. Sirenos pagal padavimą buvo nuostabios jūrų būtybės, kurios žavinčiu savo giedojimu priviliodavo jūrininkus prie uolotų krantų ir čia paskandindavo. Laivai suduždavo į povandenines uolas, o žmonės tekdavo sirenoms.

Bet ar žinai, ką darė Odisėjas, norėdamas laimingai praplaukti pro šitas salas? Palydovams jis užkamšiojo vašku ausis, o patį save liepė pririšti prie stiebo. Tuo būdu jis laimingai praplaukė pro tą vietą, kur šimtai žmonių buvo pražudę savo laisvę, būdą ir laimę.

Tavo sirenos, mano mielas, yra tūkstančiai pasaulio pavojų ir tavų gyvenantieji palinkimai. Per gyvenimo jūrą laimingai perplaukti galėsi tik tada, kai užsikimši ausis nuo gudrių jų viliojimų ir ištikimai prisiliesi prie Viešpaties Kryžiaus. „V i s k ą s u D i e v u, n i e k o b e J o!“ Jei ši mintis įleistų mummyse šaknis, tuomet mes suprastume tą didžiausią išmintį: v i s a i s g y v e n i m o a t v e j a i s p a s i t i k ė t i D i e v u. Ką tik mes Dievo prašome, visa pabaikime Išganytojo žodžiais: „Ne mano, bet tavo valia teesiel!“ Būkime tikri: Dievo ranka yra duosnesnė, negu mūsų pačių.

Bramantė, tas didysis menininkas, pabaigęs puikios šv. Petro bazi-

likos Romoje plana, liepė savo sūneliui nunešti jį popiežiui Julijui II. Popiežius, džiaugdamašis nuostabiu darbu, atidarė pinigų dėžutę ir tarė vaikučiui: „Pasisemk!“ „Jus pasemkite, Šventasis Tėve; jūsų sauja didesnė!“ — atsakė drąsiai kūdikis, nes žinojo, kad šv. Tėvas jį už tai nebars. Aš irgi galiu drąsiai kovoti per visą gyvenimą, nes pasitikiu Dievu. „Spręsk Tu, Dangiškasis Tėve, mano likimą! Taip bus geriau!“

KOKIA YRA MANO SIELOS VERTĖ?

Kas palieka Dievą, tas turi susikurti naują pasaulį. Bet aš nenoriu Jo palikti; aš noriu išigilinti į Jo mintis, kad galėčiau vis labiau būti į jas panašesnis.

Mes neturime gražesnio žmogaus kilnumo apibūdinimo, kaip tas, kurs yra pirmame Šv. Rašto puslapyje ir kuriuo pirmoji žmonių pora buvo palydėta į žemės gyvenimą: „Sukūrė Dievas žmogų pagal savo paveikslą“ (Gen. 1, 27). Gamtoje mes randame Dievo pėdsakus, tuo tarpu žmogus yra pats Jo paveikslas, paveikslas savo dvasine, nemirtinga siela, savo protu, savo valia, kūrybinėmis savo galiomis; ypač gražus paveikslas tada, kai Dievo malonė jame gyvena. Mano siela yra kilusi iš Dievo ir todėl ji tol nenurims, kol pašalins visas kliūtis, visus pasaulio viliojimus, visus nuodėmingų mano geismų gundymus, kurie kliudo man eiti prie Amžinojo Šaltinio. Čiurlenąs upelis nenurimsta, kol prasiveržęs pro uolas, pro kalnelius pasiekia užiančią jūrą.

„Žmogaus siela, lyg vanduo: iš dangaus ateina, į dangų ir grįžta“. Goethe

Vienas kunigaikštis prašė popiežių Benediktą XI leisti jam tai, ko popiežius neturėjo teisės leisti. Tuomet šv. Tėvas atsakė: „Jei aš turėčiau dvi sielas, tuomet galėčiau leisti. Bet dabar turiu tik vieną ir todėl negaliu!“

Taip, jei turėčiau dvi sielas, tuomet galėčiau nepaisyti pavojų prazūti. Bet . . . turiu tik vieną!

Turiu tik vieną sielą, bet ji man brangesnė už viską. Kad ir kažin kaip menką padarą matau, vis dėlto jis kalba apie Dievo galybę, išmintį ir meilę. Bet kai pažiūriu į žmogų, matau, kad jame gyvena kilnesnė būtybė už visus žvaigždžių pasaulius. Juo labiau fiziologija pažįsta žmogaus organizmo dalis, juo geriau psichologija ištiria sielos gyvenimą, juo labiau mes žavimės puikiais Kūrėjo darbais. Ir kaip labai brangi mums daros siela, kai žinome, kad pats Dievas joje gyvena, kad ji yra Šv. Dvasios šventykla.

O kad nors kartą išsigilintum į šitą mintį! Skaisti siela yra Šv. Dvasios šventykla. Kaip? Mano sieloj gyvena Šv. Dvasia? Ką tai reiškia? Tai reiškia, jog Ji moko mane išminties, kad savo gyvenimu tarnaučiau Dievui; jog Ji moko mane protingumo, kad geriau suprasčiau savo gyvenimo prasmę; jog Ji man pataria įvairiais atvejais, jog Ji stiprina mane pareigas atliekant, moko mane pažinti Dievo valią, pažinti tikėjimą ir pagal jį gyventi; moko bijoti Dievo ir ištikimai Jam tarnauti.

Vis labiau tobulinti savo sieloj Dievo paveikslą, savo jausmus, savo geismus ir norus palenkti Jo valiai, „kad jūs jais pasidarytumėte dieviškos prigimties dalininkai“ (2 Petr. 1, 4)—štai žemės gyvenimo tikslas. Kilnus tikslas! Bet kieno sieloj Dievo paveikslas yra apleistas, tas pasaulio akyse gali ir kažin kaip žibėti, visi jo darbai bus tik dulkės, kurias vėjas išnešios.

Bet ar tai neperdėta? Ne!

Tik paklausk, brangus jaunoli! Buvo laikai, kada žmogus dar žemėj negyveno; Dievas jau buvo. Buvo laikai, kada paukščiai neskraidė ore, žuvis neplaukinėjo vandeny; Dievas jau buvo. Buvo laikai, kada nečiurleno upeliai, nežaliavo pievos, netekėjo saulė, nemirgėjo dangaus skliautuos žvaigždutės; kada nebuvo nė vieno vandens lašelio, nė vieno smėlio grūdelio; Dievas jau buvo. Tūkstančiai metų Jam yra lyg viena diena. Jame nėra nė kokio pasikeitimo. Viskas keičiasi, lyg pasenę drabužiai, tik Jo „metams nebus galo“ (Ps. 101, 28).

Ir štai — tavo siela yra panaši į Dievą: ji yra Kūrėjo paveikslas! Tiesa, ji turi pradžią, bet niekad jos neturės galo. Viskas miršta, viskas nyksta, praeina tūkstančiai metų, — bet siela gyvena. Miršta žmonės, milijonai milijonų miršta, — bet tavo siela gyvena. Kaip ji gyvena? Amžinai laiminga pas Dievą, arba amžinai nelaiminga — Jo atstumta.

QUID HOC AD AETERNITATEM?

Persijos šachas savo turtų sandėliuose turi labai brangų gaublį. Jo skersmuo tėra tik 30 centimetrų, bet sausumos ir jūros yra ne pieštos, tik išklotos reto brangumo akmenimis. Anglija, pvz. pažymėta rubinais. Indija — skaidriais deimantais, jūros — smaragdais. Šis gaublys yra neįkainojamas. Jojo vertę vargiai galima ir įsivaizduoti.

Didžiojo karo metu, artinantis rusams prie Persijos, persai pirmoj eilėj pasirūpino paslėpti šį brangų turtą.

Mano mielas! Ar tau rūpi taip labai tavo paties siela, kuri brangesnė ne tik už šacho gaublį, bet ir už visą pasaulį? Ar tu ją tinkamai vertini? Ar darosi ji diena iš dienos geresnė ir kilnesnė?

Daniadas buvo Atėnų pasiuntinys prie Pilypo, Makedonijos karaliaus. Kartą jis kalbėjo, kad gimtasis jo miestas Atėnai yra gražiausias visame pasaulyje. Pilypas prašė pasiuntinį parodyti miesto sienas. Pamatęs karalius sušuko: „Šitas miestas turi būti mano!“

Koki miestą tu norėtum turėti? Amžinoji tavo tėvynė yra dangus. Bet ar sieki josios? Ar už ją kovoji?

Šiandien yra daug tokių jaunuolių, vadinamų religingais, kurie uoliai lanko šventadieniais bažnyčią, uoliai rytą ir vakarą meldžiasi, bet kituose darbuose religinio nusiteikimo beveik nežymu. Mano idealas nėra ypatingai maldingas jaunuolis šventadieniais, bet toks, kurio maldingumas susilieja ir su šiokiadieniu gyvenimu, jį apvaldo ir iš jo spindi kaip pagrindinė spalva iš margo persiško patiesalo. Dievo įsakymai tikrai religingam jaunuoliui turi būti pagrindiniai pasaulio dėsniai, įpareigoja ir karalių ir kūdiki, kurių laikymasis anaipol nėra gėda, bet d a r b a s, galimas drąsiai vykdyti viso pasaulio akyse.

Jei ko nors tamsoj gerai nematome, tada išeiname į šviesą ir dar kartą apžiūrime. Gyvenime ne kartą pasitaikys, kad besikubėdamas negalėsi tikrai nuspręsti, ar darytinas darbas yra leidžiamas ar ne. Geriausia tuomet savo veiksmus apšviesti amžinybės spinduliais, nes šviesa, kurią skleidžia amžinasis mūsų paskyrimas, niekad os neapgaus.

Išganytojas moko, kad turės vertės visi mūsų darbai, visi žodžiai, net ir mintys, jei tik mes jas pakreipsime amžinybės linkui. Katalikiška yra nuomonė ir didelio anglų filosofo Carlyle, kuris sako: „Žodžiai nepraskamba tuščiai erdvėje; nedingsta nė vienas širdies sudejavimas, nė vienas valios pasiaukojimas, visa aidi į amžinybę. Žemėj nežūsta nė vienas darbas, nors ir niekas jo nežinotų. Jis yra lyg anoji požeminė vandens srovė, kuri gaivina pievas, kuri susilieja su kitomis srovėmis, ir vieną gražią dieną ištrykšta vėsus šaltinis“. Todėl gilios prasmės turi šventųjų pasaulėžiūra, būtent — į visą žemės gyvenimą žiūrėti sub specie aeternitatis, t. y. amžinybės žvilgsniu. Jie prieš kiekvieną darbą klausdavo: „Quid hoc ad aeternitatem?“ — „Kiek tai naudinga amžinybei?“ Įprask ir tu prieš kiekvieną savo sumanymą, prieš kiekvieną pasiryžimą ir darbą klausti savęs: „Quid hoc ad aeternitatem?“ — „Kiek tai bus naudinga mano amžinajam gyvenimui?“

Viską žmonės apdraudžia: ir namus nuo ugnies, ir javus nuo ledų, ir laivus nuo sudužimo, ir darbininkus nuo nelaimingų atsitikimų, ir net pačią gyvybę. O sielą? Ar esi apdraudęs savo sielą? Nuo ko? Nuo amžino pasmerkimo!

Žinoma, mes ne dėl to esame ištikimi Dievui, kad vengiame pražūties, tik dėl to, kad mylime Jį. Bet vis dėlto pasitaiko silpnybės valandėlių, kada ištveriamo gerame ir nugalime gundymus tik dėl to, kad atsimeiname savo atsakingumą, kurį mums reiks duoti amžiname gyvenime.

„Būti amžinai pasmerktam?" Ne! Ne! Aš noriu laimingo gyvenimo! Aš noriu amžinojo gyvenimo! Daug mačiau pasaulio grožybių, daug regėjau gamtos ir žmogaus sukurtų nuostabių dalykų, bet viso to man dar negana! Mano siela trokšta vis daugiau ir daugiau! Manęs nepatenkina šitos paskiros dalys. Aš noriu vienos vienintelės, amžinosios Grožybės. Manęs nepatenkina prabėgantieji šešėliai. Aš trokštu nesikeičiančios, amžinosios Tiesos!

„Ir didžiausi žemės džiaugsmas su dangiškais negali būti nė palyginti" (Brookes). „Dabar mes matome atspindį (Dievą) lyg mįslę, tuomet gi veidu į veidą. Dabar aš pažįstu dalimi, tuomet pažįsiu, kaip ir esu pažintas" (1 Kor. 13, 12). Ir kai man bus sunku laikytis kurio Dievo įsakymo, atsiminsiu, kad dėl amžinosios garbės vainiko vis dėlto verta paaugoti šį vargingą žemės gyvenimą.

Mirė kartą vienas jaunas vyras. Ant jo antkapio buvo iškalta nusvirusi pilna varpa, o apačioj du reikšmingi žodžiai: „Quia plena", — „Kadangi pilna". Ir tu kasdien kalbėk šią trumpą maldele: „Mano Viešpatie ir Dieve! Duok, kad mano siela subręstų pirmiau, negu ateis pjūtis!"

Ir kuomet ateis ta pjūtis? Aš nežinau! Gal šešiasdešimtaisiais mano gyvenimo metais? Gal aštuoniasdešimtaisiais? Kas gali žinoti! Kiek tikra, kad aš mirsiu, tiek nežinia, kada. Vienam bokšto lankrodyj Leipcige parašyta: „Mors certa, hora incerta!" „Dėl mirties esame tikri, dėl valandos netikri!" ¹⁾.

Dievas kiekvieną valandą gali pareikalauti apyskaitos. Ir vargas man, jei būčiau neprisirengęs. Kai blogas mokinyš neišmokęs lotynų

¹⁾ Pažaislio vienuolyno bažnyčios saulės laikrodyj įrašyta: „Sis me mor occasus sole cadente tui". — „Besileidžiant saulei, atsimink ir savo gyvenimo saulėleidį" Vert.

kalbos ar geometrijos būna pašaukiamas ir gauna dvejetuką, jis gali dar pasiguosti: „Dabar neatsakiau, bet kitą kartą pasitaisyčiau!“ Dievas pašauks tave tik kartą. Ir jei būsi tuomet neprisirengęs, paskiau bus per vėlu. „Todėl budėkite“, — perspėja Išganytojas, — „nes tą valandą, kurios jūs nežinote, žmogaus Sūnus ateis“ (Mat. 24, 44). Gyvenime esame lyg kariai atostogų metu: kiekvieną akimirksnį galime būti pašaukti, bet tuomet nepasakysime: „Viešpatie, aš dar nesu pasirengęs!“ Nežinai, kur mirtis tavęs laukia, tad jos lauk visur!

„Nebūk išdidus, žmogau! Nors ir vainikuotas būtum, mirčiai tu esi, kaip pelai vėjui. Smėlio grūdėliai teka, valandas laikrodīs muša, ir nesnės vėjelis nupūsti lapo, kaip išmuš ir tavoji“ G e i b e l

Koks bus Dievo paveikslas tavo sieloj mirties valandą, toks bus ir pasiliks. Bet nė apie vieną medį nežinome, į kurią jis pusę virs. Jis kris ten, kur daugiausia išauge šakų. Koks bus žmogaus gyvenimas, tokia bus ir jo mirtis.

Nuo geros mirties pareina ir amžinasis gyvenimas. Epaminondas buvo kartą paklaustas: „Ką labiau vertini: Chabrią, Ifikratą ar save?“ — Jis atsakė: „Lukterk, kol mirsime, ir tuomet paaiškės!“

Ant vieno seno antkapio parašyta: „Decessit in albis!“ — „Jis mirė baltais drabužiais“, vad. į keletą dienų po krikšto, nes senovėj buvo paprotys po krikšto baltus drabužius nešioti. Duok, Viešpatie, kad mirties valandą ir mano siela būtų lyg tuoj po krikšto!

„AŠ TURIU DAR LAIKO!“

Kai lengvapėdiškas jaunuolis perspėjamas, kad nenaudingą savo gyvenimą padarytų turiningesnį, jis paprastai išdidžiai atsako: „Aš turiu dar laiko! Juk negalima prieš laiką surimtėti ir subręsti. Jeigu aš dabar neflirtuočiau, kada gi galėčiau? Jaunystėj tik ir užti!“

„Aš turiu dar laiko!“ Bet ar esi tikras? Ar tau užtikrino kas raštu, kad dar gyvensi 20, 40, 50 metų? Argi nepasakytą: „Todėl budėkite ir būkite prisirengę, nes tą valandą, kurios jūs nežinote, žmogaus Sūnus ateis“ (Mat. 24, 44).

Kad mes mirsime, tai labai aišku; bet l a b a i n e a i š k u — kada. Kas mano turįs „dar laiko“ ir todėl atidėlioja savo pareigų atlikimą ar sielos tobulinimą, tas vėliau tiesiog išsigąs, kaip greitai laikas bėga. Amžinojo Teisėjo akivaizdoj jis atsistos tuščiomis rankomis, kai Jis

pašauks jį duoti žemės gyvenimo apyskaitos. Veltui norėtum sustabdyti laiką! Gyvenimo rodiklis vis slenka prie dvyliktos!

Viename mieste, — sako sena indų pasaka, — gyveno bramanas vardu Svabhavakrpana. Jis turėjo prisielgetavęs pilną indą košės, kuri pasikabino ant dramblio ilties, ištiesė ties juo palapinę ir pradėjo sva-joti: „Šis indas yra pilnas košės. Kai ateis bado metai, aš už jį gausiu 100 sidabrinių. Tuomet pirksiu porą ožkų. Bet kadangi ožkos yra gana veislios, tai greit turėsiu jų visą bandą. Jas pardavęs pirksiu karvę, o vėliau — kumelę. Tuo būdu prisiauginsiu daug arklių ir būsiu turtingas. Pasistatysiu gražius namus ir galop vesiu turtingą žmoną“. Indas taip įsisvajoj, jog nė neįsivaizdė, kaip paspyrė indą ir košę išdrėbė. Visos sva-jonės dingo, liko tik pilka tikrovelė.

Manai, kad amžinajam gyvenimui daugiau pelnys tie, kurie vis „dar turi laiko?“

TRYS ŽANDARAI

Prancūzijoje gyveno turtingas bajoras. Ilgai jis buvo vienos provincijos prefektas, ir visi jį gerbė. Tik štai vieną dieną pasklido žinia, kad šis žmogus, pametęs pasaulio garbę, įstojo į trapistų ordeną, aštriausios regulos vienuolyną netoli Marseille. Tai buvo tikrai nuostabu! Giminės stengėsi jo neleisti, draugai bandė iš vienuolyno išvilioti, bet viskas veltui.

„Aš negaliu!“ — jis atsakydavo. — „Argi jūs nematote prie vartų trijų žandarų, kurie manęs neišleidžia?“ — „Trijų žandarų? Niekas ten jų nemato!“ — atsakydavo šie. — „Tik pažiūrėkit gerai, kas viršuje vartų parašyta: M i r t i s ! T e i s m a s ! A m ž i n y b ė ! Tai tie trys žandara, kurie manęs neišleidžia. Aš pasiliksiu!“

Tikrai, turbūt nėra geresnės pagalbos kovoje su gyvenimo priešais, kaip ta, kurią parodo paskutinis „Tikiu“ sakiny: „Tikiu amžinąjį gyvenimą“.

Vienas seno krikščionių antkapio parašas sako: „Jie nemirė, jie dabar tik pradeda gyventi“. Jei ir manyje būtų toks gyvas tikėjimas, tada kad ir kažin kokie skausmai mane prislėgtų, žinotum, jog jie nėra amžini, o dėl pasitaikiusio džiaugsmo irgi nenustosi pusiausvyros, nes jis taip pat nėra amžinas.

Nors visas mano gyvenimas būtų tik viena kančia, nors ir sirgčiau sunkiausiomis ligomis, nors man visi geri tikslai nebūtų pasiekti, nors likimas mane ir labiausiai persekiotų, — visam tam vyriškai galėsiu pažvelgti į akis, jei tik tikėsiu amžinąjį gyvenimą.

Esi prislėgtas ligos. Bet argi ilgai truks šis likimo bandymas? 30, 50, 60 metų? Juk tai menkniekis, palyginus su amžinybe! Mums atrodo, kad 50 metų baisiai ilgas laikas, o tai dėl to, kad mes juose gyvenam. O šitie metai, išmatuoti" amžinybės matu, yra visai trumpi. Išivaizduok esąs istorijos pamokoj po 500 metų, taigi 2448 metais. Mokiniai mokosi apie Didįjį karą. Vienas pasakoja: „Didysis karas truko nuo 1814 metų ligi 1818 metų“. „Bet ką kalbi!“ — sako mokytojas. „Visu šimtu metų vėliau!“ — „Taip, taip! Aš tik šimtmečius sumaišiau“, — atsako mokinys ramiai. Šimtmetis šen arba ten — argi tai daug reiškia? Juk taip pasi-taiko ir šiandien. Štai klausiamo mokinį: „Kada buvo mūsų ties Termopilais?“ — „Mūsų ties Termopilais buvo 8 šimt. prieš Kristų!“ — „Na, na, tik pagalvok!“ — „Aha, 5 šimt., pone mokytojau. Aš tik sukeičiau!“ — Taip, jeigu jau galima šimtmečius sukeisti, tad ką kalbėti apie trumpą žmogaus gyvenimą?

Vienas tėvas sako savo sūnui: „Mielas vaikeli! Būk penketą minučių kuklus, penketą minučių nemeluok, nekeik, nebūk išlaidus, — o už tai būsi šešiasdešimt metų laimingas ir turėsi visko, ko tik panorėsi“. Manau, kad nebūtų tokio kvailo, kuris nepriimtų šitokio pasiūlymo. Bet štai žemės gyvenimo kovos, palygintos su amžinybės atlygiu, atrodo dar menkesnės, kaip penketas minučių prieš šešiasdešintis metų.

„Nelaisvė baigiasi, sutrupa plienas ir grandiniai, mūsų gyvenimo abėcėlė jau perskaityta. Bet visas' laikas nepajėgia peržengti vieno amžinybės taško". G ū n t h e r

Pagalvok tad kartais rimtai apie mirtį, ir pamatysi, kaip būsi laimingas. Jeigu viskas nyksta: drabužiai, grožis, jaunatvė, energija, tad argi nereikia pirmoj eilėj rūpintis tuo, kas nenyksta, — s a v o s i e l a ? Vienas netikintysis norėjo kartą pajuokti pamaldų žmogų: „Klausyk! Man rodos, tu labai apsigausi, jei dangus yra tik pasaka". — Krikščionis atsakė: „O man rodos, kad tu daugiau apsigausi, jei pragaras n ė r a pasaka".

Laimingas, kuris gyvenimo pabaigoj gali pasakyti: „Kristus mirė dėl manęs, tad kam man bijoti? Aš buvau Tavo, Viešpatie, karys ir štai dabar grįžtu iš kovos pas Tave".

„FERDINANDAI, PAGALVOK APIE AMŽINYBĘ!"

Kastilijos karalius Ferdinandas III, gyvenęs 14 šimt. pradžioje, liepė savo kambarį ant sienos parašyti: „Ferdinandai, pagalvok apie amži-

nybė!" Ir ką jis darė, kur ėjo amžinybės mintis visuomet stovėjo prieš jo akis. Mano mielas, galvok ir tu apie ją!

Ateidamas pasaulin, tu verkei, nors aplinkui tave visi džiaugėsi. Gyvenk taip, jog, skirdamasis su šiuo gyvenimu, galėtum džiaugtis tavęs laukiančia amžinąja laime, nors aplinkui tave visi verks.

Romėnų filosofas Seneka sako: „Diena, kurios bijai ir kurią vadini paskutine, yra gimimo diena amžinybei“.

„Tandem felix“ — „galop laimingas!“ Šituos du žodžiu Amperas, religingas ir garsus fizikas, prašė parašyti ant jo antkapio.

Turint jaunystėj trykstančios energijos, lengva paneigti Dievą ir be Jo gyventi. Bet kai ateis tas momentas, — o tu nežinai, kada jis ateis, — kada gyvybė susvyruoja ir stipriausios rankos nusvyra, tada aiškiai pamatysi, kaip tuščias, kaip neprasmingas ir paklydęs yra toks gyvenimas, kur mes gyvenome be Dievo — net prieš Jo Įsakymus. Strindbergas († 1912), garsus socialistinio judėjimo vadas ir rašytojas, besiantinančios mirties akivaizdoj parodė ranką į Šventąjį Raštą ir pasakė: „Ten yra Vienintelė Tiesa!“

Paryžiaus panteono rūsyj aš kartą ilgai stovėjau prie Voltero karsto. Didžiausia prancūzui garbė būti šioje vietoj palaidotam. Bet aš galvojau tik apie tai, ką gydytojas Troughon, Voltero draugas, matęs baisią šio didelio bedievio mirtį, pasakė: „Jei velnias galėtų mirti, jis mirtų kaip Volteras“.

Kai tik pajusi, kad nuodėmė tave vilioja, pagalvok apie amžinybę. Tegul tau kartais ir atrodytų esą krikščioniškai gyventi baisiai sunku, bet užtai mirti lengva. Kieno gyvenimas buvo lengvas, to mirtis bus sunki!

Anglų tapytojas Aubrey Beardsley, kuris labai mėgdavo piešti begėdiškus paveikslus, mirė džiova, turėdamas vos 28 metus. Paskaityk paskutinį jaudinantį jo laišką, kurį jis parašė savo veikalų leidėjui Smithers:

„Jėzus yra mūsų Viešpats ir Teisėjas!“

Mielasis Drauge!

Būtinai prašau Jus sunaikinti visus egzempliorius „Lisistratos“ ir kitus nedorus piešinius. Parodykite šitą laišką Politui ir prisaikdinkite jį, kad ir jis viską sudegintų. Viso, kas tik Jums šventa, vardu prašau Jus: negali likti nė vieno begėdiško piešinio!

Mirties lovoje
Aubrey Beardslev"

Palygink dabar visa tai su ramia krikščionių mirtimi. Paskaityk, pavyzdžiui, paskutinę valią didžio prancūzų rašytojo Louis Veullet: „Pabaigę maldas, pastatykit ant mano kapo mažą kryželį ir atminimui įrašykite: J i s t i k ė j o i r d a b a r m a t o. Aš pasitikiu Jėzumi. Žemėj gyven-damas, nesigėdijau švento savo tikėjimo. Todėl tikiuosi, kad Dangiškasis Tėvas nesigėdins savo ištikimo tarno“.

Koks begalinis skirtumas tarp šitų dviejų žmonių mirimo!

Taip, religingas žmogus žino, kad gyvenimas yra tik amžinybės knygos įvadas, ir kai jį vilioja nuodėmė, jis atsimeina žodžius: „Nuodėmės džiaugsmas trunka tik akimirksnį, bausmė yra amžina“ (šv. Gregorijus).

Kartą Aleksandras Didysis užtiko Diogeną, besiknisantį krūvoje žmonių kaukuolių. „Ko tu čia jieškai?“ — paklausė jis išminčių. — „Tavo tėvo, karaliaus Pilypo, kaukuolės! Bet negalima jos pažinti!“ — atsakė Diogenas. Negalima pažinti! Po mirties net ir karaliaus kaukuolės negalima pažinti! Tad kuo aš taip didžiuojuos? Kodėl labiau rūpinuosi šiuo praeinančiu gyvenimu, negu amžinuoju?

Vienoje Paryžiaus kareivių mokykloje kapelionas sakė pamokslą apie amžinąją pasmerkimą. Pabaigus jam kalbėti, netikęs kapitonas pasiepiantį paklausė: „Tik vieną dalyką jūs, gerbiamasis, užmiršote mums pasakyti: ar mus pragare šutins, ar keps“. Kunigas pažiūrėjo į kapitoną ir ramiai atsakė: „Ponas kapitone, tai patirsite jūs patys!“ Šitoks nelauktas atsakymas sujudino ligi šios netikintį vyrą, nedavė jam tol ramybės, kol jis pakeitė savo gyvenimą ir atsivertė. Taip, galvoti apie amžinąją gyvenimą, apie pasmerkimą bus labai naudinga ir tau, mano mielas.

Būti amžinai pasmerktam! Amžinai! Nutiesk dvasioje liniją nuo žemės ligi tolimiausios žvaigždės. Aprėžk šita linija milžinišką apskritimą, išivaizduok jį pilną esant smėlio grūdelių, jų skaičių dar pakelk kvadratu. „Tai negalima! Tai baisus skaičius!“ — pasakysi. Kodėl negalima! Matematika lengvai tą parašo, pv. 10^{1000} . Bet amžinybės neišreikš jokia matematika! Amžinai degti ir vis dėlto nesudegti! Kentėti ir nesulaukti kančių galo! Visuomet justi skausmą ir negalėti pasakyti: „Dėkui Dievui! Jau vakaras, skausmas viena diena sutrumpėjo!“

Būti amžinai pasmerktam? Ne! Su manim taip neatsitiks!

O. A. M. D. G.

Iš savo vaikystės prisimenu vieną pasaką, kurioje karaliaus burtų lazdelė turėjo didelės reikšmės. Ką tik ji paliesdavo, viskas virsdavo

auksu. Kai mums ši pasaka buvo sekama, mes išpūtę akis klausėmės ir stebėjomės ir tik vėliau įsitikinome, kad tokios lazdelės apskritai nėra. Bet pasakoj glūdi gili simboliška prasmė, nes kiekvienas gali išgyti tokią brangią burtų lazdele, su kuria savo kasdienines pareigas, savo žodžius ir mintis pakeistų į brangų turta, brangesnį ir už auksą.

Kuriuo būdu?

Viską daryti Dievo garbei!

Išganytojas vienoj vietoj pasakė, „kad visuomet reikia melstis ir nepailsti" (Luk. 18, 1). Paklausi nustebęs: „Visados melstis? Ištisą dieną kalbėti Tėve mūsų? Ne, tai negalima!"

Taip, iš tikro. Bet jei Jėzus to vis dėlto reikalauja, tai, matyt, jis mano, kad malda yra ne tik kalbėjimas Tėve mūsų ar Sveika Marija, kad melstis galima ne tik žodžiais, bet ir gyvenimu.

„Čia žemėje žmogus nieko geresnio negali padaryti, kaip išeiti iš savęs, iš pasaulio ir melstis dangui. Bet malda neturi būti tiktai žodžiai. Malda turi būti ir mintis, malda turi tapti darbu, kad tuo būdu gyvenimas būtų skaistus, lyg smilkalas." R ū c k e r t

Kuriuo būdu gyvenimas gali virsti malda? Šv. Povilas rašo: „Ar valgotė, ar geriate, ar ką kita darote, visa darykite Dievo garbei" (1 Kor. 10, 31).

Taigi: „visa didesnei Dievo garbei" — „omnia ad maiorem Dei gloriam!" Toks buvo šv. Ignaco šūkis, toks tebūnie ir tavo kiekvieną rytą atnaujinamas pasiryžimas. Prieš pabaigdamas savo rytmetines maldas, perbėk dvasioje visus darbus, kuriuos tau dieną reiks padaryti.

Čia ateis tau į galvą aritmetika, lotynų, prancūzų kalba, tikyba, apskritai pamokos, draugai, nesugyvenamas kaimynas, patogumus mėgstas kūpas, silpna valia, dantų skaudėjimas, sviedinys, nepasisėkimai ir t.t. Visa tai sudėk prie Dangiškojo Tėvo kojų ir pasakyk: „Dieviškasis Išganytoja! Visa, ką tik šiandie manau daryti, visa, ką galvosiu ar dirbsiu, visa tebūnie didesnei Tavo garbei. Palaimink, prašau Tave, šituos darbus, žodžius ir mintis!" Dienos metu stebėk savo darbus ir dažnai klausk save: „Ar tai, ką dabar padariau, pasakiau, perskaičiau, pamąščiau, iš tikro didina Dievo garbę?" Ir jei pajusi, kad bet kuris tavo darbas, mintis, žodis ar žvilgsnis negali pasirodyti begalinio Dievo aki-vaizdoje, tad šalin jis, šalin!

Išbandyk šią paprastą priemonę, ir pamatysi, kaip greitai laiku padarysi didelę dvasios pažangą. Viduriniais amžiais daugybė žmonių,

besvajodami, kaip iš paprasto metalo padaryti auksą, neteko ne tik turtų, bet ir sveiko proto. Alchemijos paslaptis chemikams ir šandie dar neprieinama. Bet mes lengvai galime iš nežymių daiktelių pasigaminti turtų amžinybei, ir jie bus brangesni už auksą. Jei mūsų siela yra laisva nuo sunkios nuodėmės, tada mes viską galime šituo paslaptingu žodžiu: O. A. M. D. G.

Viens tapytojas nupiešė šitokią paveikslą: prie lentos stovi vaikas ir rašo visą eilę nulių — 000000. Šalia stovi angelas ir prieš nulius rašo 1. Paveikslas vadinasi „Geras pasiryžimas“. Visi mūsų darbai, žodžiai, mintys yra tik nevertingi nuliai, jeigu jie kyla iš tuštybės, savimeilės ar patogumo. Bet tas pats darbas, padarytas geru tikslu, dėl didesnės Dievo garbės, virsta neįkainojamu turtu. Kiekviena diena mums būtų neišsemiamą aukso kasykla, jei josios pradžioj parašytume raides O. A. M. D. G.

Viena graži legenda pasakoja, kaip mažytis Jėzus su kitais Nazareto vaikais žiede iš molio paukščiukus. Kitų paukščiukai negyvi tupėjo ant žemės, o Jėzus papūtė į savuosius, štai šitie pasidarė gyvi, linksmi sučirškėjo ir pakilo į melsvas padanges.

Tai yra tik legenda.

Bet tiesa, kad du jaunuoliai gali visai vienodai dirbuotis, gali būti lygiai uolūs, darbštūs, ir vis dėlto Dievo akyse jų darbai gali turėti labai nevienodą vertę. Viena sielą slegia sunki nuodėmė, ir jo darbai yra visiškai nevertingi; kito siela pilna dieviškos malonės, kuri net ir kasdieniškiems, paprasčiausiems jo darbams suteikia amžinosios vertės.

PASNINKAS

Apie pasninką irgi noriu tau šį tą pasakyti, nes yra jaunuolių, kuriems jo tikslas nėra visai aiškus. Bet jei giliau pagalvosi, pamatysi jo didelę psichologinę reikšmę.

„Koks paviršutiniškumas tas pasninkas!“ — kalba tie, kurie nemoka įžvelgti gilesnės jo prasmės. „Kodėl priklauso tai religijai ir kaip galima tuo pagarbinti Dievą, kad penktadienį aš nevalgysiu mėsos arba šiaip kurią dieną, save marindamas, mažiau valgysiu? Argi ne vistiek, ar aš penktadienį nuo mėsos susilaikysiu, ar ketvirtadienį?“

Kas taip kalba, tas parodo, kad jis apie pasninko prasmę neturi nė mažiausio supratimo. Ne ta yra pasninko prasmė, kad nevalgyčiau mėsos ir tai penktadienį, bet ta, kad retkarčiais priversčiau savo pilvą nusi-

lenkti dvasios norams. Jei mūsų religija būtų įsakiusi kitą kurią dieną, pvz. trečiadienį, nevalgyti duonos, tai irgi būtų pasninkas. Visa svarba čia glūdi ne mėsos, bet rimtame valios bandyme. Kas manyje yra valdovas? Mano pilvas ar mano valia? Ar galiu aš bent sykį savaitėj atsisakyti nuo mėgiamo valgio?

Pasninkas todėl yra galinga priemonė stiprinti valiai. Jis gali būti ir nuopelningas darbas Dievo atžvilgiu ir geras atsilyginimas už praėjusias nuodėmes. Taigi religingas jaunuolis turi taip galvoti: sielos harmonija manyj išsivystys tik tada, kai išmoksiu pažaboti savo geismus. Pasninko vertė nėra mėsos nevalgyme, bet apsimarinime ir savęs apvaldime. Be to, pasninkas yra labai geri vaistai nuo geidulių ir nuo užkrečiančių nuodėmės bakterijų. „Susivaldymas yra daugiau vertingas, negu parakas" (Stanley).

Tikras pasninkas yra gera priemonė ir prieš nuolatinius kūno puolimus jaunystės metu. Kai kurie jaunuoliai kemša, kemša, kiek tik gali, o paskui skundžiasi, kad kūnas taip smarkiai juos gundo. Bet kam bijoti mažo nuovargio ir pasimarinimo? Kam jį penėti, lyg kokią šventėms paskirtą žąsį? Juk nenuostabu, kad įsertas kūnas linksta į nuodėmingus smaguriavimus. Taip, taip! Nieko nekenks, jei pilvui bus uždėtas protingo pasninko žabuklis.

Šiandien kiekvienas žino, kad pasninkas ne tik nekenkia sveikatai, bet dar yra jai labai naudingas. Medicinos mokslas vienu žodžiu tvirtina, kad per didelis mėsos vartojimas yra kenksmingas. Jis gimdo nervingumą ir reumatizmą. Taigi pasninkas naudingas ir sveikatai.

Deja, yra daug inteligentiškų šeimų, kurios pasninkais visiškai nesirūpina. Bet tu, mano mielas, manau, būsi drąsus savo Bažnyčios sūnus. Net ir tuomet, kai svečiuose pasninko dieną bus paduota mėsa, net ir tada gali atsisakyti. Tam reikia mandagaus atsiprašymo, kad tu šią dieną pasninkauji, ir trupučio drąsos. Tai bus didvyriškas savo tikėjimo išpažinimas.

ORATE FRATRES!

Garsus generolas Makenzenas, prasidėjus Didžiajam karui, rašo senelei savo motinai, turinčiai jau 90 metų: „Prieš 44 metus tavo maldos, lyg koki geležiniai šarvai, apdengė mane ir saugojo. Prašyčiau ir dabar palydėti mane į laukiančias kovas su tokiu pat sėkmingumu ir prirengti mane didžiam mano uždaviniui. Aš tuo pasitikiu!" Kuo? Mal-

domis devynių dešimtų metų senelės! Kas? Makenzenas, garsusis generolas!

Galimas daiktas, kad gyvenime turėsi iškęsti labai sunkių bandymų; galimas daiktas, kad net tavo tikėjimas bus puolamas didelių gundymų; bet kol būsi pastovus maldoje, man nebaisu dėl tavęs, ir tavo tikėjimas nebus pažeistas.

Bet kaip galėsi išsaugoti nepaliestą savo tikėjimą, jei neišmokai maldoje prašyti Dievo malonės? Kaip atsispirsi besiveržiantiems gundymams, jei iš maldos nesisemi jokios stiprybės?

Malda tave sudvasina, padaro skaistesnį, geresnį, ramesnį ir stipresnį. Malda yra tyriausias veikliųjų jėgų šaltinis. Kad ir kažin koks didis uždavinys tau reiktų išrišti, pasimelsk iš tikros širdies į Dievą ir drąsiai imkis darbo. Taip ir Dovydas ėjo prieš Galijotą: „Aš einu prieš tave Viešpaties vardul!“

Vienas indietis kartą pasakė: „Aš kiekvieną dieną dėkoju Didžiajai Dvasiai, kad ji mums augina maišą“ *). O tu, mielas jaunuoli? Ar dėkoji Dievui už savo gyvenimą, už savo gabumus, už savo tėvelius ir ypatingai už gautąsias sielos gėrybes? Sakyk, kiek tau metų? Šešiolika? Kiek čia bus minučių? Viena diena turi 1440 minučių, vieneri metai — 525 600, šešiolika metų — 8 409 600. Tiek minučių tu jau gyvenai ir už kiekvieną esi Dievui skolingas. Kiekvieną minutę Jo Visagalybė palaiko tavo gyvenimą. Kai ištraukiu ranką iš po akmens, jis krinta žemėn. Jei Dievas bent vieną akimirksnį tavim nesirūpintų, tu grįžtum į nieką, kuriuo buvai prieš gimdamas. „Dievas tave visą sukūrė ir todėl turi visišką teisę į tave“ (Šv. Augustinas). Malda sielai turi tokios pat reikšmės, kaip gėlei gaivinantieji saulės spinduliai. Malda sielai yra lyg gaivus aukštumų oras, kuriuo džiaugiasi pavargęs kūnas. Malda sielai yra sekmadienis, kada gauna poilsio išsisėmusios mūsų jėgos. Malda yra amžinojo gyvenimo poezija ir vieno tik žmogaus teisė. Niekas daugiau iš Viešpaties kūrinių nesimeldžia tik žmogus. Taigi žmogus, kuris nesimeldžia, negyvena tikrai žmogiškai: jis tik vegetuoja.

AR MĖGSTI MELSTIS?

O tu? Ar mėgsti melstis? Kas žaliuojančiai gamtai yra gegužio rytmečio rasa, tas žmogaus sielai yra malda. Ji ją atnaujina, gaivina, pagrazina ir sustiprina.

*) Maisas yra augalas panašus į kukurūzus.

Be lietaus nėra vaisių, be maisto nėra gyvybės — o be sistemingos maldos nėra nei dvasios vaisių nei dvasinio gyvenimo. Tvarkingai, punktualiai kalbama malda yra gaivus lietus ir sielos stiprybė.

Tad ar esi įpratęs, ar mėgsti sistematingai melstis, mano mielas? Aš neklausiu, ar niekad tau nepasitaiko besimeldžiant užmigti, ar vaizduotė neskrajoja maldos metu kažkur toli. Tokių išsiblaškimų negali nė vienas išvengti. Taigi klausdamas tave, ar mėgsti melstis, turiu galvoj, ar tavj yra tikras ir gyvas maldos supratimas, kuris džiaugsmingai sutinka tą įvykį, kad Visagalis Dievas leidžia tokiam smėlio grūdeliui su Juo kalbėtis. Malda juk ir yra gaivus, nuoširdus sielos susitikimas su Dievu. Ažuolas yra didelis, lyginant jį su mažesniais, aplink jį augančiais medeliais. Bet stebimas iš lėktuvo, jis atrodo tik mažytis taškiukas. Kaip gi aš esu menkas Visagalio Dievo akys!

Tad jeigu tik iš tikro giliai pajusi, kokia didi privilegija tik tau, žmogui, suteikta, kad Dievui gali atverti savo širdį, pasakyti Jam savo skausmus, paprašyti Jo pagalbos, — niekad nebereiks tavęs raginti melstis. Žinoma, pasitaikys, kad pamigsi, kad reiks skubėti pusryčiauti, bet tai dar nebloga. Į malda palinkusi tavo dvasia laiduoja, jog apleistas ryto maldas dienos bėgyj papildysi maldingomis mintimis ir jausmais. Pasitaikys, kad pareisi iš ekskursijos baisiai pavargęs; akys tiesiog lipte lips.. Bet vis dėlto susitelksi ir sukalbėsi vakaro malda.

Kas žino, ką reiškia ir kodėl reikia melstis, tas meldžiasi laisvai ir maloniai, tas meldžiasi ne tik lūpomis, bet ir širdimi, tas meldžiasi tikrai. Atviros bažnyčios durys jį kviečia valandėlę užteiti; puikus miškas, per kurį jis keliauja, maldingai jį nuteikia; jis meldžiasi džiaugsme, jis meldžiasi užėjus nuodėmingomas pagundoms, jis meldžiasi skausmo ir nelaimės metu.

„Aš neturiu laiko melstis“, — saiko nevienas jaunuolis. „Rytą pabundu prieš pat pamokas, o vakare esu nuvargęs!“ Žinoma! Bet užtat kelkis rytą penkiomis minutėmis anksčiau, negu esi papratęs; pradėk vakare melstis penketą minučių prieš gulimą (juk tai visai nedaug) ir visuomet turėsi laiko maldai. Penkios minutės! Iš 24 X 60, vadinasi, iš 1440 paros minučių tik jau gali paversti 2X5 minutes Dievui. Lieka dar 1430 minučių, kurios tau visiškai priklauso.

„Bet mes mokėmės, kad retkarčiais malda apleisti nėra jokios nuodėmės. Klausyk, tu galvoji, kaip mažas vaikas. „Jokios nuodėmės“. Žinoma, jokios! Bet juk prieš Dievą negalima taip teisintis, kas yra

nuodėmė ir kas nėra, ir daryti tik tiek, kad išvengtum nuodėmės. Juk turi žinoti, kaip svarbu kasdien gerai melstis tam, kad padarytum pažangą gerame ir atsispirtum gundymams. Pagalvok, kaip labai pasidariai silpnas tą dieną, kurią nesimeldi.

TIK PENKETĄ MINUČIŲ

„Ar tu myli Dievą?“ — paklausiau kartą vieną septintaklasį. Jis pažvelgė į mane nušvitusiomis akimis ir pasakė: „O taip!“ — „Ir melodiesi?“ — klausiau toliau. „Ne!“ — buvo atsakymas.

Vargšas jaunuolis nejautė, kad tarp abiejų atsakymų yra nesusjungiamas prieštaravimas. Ar gali kas mylėti Dievą, jo negarbindamas? Turėdamas gerą, mylimą draugą, visuomet jį ieškau progos jį susitikti ir išdėstyti jam visus savo reikalus.

Kažkas išskaičiavo, kam praleido savo gyvenimą septynių dešimtų metų žmogus. 25 metus jis dirbo, 20 metų miegojo, 2 metu valgė, 1 m. rengėsi drabužiais, 9 mėnesius prausėsi, 7 skutosi, 4 šnypštė nosį, 2 valė dantis ir tt. Net ir tokie menki darbeliai statistiko buvo suskaičiuoti. Bet kai savo gyvenimo darbus turėsi parodyti. Dievui, tada skaičiai įgaus visai kitokios prasmės. Tuomet reiks pasakyti: kiek padarei gerų darbų, kiek blogų? Kiek savo pareigų atlikai, o kiek ne? Kiek laiko iš 70 metų praleidai besimeldamas? Širdis per vienerius metus sutaks 36 792 000 kartų, o gal tik vieną kartą ji sutaksi maldai!

„Kaip ilgai turiu melstis?“ — paklausi. Mano mielas, tikros maldos Dievas nematuoja valandomis. T i k r o s m a l d o s m a t a s y r a g e r a š i r d i s i r v a l i a. Gyva, karšta ir nuoširdi malda, nors ji būtų ir trumputė, yra daugiau verta, negu ilga, bet neatidi, susnūdusi ir miegūsta. Taigi melskis trumpai, bet k a r š t a i; trumpai, bet n u o - š i r d ž i a i; trumpai, bet d a ž n a i. Net ir dienos metu kartkartėmis pakilk mintimi prie Dievo. Bet ypatingai neužmiršk dviejų laiko punktų: ryto ir vakaro maldos. Pirmosios dienos mintys tebūnie paaukotos Dievui; tuomet ir visi dienos darbai bus sėkmingi. Vakare paskutinė tavo mintis tebūnie padėkos malda; tuomet ir nakties poilsis bus malonus.

Nesimelsk niekuomet lovoje! Žinoma, geriau mestis gulint, negu visai maldą apleisti. Bet argi netiesa, kad gulint kalbėti su Dievu yra — mažiausia — pagarbos stoka. Dauguma jaunuolių „užmiršta“ pasimelsti anksčiau, todėl meldžiasi gulėdami ir besimeldami užmiega.

Rytą geriausia melstis tuoj apsirengus, o vakarą dar prieš nusi-
rengiant. Nusirengęs, gulk į lovą ir melskis toliau. Dabar tau niekas
nieko nesakys, jei užmigsi. Priešingai, geriausiai pasilsį tas, kas už-
miega su malda ant lūpų.

Tau žinomas posakis, kad viskas remiasi Dievo palaima. Tad kaip
galėtum laukti geros dienos, jei jos nepradėjai Dievo vardan? Apsi-
dairyk tik aplinkui: viskas meldžiasi. Sušvitus pirmam saulės spindu-
liui, gėlėlė atidaro savo taurelę ir skleidžia kvapsnį prieš Kūrėjo sostą.
O linksmas paukščių čiauškėjimas ankstų gegužio rytmetį — ar tai
nėra ryto malda Dangiškajam Tėvui? Ar ne Jam bitelė dūzgia? Ar ne
Jį sveikina paskutinis besileidžiančios saulės spindulys. Taip, visa gam-
ta meldžiasi.

Ji tai daro savaimingai, verčiama Kūrėjo įdiegto jai įstatymo. O
žmogus yra papuoštas laisva valia. Tad ar jis galėtų paneigti šitą
Aukščiausiam priklausančią garbę?

Kažkas pasakė, kad nėra gražesnio reginio, kaip matyti besimel-
džiantį jaunuolį. Tai tiesa! Kai mes meldžiamės, rodos pereiname į
kitą pasaulį, rodos pakylame į aukštesnę, į dieviškąją atmosferą, ro-
dos geriame iš amžinojo gyvenimo šaltinių.

Tai, ką pasakiau apie gamtos malda, buvo tik simboliška apraiška.
Tikrai m e l s t i s , vadinasi, pakelti sielą prie Dievo ir su Juo kalbėti,
gali tik žmogus. Malda yra kilniausia žmogaus privilegija. Mūsų
džiaugsmas, mūsų meilė, susirūpinimas, mūsų dėkingumas ir kovos —
visa maldoje yra pakilninama. Kad mes iš viso galime melstis, kad
galime apsiniaukusią savo sielą priartinti prie amžinojo paguodos ir
džiaugsmo šaltinio — iš tikro tai yra kilniausias nemirtingos mūsų dva-
sios sugebėjimas. Maldoje vienu akimirksniu išsiveržiame iš laiko ir
erdvės varžtais sukaustyto pasaulio ir pakylame prie amžinybės. Malda
yra gilus kvėpavimais gaivinančiu Dievo artumu. Maldos metu mūsų
protas esti pripildomas amžinos vertės minčių, mūsų norai, mūsų fan-
tazija esti pakilninama, o valia gauna galingų paraginimų siekti gėrio.
Tik pabandyk, mano mielas, užėjus kokiam liūdnumui, atsiklaupti ir
paprasyti Dievo pagalbos. Pamatysi, kaip grįžta ramybė tavo sielon,
kaip dvasia ginkluojasi naujomis jėgomis, rodos, pats Dievais būtų su-
grįžęs pas tave.

Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė, veikiausioji pagalba varguose.

Todėl nebijome, kad ir žemė drebėtų ir kalnai virstų į jūrų gilus-
mas.

Gali sau užti ir kilti jų vandenys, ir kalnai drebėti nuo jų galybės.

Galybių Viešpats su mumis, mūsų Globėjas Jokūbo Dievas“ (44 psalmė).

Geram, principams ištikimam gyvenimui reikia daug Dievo malonės. O Viešpats tiek jos mums duoda, kiek patys prašome. Neužmiršk to niekados, mano drauge!

AR MOKI VYKUSIAI MELSTIS?

Drauge, ar moki v y k u s i a i melstis? Tuo noriu paklausti, ar stengiesi melstis nuoširdžiai ir pasitikėdamas? Jau senovėj visai teisingai sakytą: „Veltui lūpos meldžiasi, jei širdis nepritaria“.

Vykusiai melstis moka tik tas, kas į Dievą kreipiasi ne kaip į galingą Viešpatį, gyvenantį kažkur už debesų, bet kaip į savo draugą. Jam reikia pasakyti ne tik visas nelaimės ir skausmus, bet ir visas kovas, kurias tenka kovoti charakteriui įgyti. Būk todėl visuomet laisvas nuo sunkios nuodėmės, kaip tinka ištikimam Dangiškojo Tėvo sūnui! O būdamas Dievo kūdikis, gyvensi, kalbėsi, mintysi ir veiksi taip, kaip nori Dievą?, o ne kaip norėtų tavo aistros, tavo polinkiai ir tavo supas pasaulis. Suprantu, kad šiandien, kada aplinkui yra tiek daug blogų pavyzdžių, nėra lengva gyventi pagal Dievo norą. Nėra lengva ištvermingai, nuosekliai ir heroiskai būti ištikimam Dievo įsakymams. Ir vis dėlto stovėk nepajudinamas šalia savo Viešpaties, tada patirsi, kaip bus lengva su juo kalbėti, vadinasi — m e l s t i s .

Daugelis berniukų pasiekę aukštesnes klases, atpranta melstis, nors būdami mažesni mielai tai darydavo. Kodėl taip atsitinka? Todėl, kad jie nemoka v y k u s i a i melstis. Jie nežino, kad su jų kūno brendimu lygiagretai turi eiti ir jų dvasios brendimas. Jų kūnas auga, stiprėja, bręsta, bet jų dvasios gyvenimas net ir aštuntoj klasėj lieka toks pat primityvus, koks buvo dar pradžios mokykloj. Kokios tuomet būdavo jų ryto ar vakaro maldos? Vienas T ė v e m ū s ū, S v e i k a M a r i j a, T i k i u į D i e v ą T ė v ą — ir viskas. O kokios dabar jų maldos? Tos pačios! Aišku, kad jų jiems jau nepakanka. Juk kas buvo gera pradžios mokyklos mokiniui, argi gali patenkinti jauno vyro sielos reikalus? Tuo būdu malda ir pradeda darytis sunkenybė. Keletą metų jaunuolis dėl įpročio dar velka šitą naštą, bet, einant jai vis sunkyn, galop jis ją meta ir liaujasi meldžis. Ir labai suprantamas dalykas, kodėl jis nustoja melstis. Šitokia malda vietoj džiaugsmo ir sielos at-

gaivinimo virsta ankštu audringos, į begalybę besiveržiančios jaunuolio dvasios narveliu.

O kur glūdi viso to nepasisekimo priežastis? Jei užaugęs jaunuolis norėtų apsiauti batais, kuriuos jis nešiojo, būdamas pradžios mokykloj, aišku, kad jie spaustų jam kojas, ir jis negalėtų jais dėvėti. Jie netinka, tad šalin į kertę! Ir augas jaunuolis jau negali taip melstis, kaip meldėsi, dar būdamas vaikas.

Tad kaip jaunuoliai turėtų atlikti ryto ir vakaro maldas?

RYTO IR VAKARO MALDOS

Atėjus laikui keltis, maldingai persižegnok ir, nė kiek negaišdamas, tuoj šok iš lovos. Keletą minučių pasigimnastikuok, paskui prauskis, visiškai apsirėdyk ir tik tada klaupkis prie lovos arba, jei negailima, sėsk prie dirbamojo savo stalelio. Paremk galvą ranka ir įsivaizduok stovįs Dievo akivaizdoj. Nesvarbu, jei lūpos netars nė vieno žodžio. Svarbu, kad virpėtų giliausios tavo sielos stygos: „Viešpatie, dėkui Tau už šios nakties poilsį. Juk kiek vargšų ligonių šią naktį praleido be miego, tuo tarpu aš galėjau ramiai pailsėti! Dėkui Tau, Viešpatie! Prašau Tave, padėk man, kad ir šios dienos darbus dirbdamas būčiau vertas Tavo meilės. Prasideda nauja diena. Taigi noriu visus savo darbus, visas savo pareigas — visa, visa atlikti pagal šventą Tavo Valią. Padėk man, mano Dieve, kad vakare būčiau ne tik suaugesnis, bet ir labiau subrendęs, negu buvau rytą. Bet aš turiu didelę ydą. Tu žinai ją, Viešpatie. (Čia atsimink vyriausią savo ydą). Jeigu ją nugalėčiau, visos kitos būtų niekai. Šiandien vėl pasitaikys man progų nusidėti. (Čia pagalvok, kaip kovosi su šia vyriausia savo yda mokykloj, gatvėj, namie, žaisdamas, pasivaikščiодamas . . .). Taigi prašau, padėk man, Viešpatie, nusigalėti! Visa, ką šiandien darysiu ar kentėsiu, tebūna Tau, Dieve, Tavo garbei! Palaimink mano tėvus, palaimink mano geradarius, palaimink mane, ištikimą nors ir klumpantį, bet visuomet Tau priklausantį sūnų!" Paskui sukalbėk dar vieną Tėvė mūsų, Sveika Marija, Tikėjimo išpažinimą — ir vertingos, gaivinančios ryto maldos baigtos. O dabar linksmas į darbą! Drąsiai priekin! „Jei Dievas yra su mumis, kas prieš mus?“ (Rom. 8, 31).

Kaip visai kitokia yra ši gyva, asmeninė malda, negu pusiau sąmoningais vaiko šnibždėjimas! Ir ji nėra ilga. Jai užtenka keletos minučių. Pirmą minutę padėka už nakties poilsį, antrą — prašymais pagalbos dienos darbams, trečią — paprasti poteriai.

Gerais atliktos ryto maldos yra visos būsimos dienos pašventimas. Pasakyk man kokios yra tavo ryto maldos, aš pasakysiu, kiek verta tavo diena tau ir amžinybei.

„Jei Viešpats nestatys namo, veltui dirba tie, kurie jį stato. Jei Viešpats nesergės miesto, veltui budi tie, kurie jį sergi“ (Ps. 126, 1—2).

Paskaityk tik šią kilnią maldą kurią grafas Stephan v. Scéchényi buvo parašęs pats sau: „Visagalis Dieve, išklausk kiekvienos mano valandos prašymo! Palenk mano širdį, kad būčiau geras savo artimiesiems, savo tėvynei ir savo šalies žmonėms. Suteik man cherubino meilės galybę ir proto aštrumą. Leisk man pažvelgti į savo ateitį ir gėrį atskirti nuo blogio. Leisk man pažinti, ką aš turiu daryti, ir kaip turiu pradėti, kad galėčiau Tau duoti apyskaitą iš Tavo patikėtų man gėrybių. Aš noriu galvoti ir dirbti dieną ir naktį — ištisą savo gyvenimą. Padėk klestėti tam, kas yra gera, ir išrauk iš šaknų tai, kas yra bloga. Suteik man pagalbos apvaldyti visas mano aistras. Padaryk, kad į visa žiūrėčiau nuolankiai ir taip nusiteikęs imčiausi savo darbų. Tebūnie ši malda ne žodžiais pasakyta, bet darbais į dangų pasiūsta . . .“

Ar manai, kad kas kita, ne šis maldingas nusiteikimas buvo nuolatinis „didžiausio vengro“ darbštumo akstinas?

Vakaro maldose pirmas tavo žodis vėl tebūnie padėka. Melskis maždaug taip: „Viešpatie, ši diena jau baigiasi! Prieš eidamas ilsėtis, aš noriu į Tave pakelti savo sielą. Tavo Vardu pradėjau šią dieną, Tavo Vardu noriu ją ir baigti. Leisk todėl man padėkoti Tau už visas gėrybes, kurių suteikei taip mano sielai, taip kūnui. (Jei pasitaikė koks pažeminimas, nesmagumas arba skausmas, ir už jį dėkok Dievui ir prašyk, kad Viešpats leistų tau suprasti, kokią tikslą Jis nori juo pasiekti). Bet ar aš buvau dėkingas? Ar gerai praleidau šią dieną? O gal vėl turiu apgailėti daugelį nusikaltimų? (Čia padaryk trumpą sąžinės sąskaitą, ar darei, sakei ir galvojai tai, ko neturėjai daryti, sakyti ir galvoti, ir ar apleidai tai, kas buvo tavo pareiga).

Taip, mano Viešpatie, aš vėl buvau neišitikimas, silpnas Tavo sūnus! Tave iškaudino mano nedėkingumas. Atleisk man! Rytoj jau bus kitaip! Prašau Tave, dangiškasis Tėve, neatimk savo pagalbos ir šią naktį. Duok, kad tinkamai pasilsėčiau ir rytoj vėl, naujų jėgų kupinas, būčiau uolus, vykdydamas Tavo Valią“. Čia dar pridėk vieną kitą tavo mėgiamą maldele (Tėve mūsų, Sveika Marija . . .) — ir vakaro maldos baigtos. Joms irgi užtenka tik keletos minučių, keletos nuoširdžių, maldingų, gaivių minučių.

Dabar gali eit į lovą, bet pasistenk dvasioj pasilikti vis su Dievu. Visai nebus bloga, jei užmigsi su malda ant lūpų. Net bus geriausia, jei maldingos mintys bus paskutinės tavo dienos mintys. Siela nemiega, miega tik kūnas ir tai ne visas. Daugelis jo organų veikia ir toliau. Mintis, kuri buvo paskutinė prieš užmiegant, ir toliau gyvena tavyje. Taigi jei užmigsi, kilnių ir skaisčių minčių gaivinamas, poilsio metu jos išsiskverbs į pačias sielos gelmes, ir kitą dieną pabudęs jau būsi vienu žingsniu arčiau priėjęs prie savo gyvenimo idealo, kurio taip aistringai sieki.

TEN, KUR BRĘSTA SIELA

Kas nori religiniam gyvenime padaryti didesnę pažangą, tam be lūpų maldos patarčiau kasdien dar m a s t y t i. Siela bręsta tyloje. Kas rimtai stengiasi išugdyti charakterį, teis tegul kasdien suranda keletą ar kelioliką minučių, kurių metu, palikęs šalia visus kitus reikalus, rūpintųsi tik Dievu ir savo siela. Kasdieninis sistemingas mąstymas yra puiki auklėjimosi priemonė.

Gal trūksta tau laiko? Bet, manau, kiekvienas, kuris yra geros valios, gali šitas kelioliką minučių įrašyti į savo dienos programą.

Gal nemoki, kaip turėtų būt toks mąstymas atliekamas? Tai visai nesunku. Pasirink kurią kilnią mintį arba kurią tikėjimo tiesą ir stenkis visomis savo sielos galiomis — protu, valia, fantazija, jausmais — į ją įsigilinti taip, kad ji prasiskverbtų ligi pačių tavo sielos gelmių.

Taisyklingo mąstymo eiga paprastai esti šitokia. Išangoj arba pasirėngime išivaizduok esąs Dievo akivaizdoj ir prašyk Jį, kad Jis padėtų tau gerai atlikti šį mąstymą. Paskui protu paskirstyk tas mintis arba tikėjimo tiesas, kurias pasirinkai mąstyti, arba fantazija išivaizduok su jomis surištus įvykius ligi pačių smulkmenų ir palik savo jausmų gyvenimą naujai gemantiems išpūdžiams. Tuo tarpu, stebėdamas kiekvieną smulkmeną, klausk save: kokią iš šios ar kitos tiesos galėčiau padaryti išvadą sau pačiam? Ar gyvenau pagal ją ligi šiol? Jei ne, tai kaip turėčiau toliau gyventi? (Čia padaryk tvirtą pasiryžimą pažintą tiesą šiandien įgyvendinti). Prieš baigdamas mąstyti, trumpa, bet karšta maldele dar kartą kreipkis į Dievą: „Viešpatie, dėkui Tau, kad mąstymo metu apšvietei mano protą. Prašau Tave, padėk man, kad ir įvykdyčiau, ką dabar esu supratęs“.

Tiesa, juk tai visai nesunku?

Mąstymo tikslas yra labiau įsigilinti į religinės mintis ir savo sielą atverti šildantiems, gaivinantiesiems jų spinduliams. Gerai žinau, kad kasdienis sistemingas mąstymas reikalauja nemažos aukos. Bet galinga auklėjamoji jo įtaka šitos aukos yra verta. Po kelių mėnesių, jei tik mąstymas ir malda yra gerai atliekami, mes pajusime, kad siela pasitino prie Dievo, valia pasidarė stipresnė, mąstymas kilnesnis, žodžiu, mes padarėme vieną žingsnį priekin būdo auklėjimo keliu. Geros mąstymui medžiagos duoda Š v. R a š t a s, ypač k e t u r i o s E v a n g e l i j o s (poros eilučių vienam kartui pakanka), šv. Pranciškaus Saleziečio „F i l i o t e j a“, „K r i s t a u s S e k i m a s“, taip pat ir mano knygelės.

Argi tai yra dienos darbų našta? Taip, tai yra našta, bet tokia našta, kuri tave kelia, o ne slegia. Paukščiui sparnai taip pat yra našta. Bet atimk jam šią „naštą“ — ir jis kris žemėn.

VARPAI SKAMBA

Prabyla sekmadienio varpai. Jų skambėjimas plaukia per miestus ir per kaimus, per girias ir per laukus. Ištisa savaitę žmonės grūmėsi su tūkstančiais gyvenimo rūpesčių, bet šiandien yra sekmadienis, ir varpai šaukia: „Žmogau, ateik, ateik į bažnyčią pagarbinti savo Viešpatį ir Dievą! Ne šis pasaulis yra tikroji tavo tėvynė. Čia tu esi tik keleivis. Žmogau, tu nesi tik dulkė, tu esi Dievo vaikas! Žmogau, ne tik žemės gyvenimas yra vertas darbo, bet ir amžinasis!"

Deja, daugelis negirdi varpų balso. Vieni iš pat ryto daro kokią nors ekskursiją ir taip praleidžia sekmadienį, neišklausę šv. Mišių. Kiti šeštadienį kalbasi ligi vidurnakčių ir paskui pramiega Mišių laiką. Kiti vėl „neturi laiko", nes reikia eiti pasivaikščioti.

Tu, mano drauge, kiekvieną šventadienį ir sekmadienį klausai šv. Mišių. Tau liepia tai mokyklos drausmė. Bet ar tik drausmė? Deja, yra jaunuolių, kurie klauso tik iš prievartos. Ir kai mokinių Mišių nebūna, jie visai neina į bažnyčią.

Koki jie paviršutiniški ir lengvapėdiški! Koks ligūstas jų galvojimas! Kas nors kartą rimtai pagalvojo, ką mums reiškia šv. Mišių Auka, tą tiesiog siela verste verčia eiti klausyti Mišių ne tik tada, kai įsakyta, bet visuomet, kada tik galima.

Jeigu jau negali keletą kartų savaitėj lankyti šv. Mišių, tai bent tvirtai laikykis principo jų neapleisti nė vieną sekmadienį ar šventadienį.

Dalyvauti sekmadienio Mišiose iš tikro yra didi ir garbinga pareiga. Kristus mirė už mane, todėl Jis teisingai laukia, kad aš iš 336 savaitės

pusvalandžių vieną pavesčiau skausmingos Jo kryžiaus mirties atminimui. Bet šv. Mišios yra daugiau, negu Kalvarijos Aukos atminimas. Tai yra mistinis josios atnaujinimas, iš kurio teka man reikalinga dvasios energija.

Jei sekmadienį maldingai išklausu Mišių ligi pat galo, ateinančią savaitę darausi atsparesnis gundymams, geriau nusiteikęs, pastovesnis savo darbuose ir uolesnis pareigose.

Neseniai miręs pasaulinio garso medikas prof. Dr. Barsony kartą pasakė: „Aš apkeliavau visą Europą, buvau ir Afrikoj, bet neatsimenu savo gyvenime nė vieno sekmadienio, kad būčiau Mišių neišklausęs“.

Posakis vertas tikrai katalikiško vyro vardo! Todėl ir tu, mano mielas, tvirtai pasižadėk: vistiek ar atostogos, ar lietus, ar nuovargis kiekvieną sekmadienį ir kiekvieną šventadienį turiu išklaudyti šv. Mišių. Tai bus garbingas nusistatymas! Ir kol sekmadienį nesi Mišių išklauses, nesiimk jokio rimto darbo, nors jis ir labai tave spirtų.

Reikia ne tik „Mišių klausyti“, bet ir melstis jų metu ir jas aukoti už savo tėvus, už mirusius brolius, prašyti Dievą padėt gerai atlikti išpažintį, nugalėti kurią ydą ir sutvarkyti tūkstančius kitų jaunos sielos reikalų.

DIDELIS IŠVALYMAS

Kita puiki priemonė pažengti priekin doriniam gyvenime yra r e k o l e k c i j o s. Kitose šalyse atostogų metu moksleiviams visuomet pasitaiko progos jas atlikti įvairiose tam reikalui skirtose įstaigose arba vienuolynuose. Tenai jie išklauso per dieną tris keturias dvasinio turinio paskaitas, pertraukų metu apmąsto tai, ką girdėję, padaro pasizymėjimų, galop atlieka išpažintį — ir rekolekcijos baigtos. Taip galvoja daugelis. Rekolekcijose gavėnios metu jie nemato nieko kita, kaip tik pasirengimą velykinei išpažinčiai.

Bet geros rekolekcijos turi savyje daug daugiau. Be abejo, jos yra taip pat puikus pasirengimas išpažinčiai. Bet ką geros rekolekcijos iš tikrųjų reiškia, galima palyginti su arklų: siela yra tuomet giliai išjudinama, visokios piktžolės, įvairios nuodėmės, nenaudingi akmenys išmetami lauk, o viso to vietoj į išpurentą, našią sielos dirvą pasėjamos gerų pasiryžimų sėklos.

Rekolekcijos yra didis sielos išvalymas, atgaivinimas ir kelio į ieško-

Jimas. I š v a l y m a s: tada pažįstame visus praeities apsileidimus, visas klaidas ir pasibaurėdami nūsukame nuo nuodėmės. A t g a i v i n i m a s: sielos dirva dabar daros gryna; atnaujinę dvasios jėgas, su nauja drąsa žengiamo į naują gyvenimo kelią. K e l i o j e š k o j i m a s: dabar matau, jog tuo keliu, kuriuo keliavau lig šiol, toliau eiti nebegaliu. Todėl ateičiai darau naujus gyvenimo planus. Šitą ar kitą nuodėmę — tekaštuoja man kiek nori — aš turiu pamesti. Šitą ar kitą gerą ypatybę turiu įgyti, nors tai reikalautų ir labai didelio savęs išsižadėjimo.

Bet gal pasakysi: „Aš nepastebėjau, kad rekolekcijos būtų padariusios man tokios didelės įtakos!" Tokio nepasisekimo priežastis paprastai glūdi tavje. Tu nemokėjai bendradarbiauti su Dievo malone. Rekolekcijų metu dieviškosios malonės ypatingai gausiai teka, bet tik toms sieloms, kurios jas priima džiaugsmingai bendradarbiaudamos. Tad ką tau reikia daryti, kad galėtum sau užtikrinti rekolekcijų pasisėkimą? Šių dienų metu būk Dievui ypatingai atsidavęs: tas dienas paskirk tik Jam vienam; rūpinkis tik savo sielos reikalais, malda, mąstymu apie praėjusį gyvenimą ir gerų pasiryžimų parengimu.

Jei galėtum, būtų gera, kad paskutiniais gimnazijos metais atliktum rekolekcijas kur nors uždaroj įstaigoj, pvz. vienuolyne, visiškai trejetą dienų atsitraukęs nuo pasaulio ir gyvendamas tik su savo siela.

„Brr! . . . Bet tai turi būti labai sunku! Tris dienas neišeiti į gatvę, nekalbėti nė žodžio, visados mąstyti tik rimtus dalykus!" Nebūtų prasmės tau įkalbėti drąsos ir sakyti, kad tai nesunku. Aš galiu tau tik patarti: pabandyk syki! Ir esu tvirtai įsitikinęs, kad šitų trijų dienų vienumoj tiek rasi džiaugsmo, tiek sielos jėgos ir drąsos atlikti būsimo gyvenimo uždaviniams, kiek nė nesitikėjai. Pirmą kartą tave reikia prie to paraginti, antrą kartą jau eisi pats.

Pas O'Connel, didį kovotoją už Airijos laisvę, atėjo syki pasiuntinys ir rado jį laikantį rekolekcijas. Norėdamas jį įtraukti į darbą, kalbėjo „Jeigu tavęs nebus parlamente, mes pralaimėsime kovą visai dvidešimčiai metų. Balsuojant priešininkai mus nugalės". „Būkite ramūs" atsakė didis valstybininkas, — „melsdamasis ir išpažindamas savo nuodėmes aš ir čia atstovauju jūsų dalykams prieš Dievą. Airijos laisvė dėl to nė kiek nenukentės. Gali parlamentas grasinti! Eidamas išpažinties, aš esu stipresnis, negu pakeldamas kumščią piktai kovai!"

Kilni mintis! Verta kiekvieno religingo jaunuolio!

DVASIOS VADAS

Niekados nepatartina lipti į aukštus kalnus be vadovo. Nors būtume ir labai gerai apsirūpinę žemėlapiais, kompasu, kalnų lazdomis, vis dėlto jie neatstos vado, ir be jo mums gresia pavojus paklysti kalnų pasau-lyje arba nukristi bedugnėn.

Tas pat reikia pasakyti ir apie dvasinio gyvenimo arba apie būdo lavinimo aukštumas. Nors būtum ir labai uolus, nors su didžiausia meile imtumėisi tvarkyti savo vidaus gyvenimą, pats vienas pasilikęs labai lengvai gali suklysti. Pasirink todėl nuolatinį savo vadą, kuris iš vienos pusės būtų susipažinęs su sielos gyvenimo aukštumomis, iš kitos pusės - gerai žinotų visas tavo širdies paslaptis ir stebėtų tavo pažangą.

Artimausieji tavo vadai galėtų būti patys tėvai. Jie geriausiai tave pažįsta. Bet dėl gyvenimo ir pašaukimo pareigų daugelis tėvų tam nebeturi laiko. Taip pat atsitinka, kad daugelis jaunuolių ypač brendimo metais tėvams uždaro savo širdies reikalus. Retai pasitaiko, kad jie šiuo metu kylančioms problemoms, kurios urmu veržiasi jų sielon, išaiškinimo jieskotų namuose.

Ir labai gaila, nes jaunuoliai smarkiai jaučia savo nesubrendimą, savo nenusistovėjimą, neaiškumą ir savo vieatvėį pradeda ilgtis senesnio, jiems patikimo vadovo. Jei tokio neturi, tada savo reikalus jie pasipasakoja vienas kitam, o iš to retai kada esti gero, nes ir to jauno patarėjo siela taip pat banguoja ir virpa, ir jis turi tokių pat abejonių, kaip ir patarimo jieskas.

Ideališkiausiai šitie klausimai gali būt išrišti tik tinkamai pasirinkto dvasios vadovo kunigo. Laimingas tas jaunuolis, kuris savo tikybos mokytojų, arba kuriam kitam dvasininke surado prityrusi, nuoširdų, pastabų ir tėvišką draugą, kuriam su didžiausiu pasitikėjimu gali atverti audringą savo širdį, prieš kuri neturi jokių paslapčių, jokios paslėptos minties. Ir dėl tokio jaunuolio, kuris rado šitokį vadovą, aš esu visiškai ramus. Žinoma, ir jis turi kovoti, ir jis slidinėja šen ir ten stačiose dvasinio gyvenimo aukštumose, bet prityrusi vadovo ranka visados sulaikys jį nuo pavojingo puolimo.

Taigi jei brendimo metais ramią tavo sielą užpuola tūkstančiai abejonių, jei tavo dvasioj susisuka lizdą graužias nuliūdymas, jei manai, kad namuose niekas tavęs nesupranta, jei esi liūdnas, prislėgtas, jei kovoji su savo ydomis — kur galėtum geriau atverti savo širdį, laisviau išsikalbėti, jei ne prityrusio dvasios vadovo kambarėlyje? Ir kas galėtų

geriau su tavim džiaugtis, jei ne jis, kai papasakotum jam savo pasisėkimus ir pergales? Niekas nemokės taip giliai išvelgti į tavo širdį, kaip prityręs kunigas, kuris per keliolika metų šimtus jaunuolių lydėjo pavojingam tiesos įieškojimo kelyj.

Turėdami dvasios vadovus, jaunuoliai išmoks gerbti dvasininkus, (tai sudaro tą puikų Olandijos, Anglijos, Belgijos, Amerikos katalikų jaunimo bruožą, o pas mus, deja, dažnai tat visai esti pamirštama).

Paskaityk, pavyzdžiui, su kokia pagarba vienas indų vyresnis katalikas kalba apie savo kunigą: „Cheyennos apylinkėse yra kalnas, aukštesnis už visus kitus. Kiekvienas indietis jį pažiūsta, pažino jį ir mūsų sen tėviai. Būdami vaikai, mes šokinėjome aplinkui jį. Kol tik galėjome, jį matyti, neturėjome jokios baimės paklusti. Užaugę medžiojome buivolus ir briedžius, ir mums visiškai nerūpėjo, į kurią miško pusę bėgame; reikėjo tik nepamesti iš akių kalno. Mes žinojome, kad jis yra tikriausias mūsų kelrodis. Tapę vyrai, mes kovojome su Sioux ir su baltaisiais; mes persekiojome priešą per uolas ir akmenis, bet mes nebijojome, nes žinojome, kad tol nepaklysimė, kol matysime kalną. Šitas kalnas yra mūsų kunigas! Jo širdis, kaip uola, niekados nesvyruoja. Visados jis mums sako tiesą. Mes drąsiai einame savo keliu, nes jis mus veda. Jis yra kalnas, vedas prie Dievo . . .“

Paskaityk, štai, ištrauką iš vieno mokinio dienoraščio.

IŠ SEPTINTAKLASIO DIENORAŠČIO

. . . Mokykloj didelė naujiena: mes gavome naują religijos mokytoją. Pirmiau buvo jau senas ir, išsitarnavęs pensiją, pasitraukė. Tai buvo geras senas tėvelis, bet mes retai kada jį matydavome: išskyrus pamokas, beveik niekados. Todėl apie jį ir negaliu daug rašyti.

Man įdomu, koks bus naujasis. Jis dar gana jaunas, maždaug 26—28 metų. Šiandien buvo jo pamoka. Pasirodo, baisiai griežtas: net šnibždėtis negalima.

Pertraukos metu jis išgirdo, kaip aš Waldmanui pasakiau: „Tai netiesa!“ — „Klausyk, jaunuoli, taip nedera kalbėti!“ — sako jis man. — „Reikia sakyti šiuo atveju: tu, rodos, klysti! Tuo būdu jūsų kalbėjimasis bus daug mandagesnis“.

Puiku! Jau toks menkas dalykas „tai netiesa“ yra nusižengimas! O ką jis pasakytų, išgirdęs, kaip dažnas pas mus yra „jautis“? Ir daugelis kitų „pagražinimų“! Bet aš nenoriu jam priešintis. Vakar kaip tik

pasitaikė proga pabandyti. Kai aš su didžiausiu vargu atsivariau sviedinį ligi priešininko vartų, o jie buvo tušti, staiga Maksas, mūsų pačių centrinis, griuvo tiesiog man ant kojų. Kad jį kur galas! Žinoma, vartininkas vienu šuoliu buvo prie sviedinio, ir mūsų šūvis nuėjo po velnių. Kai norėjau apdovanoti Maksą užtarnautu „jaučiu“, atsiminau savo kapeliono perspėjimą. Įpykęs vis dėlto pasakiau: „Tu esi iš tų padarų, nuo kurių nosies reikia padaryti atspaudą“. (Mat, aš skaičiau, kad Amerikoj buvę įrodyta, jog odos linijos gyvulių nosyse yra tiek skirtingos, kiek žmonių pirštų linijos. Todėl nėra reikalo savininkam įdegti gyvulių odoje savo inicialus, bet užtenka padaryti atspaudą). Vėliau man buvo gėda, kam aš ir tai sakiau. Laimei Maksas to nesuprato.

*

* *

Šiandie buvau pirmą kartą pas savo religijos mokytoją. Jaučiu, kad tai buvo lemiąs susitikimas.

Atsitiko maždaug taip. Mūsų namuose šiandien po pietų įvyko nei šis nei tas. Motina triūsė virtuvėje, o tėvas dar nebuvo grįžęs iš tarnybos. Juliukas ir Pauliukas ginčijosi ir pešėsi. Kai triukšmas pasidarė jau per didelis, aš jiems dar garsiau pasakiau, kad jie užčiauptų galop savo snukius. Ir vietoj jų aš pats gavau barti.

„Tu nesirūpink mažesniaisiais! Dėl tavęs jie negalės nė gyventi. Tu, išiknīsęs knygoje, neduodi jiems nė pažaisti!“

„Bet, mama, man visuomet prikaišioji, jei mažieji yra blogi!“

„Joks ,bet‘! Tylėk! Dar priešinsies?“ — ir gavau gerą antausį. Taip, gavau antausį! Kam tiesą slėpti? Taip! Tada pasakiau dar kažką, kažką šiurkštaus ir išbėgau iš namų.

Ilgiau taip negalima kėsti. Tai jau per daug. Namuose manęs nieks nesupranta. Tėvas neturi laiko rūpintis manimi, motina laiko mane vis dar mažu ir su manim — septintaklasio — taip elgiasi, tarsi aš dar lankečiu pradžios mokyklą.

Manyje virė begalinis kartumas. Išėjęs į gatvę, atsiminiau garbingo mūsų kapeliono žodžius: „Ir kai jus kas nors prislėgs, ateikite pas mane!“ Gerai, rodos, mane užtenkamai slegia.

Kapelioną radau iširusi į knygas, kai, pabarškinęs ir išgirdęs „prašau“, įėjau į kambarį. Jis pasisodino mane prie rašomojo savo stalielio. Iš karto susigėdęs žiūrėjau tik į grindis. Bet guodžantieji jo žodžiai mane nuramino, ir aš papasakojau jam savo skausmą.

„Klausyk, drauge, tu esi jau didelis, ir norėčiau todėl šiuo reikalu atvirai su tavim pasikalbėti. Tau rodos, kad tik su tavim vienu taip apsieinama. Bet aš nuolat girdžiu nusiskundimų iš daugelio jaunuolių, kad jų namuose niekas nesupranta, kad šeimoje ištisus mėnesius jie gyvena lyg svetimi”.

Jaučiau, kaip iš šių žodžių ėjo raminanti jėga.

„Tavo tėvams, mano mielas, atsitiko, kaip ir kitiems suaugusiems. Jie jau seniai užmiršo kokie patys buvo brendimo metais; jie jau nebežino, kokias audras ir sukrėtimus turi pergyventi kiekvienas jaunuolis tarp 14 ir 18 metų. Tu turi idealų, kurie jiems nei šilta nei šalta. Kasdieniški rūpesčiai juos apsupa, ir jie neturi laiko tavęs suprasti. Bet tai anaip tol neina iš blogos valios. Tai tik amžiaus skirtumo pasėka. Reikia ir tėvus suprasti.

O kodėl galop nepažaisti su mažesniaisiais savo broliukais? Pabandyk su jais pabėgioti, „puši“ pagaudyti, „žiūži“ panešioti... „Pažaisti? Man septintaklasiui?“ — klausai nustebęs. Tik nebijok! Pabandyk truputį nusileisti ir prisitaikinti. Tavo autoritetas nuo to nė kiek nenukentės. O tėvams labai padėsi. Kas tau atrodo šalta, yra tik gyvenimo rimtis”.

Beklausydamas netekau to pirmąkartinio kartumo ir visai nusiraminau. Taip dar niekados nebuvau galvojęs apie savo tėvus. Tik vienas dalykas dar mane skaudino. Jau norėjau jį pasakyti, bet nebuvo reikalo. Kapelionas iš mano akių suprato, kad dar kažkas mane kankina.

„Žinau, tu nori dar ką pasakyti. Antausis! Ar netiesa? Juk taip? Žinoma, antausiais negalima auklėti septintaklasių. Čia tavo tiesa. Bet žiūrėk, jei išmoktum būti ramesnis, jei galėtum labiau susivaldyti, tai šis nemalonus daugiau nebepasikartotų. Tiek turėk savitvardos, kad niekados nebūtum šiurkštus. Net ir tada, kai reikės neteisybę pakęsti. Juo būsi malonesnis, juo švelniau pakelsi pasitaikančius nesmagumus, juo greičiau namiškiai pastebės, jog jie suklydo. Atsimink tik Išganytoją. Kai Jam tarnas sudavė per veidą, Jis tiek tepasakė: „Jei netiesa pasakiau, įrodyk, kad tai netiesa; jei gi tiesa, kam mane muši”.

Tolimesnių kapeliono žodžių beveik negirdėjau. Jaučiau, kad nuo dabar pradėsiu visai kitaip galvoti ir elgtis. Bet pagalvojau, jei čia sykį atėjau, tai pasakysiu ir tą didžiausią mano kankynę. Vis dėlto pradėti nelabai drįsau.

„Gerbiamasis Kapelione, aš čia dar turėčiau vieną dalyką, daug rimtesnį už pirmąjį. Ar galima pasakyti?”

„Puiku, puiku! Tik drašiai!”

„Šiandien susitikau su Waldmanu. Mes ilgai kalbėjomės. Dabar tik pradedu jį vargšą suprasti. Ir juo labiau pažįstu jo šeimą, juo labiau man jo gaila. Praėjusį sekmadienį mačiau jį per Mišias skaitant romaną. Tai mane labai suerzino. Juk ir mokinių saugliavimas turi turėti galop ribas. Tai buvo jau perdaug. Eidamas namo aš jam padariau pastabą.

— Palik mane ramybėj! Aš nenoriu nė girdėti apie religiją! — atsakė jis juokdamasis.

Pamatęs, kad aš pasibjaurėjau šiuo Jo atsakymu, jis kukliai man papasakojo:

— Klausyk, mano drauge, prieš keletą savaitių vieną vakarą aš nuėjau pas tėvą. Tai buvo mano šešiolikos metų sukaktis. (Jo tėvas, kaip turbūt žinote, yra socialistų partijos narys). „Mano sūnau” — kalbėjo tėvas man — „tu jau esi pakankamai subrendęs, kad galėčiau rimtai su tavim pasikalbėti. Tu jau seniai žinai, kad Velykų dovanas atneša ne Velykų senelis, bet tėvai nuperka, taip pat Kalėdų eglutė nėra Kūdikėlio Kristaus dovana. Šitos istorijos yra sugalvotos vaikams auklėti. Tokios pasakos kurį laiką esti gražios. Bet paaugęs, galėjai ir pats suprasti, kad jos nėra tiesa. Tačiau kai kas ir dideliems vaikams, būtent, suaugusiems žmonėms grasina Dievu, amžinu pasmerkimu, pragaro baismėmis, norėdami padaryti juos dorus ir garbingus. Jus taip pat religijos mokytojas moko tokių dalykų, ir tu turi jų klausyti.” — Bet ar kunige kapelione nepykstate, kad aš tokius dalykus pasakoju?” — paklausiau susirūpinęs.

„Ne, mano mielas, kalbėk atvirai!”

„Bet dabar tu esi jau pakankamai didelis, kad patirtum ir sužinotum, jog visa tai yra tik pasakos, reikalingos pažaboti didelių vaikų instinktams. Šiandien mums reikalingos ne bažnyčios, bet fabrikai ir mokyklos. Kristus, Dievas, Bažnyčia, Religija — visa pasakos, neblogos nuoboduliui nuvaryti, bet tu jau per didelis šiems dalykams tikėti. Kurį laiką jos atrodo gražios, bet vis dėlto ką gi jos reiškia prieš didžius istorijos įvykius ir galingas gyvenimo asmenybes. Jos blanksta prieš Cezario, Napoleono, Markso, Engelso, Lenino darbus. O galop kunigai! Tai tokie pat pilni ydų žmonės, kaip ir kiti. Jie nė kiek negeresni už Judą. Jie patys nedaro taip, kaip skelbia”.

— Pirma akimirksnį sumišęs žiūrėjau į savo tėvą, — pasakojo toliau Waldmanas. — Jis pastebėjo sumišimą ir tęsė toliau:

— Ko tu taip žiūri nustebęs? Tai gryna tiesa; o tiesą reikia galop sužinoti. Visa pasaulyj yra -tik medžiaga, nėra jokios sielos . . .

— Kam dar ginčytis? — kalbėjo toliau Waldmanas. — Su šiais žodžiais pajutau savo širdyj kažkokį drebulį. Tu žinai, mano tikėjimo rūšis niekad nestovėjo ant tvirtų pamatų; dabar jis visiškai sugriuvo. Mano tėvas nemeluoja. Jis ir šiuo atveju kalbėjo tiesą. Ir štai nuo to laiko aš per jūsų Mišias skaitau romanus (žodį „jūsų“ jis ypatingai pabrėžė). Aš esu aukščiau Dievo, sielos, dangaus ir pragaro. Aš noriu būti laimingas čia žemėje, o ne amžinybėj... Amžinybėj? Cha cha cha! —

Jis juokėsi taip atstumiamai, jog mano siela tiesiog drebėjo iš nusiiminimo. Pirmą akimirksnį man pradėjo svaigti galva. Kas man tada darėsi, negaliu nė pasakyti. Aš netikėjau, kad jis rimtai kalbėtų. Juk buvau įsitikinęs, jog mūsų religija yra tikra, jog visa yra taip, kaip buvome mokomi. Bet, nepaisant to, manyj skambėjo pajuokią Waldmano tėvo žodžiai: visa tai yra tik pasaka. Jėzus, Dievas, amžinasis gyvenimas. Pasaka. Pasaka.

Aš drebėjau nuo šios minties. Ką nors turėjau pasakyti.

— Bet kuo tu visa tai įrodysi? — kalbėjau.

— Mano tėvas sakė. Aš tikiu jam. Jis nemeluoja.

— Tuomet meluoja mūsų kapelionas? — paklausiau ir pats išsigandau save žodžių.

— Ne, jis nemeluoja (kitai, tikėjausi, jis nė negalėjo pasakyti), jis tik laiko mus vaikais, tuo tarpu mes jau esame dideli.

— Bet žiūrėk, kaip jis gyvena. Ko moko mus, į tą tiki ir pats; ko iš mūsų reikalauja, tą daro ir pats.

— Aš nežinau! — patraukė Waldmanas pečiais.

Nenoriu nutylėti, kad šis pasikalbėjimas baisiai mane sujaudino. Po pietų nuėjau į sodą ir atsisėdęs ilgai ilgai apie tai galvojau. Tada tik pirmą kartą gyvenime rimtai pamąsčiau: Kam gi iš tikrųjų aš tikiu? Argi Waldmano tėvas būtų netiesą kalbėjęs? O tie daugelis žmonių, kuriems visiškai nerūpi nei Dievas, nei tikėjimas, nei siela? Štai ir mano dėdė, mašinų fabriko inžinierius, dirba labai sąžiningai, pluša nuo ryto ligi vėlaus vakaro, bet bažnyčioj aš jo niekad nesu matęs. Mano tėvas irgi smarkiai dirba, bet kada jis išpažinties buvo, nežinau. Ir daugelis kitų neigia religiją, žinoma, ne taip atvirai, kaip Waldmano tėvas, nors gyvena taip lyg ir tikėtų.

Atleiskite, kunige kapelione, kad aš taip drąsiai viską pasakoju. Aš buvau tiesiog apsvaigęs, kai šitos mintys, lyg koki skaudūs smūgiai, užgulė mano sielą. Mano tikėjimo rūmai pradėjo drebėti ir svyruoti. Aš nenorėjau sutikti: ne, ne — jie sako netiesą. Bet kankinančios abejonės vėl grįždavo. Prakaito lašai krito man nuo kaktos. Ir štai aš esu čia“.

„Jaunasis mano drauge“ — atsakė kapelionas. „Šitoji dvasios kova manęs nestebina. Vaikiškas tavo tikėjimas virsta dabar jaunuolišku, o tai neapsieina be sukrėtimų. Waldmanas, kalbėdamas prieš religiją, tiki savo tėvui, vargšui tikėjime paklydusiam žmoguiui. O kam tiki tu, būdamas religingas? Dieviškajam Išganytojui.

Visa čia pareina nuo to, kas buvo Jėzus. Tad kas Jis buvo? Didis vyraa? Pranašas.? Išmintingas ir gailestingas žmogus? Ne, ne! Viso to nepakanka! Jo darbai, Jo gyvenimas, Jo būdas reikalauja daug daugiau. Skaityk Jo gyvenimą surašytą Evangelijose, studijuok Jo charakterį, ir tu pats prieisi to, ką moko Bažnyčia. Jis negalėjo būti tik žmogus; Jis buvo Dievas, priėmęs žmogaus prigimtį.

Jei tai tikėsi, viskas bus tvarkoj. Jei neišileisi į savo širdį nė mažiausios abejonės apie Kristų, visa kita — Bažnyčia, Išpažintis, amžinasis gyvenimas, dangus, Mišios — nesudarys tau jokių sunkenybių. Visa čia sukasi aplink klausimą: Kas yra tau Kristus? Jis yra Dievas, Išganytojas, kuris mane gaivina, apšviečia, kuris man duoda pavyzdį, saugo nuo gundymų, padeda varge ir skatina į gera!"

„Taip“ — atsakiau aš. — „Aš žinau, kad visa tai tiesa (tai turėjau pasakyti, nes man pasidarė aišku), bet ką reikia manyti apie bažnyčias? Waldmano tėvas pasakė, kad dabar labiau mums reikalingi fabrikai ir mokyklos, negu jos."

„Taip, fabrikai ir mokyklos yra reikalingos. Bet kiek turi vertės materialinė civilizacija be dvasinės kultūros? Didžiausi piktadariai yra kilę iš mokytu, bet netikinčių žmonių.

Jeigu jau niekas kitas neirodytų, jog Bažnyčią įsteigė Kristus, tai pakaktų to fakto, kad ji šiandien yra. Ji pergyveno visokius persekiojimus, ji nugalėjo nesuskaitomus puolimus ir pasikėsinimus. Ir štai ji gyvena jau 2000 metų ir moka milijardų žmonių širdis patraukti prie savęs.

Tik pasidairyk pasaulio istorijoje. Kiek gero Katalikų Bažnyčia padarė žmonijai! Jau tik medžiaginė srityj. O kiek dvasinė! Žinoma, tu nedaug turi patyrimo, bet tik apsidairyk aplinkui. Ar yra kas kitas pasaulyj, kas tiek daug rūpintųsi žmogaus siela, doriniu žmogaus auklė-

jimu, aistrų apvaldymu, kaip Bažnyčia? Visur matai pašėlusį vaikymąsi pinigų ir nežabotų geidulių šėlimą.

Pagalvok, mano mielas, ir apie save. Kas perspėja tave šiame sumedžiagėjusiam pasaulyje, kad tu turi sielą, kad yra šventesnių gėrybių, negu auksas ir smaguriai? Niekas kitas, kaip tik tavo religija, tavo tikėjimas, tavo Bažnyčia. Deja, daugeliui josios pastangos nueina veltui. Bet jei vieną dieną užsidarytų visų bažnyčių durys, nutiltų vargonų balsai, nebūtų daugiau išpažinties, nebūtų nė vieno kunigo, kuris mokytų religijos, žodžiu, jei Bažnyčia paliautų buvusi — tik tada pasidarytų aišku, kokia milžiniška jos įtaka buvo žmonijai. Pagalvok apie tai dar namie, ir suprasi, koks paviršutiniškas Waldmano tėvo galvojimas, jei jis tvirtina, kad šiandien Bažnyčia nebereikalinga.

Waldmano tėvas kalbėjo ir apie paklydusius kunigus, „kurie patys nesilaiko to, ką kitiems skelbia“. Ką galėčiau į tai atsakyti? Deja, 2000 metų Krikščionybės istorijoje dažnai pasikartoja liūdniausias Kristaus Kančios momentas: tarp tų, kurie yra pašaukti stovėti arčiausiai Viešpaties, nuolat atsirasdavo naujas Judas, kuris paneigia švenčiausius principus ir dėl pasigailėtinos neištikimybės vėl išduoda savo Mokytoją. Deja, tai yra tiesa. Galbūt jau esi iš draugų girdėjęs tokių atsitikimų. Bet nereikia per greitai spręsti.

Atsimink viena, kad ganduose dažnai nebūna nė žodžio tiesos. Lengvapėdiški žmonės su malonumu kritikuoja Dievo tarnus, kad, tuo tarptum pasiteisinę, galėtų atsisakyti nuo jų vadovavimo. Yra žmonių, kurie labai lengvai pasmerkia kitus, rodos patys būtų nekalčiausi avinėliai. O iš tikrųjų jų gyvenimas dorovės atžvilgiu esti labai įtartinas.

Bet, nepaisant to, vis dėlto pasitaiko tikrų klaidų ir nuodėmių ten, kur jų neturėtų būti. Ant liturginių kunigo drabužių matyti net mažiausia dėmelė. Jei kada nors išgirsi kurioje draugijoje pasakojant su pasigėrėjimu apie paklydusį kunigą, nemanyk, kad dėl to tavo tikėjimas turėtų bent kiek susvyruoti. Tokiu atveju tegul ateis tau į galvą trys mintys:

P i r m a: jei mūsų religijos priešininkai šiuos apgailėtinus dalykus taip mielai kelia aikštėn, tai tas kaip tik įrodo, kad šitos retenybės, šitos išimtyt nesiderina su tuo imponuojančiu katalikų gyvenimo dorovingumu.

A n t r a : būk tikras, kad kai atskiri kunigai nusižengia kilniam savo pašaukimui, niekas labiau dėl to nesigrauzia, kaip ištikimi Kristaus tarnai, kurie visa atiduotų, kad tik galėtų pataisyti padarytą papiktinimą.

Galop neužmiršk ir to, kad kur yra žmonių, ten atsiranda visuomet ir silpnųjų. Papiktinimai yra neišvengiami, bet vargas tam, per kurį papiktinimas ateina. Šitą mintį jau Kristus pasakė. Ir kai mes stosime Jo akivaizdoj išgirsti sprendimą apie amžiną gyvenimą, tikrai aš nenorėčiau būti neištikimo tarno vietoje.

Todėl kai išgirsi pasakojant net ir kokią tikrą atsitikimą, negalvok taip (kaip daugelis lengvapėdžių daro): „Jei taip mokoma, o taip gyvenama, tai ir aš galiu gyventi, kaip man patinka“, bet taip: „Viešpats turėjo dvylika apaštalų, ir jau tarp jų vienas buvo Judas, kuris Jį išdavė. Jeigu tat iš dabar gyvenančių 300.000 kunigų vienas arba antras nėra ištikimas savo luomo pareigoms, kas man reik daryti? Ar dėl to turi svyruoti mano tikėjimas? Ne! Priešingai, turiu būti dar uolesnis, kad sumažinčiau padarytą mano Viešpačiui skausmą“. Bažnyčia kunigus renkasi iš šeimų. Todėl juo skaistesni, ideališkesni ir inteligentiškesni jaunuoliai pamėgs kunigo pašaukimą, juo bus geresnių kunigų ir juo daugiau sielų Bažnyčia galės išgelbėti.

Žinoma, dėl šio dalyko galima būtų dar labai daug kalbėti. Bet tavęs namiškie tikriausiai jau laukia. Štai knyga apie Bažnyčios kilmę. Pasiimk ją ir perskaityk. Pabaigęs, vėl ateik pas mane. O dabar eik namo ir pagalvok, kuo būdu gali būti geras sūnus!

Atsistojau. Tokiam vyrui mielai būčiau pabučiavęs ranką, bet jis man nedavė. Parėjęs namo, apkabinau savo motiną. O kad ji žinotų, kaip tą popietę buvau pasikeitęs! . . .

PER MARIJĄ PRIE JĖZAUS

Altöttinge Bavarijoj Marijos garbei pašvęstoj vietoj, kurią lanko būriai maldininkų, yra palaidoti du žymūs istorijoj vyrai: maršalas Tilly ir hercogas Maksimilijonas I. Abu buvo nuoširdūs Marijos garbintojai. Ant Maksimilijono kapo paminklo parašyta: „Čia ilsisi Maksimilijono I širdis. Gyvendama ji plakė didiems žygiams ir Marijos meilei. Žinok tad. keleivi, kad Maksimilijonas ir po mirties Mariją myli visa širdimi“.

Tikrai! Būti kataliku Ir nemylėti Marijos — tai nesuderinamos sąvokos. Marijos garbinimas, pasitikėjimas ir Dievo Motinos meilė yra gražiausios katalikiškojo pamaldumo žymės, taigi kartu ir esminės žymės maldingos jaunuolio sielos.

Kas gi yra mums Švenčiausioji Mergelė?

Mes josios nelaikome deive, kaip nekartą mums prikašioja kitičiai, bet laikome ją Dievo Sūnaus Motina. Mes nesimeldžiame į ją

taip, kaip į Dievą, bet mes ją garbiname ir josios prašome užtarti mus pas Dievą.

Pagonybėj moteris nebuvo gerbiama. Ten nebuvo nė riterių. Didinga riteriškumo mintis kilo iš Dievo Motinos garbinimo. Vyras su pagarba žiūri į moterį nuo to laiko, kai Mergelės Marijos asmenyį buvo pakilninta visa moteriškoji lytis.

Žmogaus siela slaptینگomis savo gelmėmis veržiasi prie grožio, gėrio ir tiesos. Marijoje yra tiek vidinio grožio, jog jos asmuo savaime mus patraukia, kaip gėlą patraukia gaivinančioji saulė. Stovėdami prieš skaisčiausios Dievo Motinos paveikslą ir žiūrėdami į galias ir aiškias josios akis, mes jaučiame, kaip mummyse atbunda giliausios sielos jėgos. Žvaigždėmis apvainikuotos Švenčiausios Mergelės akivaizdoj mus pagauna nepaprastas ilgesys būti ir patiems tokiais gerais, švelniais ir skaisčiais.

„O Marija, mano meile! Kai tik prisimenu tave savo širdy, tuoj palieka mane visoks sunkumas ir prislėgimas. Tu, kaip ryto aušra, prasiverži pro žemišką skausmą, nušviesdama man visą gyvenimą“.

Eichendorf.

Bet ar Marijos garbinimas nemažina Išganytojo garbės? Nė kiek! Priešingai, Dievo Motinos garbinimas eina kartu su Kristaus garbe, nes kaip galima garbinti Sūnų, negarbinant Motinos. Mes gerai žinome, kad ką tik gražaus ar gero pasakome Marijai, tą priima ir Dievas, o per jį ir Sūnus.

„Todėl ir pasirinkome šūkį: „Per Mariam ad Iesum“, „Per Mariją prie Jėzaus“.

TAVO MOTINA

Amerikiečiams apgulus Filipinus, laivyne įvyko jaudinas įvykis. Kariuomenė buvo pasirengusi. Tuoj turėjo prasidėti apšaudymas, kai paskutinį momentą vienam jūrininkui įkrito į vandenį švarkas. Jūrininkas prašė leidimo jį išsiimti. Kai jam buvo neleista, tada jis pats šoko į jūrą. Visi manė, kad jis yra bails ir nori pabėgti. Bet jis tuoj vėl su išgelbėtu švarku užlipo ant laivo lubų. Vis dėlto tai jam nieko nepadėjo: jis buvo areštuotas, o po mūšio nuteistas keletą metų kalėti.

Generalos Dewey, kuris paskaitė sprendimą, paklausė nelaimingą jūrininką, kodėl jis dėl kažkokio skarmalo drįso daryti tokią kvailybę. Tada jūrininkas ištraukė iš kišenės fotografiją ir pasakė: „Mano motina“.

Švarke, kuris įkrito į jūrą, buvo jo motinos paveikslas, kurio nenorėjo pražudyti.

Tuomet generolas Dewey padavė jūrininkui ranką ir dovanojo bausmę, sakydamas: „Jūrininkai, kurie dėl motinos paveikslą stato pavojun gyvybę, bus ištikimi, ir savo tėvynei“.

Mano mielas, tavo sieloje irgi yra dangiškosios Motinos paveikslas. Ar esi pasirengęs dėl jo pasiaukoti?

Mergelė Marija yra dangiškoji tavo Motina. Kalbėk dažnai: Mergelė Marija yra mano Motina. Jeigu ji mano Motina, tai visais reikalais galiu į ją kreiptis. Jeigu ji mano Motina, tai galiu prašyti josios pagalbos, nors pikti gundymai jau būtų sužeidę mano sielą. Jeigu ji mano Motina, ji apšlakstys balzamu nuodėmėmis apsunkintą, be vilties kovojančią mano sielą. Jeigu ji mano Motina, ji maloniai pažvelgs į mane ir tada, kai, tūkstančiais nuodėmių apsunkintas, maldausiu ją užtarti. Jeigu ji mano Motina, ji išgirs mano šauksmą vargo metu ir apgins mane nuo visokio pikto. — Štai kokių guodžiančių minčių plaukia iš to, kad Marija yra dangiškoji tavo Motina. Tau reikia tik pakelti akis į Nekalčiausiąją Motiną, ir tavo siela pajus didį norą pradėti skaistų gyvenimą.

Jei malonus jos žvilgsnis kris ant tavęs, nutils šėlstaš tavyje geidulių uraganas, ir išsigandusios jos veido blizgėjimo pabėgs neskaisčios mintys.

Ar buvai kada nors gegužės pavakarį vienas kalnų aukštumoj, nutolęs nuo miesto triukšmo, kada pakalnėj prabyla varpų balsai? Toji nuotaika, kuri tada atsiranda yra švelniausias Marijos garbinimo pasireiškimas. Bet tai dar toli gražu ne viskas.

Iš Marijos garbinimo kyla ne tik švelnumas, bet ir milžiniška jėga kovai su gundymais. Josios globoje mes galime pasiguosti, nes nuo amžių negirdėta, kad būtų buvęs apleistas tas, kuris maldavo jos užtarimo.

Net ir tada, kai pasitaikys tau nusidėti, net ir tada Marija neatstums tavęs, juk tu esi josios sūnus. Ji žiūri į tave skausmingomis akimis, ir tavo sieloj kyla gėdos jausmas: „Motina, tu esi tokia skaisti, o aš toks suteptas!“ Švenčiausioji- Mergelė liūdi, nes tavo sielą slegia nuodėmės. Argi gali gyventi su šita mintimi?

Ar matei verkiančią savo motiną? — Štai pareini linksmas namo tuo metu, kada tavo motutė tavęs nelaukia. Prieini — tavo motina sėdi

prie lango ir verkia. Pamačiusi tave, stengiasi paslėpti savo ašaras. Bet jau per vėlu. Tu jau pamatei: tavo motina verkė.

Ir štai sužinai, kad ji verkė dėl tavęs!

Anksčiau tu ja pasitikėdavai, bet nuo kurio laiko pasidarei jai kažkoks slaptingas. Pirmiau visuomet ką nors jai papasakodavai, o dabar net ir klausiamas beveik nieko nekalbi. Argi jau nesi jos sūnus? At-darai tokius darbus ir kalbi tokias kalbas, kurių nenori kad ji žinotų? Veltui stengiesi visa tai paslėpti! O motinos akys! Jų taip lengvai neapgausi! Tavo motina verkia dėl tavęs.

Ir argi galėtum pakešti, jei dangiškoji tavo Motina dėl tavęs verkėtų!

1268 m. Todio miestelyj senatoriui Jacopone pagerbti buvo surengtos didelės iškilmės. Į puotą senatorius pasiėmė kartu ir savo žmoną. Tik štai pačio triukšmo viduryj griuvo tribūnos. Iškilmės staiga buvo nutrauktos. Kiekvienas buvo susirūpinęs gelbėtis. Jacopone ištraukė pusgyvę savo žmoną iš po griuvėsių ir norėjo atleisti josios diržą. Bet ji tam visomis jėgomis pasipriešino. Tada vyras nunešė ją į pašalinį kambarį, kuris buvo tuščias, ir atsegiojo drabužius. Po puikia puotos suknele jo žmona nešiojo storus, ašutinius marškinius. Mirdama ji sušnibždėjo savo vyrui: „Juos nešiojau dėl tavęs!“

Nuostabus moters jautrumo pavyzdys! Ji nešiojo atgailos drabužį, kad žemiškieji pasisekimai neapakintų josios vyro.

„Dėl tavęs!“ — sako kiekviena Dievo Motinos ašara. „Dėl tavęs!“ — kalba išbalęs josios veidas po kryžiumi.

Taigi, mano mielas, niekadęs nenuliūdink dangiškosios savo Motinos!

„NEUŽMUŠK! TURIU MOTINĄ!“

Didžiojo karo metu bavarų kareivis netikėtai sutiko prancūzų karininką. Kareivis pakėlė šautuvą ir jau norėjo šauti, kai karininkas paskutinią akimirksnį sušuko: „Neužmušk, turiu motiną!“ Bavarietis nuleido šautuvą. Jis negalėjo nužudyti priešo.

Laimingas jaunuolis, kuris šėlstančioje pagundų kovoje gali šauktis dangiškosios Motinos! Josios vardas padeda nugalėti ir didžiausias aistras ir tuo būdu geibi nuo prazūties.

„Padėk man, Švenčiausioji Mergele!“ — šauk, kada užpuola tave gundymai, ir pajusi, kaip Marija, kuri niekad nepažino nuodėmės, stiprina tave kovoje.

„Padėk man, Švenčiausioji Mergele!“ — melskis, kada tave prislegia

likimo smūgiai, ligos, kentėjimai, ir Dievo Motina, „nuliūdusiųjų paguoda“, niekados tavęs neužmirš.

Kristupas Kolumbas laivą, kuriuo leidosi į labai neaiškią kelionę, pavadino Sancta Maria ir laimingai pasiekė jieškamą tikslą. Žmogaus gyvenimas yra irgi jūra, kurioje niekad nešėlsta smarkesnės audros, kaip jaunystės metais. Taigi melskis iš tikros širdies:

Ave maris stella.
Dei Mater alma
Atque semper Virgo,
Felix coeli porta!

Gal tau ir juokinga atrodys, jei pasakysiu, kad tam jaunuoliui, kuris myli Mariją, ir mokytis geriau sekasi. Nes kaip „skaisčioji Motina“, „Motina nekaltybės“ apsaugo savo vaikų sielos tyrumą, taip „Išminties sostas“, „Motina gero patarimo“ rūpinasi, kad jai ištikimi jaunuoliai rastų džiaugsmo, gerai atlikdami savo pareigas. O kas mokosi džiaugsmingai, tam šis darbas yra lengvesnis.

Jaunuolis, kuris patenka į Skaisčiausios Mergelės draugų būrelį, nebus joks pesimistas, bet džiaugsmas liesis jo gyvenime, nes iš tikro, kas rado ją, rado gyvenimą ir sėms išganyką iš Viešpaties.

Tad jei kurioj mokykloj, būtų Marijos garbinimo kuopelių, įsirašyk į jų narius. Ten patirsi, kokia galinga yra jėga, tikra aukštoji auklėjimosi mokykla, garbinti Mariją.

Daug gėlių yra dedama prie Marijos kojų. Bet gražiausia jai dovana, maloniausia gėlė yra skaisti jaunuolio siela.

Taip, dangiškoji Motinai Mes jaunuoliai visi seksime Tavimi, kad per Tave pasiektume savo Viešpatį ir Išganytoją.

TIKROJI LAISVĖ

Kiekvienais metais pirmą rugpiūčio Šveicarijoj labai iškilmingai švenčiama laisvės šventė. Vos tik pasirodo vakaro prieblanda, apdengdama kalnus, slėnius ir ežerus, tuoj prabyla šventės garsai iš visų bokštų, iš visų lūpų suskamba dainos, ir didžiuliai laužai suliepsnoja nuo kalnų viršūnių: nuo Rigi, nuo Piloto, Stanserhorno ir kitų akmeninių milžinų. Kaip puikiai ši maža šalis jaučia savo laisvę!

Jaunuoli, ar žinai, kas yra tikroji laisvė! Tai sielos laisvė. O kokia baisiausia vergija? Tai nuodėmės pančiai.

Tai žinodamas, suprasi ir to didelio, mūsų religijos rekomenduojamo turto vertę, vertę Atgailos Sakramento. Šv. Išpažintis yra sielos atgimi-

mas; tai tikriausia priemonė pasitaisyti, sustiprinti valią ir auklėtis. Kitos tokios priemonės žemėje nėra.

Tikybės pamokų metu esi užtenkamai girdėjęs apie šį Sakramentą. Bet pagalvok pats, kokio pasirengimo reikalauja Išpažintis, norint kad ji atnaujintų sielą.

Katekizme mokeisi, kad visų pirma reikia ištirti sąžinę: reikia nusiileisti į pačias sielos gilumas ir nepermaldaujamai atidengti visas klaidas. Gera žinai, kad savęs pažinimas yra būtina priemonė ir sąlyga kiekvienai sielos pažangai, kiekvienam charakterio auklėjimui.

Kasdieniai rūpesčiai šiandien pagrobia ir jaunimą. Skubus moderninis gyvenimas, nepaprastai greita techninės kultūros pažanga pagauna ir jaunuolio sielą taip, kad ji lengvai gali pamiršti kilnų savo tikslą, amžinąjį savo paskyrimą ir žemės gyvenimo prasmę. Todėl tavo subrendimui yra būtina kartkartėmis pasišalinti iš šito triukšmo ir, rengiantis Išpažinties, nuo paviršiaus nusileisti į rimtų klausimų gelmes, pagalvoti apie save ir save pakontroliuoti. Ar gali surasti savo sielai svarbesnį akimirksnį, kaip tą, kada šventoje sąžinės tyrinėjimo tyloje atsakai į klausimą, ar tavo gyvenimas, tavo žodžiai ir darbai sutinka su Dievo įsakymais? O duoti teisingą atsakymą! Palikti šalia visus klaidingus savimeilės išsisukinėjimus! Šiandien meluoja ir apgaudinėja visas pasaulis; bet per Išpažintį mes turime nepermaldaujamai būti atviri patys sau. Atgailos Sakramentas priverčia tave neapgaudinėti paties savęs, ir tai yra pirmas žingsnis į pasitaisymą. Kur dvokia pelėsi, ten nepilama kvepalų, ir kur juoduoja dėmės, ten nebarstoma pudros.

Kiekviena kaltė reikalauja bausmės. Žmogaus prigimtis tol nenurimsta, kol atstato suardytą dorinę tvarką. Jau ir stabmeldžių dramose didvyris turėdavo apgailėti padarytą nuodėmę. Bet pirmoji bausmės sąlyga turi būti kaltės įsisąmoninimas, iš kurio kyla gailestis. Nėra reikšmingesnio akimirksnio, kaip tas, kada mes po sąžinės tyrimo priename išvados, kaip kvaila buvo prieštarauti Dievui ir nepaisyti Jo įstatymų. Ir nėra šventesnio akimirksnio, kaip tas, kada mūsų širdį perveria didis pasiryžimas: taip gyventi toliau nenoriu. Aš kelsiuos, eisiu pas savo Tėvą ir sakysiu: „Tėve, nusidėjau! . . .“

Toks gailestis ne tik sugelia širdį, bet ir paguodžia. Jis nužemina, bet kartu ir pakelia. Jis sutriuškina praeitį, bet užtat prikelia naujam gyvenimui. Norėčiau išnaikinti tai, ką padariau. Deja, to negalima padaryti. Todėl darau, ką galiu: aš pažadu niekados daugiau nebenusidėti

(tvirtas pasiryžimas); prisipažįstu netikusiai pasielgęs (Išpažintis); noriu atlyginti įžeistam Dievui (atgaila).

Ar gali, mano mielas, taip rimtai galvoti apie Išpažintį? Pasitaiko jaunuolių, kurie prieš Išpažintį taip jaučiasi, lyg kas būtų šalto vandens jiems už apikaklės užpylęs. „Brr!“ — jie sako. Kokie paviršutiniški žmonės! Juk kas gali bijoti rankos, norinčios palaiminti? Kas bėga nuo tėvo, norinčio dalinti palikimą? Kas bijo gydytojo, norinčio gydyti žaizdą?

Kiekvienas žmogus, ypač skausmo metu, jaučia didelį vidinį norą išsišneketi. Kaltės jutimas, lyg kokia našta slegia mūsų sielą ir gąsdina mus, kaip kokia šmėkla. Bet jei mums pasiseka nugalėti nenorą ir tikrai nuoširdžiai atlikti Išpažintį, tada jaučiamės, lyg nuvertę nuo širdies didžiulį akmenį, ir, keldamiesi nuo klausyklos, kvėpuojame gaiviu Dievo oru. Žymūs psichologai, net ir nekatalikai, žinodami tokią palaimingą Išpažinties įtaką, negali susilaikyti jos neišgyrę. Priešingai, Horacijus vadina kvailiais tuos, kurie, užuot gydę savo žaizdas, jas paslepia ir tuo būdu padeda išsigalėti puvimui.

DAINUOJANTI MEMNONO KOLONA

Medineto lygumoj, kur pirmiau buvo senieji Tebai, stovi dvi milžiniškos, maždaug 20 metrų aukščio kolonos, sėdinčių karalių išvaizdos. Jas pastatė faraonas Amenhotepas III 2 tūkstantį prieš Kristų. Vienoje, senųjų vadinamoje Memnono kolonoje, 27 m. prieš Kristų žemės drebėjimo metu pasidarė plyšys, ir nuo to laiko ji igijo keistą ypatybę. Vos tik pirmieji tekančios saulės spinduliai pasiekia koloną, pamažu šylas akmuo pradeda skambėti: Memnono kolona dainuoja.

Toks dainuojas, skambas, linksmai krykštaujas gyvenimas tryška iš tavo sielos po gerai atliktos Išpažinties, kai Kristaus meilės spinduliai, išrišimo metu paliečia tavo širdį. Koks stebuklas atsitiko klausyklos tyloje — niekas nežino. Tik tas patiria jo veikimą kas pajunta, kaip labai sustiprėjo jo valia, kiek padidėjo naujų sielai jėgų, tik tas pradeda labai vertinti Atgailos Sakramentą. Pasaulio sukūrimas nebuvo toks didingas įvykis, kaip prikėlimas vienos mirusios sielos.

Ką tu šnibdzi prie klausyklos, niekas negirdi, išskyrus Dievą ir Jo vietininką kunigą. Niekas nemato paraudusių tavo veidų, niekas negirdi gailės pilnos širdies plakimo. Niekas nepatiria, kaip malonės banga išsilieja tavo sieloj, lyg išdžiūvusioj dykumoj, ir vieną akimirksnį pakeičia ją į Šventosios Dvasios karalystę.

Vengrų romanistas Maurus Jokai, būdamas kalvinas, maža kreipė dėmesio savo romanuose į Katalikų Bažnyčios institucijas. O vis dėlto vienoj vietoj apie Išpažintį sako: „Katalikų Bažnyčia turi Viena tokią kilnią, tokią guodžiančią instituciją, kad to vieno jau pakaktų įvesti ją visam žemės rutulyj, kur tik yra dvasioj kenčiančių žmonių. Tai yra Išpažintis. Jonas Kalvinas padarė klaidą, ją pašalindamas. Jis nepažino žmogaus širdies“.

Išpažinties įtaka yra tokia galinga, jog kai kurie jaunuoliai, sunikiai nusidėję, nedrįsta tikėti nuostabiam pasikeitimui, atsirandančiam jų sieloje. Jie labai buvo susirūpinę savo puolimu, gerai atliko Išpažintį, bet vistiek esti neramūs: „Argi iš tikro tai galima? Ar Dievas iš tikro yra toks gailestingas, jog štai man viską atleido, viską užmiršo, ir jog aš dabar galiu pradėti naują, skaistesnį gyvenimą?“

Bet taip tikrai yra! Žinai, kaip labai buvo nupuolęs apaštalas Petras. Jis keikdamas ir prisiekinėdamas išsigynė savo Mokytojo, o Kristus savo Bažnyčios galva vis dėlto išrinko ne nekalta Joną, ne visuomet besimeldžiantį Jokubą, bet Petrą, nes jis apverkė savo nuodėmes. Zinai taip pat, kokia nusidėjėlė buvo Marija Magdalena, prieš pažindama Kristų. Bet apgailėjusi savo klaidas, ji buvo verta kartu su Dievo Motina stovėti po Išganytojo kryžiumi. Girdėjai, kad šv. Augustinas ištisus metus klajojo erezijų klaidose ir nedorovingai gyveno. Bet, radęs Kristų ir apgailėjęs savo jaunystės nuodėmes, tapo švenčiausias Bažnyčios Mokytojas ir mokyčiausias Šventasis.

Ir tave, mano mielas, Išganytojas visados šelpia malonėmis.

Tu nedrįsti tikėti, kad tau Viešpats atleido?

Juk žinai palyginimą apie paklydėlį sūnų! Ar niekad negirdėjai šitų padrašinančių Jėzaus žodžių: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apsunkinti, ir aš jus atgaivinsiu“ (Mat. 11, 28).

Taip, Dievas atleidžia tam, kuris gailisi.

EIK IŠPAŽINTIES SU NORU

Taigi ko reikia gerai Išpažinčiai? Rimto gailesčio, tvirtos valios pasitaisyti ir tinkamo nuodėmių išpažinimo.

Kas nori sulaukti gausios pjūties, turi visų pirma iš dirvos pašalinti akmenis ir išrauti piktžoles, o paskui pasėti geros sėklos.

Išpažintis ir yra tokia sėja. „Ak, bet aš jau tiek kartų žadėjau būti geresnis, ir vis nepasisėkė!“ Nieko nepadarysi! Dėl to dar neturi prarasti vilties! Juo stipriau kuri nuodėmė laiko tave savo glėbyj, juo

dažniau eik Išpažinties. Vienintelė priemonė ją nugalėti yra pakartotas išpažinimas ir gailestis, vadinasi, dažna Išpažintis. „Bet, nepaisant nė dažnos Išpažinties, aš neinu geryn!“ O jeigu visai neitum Išpažinties? Kiek kartų labiau nusidėtum, negu dabar! Atmetęs šitą paskutinę pagalbą, pasijusi patekęs į neišlaisvinamą nuodėmės vergiją. „Jau seniai geriau šituos vaistus ir vis sergu“ — skundžiasi ligonis. O jeigu jų visai negertum? Būtum jau seniai miręs!

Į vieną dalyką norėčiau atkreipti ypatingai tavo dėmesį: viską pasakyk per Išpažintį iš pat pagrindų. Kas labai greitai permasto savo nuodėmės, kad tik skubiau atsikeltų nuo klausyklos, tam Išpažintis niekad dos neatneš gausių vaisių. Pažįsti, tur būt, nevieną jaunuolį, kuris jieško tokio kunigo, kuris kuo mažiausia pamoko (jei dar neprigirdi, juo geriau), nesibara ir užduoda mažą atgailą. Tai lengvapėdiški ir paviršutiniški žmonės. Priešingai, kaip ramus jaučiasi tas, kuris po nuoširdžios ir gilios Išpažinties išgirsta rimtų išpėjimų ir nurodymų, jų laikosi ir juos vykdo naujam gyvenime. Pabandyk ir pats taip padaryti, o paskui galėsi spręsti apie Išpažinties naudą. Galbūt esi skaitęs Goethes palyginimą apie nutapytą bažnyčios langą:

„Kai pažiūri iš lauko į bažnyčią, viskas ten tamsu ir niuru. Bet įeik į vidų, tave pasveikins šventoji koplyčia ir viskas susyk prašvis“.

Liūdna girdėti kalbant: „Aš buvau jaunas ir buvau paliktas pats sau. Buvau jaunas ir vienišas“. Ne, ne! „Aš buvau jaunas, aš nusidėjau, bet Išganytojo ranka mane prikėlė“.

Gera suprantu jaunuolį, kai jis prieš Išpažintį pradeda nerimti: „Kas bus su manim? Kunigas mane pažįsta. Ką jis pasakys, pamatęs liūdnas mano sielos žaizdas? Jis yra mano religijos mokytojas, ir galvoja, jog aš esu Dievas žino koks geras jaunuolis. Ir štai dabar jis patirs, kad esu tik nuodėmingas, nuolat klumpas padaras“.

Žinoma, tokios baimingos mintys gali atimti norą eiti Išpažinties. Paprasčiausia išeitis būtų pasijieškoti kito kunigo, kuris tavęs nepažįsta. Bet taip daryti patartina tik tada, kai baimės ar nedrąsos jausmo kitaip jau negali nugalėti. Daug geriau eiti Išpažinties pas tokį kunigą, kuris žino net ir slapčiausius tavo sielos virpėjimus, kuris pažįsta tavo mokyklos ir šeimos gyvenimo santykius ir kuris todėl nedvejodamas gali tau vadovauti sunkiausiais tavo sielos brendimo metais.

Pabandyk, mano mielas! Pasirinkęs pažįstamą kunigą (pvz. kad ir savo religijos mokytoją) ir nuoširdžiai viską jam papasakodamas, tuoj

patirsi palaimingą Išpažinties įtaką savo sielai. Bet buk jam tikrai atviras, daug atviresnis, negu savo tėvams ar draugams.

Ar gali tikėtis pasveikti tas ligonis, kuris nuolat bėga pas naują gydytoją? Ar gali tikėtis iš tikro pasitaisyti tas jaunuolis, kuris kiekvienai Išpažinčiai jieško vis naujo kunigo? Išivaizduok, kokia pasidarytų maišatis, jei matematika kiekvieną pamoką vis būtų dėstoma naujo mokytojo. Planingumas, aiškumas, mokinių pažinimas, pažanga — visa tai pasidarytų neįmanoma. Taip atsitinka ir tam, kuris kas kartas vis jieško naujo Išpažinties klausytojo.

„Bet ką pasakys mano dvasios tėvas dėl tokių nuodėmių. Ligi šiol jis buvo visados man geras. Ar jis dabar nenusikreips nuo manęs? Ar jam nebus liūdna, kai patirs, kad jo mylimas mokinyš turi tokią silpną, svyruojančią valią?“

Visai ne! Tu kovoji? Tu klumpi? Tai kunigas labai gerai žino. Jis žino, kad gyvenimas nėra galimas be didesnių ar mažesnių nuodėmių, be didesnių ar mažesnių disonansų. Nuodėmė žmogų pažemina, Išpažintis pakelia. Nusidėjai? Esi įklimpęs į ydas ligi ausų? Būk išmintingas! Pasimokyk iš šitų nelaimingų įvykių dar ištikimiau Dievui tarnauti. Net ir didžiųjų kompozitorių kūriniuose pasitaiko disonansų, kad toliau jie išsirištų dar gražesne harmonija. Tad susitiek ir eik prie klausyklos. Galiu tau pakartodamas patarti: pabandyk! Nebijok eiti Išpažinties pas savo kapelioną arba pas kurios nors draugijos dvasios vadovą. Jie geriau supras sergančią tavo sielą, nes klausykoje šalia kapeliono ar dvasios vadovo turi matyti ir patį Jėzų, kuris su atleidžiančia meile deda savo ranką ant palinkusios tavo galvos.

IŠ KITO DIENORAŠČIO

Kitą savaitę prasideda brandos egzaminai. Šiandien po pietų pas savo kapelioną atlikau visuotinę Išpažintį. Štai dabar jau 10 val. vakaro, viskas aplinkui miega. Tik aš negaliu užmigti. Mane jaudina ateinan tieji egzaminai ir šiandieninė Išpažintis.

Tiesiog negalima aprašyti tos sielos būklės, kurioj dabar esu.

Kažkas manyje džiaugiasi. Esu pilnas laimės. Ką visuotinė Išpažintis reiškia sielai, to negalima aprašyti; tą reikia pergyventi. Pas kunigą užtrukau ištisą pusę valandos. Kam gintis? Buvau labai sumišęs, kai iš savo maldaknygės išsitraukiau ilgą kortelę, kurioj buvo surašytos ligšiolinio mano gyvenimo nuodėmės. Ak. kiek ten buvo mažų ydų, nusi kaltimų, klaidų, deja, net ir rimtų nuodėmių!

Aš atvėriau savo sielą, bet taip nuoširdžiai, taip ištikimai, kaip niekad prieš tai, net nė geriausiam savo draugui, nė motinai. Mes buvome tik dviese: kunigas — Kristaus vietininkas ir aš. Viską pasakiau, ką tik galėjau atsiminti, nes nenorėjau, kad sieloj liktų bent viena dėmė.

Sutelkiau visą savo drąsą ir drebančiu balsu skaičiau, skaičiau. Galop atsikvėpiau giliai giliai. Vos pasakiau „prašau išrišimo“, pradėjo kalbėti kunigas, ir malonūs jo žodžiai, lyg dangiškoji muzika, apipylė mano sielą.

„Kiek tu turi metų, mano mielas? Aštuoniolika? Štai, viršum tavęs kybo kryžius! Pažvelk į jį! Žiūrėk, tu atnešei Jėzui aštuoniolika savo gyvenimo metų. Tu visa pasakei, kas tave slėgė. Pažvelk dabar Išganytojui į akis ir paklausk: Viešpatie, ar patenkintas manim? O, aš matau Tavo žvilgsnį prikaišiojimą! Bet, Viešpatie, ir aš nesu savimi patenkintas! Todėl ir atėjau čion, kad tai pasakyčiau. Nuo dabar turi visas kitaip būti. Užmiršk mano nuodėmes, ir toliau kiekvienas akimirksnis priklausys Tau. Nekalbėsiu, nemąstysiu ir nedarysiu nieko, kas galėtų Tave įžeisti . . . Taip, tu prižadi, jaunuoli!“

Taip jis kalbėjo gerą valandėlę. Aš pažvelgiau į Nukryžiuotąjį, ir man atrodė, kad švelni ranka palietė mano galvą, atleidžianti ranka, mano Išganytojo ranka — dvi perversas rankas, rodos, Jis ištiesė prie manęs ir prispaudė mane prie savo širdies.

Išėjęs iš bažnyčios, jčiau, kaip sukosi galva, rodos pasaulis būtų pasikeitęs. Saulė gražiau švietė, paukščiai linksmiau čiulbėjo, visas gyvenimas man šypsojosi. Sunki našta buvo numesta nuo širdies, kvėpavau giliai, kaip tas, kurs pabunda po sunkaus sapno. Aš esu švarus! Viešpatie, argi aš vėl esu tavas? Netikėtina, norėčiau bėgti, šokinėti... Mano siela pilna vargonų grojimo, pilna saulės šviesos. O, kokie niekingi yra nuodėmės viliojimai, kokie niekingi prieš mano laimę, prieš mano džiaugsmą galėti be baimės žvelgti Išganytojui į akis!

Gatejė skubėjo žmonės. Kasdieninio gyvenimo rūpesčiai slėgė jų sielas. Visur triukšmas ir užesys. Bet viso to beveik nepastebėjau. Paskendęs mintyse, grįžau namo. Mano širdis buvo pilna gėlių kvapo, rodos gegužės mėnesį keliaučiau per žydintį sodą. Mano širdyje gyvena Išganytojas! Su Juo parėjau namo! Ką tik paliečiu, dabar atrodo daug gražiau, negu pirma: Viešpats yra su manim. Ši mintis pripildo mane džiaugsmo ir laimės.

Parėjau į namus. Juose nieko nebuvo. Nuėjau į sodą ir atsisėdau po senu lazdynų krūmu ant mažo tvenkinio kranto. Krūmuose čiksėjo

paukščiukai, skraidė viršum vandens, pavilgydavo sparnų galiukus ir vėl nulėkdavo. Iš tolo buvo girdėti gatvės tramvajaus bildesys; kalnai šypsojos tolumoj; mano ausis tingiai klabeno didmiesčio triukšmas, o aš sėdėjau ir žiūrėjau į vandenį. Salia manęs barškučiai, mažos žibuoklės, linksmi saulės spinduliai, rodos jie būtų mano draugai, mano broliai. Visa gamta žiūrėjo į mane ir sakė: „Žiūrėkit, koks jis linksmas!“

Ašigalio tyrinėtojas Nansenas pasakoja, kaip jis vienos kelionės metu baisiam šaltyj pripylęs lempą jūrų šuns taukų, o likusius su geriausiu apetitu suvalgęs. Mirtį nešančio ledo karalijoj ir toks valgis buvo skanus. Bet kai jis sugrižo į Europą ir pradėjo vėl normalų gyvenimą, pirmą kartą valgydamas tikrus pietus, suplojo rankomis ir sušuko: „Šventasis dangau! Kaip aš galėjau tada tokią bjaurybę praryti?“

Dabar ir aš, kai jau atsiskaičiau su liūdnomis praėjusio gyvenimo klaidomis ir kai man pasisėkė išsiveržti iš nuodėmės glėbio ir pradėti iš naujo gyventi, ir aš jaučiu tą patį: Šventasis Dieve! kaip galėjau būti toks aklas, kad mitau bjauriom nuodėmėm. Dabar tik jaučiu, kokia laimė būti skaisčiam! ,

Paėmiau į rankas grafo Széchényi biografiją. Jau prieš mėnesį pradėjau ją skaityti. Ir štai šiandien kaip tik prisivariau prie paskutinio skyrelio. 1819 m. grafas Széchényi buvo Italijoj. Katanijoj jis atliko velykinę Išpažintį, nuėjo į jūrą pasimaudyti ir vos neprigėrė. „Jūra buvo labai nerami“, — rašo jis savo dienoraštyj. — „Galinga vilnis sviedė mane į uolą, kad beveik nustojau sąmonės. Aplinkui nebuvo nieko. Bandžiau prisiartinti prie uosto pylimo, bet vilnys vėl prispaudė mane prie uolų ir būtų suskaldžiusios man galvą, jei nebūčiau spėjęs ištiesti rankų. Atsidūriau gilumoj, ir pavojus prigerti buvo čia pat. Bet mintis, kad neseniai visa širdimi susitaikiau su Dievu, davė man paguodos. Čia tu turi mirti, galvojau, vis dėlto būtum bailys, jei taip lengvai pasiduotum. Tada vėl atgavau blaivumą, su nepaprastomis pastangomis atsitolinau nuo pavojingų uolų, pasiekiau atvirą jūrą, kur pavojaus beveik nebebuvo ir galėjo mane pasiekti gelbėjimo laivelis. Dažnai buvau pavojuj mirti, bet taip ramiai ir laimingai niekad nebūčiau perėjęs į aną gyvenimą ..

Padėjau knygą ir galvojau. Viešpatie, aš daug kartų nupuoliau, kalbėjau pats sau. Bet Tu žinai, kad tai atsitiko ne iš blogos valios. Mano valia buvo tokia silpna! Tad būk nuo dabar, Viešpatie, Tu mano stiprybė! Būk mano uola, prie kurios galėčiau pritvirtinti savo gyvenimo

laivelį, audroms užėjus. Būk mano pasitikėjimas jūros bangose, mano poilsis nuovargyje, mano galybė kovoje, mano atsikėlimas nuopuolyje, o po gyvenimo kovos — amžinasis atlyginimas . . . Buvau laimingas, kaip niekadęs gyvenime . . .

GAIVINĄS KRISTAUS KRAUJAS

Prie uoluotų Norvegijos fjordų krantų baisios audros buvo mėtomas laivas. Jis ilgai kovojo su dūkstančiu uraganu, kol galop didelės bangos buvo užmestas ant povandeninės uolos. Pakrantės gyventojai matė šitas baisias grumtynes, bet ištisas aštuonias dienas niekas apie gelbėjimą negalėjo nė galvoti. Tiktai aštuntą dieną audra nutilo, pagalbos laivai galėjo' išplaukti ir nusiirti ligi baigiamo ardyti laivo. Bet gelbėti nebuvo jau ką. Tik štai žmonės žiūri — ant uolos guli motina ir kūdikis. Motina jau buvo mirusi, bet kūdikis gyvas. Jis gulėjo ant josios krūtinės. Lai-vui sudužus, bangos užmetė motiną su kūdikiu ant uolos. Nuo jūros jie buvo išgelbėti, bet jiems čia grėsė mirtis, badas. Jausdama atrinantis galą, motina tegalvojo tik apie kūdikį: kas bus su juo, kai aš mirsiu. Motinos meilė yra nuostabiai išmintinga. Aštria akmens skeveldra ji perpjovė savo krūtinę ir savo krauju maitino kūdikį, kad jis nenumirtų, kol audra liausis ir galės ateiti pagalba.

Gyvenimą galima dažnai palyginti su audringa jūra. Audros siunta, klastingos uolos tyko mus kelyje, dvasinio bado mirtis graso iš visų pusių. Bet štai Jėzus atidaro savo širdį, peni mus šventu savo Krauju ir stiprina mus visose kovose. Tokia yra šventos Komunijos reikšmė ir vertė sielai, kovojančiai su smarkiomis pagundomis.

Visų pirma Komunija mums duoda jėgos. Kam mums jos reikia? Didžiai sielos kovai. Žmogaus likimas yra karo tarnyba žemėje. Mumyse verda amžina kova. Kas iš jūsų nepatyrė tos baisios gyvenimo tragikos: mes matome gėrį, jo norime, o mūsų nuodėmėn palinkusi prigimtis traukia mus į blogį.

Didžiausias karo vado rūpestis yra tinkamai maitinti savo armiją. Su išbadėjusiais kareiviais nieko nenugalėsi. Taigi, mano mielas, norėčiau pažadinti tavyje mintį, kad. Altoriaus Sakramente yra paslėpta galybė didvyriškam tavo gyvenimui ir tavo pergalei.

Altoriaus Sakramentas yra pergalės Sakramentas.

Ar skaitei, kaip rusai Didžiojo karo metu paėmė stiprią Pšemislio tvirtovę? Labai paprastai, jie išmarino įgulą badu. Tvirtovė buvo ginama drąsių vengrų kareivių, buvo aprūpinta milžiniškomis armotomis

ir daugybe amunicijos. Net šarvuoti bokštai buvo nepaliesti. Bet visa tai nieko nepadėjo. Maistas pasibaigė, ir drąsūs, bet išbadėję gynėjai turėjo pasiduoti.

Mūsų sielos tvirtovę priešas yra apgulęs, ir daugelis pasiduoda tik dėl bado, dėl dvasinio išalkimo. Tad argi nuostabu, jei siela, negaudama nuolatinio maisto, užmiega ir negali atsispirti gundymų audrai?

O ar žinai, koks yra būtinas sielos maistas? „Aš esu gyvoji duona, kurs iš dangaus nužengiau. Kas valgys tos duonos, bus gyvas per amžius; duona gi, kurios aš duosiu, yra mano kūnas už pasaulio gyvenimą“ (Jon. 6, 51, 52).

Mano mielas! Ar nori nugalėti gundymų puolimus? Neužmiršk Išganytojo žodžių ir neleisk, kad badas išsekintų tavo sielos jėgas!

Paskaityk atidžiai šituos Kristaus žodžius: „Jei nevalgysite žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo“ (Jon. 6,58). „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują, tas turi amžinąjį gyvenimą, ir aš prikelsiu jį paskutinę dieną“ (Jon. 6,55). „Kas šitą duoną valgo, bus gyvas per amžius“ (Jon. 6, 59). Kokie kilnūs žodžiai! Kokie didingi pažadėjimai!

Kai saracėnai apgulė Asyžiaus pilį ir pergalės džiaugsmo apsvaiginti pradėjo jau lipti ant sienų, šv. Klara paėmė monstranciją į rankas ir pasirodė ant stogo. Iš Švenčiausiojo Sakramento išsiveržė tokie skais-tūs spinduliai, jog saracėnai pabūgo šitos dieviškos šviesos ir, baimės pagauti, paliko miestą. Mažasis Asyžiaus vienuolynas, maldingo gyvenimo tvirtovė buvo išgeblėta.

Kiekvieną skaisti siela yra tokia pilis, toks Dievo gyvenimas. Ar galėtum kur kitur jieškoti pagalbos, jei ne Altoriaus Sakramente, kai laukiniai saracėnai nežabotų aistrų ir gundymų pavidale pradės kabin-tis ant šitos pilies sienų?

KOMUNIJA YRA PERGALĖ

Ateik ir dvasioj pažiūrėk į cirko vaidinimus Nerono laikais. Į vidurį arenos įvaromas mažas būrys. Seneliai, motinos su žindomais kūdikiais prie krūtinų, gražios mergaitės, jauni berniukai... O aplinkui negailestinga žmonių minia.

Atidaromos geležinės durys, iš narvų išsiveržia išalkinti liūtai.

Krikščionys stovi vidury arenos. Jie dreba? Prašo pasigailėti? O ne! Jie meldžiasi, gieda ir džiaugiasi, rodos, eitų į vestuves. Stebuklas! Lau-

kiniai žvėrys puola, dantys kaukši, jų iltys drasko gyvus kūnus ... o jie? Jų akys nukreiptos į dangų, jie gieda džiaugsmo ir pergalės giesmę.

Iš kur šitie šimtai tūkstančių kankinių sėmė sau jėgos? „Jie buvo ištvermingi duonos laužyme (vad. Komunijoje) ir maldoje" — sako apie juos Šventasis Raštas.

Komunija padėjo laimėti pirmųjų amžių Bažnyčiai, ji padeda ir šiandien.

„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apsunkinti, ir aš atgaivinsiu jus" (Mat. 11, 28). Ar yra vargų jaunuolio gyvenime? Ar jau ir jo jaunoji krūtinė plaka nuvilta širdis? O, kaip dažnai! Kenti skausmą, esi slegiamas karčių likimo smūgių — eik dažnai prie šv. Komunijos. Tavo siela ligota, nori pagydyti nuodėmės padarytas žaizdas — priimk šv. Komuniją. Jei mintys vėl grįžta prie senų nuodėmių ir vėl graso tave pavergti — eik prie šv. Komunijos. „Jei gresia tau puikybės nuodai", rašo šv. Kirilas Jeruzolimietis, „priimk Sakramentą, ir nuolankioji Duona padarys tave nuolankų. Esi apsėstas šykštumo, valgyk Duoną, o dosnioji Mana padarys tave dosnų. Jei pučia pavydo vėjas, priimk Angelų Duoną, ir pripildys ji tave tikrąja meile. Esi nesusilaikęs valgyj ir gėrime, valgyk Kristaus Kūną ir gerk Jo Kraują, o Viešpaties Kūnas, kuris turėjo perkesti tiek paniekinimo, išmokys tave saikingumo. Jei esi palinkęs tinginiauti ir neturi noro nei malдай nei kitam geram darbui, stiprinkis Kristaus Kūnu, ir būsi pripildytas uolumo dvasios. Jei tave galop vilioja neskaistybė, priiminėk šį Švenčiausią Sakramentą, ir skaistus Kristaus Kūnas padarys tave skaistų ir nekalta..

Taip, tebūna Jėzus su tavimi ir tuomet ... tuomet, jei gundymai tave puls, Jo ranka apgins tave; jei norėsi nuodėmingai mąstyti, Jis kitur pakreips tavo mintis; jei norėsi nuodėmingai kalbėti, Jis užčiaups lengvapėdiškas tavo lūpas.

Klausyk, kokiais iškilingais žodžiais vienas prancūzų rašytojas (Legouvé) ragina prie šv. Komunijos: „Mielas Kūdiki, tau sakoma, kad Komunija apsunkinanti. Bet aš mačiau, kaip žibanti viltis apgaubė mirštančiojo veidą, kai jis priėmė šv. Ostiją; aš mačiau bažnyčioj, kokia drąsa spindėjo jaunuoliai, grįždami nuo altoriaus; aš mačiau kenčiančias motinas, kurios po Komunijos atgavo ramybę. Ką žmogaus veidas taip aiškiai pasako, tai turi būti šventa".

Vienam 15 metų mokiniui pradėjo skaudėti koją. Buvo pašauktas gydytojas, kuris didelei tėvų baimei konstatavo kaulo puvimą. „Čia nėra jokios pagalbos, koją reikia pjauti", — kalbėjo daktaras. „Ne, ne!" —

šaukė ligonis. — „Aš verčiau mirsiu!“ Ištisas savaitės jis buvo prašomas pasiduoti operacijai, bet atsakymas buvo toks pat: ne ir ne. Galop tėvas atsiklaupė prie ligonio lovos ir kalbėjo: „Sūnau, prašau tave, jei nenori sutikti dėl savęs, sutik dėl manęs!“ Berniukas pažiūrėjo kurčiai valandėlę į tėvą, paskui ištisė jam ranką ir prabilo: „Taip, tėve, dėl tavęs! O dabar, ponas daktare, darykite su manim, ką norite!“

Mielas jaunuoli, kiek kartų nuodėmės puvenos įsiės į tavo sielą, pagalvok apie dangiškąjį savo Tėvą, pagalvok apie savo Išganytoją, kuris ne ant kelių klūpo prieš tave, bet dėl tavęs kybojo ant kryžiaus ir prašė: „Sūnau, duokis gydomas, jei ne dėl savęs, tai bent dėl manęs!“ Tuomet pažvelk į kryžių ir sakyk: „Taip, Viešpatie, dėl Tavęs! Daryk su manim, kas Tau patinka!“ O žinai, ką Jis darys? Jis amputuos tavo nuodėmės Išpažinties metu, bet nebijok, tau neskaudės. Jis duos tau vaistų, bet nedrebėk, jie nebus kartūs. Tai Jo šventas Kūnas ir Kraujas, kuriuo tave gydo, kad, pasveikęs Tš nuodėmės ligos, vėl būtum skaisčius ir ištikimas Jo sūnus.

Gal puola tave dažni gundymai? Eik todėl dažnai šv. Komunijos! Gal esi įpratęs į kurią nuodėmę ir jau keli metai negali jos pamesti? Eik dažnai šv. Komunijos! Gal nori būti geresnis, pažengti priekin būdo auklėjimo kely? Eik dažnai šv. Komunijos.

Kaip dažnai?

Juo gausingesnės yra tavo sielos kovos, juo daugiau audrų siaučia jaunam tavo gyvenime, juo labiau esi reikalingas globojančios rankos. Šv. Karolius Baromėjus savo studijų laiką praleido tarp sugedusių studentų, o vis dėlto mokėjo vidury tūkstančių didmiesčio pagundų išlikti skaisčius ir nekaltas. Kai buvo klausiamas, iš kur jis tam atsparumui sėmė jėgų, jis atsakė: „Tai padarė Komunija, kurią aš priimdavau kiekvieną sekmadienį ir šventadienį“.

Kiekvieną sekmadienį? Tai tave gąsdina. „Ne, to aš negaliu! Taip dažnai nesu vertas!“ Žinoma, nesi vertas. Bet nesi vertas ne tik sekmadieniais eiti komunijos, bet ir iš viso niekad. Nesi vertas nei tu nei kuris kitas žmogus. Jeigu Komunija būtų atlyginimas, niekas negalėtų drįsti prie jos artintis. Bet ji yra ne atlyginimas, o „gyvenimo Duona“, nuostabių jėgų šaltinis, iš kurio turi gerti visi, kurie turi gryną sąžinę.

Komunija nėra atlyginimas, bet sustiprinimas ir energijos šaltinis. Vienas poetas sako:

„Ji yra taika kare, pergalė kovoje, pagalba varge ir gyvenimas mirtyje“.

Jei tavo sielos neslėgia jokia sunki nuodėmė, eik komunijos, kaip galėdamas dažniau. Jei laki tavo fantazija ištisą savaitę vilioja tave įvairiais nuodėmingais vaizdais, o tu su jais kovojai, nebijok. Čia nėra dar jokio pagrindo neiti prie Viešpaties Stalo ir nesistiprinti tolimesnėm? kovoms stipriųjų Duona. Taigi eik dažnai Komunijos ne dėl to, kad tavo siela yra tvarkoj, bet kad būtų tvarkoj.

„Taip dažnai priimu šv. Komuniją ir vis dėlto nupuolu!“ — skundiesi. Bet tai nėra Komunijos kaltė. Ji duoda tiek malonės, kiek esi pasirengęs. Kiek ilgiesi Išganytojo, kaip Jį priimi ir kaip su Juo kalbiesi, nuo to ir pareina Komunijos sėkmingumas. Juo indas yra gilesnis ir tuštesnis, juo labiau jis galima pripildyti.

Taip dažnai nusidedi. Bet kas būtų, jei visai Komunijos nepriiminėtum? Turbūt nebuvo piktesnio žmogaus, kaip laivo kapitonas Marceau. Mažiausias pasipriešinimas tuoj sukeldavo jame didžiausią pyktį, ir jis galėdavo susivaldyti tik per didžiausias pastangas. Jis kovojo su savimi, ėjo prie Komunijos kasdien, bet pyktis vis dėlto labai dažnai jį apnikdavo. Kartą kalbėjo jūrininkai, kaip galys būti toks piktas tas, kuris kasdien priima šv. Komuniją. Tada kapitonas atsakė: „Jei aš neičiau taip dažnai Komunijos, jau seniai jus visus būčiau sumetęs į vandenį“.

PAS MANE YRA VIEŠPATS!

Po Komunijai aš nieko nematau ir nieko negirdžiu. Uždarau savo maldaknygę, veidą paslepiu rankose, akis užmerkiu; pasaulis pranyksta aplink mane. Apie nieką tuomet nemąstau, tik apie Kristų ir apie savo sielą, apie vargšę jieškančią ir klumpančią sielą.

Ir dabar pradedu kalbėti: „Gyvenu, bet ne aš, tik Kristus gyvena manyje. Aš visa galiu tame, kurs mane stiprina, savo Viešpatyje Jėzuje Kristuje. Tu esi dabar mano širdyje, Viešpatie, ir aš noriu tik Tau vienam priklausyti. Bet kaip kitokia turėtų būti mano siela! Kiek daug man reikia su pačiu savimi dar padirbėti! Ligi šiol maža rūpinasi savo siela. Bet dabar štai Tavo šventa, meilės pilna Širdis plaka mano širdyje. O nusizeminęs Jėzau, padaryk mano širdį panašią į Tavąją. Šventos Tavo meilės liepsnos dega mano sieloje. O Kristaus Meile, sudegink visus nuodėmės pėdsakus!“

Tokiomis ar panašiomis į šias mintimis praskleisk savo sielą Kristaus meilei, kuri dabar ateina į tavo širdį. Šventosios Komunijos negalima nieku pavaduoti — nei mokslu nei menu. „Jei nevalgysite žmogaus

Sūnaus Kūno ir negersite jo Kraujo neturėsite savyje gyvenimo" (Jon. 6, 53) — štai Išganytojo žodžiai.

Bet ar negalima padoriai gyventi ir be Komunijos? Galima! Galima kasdienines savo pareigas atlikti dėl šio pasaulio, galima gyventi minios gyvenimą, bet ne antgamtinį, kuris siekia amžinybės. Yra toks augalas, kuris prie 20 laipsnių šilimos žydi raudonai, o esant šiltesnei temperatūrai — baltai. Taip ir dažnos šv. Komunijos ugnis raudonus mūsų žemiškų ir grynai žmogiškų norų, minčių ir pastangų žiedus pakeičia baltomis antgamtinio gyvenimo lelijomis.

Mano mielas! Ar po visų šitų įrodinėjimų dar turėčiau ypatingai raginti tave su džiaugsmu ir uolumu priiminėti šv. Komuniją? Jaunuolis, kuriam išaiškinta, kad jo būdas tik tada tinkama kryptimi bus auklėjamas, kai bus stiprinamas Kristaus, suaugęs, kuris žino, kad jį tykojančius gundymus galima nugalėti tik Kristui padedant, džiaugsmingai panaudos kiekvieną progą susivienyti su Švenčiausiu Kristaus Kūnu ir Krauju.

Jeigu kada nors iš tikro negalėtum priimti šv. Komunijos, pažadink savyje bent josios norą ir karštai pasimelsk prieš altorių.

Mielas jaunuoli, kada tik eini pro bažnyčią, užsuk vidun vieną minutę ir paaukok Kristui savo meilę.

Mano Viešpatie ir Dieve! Štai klupau ties Tavo kojomis. Aš esu niekas, aš esu kovojąs ir klumpas jaunuolis, bet' koks esu, Tavo esu! Padėk mano sielai diena iš dienos eiti skaistyn, stiprink mano valią, grūdink mano būdą! Viešpatie, padėk man būti geram!

NE GRAŽŪS ŽODŽIAI, BET GRAŽUS GYVENIMAS

Aleksandras Didysis kalbėjo kartą vienam bailiam kareiviui, kuris irgi vadinosi Aleksandras: „Drauge, pakeisk savo vardą arba elgesį!“ Tą pat galima būtų pasakyti ir daugeliui jaunuolių, kurie vadinasi krikščionimis, bet kurių gyvenimas, elgesys ir lengvapėdiškumas krikščionio vardui daro tik gėdą.

Kam vertas tikėjimas, jei gyvenimas nėra pagal jį tvarkomas? Kas gi iš to, jei kas ir labai didžiutuotųsi savo krikščioniškumu, o savo galvojimu, savo žodžiais, darbais, visu savo gyvenimu meluotų tai pačiai krikščionybei?

Jis kalbėtų daug gražių žodžių, o negyventų gražaus gyvenimo. Bet kam verti tie gražūs žodžiai?

Šiuo atžvilgiu krikščioniškoji visuomenė yra daug nusikaltusi. Žinomas indų rašytojas Rabindranath Tagore, apkeliavęs Europą, pasakė, kad pas juos žmonės esą dorovingesni. Ar gali būti didesnė negyvo mūsų tikėjimo kritika, kad stabmeldiškos tautos yra dorovingesnės, negu jau 2000 metų priėmusieji krikščionybę europiečiai? O kur šitos blogybės priežastis? Krikščionybė? Ne, bet tame, kad daugelis yra krikščionys tik iš paviršiaus, o jų gyvenimas yra visiškai stabmeldiškas. Tik gražūs žodžiai!

Mokykloj jūs mokotės tikybos, kaip ir kitų dalykų, kaip matematikos, kalbų, gamtos ar geografijos. Gera žinodamas šituos dalykus, atlieki savo pareigą, ir niekas daugiau iš tavęs nereikalauja. Bet su tikyba yra visai kitaip. Išmokyti tikybos pamoką reiškia dar nieko nepadaryti. Religiją reikia ne tik mokėti, bet ir gyvenime vykdyti. Ne gražūs žodžiai, bet gražus gyvenimas!

Deja, daugelis jaunuolių to nesupranta. Dėl to tarp jų ir pasitaiko daugybė silpnavalių, turinčių tikėjimo tik nuotrupas. Jie pamiršo iš tikybos pamokų semtis džiaugsmo ir pažadinti gaivų religinį gyvenimą.

Vardas k r i k š č i o n i s yra surištas su rimtomis pareigomis. Jis įpareigoja mus antgamtiniam gyvenimui, kad mūsų siela siektų kilnesnių dalykų. „Būkite šventi, nes ir aš esu šventas“ (Kun. 11, 44) — skamba Viešpaties liepimas. „Būkite tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobulas“ (Mat. 5, 48) — sako Išganytojas.

Tad žiūrėk, mano mielas, kad savo gyvenimu nekompromituotum krikščionybės. Būk tiek garbingas, kad savo tikėjimui nepadarytum gėdos.

Šiandien žmonės yra tiek paskendę kasdieniniuose rūpesčiuose, jog kam kitam neturi nė laiko. Jie neturi laiko pagalvoti apie savo sielą. Vargšė jų siela yra lyg musė, prilipusi prie klajais aptepto popierio. Ją apraizgę tūkstančiai žemiškų interesų; ją spaudžia žemyn aukso sunkumas. O Dievas nori, kad ji turėtų erelio sparnus.

KĄ PASIRINKSI?

Kieno tarnybai paaukosi savo jaunas, pasirengusias dirbti jėgas?

Prieš keletą dešimtmečių būklė buvo dar neaiški. Bet šiandien jau skirstosi dvasios ir idėjos. Vis aiškiau galima išžiūrėti, kad busimoj pasaulio istorijoje bus tik dvi kovojančios šalys. Vienoje pusėje bus visas šiaurinis pasaulis, žmonės be Dievo, kurie persekios idealus, smerks Bažnyčią, kurie norės išgyventi visame, ką tik civilizacija pajėgs pa-

gaminti. Tai nežaboto industrializmo žmonės, kurie operuos brutaliomis ūkio jėgomis, visai nepaisydami savo artimo. Toje pusėje stovi būrys su atpalaiduotais instinktais, kurie, apsvaiginti demagogiškų šūkių, nori sugriauti kiekvieną tvarką.

Kitoje pusėje telkiasi visi žmoniškosios kultūros ir pažangos darbininkai, dvasinės kūrybos saugotojai, telkiasi po kultūros ir civilizacijos simboliu — po Kryžiumi.

Anie prieš Dievą, šitie su Dievu.

Kuriuos tu pasirinksi?

Bet kam dar reikia klausti?

„Su Dievu! Su Kryžiumi! Su Katalikybe!“ Deja, šandie yra daug k r i k š t y t ū, bet mažai k r i k š č i o n i š k ū katalikų.

Ateity taip neturi būti! Mes stovime prieš didį susirėmimą tikėjimo sti netikėjimu. Dieve gink, nenorėčiau, kad tu stovėtum ir galvą nulei-
dęs žiūrėtum į šitas grumtynes. Būk linksmas, ugingas, bet stipriai
laikyk vadžias! Mano idealas yra jaunuolis, kuris, eidamas savo gyve-
nimo keliu, nuolat žiūri į žvaigždes, bet kuris į griovį neįkrenta; kuris
žino, kad kiekviena kultūra visų pirma reikalauja sielos kultūros. Mano
idealas yra suaugęs žmogus, kurio gyvenime religija yra ne sekmadienio
popietės nuotaika, ne dvasinis pergyvenimas, ne paveikslas be rėmų, ne
šventadieniškas drabužis, bet giliausioji jėga, kuri valdo visą jo gyve-
nimą, jį persunkia ir rodo jam kryptį.

O jeigu aplinkui matysi tik kvailumą? Jei tavo artimuose rateliuose
nebus nė vieno religinės dvasios prisisunkusio pavyzdžio, iš kurio galė-
tum semtis stiprybės? Jeigu su savo religiniais įsitikinimais liksi vienas?

Vienas? Ne! Dievas ir aš visados reiškia stipriausias jėgas. Jeigu
bus paliesta mano religija, ginsiu ją dar karščiau!

Viešpatie, noriu būti Tavo arfa, skambink manimi!

Viešpatie, noriu būti ugnis, Tavo meilė tedegie manyje!

Viešpatie, noriu būti krikščioninė taurė. Tavo malonė tegul pripildo ją!

Viešpatie, noriu būti veidrodis, Tavo grožis tegul spindi iš jo!

Viešpatie, noriu būti ažuolas, kurį Tu pats augini!

Viešpatie, noriu būti jūra, pripildyta Tavo gilybių.

Kai linksmas juokas papuoš mano veidą, tegul mano lūpos apie
Tave kalba; kai skausmas išspaus iš mano akių ašaras, tegul kiekviena
jų krinta į Tavo rankas!

Padaryk, Viešpatie, kad visados būčiau skaistus, ištikimas ir lai-
mingas Tavo sūnus! Padaryk, Viešpatie, kad būčiau maldingas žmogus!